

„PhD ÉRTEKEZÉS”

Tóth Nikolett Ágnes

MISKOLC, 2014

MISKOLCI EGYETEM

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

DEÁK FERENC ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI

DOKTORI ISKOLA

Tóth Nikolett Ágnes

A SPORTJOG, MINT SAJÁTOS SZAKJOG

(PhD értekezés)

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi

Doktori Iskola

A doktori iskola vezetője:

Prof. Dr. Bragyova András

A doktori program címe:

A civilizisztikai tudományok fejlődési tendenciái

Tudományos vezető:

Prof. Dr. Bíró György

MISKOLC

2014

Témavezető ajánlása

Tóth Nikolett Ágnes

„A sportjog, mint sajátos szakjog” c. munkájához

„A sportjog, mint sajátos szakjog” c. értekezés disszertánsa széleskörű érdeklődésre számot tartó témát választott, amelynek kijelölése komoly nehézségekkel küzd meg. Rendkívül komoly feladat a sport társadalmi, gazdasági vonatkozásainak és jogi vetületének meghatározása és elválasztása.

A sportjog jogrendszerbeli elhelyezése, annak ellenére nehéz feladat, hogy a témával mind a nemzetközi, mind a magyar irodalomban rendkívül neves szerzők évtizedek óta foglalkoznak.

Nagy veszélye a sportjogi téma színvonalas feldolgozásának, hogy a problémafelvetések leginkább megragadnak a publicisztika szintjén, a rendszerbe foglalás, a dogmatikai tisztázás azonban ezzel együtt még számos feladatot tartogat számunkra.

A disszertáns mindezt jól közelíti meg, a dolgozatot három nagy egységbe rendezve. A első rész a sport és a sportjog metajurisztikus és jogi, dogmatikai elhelyezését kísérli meg, felhasználva a történelmi emlékek kínálta fejlődésvonalat.

A második rész a sportjog közjogi vonatkozásait foglalja meg lehetőségen átlátható rendszerbe, indulva az alapjogi megközelítéstől a szervezetrendszer állami, társadalmi felépítéséig konkretizálva pedig a tömegesség okából a sportrendezvények biztonságára, bizonyos fokú részletességgel koncentrálna.

A dolgozat fókuszában a sportjog magánjogi megközelítése áll és itt a legnagyobb feladat a de facto viszonylagos rendezetlenség miatt a de jure dogmatikai megalapozás az átláthatatlanság leküzdése a tiszta, nyilvános, mellérendeltségi jogviszonyok megteremtése és továbbfejlesztése, ami

természetesen e dolgozaton belül fejleszthető, de meggyőződésem szerint le nem zárható.

A személyiségi jog és a személyiségvédelem, valamint a szerződéses viszonyok elemzése a tisztán polgári jog és munkajogi ügyletek tiszta elemzése a szerződési biztosítékok és a szerződésszegési jogkövetkezmények vizsgálata igencsak széleskörű feladat. A dolgozat értékei között említhetők a sportbiztosítási szerződések, a doppingolás versenyjogi, büntetőjogi és bizonyos szempontból személyiségi jogi megközelítése és szép feladatot kínál a szerződésszegések jogkövetkezményeinek értékelése a színlelt szerződések, a joggal való visszaélés, és a sportban rejlő egyre jelentősebb üzleti lehetőségek áttekintése a vagyoni értékű jogok értékesítése kapcsán.

Izgalmas további feladatnak tűnik a közszereplés, a közérdekűség és az ezeket gyakran jogellenesen sértő titkossági záradékok esetjogi elemzése.

A dolgozatot a sportjogi konfliktusok rendes bírósági, választottbírói és ezek mellett, vagy ezt megelőzően sportszakmai kezelése zárja.

A disszertáns jól felépített dolgozata számos további kutatási feladatot rejt magában, amelyek elvégzésére a disszertáns alkalmas, és a dolgozatot a munkahelyi vita érdemi megállapításainak szem előtt tartásával védelemre alkalmasnak tartom.

Miskolc, 2014. szeptember 10.

Prof. Dr. Bíró György

ME-ÁJK Civilisztikai Tudományok Intézetének

igazgatója

tudományos vezető

Tartalomjegyzék

Témavezető ajánlása	3
Tartalomjegyzék.....	5
Előszó	10
Köszönetnyilvánítás	13
1. Alapvetés	14
1.1. Sportjogi alapvetés- etika és jog	14
1.1.1. A sportjog a jogágak rendszerében	17
1.1.2. A sportjogi szabályozás tárgya, a sportjogi normaalkotásról	22
1.2. A sport gyökerei.....	26
1.2.1. Az első sportemlékek	27
1.2.2. Pánhellén játékok.....	27
1.2.3. Az Olümpiai játékok története.....	28
1.2.4. Gladiátorviadalk.....	29
1.2.5. A sportjog első lépései Európában.....	33
2.2.1. Európai Unió megalakulásának hatása a sportra	35
2. Közjogi szabályozás	37
2.1. Az alkotmányos alapjogok és a sport kapcsolata	37
2.1.1. A sportolás, mint alkotmányos alapjog kialakulása	38
2.1.2. Az alapjogok és a sportjog kapcsolata Európában	43
2.1.3. Az egyesületek alkotmányos szabályozása	44
2.1.4. Az átigazolási rendszer személyiségi vonatkozásai	48

2.2. A sport közjogi szervezetrendszerének alapjai.....	49
2.2.1. Sportpolitika	49
2.2.2. A sportközigazgatási jog történeti fejlődése	50
2.2.3. A sport közigazgatási rendszerének kialakulása	54
2.2.4. Az állam sporttal kapcsolatos feladatai.....	63
2.2.5. Az állami sportigazgatás szervei	64
2.2.6. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020 című stratégiai program	65
2.2.7. A helyi önkormányzatok sporttal kapcsolatos feladatairól.....	67
2.2.8. A sportigazgatás fejlődési irányai.....	70
2.3. A sportrendezvények biztonsága	71
2.3.1. Tömegsport és versenysport.....	71
2.3.2. A nézők részvétele a sportrendezvényeken.....	72
2.3.3. Személyiségi jogok védelme- közszereplés a tömegben	74
2.3.4. A sportrendezvények látogatásától eltiltás.....	74
2.3.5. Rendezvénybiztosítás szabályrendszere	75
2.3.6. Speciális kockázati tényezők a rendezvény ideje alatt	79
2.3.7. A szurkolói szerződés- új törekvések a Magyar Labdarúgó Szövetségben.....	85
2.3.8. A sportszervezetek szankcionálásáról.....	88
3. Magánjogi területek.....	90
3.1. A sportszervezetek személyisége.....	90

3.1.1. A sportszövetségek jogi személyiségéről.....	95
3.1.2. A sport köztestületek.....	102
3.1.3. A sportegyesületek	102
3.1.4. Sportvállalkozások (megalakulás, megszűnés, funkciói)	115
3.2. A sportszerződések hazai jogszabályi háttere	118
3.2.1. A sportolói jogviszony munkajogi specialitásai.....	122
3.3. Hivatásos sportolói szerződés a gyakorlatban, különös tekintettel a labdarúgásra.....	124
3.3.1. A nemzeti válogatottra vonatkozó munkajogi megoldás.....	131
3.3.2. Kitekintés: fizetési sapka intézménye.....	132
3.3.3. Színlelt szerződések a hivatásos sport területén.....	134
3.4. Vállalkozási szerződés	136
3.5. Tanulmányi szerződések	141
3.6. Képzési kártalanítás.....	142
3.7. Szerződésszegés	143
3.7.1. A fegyelmi felelősség.....	145
3.8. A sportolói jogviszony	168
3.8.1. A mozgás szabadsága alapelv helyzete az európai sportjogban az esetek tükrében	168
3.8.2. Munkavállalás az európai sportjogban.....	169
3.8.3. Forradalmi változás „az európai sportjogban”- a Bosman-precedens	173

3.8.4. Egyéb precedens értékű ítéletek	177
3.8.5. Amatőr sportoló jogállása	182
3.8.6. A hivatásos sportoló jogállása	192
3.8.7. A sportolók jogállásának további specialitásai, különös tekintettel a labdarúgásra	195
3.8.8. A sportszakember jogállása	204
3.8.9. Sportmenedzser	206
3.8.10. A munkaviszony létrejötte közvetítő segítségével: a játékosügynök (képviselő)	206
3.8.11. Játékos-ügynöki szerződések	207
4. A biztonságos sporttevékenység folytatásának záloga: a sportbiztosítás	209
4.1. Biztosítási alapvetés az új Polgári Törvénykönyv alapján	211
4.2. Felelősségbiztosítás általános kérdései a sport világában. Nézők és sportolók sportrendezvényen elszenvedett kárai	212
4.3. Személyi sérülések kompenzálása a balesetbiztosítás által	215
4.4. Egyéb vagyonszolgáltatás	216
4.5. Sportbiztosítási formák a gyakorlatban	219
4.5.1. Alapszintű sportbiztosítás (a biztosítási esemény és a biztosító minimál szolgáltatása)	219
4.5.2. Speciális sportbiztosítás	220
5. A doppingfertőzött sportvilág és a tisztességtelen verseny kérdése	224
5.1. Doppingellenes tevékenység	227

5.2. A doppingszerek és a doppingnak minősülő módszerek, eljárások meghatározása.....	230
5.3. A dopping büntetőjogi megítélése	235
6. Vagyoni értékű jogok értékesítése a sportban	236
6.1. Szponzorálási szerződések kialakulása	238
6.2. Marketing szerződés.....	244
6.3. Image jogok hasznosítása (merchandising).....	246
6.4. A sporttal kapcsolatos kereskedelmi tevékenység és az arculátviteli szerződés.....	249
6.5. Rádiós és televíziós közvetítések engedélyezése	257
7. Hivatásos sportolók igényérvényesítési lehetőségei (jogorvoslatok)	271
7.1. Sport Állandó Választott Bíróság és a Magyar Kereskedelmi- és Iparkamara mellett szervezett állandó Választottbíróóság	271
8. Összefoglalás- további kutatási irányok.....	278
Summary	294
Irodalomjegyzék.....	298

Előszó

Elsődleges célom, hogy bemutassam a sportjog létjogosultságát megalapozó elméletek történeti, közjogi, valamint magánjogi vonatkozásait. Az értekezés kiemelt kutatási tárgya a sportszerződések elsősorban magánjogi jogszabályi háttere összhangban a Sporttörvénnyel, a Munka Törvénykönyvével és a Polgári Törvénykönyvvel.

Magyarországon megközelítőleg két évtizedes múltja van a „látványsport” elnevezésnek. Ebből nőtte ki magát a jelen hatályos joggyakorlatban már teljesen elfogadott látvány csapatsport elnevezés. A látvány-csapatsportágak¹ körébe jelenleg öt sportág tartozik: a labdarúgás, a kézilabda, a vízilabda, a kosárlabda és a jégkorong. Azokat a sporteseményeket, amelyeken ezen csapatsportágak szerepelnek köztudomású, hogy nagyobb nézettségi mutatók jellemzik, mint az egyéb sportágakét, így gazdasági jelentőségénél fogva is érdemes erre a területre jogi szempontból is nagyobb figyelmet fordítani. Mivel a korábban felsorolt csapatsportágak közül hazánkban és a világon is a labdarúgás a legnépszerűbb, így erre helyeztem a legnagyobb hangsúlyt, amikor a látvány-sportágainkhoz kapcsolódó sportszerződéseket vizsgáltam a gyakorlatban.

A rendszerváltás környékén hazánkban is egyértelműen gazdasági értékévé vált a sport; megjelentek a szponzorok (szponzorációs szerződések), árucikké vált nem csak a sport, hanem a sportoló is az „adásvétel” tárgya lett. A területnek komoly telekommunikációs, azon belül reklámhordozó vonatkozása is van, ami bizonyos értelemben az idegenforgalmi funkcióját is erősíti a sportnak. Az ún. „merchandising” pedig sosem látott mértékű gazdasági befolyásra tett szert (pl.: Cristiano Ronaldo és Gareth Bale karrierje esetén a Real Madridnál).

¹ A fogalmat az 1996. évi LXXXI. törvénybe (a társasági adóról és osztalék adóról) a 2011. évi LXXXII. törvény 2. §-a iktatta be. (Hatályos: 2011. VII. 1-től). Definícióként, jogszabályi környezetben ekkor jelenik meg először ez az elnevezés.

A sport történetileg is az ún. önszabályozás elsődleges tárgya, a sport különböző „szakmai” testületei, a sportszövetségek fejlesztették e területet normáit. A globalizáció terén nélkülözhetetlen a harmonizációs normaalkotás is, továbbá a fejlett világban komoly szerepet kap a diszkriminációmentesség és a személyiségvédelem területe.

A XX. század utolsó harmadában az élsportozókhoz fűződő óriási jövedelmek a „fair play”-t a sport minden területén háttérbe szorították. A sporteredményesség és a többi sportolóval való barátság, szolidaritás sajnos rendszeresen ütközik egymással; a versenyzők egymás közti gyilkos konkurenciaharcra felszínre kapta a jogellenes doppingolás kérdését, az esélyegyenlőség hiányának problematikáját, így a nemzetközi sportrendezvények népek közti korrekt, lehetőség szerint baráti kapcsolat elmélyítésére irányuló eredeti rendeltetését egyre nehezebben lehet összeegyeztetni a látványsportok hihetetlenül nagy gazdasági szerepével.

Az a tény, hogy napjainkra a sport jelentős része az üzleti élet alkotóelemévé vált, több tényező együttes következménye:

- a tömeges szabadidősportot a fejlett magas jövedelmű országokban ki kell szolgálni lehetőleg „luxus” szintű sportöltőzettel, sportszerrel, sportlétesítményekkel; ennek keretében megindul a sporteszközök tömeggyártása és értékesítése, hiszen tömegfogyasztás alakul ki
- a hivatásos sport és hivatásos bajnokság az élsport alapvető tényezőjévé válik, a felfokozott sportlétesítmények elérésére megélhetését nyújtó jövedelem és erre fordítandó képzési- és munkaidő hiányában a sportoló lényegében képtelen.²

² Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 218. oldal

A fentiekkel összefüggésben az értekezés elsődlegesen vizsgált területei, szerkezete tehát:

- az első fejezetben a sport szerepét kívánom bemutatni, kiemelve témám szempontjából a három legjelentősebb aspektusát, a sport célját, a társadalmi jelentőségét, valamint a gazdasági szerepét.
- a második fejezetben a sportjog közjogi vonatkozásai kapnak szerepet, mint a sportigazgatás közhatalmi és civil szervezeti rendszere jogforrásai, a jogforrások közé illesztendő szabályzatai
- míg végül a harmadik, fő tartalmi egységben a sportjog legmarkánsabb magánjogi vetületeit kívánom bemutatni.
- az értekezésemet a forráslista zárja. A forrásokat elkülönítetten sorolom fel attól függően, hogy szakirodalmi könyv, (tanulmány), internetes forrás, felhasznált döntés (esetjog), ezeken felül sajtóforrások használatát is helyénvalónak láttam.

Látható, hogy az értekezés témája a jogtudományon túlterjedően, és a jogtudományon belül is interdiszciplináris jellegű. A társadalom-szociológiai elemek mellett nevelési-rendészeti (államigazgatási), egészségügyi, és a közgazdasági vonatkozások is számottevőek, a jogi elemeken belül az egyes magánjogi és a közjogi (ezen belül költségvetési, önkormányzati), de akár büntetőjogi vonatkozások is nagy jelentőséggel bírnak.

Az elemzésben döntő többséget élvez az ún. „de lege lata” hatályos joganyag bemutatása, melyek közül a Sporttörvény, valamint a sportszerződések mögöttes joganyagaként az új Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény) és az új Munka Törvénykönyve (a 2012. évi II. törvény) is vizsgálandó középpontjában került, ám „frissességük” miatt a feldolgozás még kiegészítésre, további elemzésre szorul.

Egyes részkérdések tekintetében a nemzetközi egybevetés azért megkerülhetetlen, mert a sport világjelenség a globalizáció egyik minta területe, így az összehasonlító jogtudomány módszereit is alkalmazom, az egyes uniós, esetlegesen az egyes tagállamok nemzeti szabályait kísérlem meg bemutatni.

A téma részletes bemutatása kapcsán nem nélkülözhető az érintett területek esetjogára történő hivatkozás.

Köszönetnyilvánítás

Örök hálával tartozom témavezetőmnek, Prof. Dr. Bíró Györgynek, aki elvezetett a sportjog világába, kemény kritikákkal segítette a munkámat és egész életre szóló kutatási témákkal látott el. Prof. Dr. Sárközy Tamás számomra a sportjog atyja és legmagasabb szintű művelője, a tudományos munkái nélkül talán soha nem láttam volna át ezt a szövevényes világot. Szakmailag és emberileg is nagy segítséget nyújtott Dr. Borbély Zoltán, Dr. Bérces László, Dr. Pusztahelyi Réka, Dr. Nemes András, Dr. Katzirz Béla és a Magyar Labdarúgó Szövetség dolgozói. Vezetőmnek, Dr. Janza Frigyes r. vezérőrnagy úrnak soha nem felejttem el mindazt a támogatást, amit kaptam a dolgozat megírásához. Végül, de nem utolsó sorban a családom minden tagjának, akiktől megtanultam, hogy együtt bármire képesek vagyunk.

I.

1. Alapvetés

1.1. Sportjogi alapvetés

Sporttörténelemmel foglalkozók szerint a sport spontán, az ember természetes mozgásigényéből és játékos természetéből fejlődött ki, tehát – tovább gondolva – az ember alkotmányos joga a sportolásra, arra, hogy az állam teremtsen lehetőséget számára mozgásigénye kielégítésére, emberi természetjognak tekinthető.³

A sport kulcsot ad a kulturális vezéreszmékhez, sőt, a társadalmak működési módjához is. Az, hogy az ember igyekszik önmagát képessé tenni különböző fizikai teljesítményekre, ez az emberiség fejlődéstörténeti örökségének része. A kitartó futás, az ugrás, a dobás és hajítás legtávolibb, vadászó és gyűjtögető életformát élő eleink életben maradásának alapvető feltétele volt. Az egyetlen kérdés, hogy őseink vajon mikor kezdték el összehasonlítani a teljesítményeiket. A sporttörténészek szerint a modern sport a korai újkorban alakult ki.⁴

Szent-Györgyi Albert szerint a sport nem csak testnevelés, hanem a léleknek a legerőteljesebb és legnemesebb nevelő eszköze. Úgy vélte, hogy a sport fogalma nem tévesztendő össze a pusztán testi ügyességgel, a rekordhajhászással, a nyereségvadászással, mert ezek a sport ellenségei. A sport ugyanis elsősorban szellemi fogalom. A sport megtanítja az embert a legfontosabb polgári erényekre: az összetartásra, az önfeláldozásra, az egyéni érdek teljes alárendelésére, a kitartásra, a tettekre, a gyors elhatározásra, az önálló megítélésre, az abszolút tisztességre és a nemes küzdelem szabályaira.

³ Sárközy Tamás: A sport, mint az állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam-és Jogtudomány, XLI. évfolyam, 2000. (továbbiakban: Sárközy) 212. oldal

⁴ Wolfgang Behringer: A sport kultúrtörténete. Az ókori olimpiáktól napjainkig. Corvina Kiadó, Budapest. 2014. 13-15. oldal

A magyar Országgyűlés a Sporttörvény elfogadásával az egyetemes kultúra részeként ismerte el a sportot, deklarálta kiemelkedő jelentőségét az egészségmegőrzésben, a személyiség formálásában, és a közösségi magatartás kialakítása területén, valamint különleges szerepét az ifjúság fizikai és erkölcsi nevelésében.⁵⁶

Azokat a jogterületeket, amelyek homogén társadalmi viszonyokat azonos módszerekkel szabályoznak, jogágaknak nevezzük. A sporttal kapcsolatban nem beszélhetünk ilyen egységességről, sem a szabályozott terület, sem a szabályozás mikéntjének szempontjából. A sportjog ugyan viszonylag önálló szakterületként értékelhető, de az általa szabályozott – más és más társadalmi területhez tartozó – viszonyokban a többi klasszikus jogág elemeit is alkalmazza.

A fentiekből következően a sporttal kapcsolatos jogszabályok nem (csak) egy konkrét jogszabályban találhatóak. Tulajdonképpen a sportjog jogszabályainak tekinthetjük mindazokat a normákat, amelyek a sportra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazzák.

A sportjog önálló jogággá válásának nemzetközi feltételei már jórészt kialakultak. A sport ügyek az Európa Tanácsban fontosságuknak megfelelő hangsúlyt kaptak. Az Európai Kulturális Egyezmény fogalmazta meg az oktatás, a kulturális örökség, az ifjúsági és sport ügyek számára a közös cselekvés kereteit, amely biztosítja az együttműködést a tagállamok és más országok között. Brüsszelben létrehozták az Európai Sport Információs Központot is, ahol megtalálhatjuk az európai sportpolitikára, szabályozásra, fejlesztési programokra és kutatásra vonatkozó adatokat. A „Sportoljon Mindenki” Charta (1975) volt az első olyan dokumentum, amely felhívta a figyelmet a rendszeres sportolás előnyeire, életminőséget javító jellegére, a beteg, fogyatékos személyek számára is elősegítve jobb társadalmi beilleszkedésüket és rehabilitációjukat. *„Mindenkinek jogot kell biztosítani a*

⁵ Nemes András: Merre tart a sportjogi szabályozás? 1998. december, 6. évfolyam, 12. szám. 10. oldal

⁶ Ezzel összefüggésben a Kormány szükségesnek tartotta a sport pozitív hatásait az oktatásban is érvényre juttatni. ld. 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 27.§ (11) bekezdése a „mindennapos testnevelésről”.

sportban való részvételre”- ez a Chartában megfogalmazott követelmények közül az első.⁷

Az Európa Tanács által kiadott Európai Sport Charta és a Sportetikai Kódexe az alábbiakban definiálja a sportot: a sport minden olyan fizikai tevékenység, amelynek célja esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét kifejezése, vagy fejlesztése, társadalmi kapcsolatok teremtése, vagy különböző szintű versenyeken eredmények elérése.⁸ A Charta meghatározta a sporttal kapcsolatos európai elveket. Ezek közül kiemelte a polgárok közötti diszkrimináció tilalmát és a sport erkölcsi és etikai alapjait, a sportolók emberi méltósága, biztonsága megóvása érdekében. Ezek a nemzetközi normák azt támasztják alá, hogy egy jövőendő, önálló jogágként működő sportjognak az alapelvei jól körvonalazhatók, s más jogágtól a specialitás szintjén elkülöníthetők lennének.

A fair play fogalmával is a Sport Etikai kódexben találkozhatunk többek között. A fair play többet jelent a szabályok betartásánál. Magában foglalja a barátság eszméjét, mások tiszteletben tartását, valamint a megfelelő szellemben való játékot. A fair play nemcsak viselkedési formát, hanem gondolkodásmódot is jelent. Magában foglalja a csalás, a szabályok kijátszása, a doppingszerek használata, a fizikai és szellemi erőszak, a kizsákmányolás, túlzott kommercializálódás és korrupció megakadályozását. A fair play pozitív fogalom. Becsületesen játszott sport, mint szociális és kulturális tevékenység erősíti a társadalmat és a nemzetek közötti barátságot. A becsületesen játszott sport egyúttal olyan egyéni tevékenység, amely lehetőséget kínál az önmegismerésre, az önkifejezésre, eredményességre. Az önkéntes klubok, és sportvezetők széles körű hálózata útján a sport elősegíti a felelősségtudat

⁷ Nemes András: Merre tart a sportjogi szabályozás? 1998. december, 6. évfolyam, 12. szám. 10. oldal 671-672. oldal

⁸ Európai Sport Charta és a sport etikai kódexe. 2. cikk 1./a. http://www.europatanacs.hu/pdf/CM_Rec%281992%2913.pdf 6. oldal

kialakulását, emellett a sporttevékenységben való felelős részvételre is sarkall.⁹

A sportjog létezését bizonyítják a sportra vonatkozó jogszabályok. A sport viszonyait szabályozó törvények, kormányrendeletek és miniszteri rendeletek számának és ezek tartalmának ismeretében a sportjog, mint tételes jogi terület létjogosultságát vitatni értelmetlen lenne. A sportjog léte 1996 óta – az első kódex szintű norma megjelenésétől – tény.¹⁰ A törvényi szabályozás megtörténtével új alapokra helyeződött a sport jogi háttere. Fontos cél volt annak elérése, hogy a jogtudomány ne az ún. inadekvát törvények között kezelje a Sporttörvényt.

A sportjogban hagyományosan megkülönböztetjük egyrészt a köztevékenységet szabályozó közjogot, amelyre az jellemző, hogy az egyik fél maga az állam, a résztvevők között pedig alá- és fölérendeltségi viszony van, másrészt van a területnek egy civiljogi vetülete is, amelyben az autonóm struktúrában lévő jogalanyok egymással egyenlők, egyenjogúak és mellérendeltek.

A „sportjogot” ellenzők szívesebben említik a „sportolás joga” kifejezést tekintettel arra, hogy a sportjogi jogág tárgyát nagy részben speciális („sportolói”) társadalmi viszonyok alkotják.¹¹

1.1.1. A sportjog a jogágak rendszerében

A sportjog egy speciális „keresztülfekvő jogág”. Egyúttal másodlagos is, tehát nem olyan alapvető jogágazat, mint a civiljog, vagy a közjog. Ezért – már előzetesen – kijelenthető, hogy a sportjog köztes karakterű, azaz részben civiljogi, részben közjogi alapállású.

A kodifikációs munkálatokban is részt vevő hazai jogászok egy része szerint

⁹ Tar Csaba: A dopping és a sportjog kapcsolata magyarországi és nemzetközi viszonylatban. <file:///C:/Users/User/Desktop/Doktori%20Iskola/Doktori%20Iskola/dopping/tar22.html> Letöltés időpontja: 2011.07.10.

¹⁰ Priczinger Péter: A „sportjog” művelésének helyzete és aktuális kérdései. Magyar Jog, 2009/56. évfolyam, 9. szám 522. oldal

¹¹ A magyar sportjog alapjai. szerk.: Sárközy Tamás. HVG-ORAC., Budapest, 2000. 32. oldal

azonban sem a szabályozás tárgya, sem tartalma, sem módszere nem rendelkezik olyan különleges és csak a sportjogra jellemző ismérvekkel, ami által sui generis jogágként kezelhetnénk a sportjogot.¹²

A tágan értelmezett sportjog (állami és sportszövetségi együttesen) szabályozási módszere rendkívül változatos képet mutat mindamelllett hogy megtalálhatóak benne közjogi és magánjogi elemek egyaránt. Számos speciális, csak rá jellemző jegyet is felmutat.

Közjogi jellegűek az alkotmányjogi szabályok (maga a sport lényegéhez tartozó önszerveződés, egyesülési joggal kapcsolatos szabályozás is ide tartozik), az állami sportigazgatás szervezetrendszerét-, a sportfinanszírozást-, a sporttevékenységhez fűződő adókedvezmények rendszerét szabályozó jogalkotás, a büntető- és szabálysértési tényállások (dopping, sport huliganizmus, eredmények manipulálása).

Magánjogi, polgári jogi eszközök dominálnak az amatőr sportolói jogviszonyokban, a kereskedelmi-, reklám- és arculat-átviteli szerződésekben, a versenyjogi és kártérítési/ felelősségi szabályokban. Ráadásul a hivatásos sporttevékenység ma már csak a munkajog által szabályozott módon folyhat. A sportbeli normák között egyaránt jelen vannak a kógens és diszpozitív jellegűek, és nagyon gyakori a keretjellegű szabályozás (úgy az állami, mint a szövetségi jogalkotás is szívesen él ezzel az eszközzel teret adva a „jogalkalmazóknak” a szabályok kitöltésére).¹³

„Jellemző továbbá a sport szabályaira a kiegészítő jelleg: a szabályozás mennyiségét és genetikáját tekintve az állami jog csak kiegészíti a sport önszabályozó szerveinek normaalkotását, valamint a sporttal kapcsolatos

¹²Nemes András: A sportjog önálló joggá válásának dilemmái. Magyar Jog, 1998. 11. szám. 670. oldal

¹³ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 63., 64. oldal

jogszabályokban testet öltő rendelkezések kiegészítik, speciális elemekkel színesítik a klasszikus jogágak előírásait.”¹⁴

Különleges elemeket is felfedezhetünk pl. a hivatásos sportoló munkaszerződésére vonatkozó különbségek a rendes munkajogtól (pl. határozott idő, próbaidő kikötésének tilalma, tartalmi többletelőírások a munkaszerződésben, rendkívüli felmondási okok stb.), vagy az Európai Unió joggal kapcsolatos derogációs szabályok a sport speciális jellegére tekintettel (munkajogban, versenyjogban, bevándorlással kapcsolatosan), de ilyen a sportolók, sportszakemberek és sportszervezetek fegyelmi felelőssége.

A fenti specialitások jogelméleti vitához is vezettek honi sportjogászaink között: míg Nemes András a sportjog elkülönült léte, sőt önálló jogággá válása mellett érvelt, addig Kolláth György igyekezett azt cáfolni. Sárközy Tamás egyfajta szintézisként a sportjogot (hangsúlyozottan csak az állami jogalkotást tekintve annak) vegyes szakjognak titulálta, kifejezve ezzel azt, hogy több jogág elemei fellelhetők benne, de nem mutat fel olyan lényeges egyedi elemeket, amely önálló jogági rangra emelné. *Klaus Vieweg* ezt a jelenséget „keresztmetszet-anyagként” határozza meg, amelyről egyrészt megjegyzi, hogy a „keresztmetszet-anyagok elbűvölőek”, ugyanakkor később, már kevésbé hízelgően a sportjogot „kifejezetten komplex, toldozott-foldozott szabályhalmaz”-ként aposztrofálja.

„A jogi lét fontos ismérve a normák érvényesülése, amely a sport világában egyértelműen megvalósul. Míg ugyanis egy-egy nemzetállami jogszabály csak az adott ország területén belül hatályos, addig a sport civil szabályai világméretűek, több száz millió természetes és jogi személy „engedelmeskedik nekik”. A legvitathatóbb kritériuma a speciális jogi szankció megléte.”¹⁵

¹⁴ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 63. oldal

¹⁵ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 59., 60. oldal

A sportszövetségi normák esetében klasszikus értelemben vett jogalkotásról nem lehet szó, hiszen nem jogalkotási hatáskörrel rendelkező szervek hozzák létre őket (ugyanis az, hogy a Sporttörvény lehetőséget ad a szövetségeknek szabályzatok alkotására nem minősül jogalkotásra vonatkozó felhatalmazásnak), és a szövetségek nem bocsáthatnak ki formális értelemben vett jogszabályokat (törvény, rendelet).¹⁶

A nem szervezeten, nem versenyszerűen végzett testedzés, a tömegsport is sporttevékenységnek minősül.¹⁷ A szabadidősport számos új sportágat is hoz a sport körébe: például a természetjárást, a túrakerékpározást, vagy túraevezést, esetleg a barlangászatot, vagy a hegy- illetve sziklamászást, amelyek nehezen illeszthetők a hagyományos sportágakhoz. A rekreatív sporttevékenység valahol a sport és az egészségügy határán helyezkedik el. Ugyanakkor a sport fogalma eredetileg egybefonódott a teljesítménykövetelményekkel, ilyen viszont a szabadidősportban lényegében nincs.¹⁸

Hasonlóan bővítették a sport fogalmát a különböző rétegsportok. Ezek közül a diáksport a legősibb. A rétegsportok sajátos formája a fogyatékosok sportja, amelynek egy része élsport, másik része tömegsport, szabadidősport.

Eredetileg a sport amatőr sport volt, ahol az emberek kedvtelésből üzték a sportot, improduktív tevékenységnek vélték, bár már Rómában is voltak profi bokszolók. Az olimpia az amatőr sport világünnepként indult, és az 50-es és 60-as években Every Brundige amerikai milliomos, NOB elnök mai szemmel

¹⁶ Az Alaptörvény is egyértelműen rögzíti, hogy „Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg.” (Magyarország Alaptörvénye. T) cikk, (1))

¹⁷ „Az állam sportra vonatkozó jogi szabályozásának a tárgya a sport, a sportolás, a sporttevékenység. A történelmi fejlődés során a sport fogalmi köre egyre bővült. Eredetileg csak a versenysportot minősítették sportnak, a szervezett versenyeken résztvevőket sportolónak. A közvélemény ma is tulajdonképpen az élsportolót tartja valóban sportolónak. Miért lenne sportoló az, aki úszik vagy fut reggel, mielőtt bemegy dolgozni?” (ld. Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 207-208. oldal)

¹⁸ A teljesítmény nélküli sportot a német irodalomban szellemesen „nichtsportliche Sport”-nak nevezik. Ld. KNUT, D. – HEINEMANN, K.: Die nichtsportliche Sport. Hoffmann, Schorndorf, 1989.

nézve filléres költségtérítésekért is megfosztott egyes sportolókat olimpiai érméiktől.¹⁹

Egyértelműen sporttá váltak a technikai sportok is: autó- és motorversenyezés, vitorlázórepülés, ejtőernyőzés, motorcsónaksport stb. A technika fejlődésével a technikai sportok azonban is bővülnek.

Az továbbá, hogy mi a sport, sokban függ egy adott ország földrajzi helyzetétől és történelmi tradícióitól. A kutyaszánhúzás, jégfutás kiváló sport Kanadában, de aligha lesz az Magyarországon.

A magyar Sporttörvény alapján sem lehet eldönteni, hogy az állami jogi szabályozás szempontjából mi a sporttevékenység, hogy például az utcai harcosok sportja, avagy az erős emberek az Eurosporton is közvetített vetélkedője sport-e vagy sem. Nincs világos elhatárolás, a modern társadalom komplex. A sport egyik oldalról a testnevelésből, a testkultúrából nőtt ki, ilyen értelemben az oktatás és a kultúra része. A sport a másik oldalról összenőtt az egészségüggyel, az egészséges életmóddal, a népjóléttel. Ebben az értelemben a sport ma már nem az élsportolók belügye, hanem a mindennapi élet része.²⁰

Kolláth György szerint sportolás elsősorban magánügy, civil mozgásforma; a sport vertikuma pedig magánjóság, azaz akkor nem lehet és nem is „adekvát” azt paternalista-dirigista, közjogi karakterű törvénnyel megrendszabályozni.²¹

A sport közvetetten társadalmi érdekeket is szolgál, hiszen a sport, a sportolás az egyén és a társadalom számára is számos előnnyel jár: az egészség fejlesztése és megőrzése mellett a sport az emberi kultúra részeként értékeket közvetít és visszajelzést ad az adott társadalomban jelen lévő problémákról, struktúrákról, jellegzetességekről. A sport tehát egyfajta tükörképe a társadalomnak.²²

¹⁹ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok. 208. oldal

²⁰ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 211. oldal

²¹ Kolláth György: Elemzés az új sporttörvény előmunkálatairól és tervezeteiről. Gazdaság és Jog. 2000. évi 7-8. szám 32. oldal

²² Sportmenedzsment. Szerk.: Sterbenz Tamás, Géczai Gábor. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest, 2012. 15. oldal

1.1.2. A sportjogi szabályozás tárgya, a sportjogi normaalkotásról

A sport eredetileg tisztán magántevékenység volt, tehát a civil szféra része, a non-profit szféra részeként, az üzleti vállalkozásoktól elkülönülve fejlődött ki. Kezdetben a nem versenyszerű sport semmilyen állami, jogi szabályozásban nem részesült, a versenysport pedig szinte kizárólag a civil önszabályozás tárgya volt. A XIX. század második felében ugyanis megjelentek a sportszerveződések: eredetileg a sporttal foglalkozó egyesületek, akik a sportolni vágyó emberek, azaz természetes személy tagjai sporttevékenységének szervezésére voltak hivatottak, ezért alapították meg őket a sportolni vágyók, akik egyben tagjaivá is váltak a „sportklubjuknak”.²³ A nemzetközi sportjogi irodalom szerint a sport egyik legtipikusabb jellemzője a normaalkotás – a szűkebb és tágabb értelemben vett versenyszabályok létrehozása. A szabályok „jogszabályszerű normák”, és egy adott sportág résztvevői számára sokszor erősebb „törvények” az állami jognál.²⁴

A XX. század második felében eljutottunk a nyugat-európai jóléti államhoz, amely polgárai testi egészségével is foglalkozik. A politikai és a gazdasági emberi-állampolgári alapjogok mellé megjelennek az ún. harmadik generációs alkotmányos alapjogok, mint például a megfelelő környezet biztosításához, a kultúrához, avagy az információkhoz való hozzáférés joga, az egészséges élethez való jog (persze főleg az irodalomban, kevésbé a tételes jogban).

A sport a fejlett országokban egyre jobban a megnövekedett emberi szabadidő eltöltésének eszköze, tömegjelenség lett (ún. szabadidősport), ahogy az élsport egyre jobban összefonódik az üzleti élettel, és egyben, részben látványsporttá, tömegszórakoztatási médiaeszközzé is válik, úgy erősödik a sport állami jogi szabályozása. Ez az állami jogi szabályozás természetesen lehetséges sok különálló jogszabállyal, avagy egy sporttörvénnyel a középpontjában.

²³ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 211-212,217. oldal

²⁴ Ld. KUMMER, M.: Spielregel und Rechtsregel, Stampfli. Bern, 1973

Európában mindkét megoldás ismert. Fejlett sportjog van például Németországban vagy Angliában Sporttörvény nélkül, Sporttörvénye van viszont Franciaországnak, Olaszországnak vagy Spanyolországnak.

Az 1996-os Sporttörvény egyértelműen csak sportigazgatási és – mégpedig csökkentett mértékben, főleg a sportközalapítványok folytán – sportfinanszírozási törvény volt. A sport számos – elsősorban gazdasági jogi, kereskedelmi jogi – területét e törvény szabályozás nélkül hagyta.

Ezzel szemben a 2000-es Sporttörvény jelentős érdeme, hogy jogágilag egységessé, lényegében teljessé tette a sport jogi szabályozását, világos és egyértelmű alpra kívánja helyezni a magyar versenysportot az eddigi félprofi-félamatőr keveredés megszüntetésével, megteremtette a sport versenyrendszerének pénzügyi biztonságát. (ld. sportegyesület felszámolhatósága, sportegyesület professzionista szakosztályának elkülönítési lehetősége, a hivatásos bajnokság lebonyolítását szolgáló pénzügyi biztosítékok, a szakszövetségeknél bíróság által kirendelhető felügyelő biztos a gazdasági csődhelyzet megelőzése érdekében stb.).

Az új törvény megteremtette a sport szükséges mértékű piacosításának jogi alapjait – szponzorálási szerződés, merchandising szerződés. Alapvető nemzetközi tendenciákhoz igazította a törvény például a Sport Állandó Választottbíróóság felállításával is. Az új magyar Sporttörvény egyértelműen megfelelt az Európai Unió egyébként csak csírájában létező sportjogának vagy az Európai Sport Chartának.²⁵

Az állami szerepvállalás a végleges (új) törvénytövegeben jelentősen megerősödött, sok esetben nem szabályozásról, ösztönzésről-befolyásról, hanem sajnos állami irányításról van szó. Az állam túlzott beavatkozása a túlszabályozás mértékében is jelentkezik.

A mennyiségi túlszabályozás és az áttekinthetetlen paragrafus-szerkesztés különösen súlyos hiba egy olyan törvénytől, amely nem jól képzett gazdasági vagy jogi szakembereknek szól (pl. a hitelintézeti vagy az értékpapírtörvény),

²⁵ Sárközy Tamás: Az új sporttörvény érdemeiről és fogyatékoságairól. Gazdaság és Jog 2001/7-8. szám 20-21. oldal, 220-222. oldal

hanem kis sportszervezetek tízezreinek, amelyek nem tudnak ügyvédet-jogtanácsost foglalkoztatni, vezetőik – sajnos - gazdasági, jogi, igazgatási kérdésekben járatlanok. Ilyen értelemben megalapozott az a kritika, hogy a Sporttörvény antidemokratikus és „értelmezési túlhatalmat” biztosított az akkori szakminisztériumnak, az ISM-nek, amely így elvileg nem kötelező „állásfoglalásaival” is tudott irányítani.

A XX. század utolsó harmadában a polgári társadalmakban általában véget ér a sport-önszerveződésének normaalkotási-normaalkalmazási monopóliuma. A sport nemcsak a magánérdek világa többé, hanem részlegesen átkerül a közérdek szférájába, közfeladattá is válik.²⁶

„Polgári társadalomban megengedhetetlen a sport burkolt államosítása. Az állam szerepe a sportban csak kiegészítő- segítő-befolyásoló lehet. A sportnak a civil szféra részének kell maradnia, ahol első az önszerveződés és önszabályozás, éppúgy, mint a tudományban, művészetben vagy a kulturális élet más területein”²⁷.

Főszabályként az állam ne avatkozzon bele a sportszövetségek – sportegyesületek belső egyeztetési, becsületbíráskodási tevékenységébe, de a kínzó törvénysértéseket, a sportolók alapjogainak megsértését az állam nem tűrheti el.²⁸

A századfordulón a sport nemzeti, belső jogi szabályozását még feleslegesnek tartották, de az idők folyamán az európai államok felismerték a sport jogi szabályozottságának jelentőségét; azt, hogy a sport egyes területei igenis szabályozásra szorultak. Ez lehetséges egy törvény, ún. Sporttörvény köré összpontosítva (Spanyolországban, Olaszországban, Magyarországon), de pl. az Európában talán legfejlettebbnek mondható német vagy angol sportjog nem

²⁶ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 220. oldal

²⁷ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 222. oldal

²⁸ NICKLISCH, F.: Inhaltskontrolle von Verbandwesen . Heidelberg, 1982. STERN, K.: Die Grundrechte der Sportler . In: Sport und Recht. Hrsg.: A.F. Schroeder – H. Kauffmann. Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1972, 142-146.

ismert 2002-ben Sporttörvényt, ezekben az országokban különböző részlet- és önszabályozások voltak ismertek.

A mai, modern értelemben vett sport a XIX. század második felében kezdett kialakulni, ekkor mutatkozott először tömeges igény arra, hogy a munkavégzésre vonatkozó szabályok megváltozásával keletkező szabadidőt sporttevékenységgel töltsék ki.

A modern sportban a sportversenyeken bárki egyenlő esélyekkel vehet részt, a sport irányítása fokozatosan intézményesült, szabályozottá vált. A sok résztvevő és az élesedő verseny miatt a sportolók, szakemberek konkrét területekre, versenyszámokra szakosodnak. Ésszerű szabályok bevezetése történt meg a sportszakmai és gazdasági sikeresség elérése céljából.

A fentieket összegezve feltehetjük a kérdést: mely területek lehetnek a „sportjogi” szabályozás tárgyai? Elsősorban említendő a sport szervezeti felépítése, amely mindenütt tárgya a jogi szabályozásnak. Készült egy összehasonlító tanulmány 30 ország sportügyi szabályozásáról. Az elemzés alapján a kutatók megállapították, hogy a vizsgált országok sportjának belső felépítése nagyon hasonlít egymásra.²⁹ A sport állami támogatása szintén lényeges eleme a törvényi szabályozásnak.

A sportjognak a sporttal összefüggően alkotmányjogi, közigazgatási jogi, büntetőjogi, munkajogi, Európa jogi, polgári jogi vonatkozásai is vannak, lényegében mindazon jogszabályok összessége, amelyek a sporthoz kapcsolódnak, áttekintésre kerülnek az értekezésben.

²⁹ Deres Petronella: Sportjog – Európa. KRE-ÁJK: Jogérvényesítés – jogalkalmazás, Bp. 2002. Szerk.: Jakab András. Letter – Print Nyomda Kft. Budapest, 10. oldal

1.2. A sport gyökerei

A mai sport kifejezésnek megfelelő fogalmat az ókori görögöknél, a rómaiaknál, a nyugati civilizációk bölcsőjében sem találunk.

A sport szó eredetileg a francia „desport” szóból származik, ami szórakozást jelent, ezt 1829-ben használták először. A kifejezés nemcsak az energiafelhasználással járó fizikai aktivitásra, hanem a testi erőfeszítés kifejtéséhez szükséges szellemi tevékenységre, a mozgással együtt járó öröme is utal.³⁰

„Istenek ajándéka, szépség, igazságosság, bátorság, tisztesség, öröm, termékenység, haladás, béke.” Ezekkel a szavakkal illette a sportot az 1912-es olimpia szellemi versenyének győztese, *Pierre de Coubertin*. A modernkori olimpiai játékok atyja a sporthoz írott ódájával nem csupán a nemes vetélkedés modernkori filozófiai alapvetését fogalmazta meg, hanem –azzal, hogy a múlt század elején az emberiség legősibb közös fogalmait és a legfontosabb polgári erényeket társította a sport mellé-, egyben az egységes, szabad és demokratikus európai gondolat egyik elindítója lett.

A reformkor derekára nyúlnak vissza a magyar sport gyökerei. *Nemes Kerekes Mihály* a következőket írta Széchenyinek 1836-ban: „Készítsünk jól megalapítva, minden 4-ik, szökő esztendőkből Nemzeti Magyar Olimpiai Játékokat, úgy mint volt a régi görögöknél. Szerezzünk meg minden oda való készületeket, tégyünk meg lelkes erővel minden igyekezeteket, mert nemzetünk javára ennél felségesebb áldozatot nem tehetünk.”³¹ A magyar sport és a nemzet felemelkedése e korai emlékünknél tanúbizonysága szerint a felelős politikusok és polgárok gondolkodásmódjában összekapcsolódott.

Az emberiség történetében alapvetően három motiváció határozta meg a sportot és a játékot: a vadászat, a háború és a vallási kultusz. A negyedik

³⁰ http://www.naturanet.hu/Kategoriak/Mozgas/mi_a_sport_szo_eredete.html Letöltés időpontja: 2011. 02. 05.

³¹ Az Európai Unió és a sport. Játékszabályok. Az Ifjúsági és Sportminisztérium szakmai kiadványsorozata. Budapest. 2001. 5. oldal

motivum járulékos elem volt: a szórakozás, az ünneplés. E motivációk közül az antik Rómában elsősorban a vallási kultusz, valamint a szórakozás és ünneplés jellege határozta meg a sporttevékenységet.

1.2.1. Az első sportemlékek

Az ókori sportéletről tárgyi bizonyítékok maradtak fenn Egyiptomból, Krétáról, Kínából és természetesen Hellászból, illetve a Római Birodalomból. Időben a legkorábbi emlékek az Ókori Egyiptomból származnak. Az időszámításunk kezdete előtti III. évezredből maradtak fenn vázafestmények és barlang-, illetve falrajzok olyan emberekről, akik birkóznak, úsznak, futnak, vagy a mai ökölvíváshoz hasonló módon küzdenek egymással. Írásos bizonyítékok viszont nem találunk, így a történészek sem tudnak biztosat mondani arról, hogy az emberek milyen célból sportoltak. Voltak-e esetleg versenyeik, és ha igen, azok milyen módon zajlottak? Az i.e. II. évezredből az ókori Hellász legismertebb szigetén, Krétán találtak a régészek sportolásra utaló tárgyi leleteket. A váza-, és edényfestményeken a bikaugrás sportágat figyelhetjük meg. Amíg ugyanis előfordulhat, hogy az egyiptomiak az életükért, vagy zsákmányért úsztak, futottak, birkóztak, addig a bikaugrás már feltétlenül egy megszervezett esemény volt.³²

1.2.2. Pánhellén játékok

A történelemtudományra és a sporttörténetre egyaránt igaz, hogy az ókorban a görögök hagytak hátra elsőként olyan írásokat, melyek alapján a történészek pontos, megbízható képet alkothatnak az eseményekről. Mivel a történelemtudomány atyjai a görögök, ezért a sporttörténet is a legkorábbi történelmi helyszíneként az ókori Hellászból rendelkezik bőséges és hitelesnek tekinthető adattal. A Pánhellén játékok Hellász négy városállamában zajlottak

³² Erdősi Zoltán: Sporttörténet. Csanádi Árpád Általános Iskola Középiskola és Pedagógiai Intézet, Budapest. 2009. 6–7. oldal

többéves szünetekkel ún. „összhellén” sportjátékok, ahol a szabad görög férfiak mérhették össze fizikai erejüket békeidőben. A pánhellén játékokból az évszázadok során kiemelkedett az Olümpiai játékok. Mára már a legtöbben csak ezekről a játékokról tudnak, mint ókori görög versenyről.³³

1.2.3. Az Olümpiai játékok története

Az olümpiai játékok célja az istenek előtti tisztelgés volt. A források szerint i.e. 776-ban rendezték az első játékokat Zeusz főisten és a többi isten tiszteletére. A legelső játékokon csak egy versenyszámot rendeztek, a stadionfutást. A testkultúrát az élet egyik központi kérdésének tekintő görögöknél a mai fogalmaink szerinti sport a társadalmi tudat és gyakorlat szintjén egyaránt sokkal inkább volt jól körülhatárolható és eminens jelentőségű társadalmi realitás, mint a sporthoz eleve másként viszonyuló rómaiaknál.³⁴

A sport a rómaiaknál görög hatásra kezdődött. Dionysios Halikarnassensis tanúsága szerint már az V. század elején rendeztek a görögökéhez hasonló játékokat Rómában, ezért a sportnak hellén gyökerei voltak. Valójában az etruskoknak, akik az i. e. VI. században Rómát uralták, mind földrajzilag, mind történelmileg több lehetőségük volt a rómaiak befolyásolására, mint a görögöknek. A sport az etruszk kultúra legismertebb részének számított, néhány etruszk városban már az i. e. VI. század óta rendeztek különféle versenyeket. A királykor és a köztársaság idején sportversenyekre elsősorban az ünnepi játékok keretében találtak alkalmat. Az idők folyamán egyre szaporodott az ünnepek, és ezzel együtt a játékok napjainak száma. Rómában már i. e. 500-ban voltak archaikus ünnepek. Ide sorolható a Consualia, melyet Consus isten és az Equirria, melyet Mars tiszteletére alapított Romulus, valamint az Equus October, amely a háborús időszakot zárta le. Ezeken az

³³ Erdősi Zoltán: Sporttörténet. Csanádi Árpád Általános Iskola Középiskola és Pedagógiai Intézet, Budapest. 2009. 6–7. oldal

³⁴Földi András: Szélgjegyzetek egy könyv margójára (Gedeon Magdolna: Az antik Róma „sportjoga) Budapesti Könyvszemle 2007. 19. évfolyam 3. szám 225. oldal

ünnepeken lóversenyek voltak műsoron, de az atlétikai küzdelmek sem hiányozhattak. A Capitolium lakói rendezték a ludi Capitolinit.³⁵

Rómában a sportversenyeknek keretet adó ünnepek alkalmával tartott játékok rendezése elsősorban állami feladat volt, ezért pontosan meghatározták, hogy az egyes játékok megrendezése melyik hivatalnokot terheli. A különféle ünnepek és játékok bevezetése is meghatározott szabályok szerint történt.

A játékokat, melyeken a sportolók összemérhették tudásukat, a rómaiak-főleg a köztársaság korában-ünnepek alkalmával rendezték. Rómában annak kellett gondoskodnia a megfelelő helyszín biztosításáról, aki a játékokat rendezte. Mivel kezdetben az állam rendezte a látványosságokat, a megfelelő „sportlétesítmények” kialakítása is állami feladat volt. Nem volt egyszerű egy sportrendezvény szervezése, a szervezőknek kellett helytállni azért, hogy a sportrendezvényeknek számító játékok az írott és íratlan szabályoknak megfelelően, a nézőktől kezdve az istenekig, mindenki meglegedésére szolgáljanak.³⁶

A sport egészen a XIX. századig a férfiak „belügyének” számított. A női sportnak a középkorban azért sem nyílt sok tere, mert a durva harci játékokra, lovagi tornákra vagy kőcsatákra a nők nem voltak alkalmasak. Az ókorral ellentétben a nőket sosem zárták ki a harci játékokból, sőt, a lovagi tornákon, regattákon³⁷ és labdajátékoknál a közönség nagy részét a nemes hölgyek alkották.³⁸

1.2.4. Gladiátorviadatok

Rómában bizonyítottan a Kr. e III. századtól kezdve rendeztek gladiátorviadokat. Közülük az első a Tiberis melletti marhapiacon zajlott le

³⁵ <http://mek.oszk.hu/03400/03410/html/4090.html> Letöltés időpontja: 2011. január 31.

³⁶ Gedeon Magdolna: Az antik Róma „sportjoga”. Novotni Kiadó, Miskolc. 2005. 111.,116. oldal

³⁷ evezős- és vitorlásverseny

³⁸ Wolfgang Behringer: A sport kultúrtörténete. Az ókori olimpiáktól napjainkig. Corvina Kiadó, Budapest. 2014. 115. oldal

Kr.e. 264-ben. Az egyik római történetíró szerint a gladiátorjátékokat az etruszkok találták ki.³⁹

A Kr.e. 1. századig gladiátorviadalokra kizárólag temetési szertartásokon került sor. Ezeket előkelő római családok rendezték az elhunyt családtag tiszteletére. A szenátus Kr. e. 44-ben a meggyilkolt Julius Caesar tiszteletére közpénzekből rendezett gladiátorviadalokat. Ettől kezdve az állam vette a kezébe az ügyet. Sokkal több pénzt költött a viadalokra, mint valaha is korábban. Augustus, majd utódai uralkodása alatt a gladiátorviadalok megszervezése valóságos iparaggá változott. A gladiátorviadalok állami kézbe kerültek. Magánszemélyek többé nem rendezhettek ilyesmit. Így ezeket a császár tiszteletére rendezték. A gladiátorviadal programjára ettől kezdve került a gladiátorviadalok mellé a vadállatok elleni harc és a halálos ítéletek végrehajtása. Az események szervezői számos óvintézkedést tettek a nemkívánatos közjátékok elkerülése végett. Különösen az állatviadalokon kellett vigyázni. A rendezők körben hálókat feszítettek ki, amelyeket három méterrel a belső fal előtt felállított oszlopokra rögzítettek. A háló mögötti biztonsági sávban ott őrködött a segédszemélyzet, fegyveres katonák, akik szükség esetén közbeavatkozhattak. Az arénák nézői fegyelmezetten viselkedtek, rendbontásokról alig maradtak ránk emlékek. A rendezők ennek ellenére mindent megtettek azért, hogy megelőzzék a különböző harci stílusok hívei vagy az egyes gladiátorok rajongói közti verekedéseket. A biztonsági erők bevetésével igyekeztek csírájukban elfojtani a zavargásokat.⁴⁰

Témám szempontjából csak azokat a gladiátorokat vizsgáltam, akik sportolóknak minősíthetők, hiszen a hadifoglyok, elítéltek és az arénába küldött rabszolgák kényszerű öldöklése nem tekinthető sportnak. Nem lehet pontosan megállapítani, milyen arányban voltak a gladiátorok között hadifoglyok, elítéltek, rabszolgák és önként jelentkezők, de úgy tűnik, hogy a

³⁹ Marcus Junkelmann, Éva Rónaszegi, Frank Kliemt: Gladiátorok: az arénák harcosai. Tesslof és Babilon Kiadó. Budapest, 2006. 8. oldal

⁴⁰ Marcus Junkelmann, Éva Rónaszegi, Frank Kliemt: Gladiátorok: az arénák harcosai. Tesslof és Babilon Kiadó. Budapest, 2006. 9., 11., 14. oldal

munusok⁴¹ megjelenésekor a hadifoglyok voltak túlsúlyban, a császárkorban viszont a gladiátorok nagy részét már az auctoratusok képezték. Ezeket a „profi” harcosokat a játékrendezők, vagy maguk szerződtették egy-egy fellépésre, vagy a császári gladiátoriskolába önként jelentkezők közül válogattak, vagy a lanistától „igazolták” a vívókat.⁴²

Tragikus sorsukat Seneca így jellemzi: *„Egész testük céltáblául szolgál... sem sisak, sem pajzs nem hárítja el a kardcsapást... Reggel oroszlánok és medvék gyönyörűségére vetik oda az embereket, délután a nézők megörvendtetésére... Ha valaki leölte ellenfelét, újjal állítják szembe, aki majd őt öli meg. A bajvívók sorsa a halál: tüzzel-vassal folyik a harc, míg ki nem ürül a porond.”*⁴³

„Egyesek a mi gladiatori játékainkat kegyetlennek és embertelennek tarthatják, ahogy ezek manapság lejátszódnak, talán azok is. De amikor egy gonosztevő karddal kezében küzd az életéért, akkor talán van a fülnek jobb iskola a fájdalom és halál eltűrésére, de a szem számára biztosan nincs” –írta Cicero, aki néhanapján maga is elszórakozott a gladiatori versenyek látványán. A kegyetlenkedés, az élet semmibevétele mélyen beleivódott a rabszolgatartó római arisztokrácia szemléletébe. Számos rabszolga volt kénytelen eltérni ura kegyetlenkedéseit, még akkor is, ha erre semmi okot nem szolgáltatott. A rabszolgák nemcsak adásvétel tárgyát képezhették – így gladiátornak is eladhatók voltak-, hanem urukkal szembeni vétségükért hamar az arénában találhatták magukat.

A köztársasági időkben nagy szenzációnak számított, amikor Caesar háromszázhusz pár gladiátort állított a porondra (persze nem egy napon). Fogadott fia, Augustus még nagyobb arányú viadalokkal akarta a népet elkápráztatni. Feliraton fennmaradt önéletrajzában büszkén említette:

⁴¹ A *munus*-ok, gladiátorviadalok eredete nem tisztázott. Valószínűleg campaniai közvetítéssel Etruriából kerültek a rómaiakhoz. A szűkszavú Festus-tól (2. v. 3. sz.-i grammatikus) csak ennyit tudunk meg: "Az volt a szokás, hogy a bátor harcosok sírján hadifoglyokat áldoztak fel; mikor ennek a gyakorlatnak a kegyetlensége nyilvánvalóvá vált, úgy döntöttek, hogy gladiátorviadalt rendeznek a sír előtt."

⁴² Gedeon Magdolna: Az antik Róma „sportjoga”. Novotni Kiadó, Miskolc. 2005.. 118. oldal

⁴³ Világtörténet képekben. I. kötet. Az őskortól 1640-ig. Gondolat Könyvkiadó, Budapest. 1980. 231. oldal

„Háromszor rendeztettem gladiátori játékokat a magam nevében, és ötször fiaim vagy unokáim nevében.” Ezeken a játékokon körülbelül tízezer ember küzdött a porondon. Az őt követő uralkodók valamennyien szenvedélyesen hódoltak a gladiátori játékoknak: Caligula maga is fellépett a porondon, Claudius pedig nem is titkolta perverz élvezetét, amit a leterített bajvívók haláltusája okozott neki. Egy-egy nyilvános kivégzésért még ebédjét is hajlandó volt elhalasztani, s eközben nyájasan tréfálkozott a nézőkkel. Titus a Colosseum felavatását száznapos viadallal ünnepeltette, de még rajta is túltett Traianus, aki fényes hadigyőzelmét 123 napig tartó játékok megrendezésével tette emlékezetessé: ez alkalommal tízezer embert mészároltak le az arénában. Marcus Aureliusról tudjuk, hogy filozófushoz méltóan megvetette az effajta alantas szórakozást. A rómaiak meglehetősen nagy képmutatására vall, hogy a mészárlások közepette a cirkuszban található isten- és császárszobrokat lepellel takarták le. Mint mondták azért, hogy a szobroknak ne kelljen az öldöklést végignézniük. A római értelmiség közül szinte senki sem emelte fel szavát az embertelenségek ellen.

Cicero azt hangsúlyozta, hogy egy gladiátornak élete utolsó perceiben is uralkodnia kell reflexein, kezét nem szabad nyaka vagy arca elé kapnia, nem szabad összerándulnia, fejét félrehúznia a halálos csapás elől. Ahogy tanították neki torkát oda kell tartania az ellenfélnek, esetleg neki kell a kardot a nyakához szegeznie. Cicero így írt: "*Gyűlöljük a gyenge, könyörgő gladiátorokat, akik kinyújtott kézzel kunyerálnak az életükért.*" A gladiátorok mindig feltett sisakkal haltak meg, mivel a közönség nem azonosulhat kellőképpen a személytelen harcosokkal, ez volt a viadalokat kísérő küzdelmek legfőbb forrása.

Az ókori Róma forrásaiból azt lehet kiszűrni, hogy római sportjog tárgyát is elsősorban a sportrendezvényekkel kapcsolatba hozható normák alkotják.

Ugyanúgy, mint ma, Rómában sem lehetett egyetlen jogterülethez besorolni a sporttal összefüggő rendelkezéseket, az ókori sportjogban is megkülönböztethetjük a közjogi és magánjogi szabályokat.

1.2.5. A sportjog első lépései Európában

A sportot a tömegek szabadidős tevékenységként, a hivatásos sportolók pedig foglalkozásként üzik, megélhetés céljából. A sport állandóan jelen van az Európai Unió országainak társadalmaiban. A társadalom és a kultúra szerves részeként a sport képes integrálni az embereket. Ez pedig lehetővé tette az európai országok közti együttműködést a sportban már hosszú idővel az EU bővítésével kapcsolatos gondolatok megszületése előtt.

Sem az 1952-es Párizsi Szerződések, sem az 1958-as Római Szerződés nem rendelkezett kifejezetten a sportról. Még az 1987-ban aláírt Egységes Európai Okmány sem tartalmazott sportról szóló cikkelyt.⁴⁴ A Maastrichti Szerződésből is kimaradt a sport.

Ugyanakkor 1976-ból származó döntés szerint az Európai Közösség céljainak megfelelően a sporttevékenységet is a közösségi jog hatálya alá kell vonni, ha az része a Közösség gazdasági életének. Ezt az irányvonalat az Európai Unió kilencvenes évekre kialakult sportpolitikája is követi és annyit jelent, hogy az EU a sporttal csak, mint gazdasági tevékenységgel foglalkozik. Tehát, ha a sporttevékenység fizetség ellenében végzett munkának, szolgáltatásnak minősül, akkor az EU-jog rendelkezései alá tartozik.⁴⁵

Az Európa Tanács az elmúlt harminc évben számos dokumentumot bocsátott ki, melyek a szervezet európai sportpolitikáját alkotják. Ezek közé tartozik a Mindenki Sportja Charta (Sport for All Charter), az Európai Sport Charta (European Sport Charter) és az Etikai Kódex (Code of Ethics), két Doppingellenes Egyezmény (Anti-Doping Convention), valamint a Nézőtéri Erőszak Elleni Európai Egyezmény (Convention against Spectators' Violence). Emellett a Tanács rendszeresen megszervezi az európai

⁴⁴ Nádori László-Báttonyi Viola: Európai Unió és Unió csatlakozás a sportban. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2003.77-78.oldal

⁴⁵ KRE-ÁJK: Jogérvényesítés-jogalkalmazás, Deres Petronella: Sportjog-Európa, 9. o., szerk.: Jakab András. Letter-Print Nyomda Kft. Budapest, 2002.

sportminiszterek értekezletét abból a célból, hogy naprakész információkkal rendelkezzen és a sportbeli problémákkal már megjelenésükkor felvegye a küzdelmet, így ajánlásokat fogalmazhasson meg a tagországok számára. Az Európa Tanács döntéseinek elfogadása és ratifikálása a tagországok hajlandóságán múlik.⁴⁶

Az EU elismeri a sport társadalmi fontosságát. Elismeri azt, hogy a sport a XX. század egyik meghatározó szociális jelensége lett. Tény, hogy a sport az európai civil társadalomnak a legjobban szervezett társadalmi intézménye, a jelenleg Európában működő cca. 600000 sportklub pedig bizonyítja, kellően alátámasztja a sport társadalmi jelentőségét. Ez a fejlődés nyomon követhető a sportoló egyének számában, a közérdeklődés sport felé fordulásában, a politikában elfoglalt helyzetében, de követhető a gazdasági mutatók révén is. A sportnak a szabadidő eltöltésében mutatkozó részesedése révén ma már gazdasági és szociális tényezőként tartható számon. Az EU tagállamai a világ sporthatalmai közé tartoznak, a közösség pedig növekvő számú sporteseménynek ad otthont. A sport ma egyedülálló, sajátos társadalmi jelenség.⁴⁷

A szerződés 165. cikke történelmi jelentőségű a sport számára, mert az Unió történetében először szerepel az alapszerződésben közvetlen utalás a sportra. A sport nem vált a közösségi jog részévé, vagyis az EU semmit sem szabályoz kötelezően. A szabályozás továbbra is a tagállamok feladata, az EU csak támogató, összehangoló, kiegészítő szerepet fog játszani, vagyis a tagállamok közös tevékenységét, kutatásait támogatja, jogalkotási mintát ad.

A Bizottság 2005-ben „*Az EU és a sport: az elvárások összeegyeztetése*” címmel konzultációt kezdeményezett a sportmozgalommal és a tagállamokkal. E konzultációs keretben egyes kormányzati és nem kormányzati érdekelt felek arra kérték fel a Bizottságot, hogy támogassa az európai sport népszerűsítését és vegye figyelembe annak különleges jellegzetességeit a politikaformálás

⁴⁶ Antonis Alexopoulos: Sport az Európai Unióban ciprusi nézőpontból, Tézisek 3. o. (SE-TF-2007)

⁴⁷ Nádori László-Báttonyi Viola: Európai Unió és Unió csatlakozás a sportban. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2003., 86. oldal

során, valamint hogy biztosítson nagyobb jogi átláthatóságot. Ezen okokból a Bizottság stratégiai dokumentumot bocsátott ki a sportról, az e téren alkalmazandó politikai irányok meghatározása céljából.⁴⁸

2.2.1. Európai Unió megalakulásának hatása a sportra

Az Európai Unió megalakításával új fejezet kezdődött a sport vonatkozásában. Ettől kezdve a sportra, mint egységes egésze tekintettek, amely egységesített politikát és európai szinten közös politikai fejlődést, és a jövőben teljes terjedelmében átfogóbb szabályozást igényel.

Az Európai Unió történetében először az 1999. május 1-jén hatályba lépett Amszterdami Szerződés függelékében, a zárónyilatkozatok között szerepelt egy, a sportról szóló állásfoglalás. Ebben az Európai Unió és a tagállamok nem kötelező erővel kimondták, hogy *„a Konferencia aláhúzza a sport társadalmi jelentőségét, különösen az emberek között az identitás és szövetség kialakításában és elősegítésében játszott szerepét. Ennél fogva a Konferencia felhívja az Európai Unió intézményeit, hogy konzultáljanak a sportegyesületekkel, amennyiben a sportot érintő fontos kérdések kerülnek napirendre. Ebben a tekintetben különösen érdemes figyelembe venni az amatőr sport sajátosságait.”*⁴⁹

Az Európai Bizottság egésze alatt született Helsinki-jelentés utalt a Bosman-ítéletre. Ezzel kapcsolatosan kimondta, hogy az ítéletben az a cél került elismerésre, hogy meg kell találni az egyensúlyt a sportklubok esélyegyenlőségének biztosítása között.

Ezen kívül felhívta a tagállamok hatóságait és a sportszervezeteket, hogy ők is igazítsák úgy jogi szabályaikat, hogy azokon keresztül biztosítható legyen a sport szociális funkciója.

⁴⁸ Európai Bizottság: Fehér könyv a sportról. Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala 2007. 3. oldal

⁴⁹ Nyilatkozat a sportról, (Az Amszterdami Szerződéshez csatolt nyilatkozat), in: Az európai integráció alapszerződésai, 345. oldal (szerk. Fazekas Judit) KJK-Kerszöv, Budapest 2000. Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám 11. oldal

Összegzésképpen kimondta a Helsinki-jelentés, hogy arra a kérdésre, miszerint a Bizottság tudja-e garantálni, hogy a sport területén a jelenlegi fejlődés következtében, a sport szerkezete és szociális funkciója nem kerül veszélybe, a válasz egyértelmű nem.

A jelentés meghatározza a legfontosabb elveket, amelyeknek érvényesülniük kell:

- Az Európai Unió elismeri a sportnak az európai társadalomban betöltött fontos szerepét
- védeni kell a sport integritását és autonómiáját
- doping és sport egymással összeegyeztethetetlenek.

„Miután az EU-Bizottság elismerte a sportnak, mint gazdasági tényezőnek és kommunikációs eszköznek a különleges értékét, megjelent a Bizottságnak „Az Európai Unió és a sport” címmel a Tanács részére 1991-ben készített közleménye, mint az első olyan dokumentum, amely általában és kizárólag csakis a sporttal foglalkozott.” Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a Helsinki jelentésnek azokat a részeit, ahol a Bizottság – és tekintettel a jóváhagyására, a Tanács – egyértelműen hangot adnak azon véleményüknek, hogy a sport területén mindenképpen közös cselekvésre van szükség, és mindenekelőtt a szubszidiaritás alapelvét kell szem előtt tartani.⁵⁰

Az Európai Bizottság a konferenciára az Amszterdami Szerződéshez fűzött 29. számú nyilatkozatban foglaltakra tekintettel összehívta az európai sportélet főbb résztvevőit, a célból, hogy megvitassák azokat a legfontosabb problémákat, amelyeket a sportnak az elkövetkező években le kell küzdenie. A konferencia eredményeként elkészült dokumentumba foglalták az alábbi főbb pontokat:

- az európai sportmodell,
- televíziózás és a sport kapcsolata,
- doping elleni harc.

⁵⁰ Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám 12-13. oldal

Lényeges kiemelni még *Viviane Reding*, akkoriban a kultúráért felelős EU bizottsági tag, konferenciát megnyitó beszédét, amelyben ő is egyértelműen hangot ad annak a törekvésnek, hogy a sport témakörében egy párbeszédet kell létrehozni az érintettek és az EU intézmények között.⁵¹

Az Alkotmány a részletes szabályok között kimondja, hogy az Unió hozzájárul a sport európai vonatkozásainak előmozdításához.

2. Közjogi szabályozás

2.1. Az alkotmányos alapjogok és a sport kapcsolata

Az alapjogok az emberi jogok jogi kifejeződései, jogosultságok, amelyek alkotmánybeli elismerésüknél fogva a jogrendszer részei, ennél fogva jogi úton kikényszeríthetőek. Minden természetes személyt megilletnek.

Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsődleges kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Az alapjogok generációi közül elsőként a klasszikus szabadságjogok fogalmazódtak meg az önkényes hatalomgyakorlással szemben. Második generációsak a gazdasági, szociális és kulturális jogok, harmadik generációsak a globális jogok, vagy csoportjogok.

⁵¹ „Azt hisszük, hogy a Bizottság jelentése az európai sport számára kivételes fontosságú lesz, hozzájárul az Európai Unió és a sport kapcsolatának megerősítéséhez. Elérkezett az idő arra, hogy új viszonyról tegyünk említést. Ezt a viszonyt a párbeszéd, az európai sportot érintő problémák és kihívások megoldásának a keresése jellemzi.” (a beszéd magyar fordítása in: Nádori-Báttonyi: Európai Unió és a sport, 192. oldal., Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám 14. oldal)

2.1.1. A sportolás, mint alkotmányos alapjog kialakulása

A XIX. század első felében egyre világosabban jelentkezett a közszemléletben is a rendszeres iskolai testnevelés szükségessége. Erről tanúskodik az első felelős magyar minisztériumnak 1848. augusztus 3-án benyújtott törvényjavaslata, amely a testnevelést az iskolák kötelező tantárgyaként veszi fel azzal, hogy az különös tekintettel legyen a hadiszolgálatra. A levert '48-as forradalom és szabadságharcot követő kiegyezés megadta a hivatalos lehetőséget arra, hogy a testnevelés a teljes jogú tantárgyak közé kerüljön. 1868-ban elfogadták az 1868. évi XXXVIII. törvénycikket, mely az elemi és polgári iskolai oktatásban, „köteles” tantárgyként emelte be a tantervekbe a testnevelést, különös tekintettel a „katonai gyakorlatokra”. Végül az 1883. évi XXX. törvénycikk a gimnáziumi oktatás keretében is kötelezővé tette a testnevelés oktatását, ezáltal teljessé téve azt az egész magyar iskolarendszerben.⁵²

A két világháború közötti időszaknak a sport szempontjából legjelentősebb jogalkotási terméke a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikk, amelyet az első magyar „Sporttörvénynek” is nevezhetünk. A törvény 1. szakasza jelöli meg a testnevelés feladatát: az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenálló képességének ügyességének és munkabírájának kifejlesztése által megjavítani a közegészség állapotát, gyarapítani a nemzet munkaerejét.

Az 1949. évi XX. törvénynek, a Magyar Köztársaság Alkotmányának 70/D. szakasz 1. és 2. bekezdése kimondta, hogy a Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez. Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények

⁵² Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 18-20. oldal

és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg. A már nem hatályos Alkotmány XII., „*Alapvető jogok és kötelezettségek*” című fejezetéből idézett kettő szakasz alapján megállapítható, hogy hazánkban a sportolás alkotmányos jog és az ember elidegeníthetetlen joga is egyben.

A Nemzeti Sportszövetség és a MOB kezdeményezésére elkészített Magyar Sport Terve deklarálta, hogy a rendszeres sporttevékenység (mozgásban gazdag életmód) folytatása bizonyítottan hozzájárul az egészségesebb társadalom létrejöttéhez. A testi és szellemi fogyatékosok számára segíti az egyénben rejlő tehetség feltárását, a rehabilitációt, a beilleszkedést és a szolidaritás érvényesülését. Lehetőséget ad a rekreációra, szórakoztat. Segít a szabadidő hasznos eltöltésében, így a bűnmegelőzés tekintetében is fontos szereppel bírhat. A sport világának szervezete növeli a horizontális kapcsolatok számosságát, ezzel olyan hálózatot hoz létre a társadalomban, amely oldja az alá-fölérendeltség folyamatos újratermelődését. A mobilitásvizsgálatok hosszasan elidőznek a sport által nyújtott lehetőségek elemzésével. A sport mind a horizontális, mind pedig a vertikális mobilitás terén tág skáláját vonultatja fel az „előmeneteli” lehetőségeknek. Ez a funkció leginkább az élsporthoz kapcsolható. Szinte bármerre tekintünk a világban, tapasztalhatjuk, hogy világsikereket felhalmozó élsportolók a hátrányosabb helyzetű, esetenként a halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi rétegek soraiból kerülnek ki. Magyarországon ennek az útnak az elején vagyunk még. Nálunk a társadalmi rétegek közötti távolságok általában nagyobbak, mint a világ „fejlettebb” társadalmaiban, a halmozottan hátrányos helyzetű csoportoknak pedig az abszolút lemaradása is kimutatható (életkörülmények, képzettség, forrásszerzési lehetőségek) egy nemzetközi összehasonlításban.⁵³

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény egyértelműen utalt a sport

⁵³ A magyar sport fejlesztési terve. A Nemzeti Sportszövetség és a MOB kezdeményezésére. 12. oldal
39

Alkotmánnyal, Európai Sport Chartával és a nemzetközi szerződésekkel való összhangjára. Klasszikus első generációs jogokról a sport kapcsán nem beszélhetünk, hiszen az ide sorolható politikai szabadságjogok nem kötődnek speciálisan a sportoló emberhez.

A sportról szóló 2004. évi I. törvény preambuluma a következőképpen határozta meg a sportot: *„a Magyar Köztársaság állampolgárait megilleti a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való alkotmányos jog. A testkultúra az egyetemes kultúra része, az egészségvédelem (a megelőzés és a rekreáció, mely fontos társadalmi érdek) fontos eszköze, a szabadidő eltöltésének társadalmilag hasznos módja. A testnevelés és a sport jelentős szerepet tölt be az ifjúság erkölcsi-fizikai nevelésében, a személyiség formálásában.”*

A sportról szóló törvény legutóbbi módosítása során a következőket deklarálta az Országgyűlés: *„a nemzet közössége a test művelését, a sportot, a nemzet alapértékének, kívánatos célnak tekinti. A nemzet értékei között tartja számon a sport által elért eredményeket, és elismeri a sport egyént és közösséget erősítő értékeit. A sport legelőbb is a lelki egészség alapja, amely hozzátartozik az egészséges nemzet, az egészségét megőrizni akaró polgár értékrendjéhez. A sport a közjó része. Erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét. Magyarország Országgyűlése kinyilvánítja, hogy minden embernek alapvető joga van a sporthoz, és e jogát az állam biztosítja, függetlenül attól, hogy versenysportról, a szabadidő eltöltéséről, a diák-, főiskolai-egyetemi sportról, a fogyatékkal élők sportjáról vagy az egészség megőrzéséről van szó.”⁵⁴*

Az élethez és emberi méltósághoz való jog minden más alapjogot megelőz, mely a következőképpen kapcsolódik a sporthoz: a szabály a sportolók emberi méltóságát, fizikai integritását és életét is védi; teljes szellemi érettség

⁵⁴ 2011. évi CLXXII. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról 1. §

birtokában, a sportoló alapos tájékoztatására épülő beleegyezése nélkül tilos erőnlétet, edzést illetően kísérletezni, új és tudományosan nem bizonyított módszereket alkalmazni vele kapcsolatosan; szintén tilos például az edzésen a lelki vagy fizikai bántalmazás, a versenyzők megszegényítése, emberi méltóságuk megsértése.

A jó hírnévhez és az azzal szorosán összekapcsolódó magántitokhoz és a személyes adatokhoz való jog a sportvezetőkre, menedzserekre és a sportolókra is vonatkozik, pl. ha a versenybíróról vagy éppen a másik csapatagrról nyilatkoznak, magánéletükről vagy viselkedésükről híresztelnek Szabadsághoz való jog, azaz a testnevelési, edzési eszközök nem mehetnek el odáig, hogy az a sportolóval szembeni kényszerítésnek, szabadsága önkényes korlátozásának minősüljön.

A sportoláshoz való jog állampolgári jogi jellege egyúttal állami feladatokat is feltételez. Azt is jelenti tehát, hogy az állami szervek és az önkormányzatok számára feladatokat kell teremteni, meghatározni, hogy mi a számukra kötelező és mi a fakultatív sportfeladat, mit kell tenniük azért, hogy a sportolásban való emberi, állampolgári jog effektíven érvényesüljön. Az államnak biztosítania kell ezt a harmadik generációs emberi jogot, mégpedig attól is függően, hogy egy-egy sportoló sportoláshoz való jogát vagy adott esetben nagyobb közösség sportoláshoz fűződő érdekeit érintik.

A hatályos Sportörvény célja az állami szervezetrendszer részére megállapított feladatok világos elkülönítésével és szabályozásával az, hogy a sportágazat szervezeti felépítésében és szabályozásában a korábbi, sokszor követhetetlen feladatmegosztást egy áttekinthető rendszer váltsa fel. A rendszeres testedzés, vagyis a sporttevékenység támogatása tehát a fentiekből következően egyrészt jogalkotási kötelezettséget jelent (ennek eredménye a Sportörvény és végrehajtási rendeletei), másrészt igazgatási-szervezési tevékenységet kíván meg az államtól. A sporttevékenység elősegítése és biztosítása tehát – többek

között - állami feladat, így egyben közfeladat is, ebből következően államháztartási alrendszerekből – elsősorban központi költségvetésből történő – finanszírozást is feltételez. A Sporttörvény az elmondottak alapján egységes szabályozást valósított meg, amivel átlátható és világos feladatokat határoz meg az állami intézmények részére.⁵⁵

A 2012. január 1-jétől hatályos Alaptörvény XX. cikke már nevesíti a sport és a testedzés támogatását:

„ Mindenkinnek joga van a testi és lelki egészséghez. Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.”

A testi-lelki egészség sportolás nélkül aligha valósítható meg. A lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog kimondásával az Alaptörvény a testmozgást az egészség megőrzése, helyreállítása, valamint az életminőség szempontjából, átfogóan közelíti meg, kimondva, hogy az államnak vállalt feladata a szükséges feltételeket ehhez megteremteni, azaz biztosítani a rendszeres testedzést.

Több alkotmánybírói határozat rámutatott arra, hogy a sportjog sem maradhat alkotmányossági kontroll nélkül.

Összegzésként megállapítható, hogy az Alaptörvény 2012. január 1-től már nem csak közvetetten és részlegesen foglalkozik a sporttal, mint a régi Alkotmány, hanem konkrétan nevesíti azt.

⁵⁵ Fazekas Attila: Sportigazgatási és jogi ismeretek. Jegyzet. Internetes forrás. 2009. 146. oldal

2.1.2. Az alapjogok és a sportjog kapcsolata Európában

A sportolás sajátos ún. harmadik generációs kulturális állampolgári alapjoggá vált, melyet deklarált –többek között- a svájci alkotmány, a görög alkotmány, a portugál alkotmány.⁵⁶

A század második felében eljutott az ország a nyugat-európai jóléti államhoz, amely a polgárai testi egészségével is foglalkozik. A politikai és gazdasági emberi-állampolgári alapjogok mellett ekkor jelentek meg az ún. harmadik generációs alkotmányos alapjogok, mint például a megfelelő környezet biztosításához, a kultúrához, avagy az információkhoz való hozzáférés joga, az egészséges élethez való jog.

Az Olimpiai Charta 4. alapelve, mint a nemzetközi sport legjelentősebb alapokmánya, egyértelműen deklarálja „*The practice of sport is human right*” azaz a „*Sportolás alapvető és elidegeníthetetlen emberi jog*”. Ezzel összhangban a görög alkotmány, a portugál alkotmány, a svájci alkotmány közvetlenül biztosítják állampolgáraik számára a testi neveléshez és a sporthoz való jogot, amely kiemelkedő jelentőséggel bír és példaértékűnek is mondható. Amennyiben alkotmányi szinten deklarált a sporthoz való jog, úgy az állam felelőssége a sport iránt, szerepvállalási és támogatási kötelezettsége a testnevelésben és a sportban megkérdőjelezhetetlen. Az Európai Unió alkotmány-tervezete is közvetlenül rendelkezett a sportról, ezzel kinyilvánítva a sport fontosságát és elismerve annak jelentőségét az európai társadalmakban. Azt is mondhatjuk, hogy Európa jelenti a nemzetközi sport központját a versenysportok tekintetében. A nyári sportágak tekintetében több mint 50 %-át, míg a téli sportágak esetében közel 80%-át az érmeknek és eredményeknek az európai országok adják. Megállapíthatjuk, hogy egyik kontinensen sem bír a sport ilyen komoly részvétellel, mint Európa. Közvélemény kutatások alapján megállapításra került, hogy Európában a tagországok állampolgárainak közel 70%-a napi szinten áll kapcsolatban a sporttal akár közvetve, akár

⁵⁶ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus) / 7-8.szám. 39. oldal

közvetlenül. Nincs család Európában, ahol legalább egy családtag ne lenne érintett a sporttal, vagy annak valamilyen megjelenési formájával. A sport hatalmas erővel bír a kultúrák, nemzetek, népcsoportok egymáshoz való közeledésében, integrálásában, amelyet bizonyítanak a békés, nemzetközi politikát meghazudtolni képes világversenyegek lebonyolítása. Ezt tükrözi, hogy mind az ENSZ, mint az Európai Unió a 2004, illetve 2005 évet a sportnak és ez által a nevelésnek szentelte. Nem kérdés, hogy a sport elősegíti a társadalmak fejlődését, előre haladását.⁵⁷

2.1.3. Az egyesületek alkotmányos szabályozása

A sportegyesületek létrehozása is alkotmányos alapokon nyugszik. A szocialista Magyarországon az egyesületekről szóló 1955. évi 18. törvényerejű rendelet részletesen körülhatárolta az egyesületi mozgásteret; előírta, hogy mit kell tennie egy társadalmi alapon kialakuló, a népi demokrácia társadalmi, gazdasági, kulturális célkitűzéseit megvalósító egyesületnek. A sportegyesületek és a sportszövetségek is az általános egyesületi tvr. hatálya alá kerültek. Ezt követően az 1959. évi IV. törvény, a magyar Polgári Törvénykönyv, a jogi személyek egyes fajtái között első helyen a társadalmi szervezeteket szabályozta az egyesületek helyett, de a társadalmi szervezetek vagyoni viszonyaira az egyesületi szabályok voltak az irányadók. A társadalmasítás keretében 1968-tól papíron, mint a sportegyesületek szövetsége működött a Magyar Testnevelési és Sportszövetség. Ez azonban valóságos kényszertársulásként működött: a Magyar Testnevelési és Sportszövetség megalakulását követően sportegyesület csak „társadalmi szervezeti” lánc egységeként működhetett.

A rendszerváltás kapcsán a legjelentősebb változások a sportegyesületek vonatkozásában történtek. Az 1989-et megelőző időben a társadalmi

⁵⁷ http://sportjog.com/sport_alkotmanyjog.html Letöltés időpontja: 2014.04.04.

szervezetek gyűjtőfogalom alatt lényegében csak az akkor alkotmányosan elismert politikai szervezeteket, illetve a szakszervezeteket kellett érteni. Az egyesületek, így a sportegyesületek önálló, külön jogi szabályozókkal rendelkező kategóriát képeztek. Ezen rendszeren az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény változtatott alapvetően. E törvény gyűjtőkategóriája a társadalmi szervezet, melybe beletartoznak az egyesületek is. A rendszertani tisztázódáson túl azonban nagyon lényeges változás, hogy megszűnt az egyesületek felett a közvetlen állami irányítás. Míg 1989 előtt már az egyesület szervezésének a megkezdéséhez is engedélyt kellett kérni az illetékes állami vagy tanácsai szervtől, addig a változást követően a törvényes feltételek betartásával mindez alapvető állampolgári joggá vált.

Első generációs szabadságjog az egyesülési szabadság, amelynek lényege, hogy törvény által nem tiltott célra mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni és azokhoz csatlakozni. Ilyen alapjog esetén az állam, a közhatalom helyes magatartása a tolerancia, s a be nem avatkozás. Tény, hogy törvény kizárhat egyes célokat az egyesülés jogából. Ilyen például az alkotmányban a paramilitáris szervek létesítésének tilalma, továbbá a polgári jogban a vállalkozások és a non-profit társadalmi szervezetek megkülönböztetése.⁵⁸

Feltétlenül ide kell sorolni az egyesülési és gyülekezési szabadság jogát. Alkotmánybírósági indítvány született a Sporttörvény módosításáról szóló 1998. évi XXXI. törvény vonatkozásában, miszerint a hivatásos sportolók egyesülési joga e törvény által alkotmányellenesen korlátozott, mert sporttevékenységüket egyesületben nem, hanem csak sport gazdasági társaságban folytathatják.⁵⁹

⁵⁸ Kolláth György: Sporttörvény-módosítás és alkotmányossági ellenérvek. Magyar közigazgatás, 1998. 495. oldal

⁵⁹ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 36. oldal

A sportjog első és központi ismertetőjegye az önszabályozás rendszere. A nemzetközi és nemzeti sportszövetségek igényt tartanak arra, hogy a „saját” sportjukat részleteiben ők maguk szabályozzák, ezeket a szabályokat alkalmazzák és érvényesíteni is kívánják. Első pillantásra meglepő a szabályozás, ami nem utolsósorban a sportszabályok funkciójából ered, és ezzel olyan szabályzatokról van szó, amelyek részben akár több száz oldalt is átfognak. Továbbra is a sportág sajátossága és szövetségi értékelése határozza meg az önszabályozás szisztémáját.⁶⁰

Komoly jogi feladatot jelent tehát az önszabályozó jelleg. Az önszabályozó szervezeteknek egyre bonyolultabb struktúrái alakulnak ki. Ezekben a szervezetekben mindenekelőtt komoly szabályzat-alkotási munkára van szükség, illetve ki kell alakítani a megalkotott szabályok alkalmazásának, végrehajtásának személyi, szervezeti kereteit és eljárási mechanizmusait is. A szövetségi, egyesületi belső normaalkotási és szervezetalakítási feladatoktól jól elkülöníthetően jelentkeznek a sportolók zavartalan tevékenységéhez, a sportszervezetek rendeltetészerű működéséhez szükséges, illetve az ezek során keletkező eseti döntések és jogügyletek.

A hagyományos, „amatőr” sport a sportszövetségek és a sportegyesületek önkormányzáson alapuló önszabályozására épült nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. E szervezetek civiljogi egyesületnek minősültek, és egyszerre voltak normaalkotók és normaalkalmazók tagjaik körében. A sportszövetségi-sportegyesületi struktúra monopolisztikus és hierarchikus volt.⁶¹

A sport a sportszervezetek révén kapcsolódik a harmadik generációs jogokhoz. Ide sorolható általában az egyéni alanyi jog és az állami feladat összekapcsolása révén létrejövő jogviszonyösszesség. E jogokon keresztül már

⁶⁰ A sportjog bővületében-a német jog szemszögéből. Klaus Vieweg. Internetes forrás: <http://www.irut.jura.uni-erlangen.de/Forschung/Veroeffentlichungen/OnlineVersionFaszinationSportrecht/FaszinationSportrechtUngarisch.pdf> 4. oldal letöltés időpontja: 2012.11.21.

⁶¹ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és Jog. 2000/7-8.a 38. oldal

nemcsak az egyén, hanem az egyének által létrehozott közösségek érdekei is érvényre jutnak. A régi Alkotmány⁶² alapján maga a sportolás is alapjogként fogható fel. Ennek kapcsán is felmerült alkotmányos aggály a sporttörvénnyel szemben. A sportbajnokságon való részvételnek, vagy –ha úgy tetszik– magának a sporttevékenységnek, mint alkotmányos alapjog gyakorlásának – a köztartozások hiányához kötése ugyanis alkotmányos szempontból vitatható. A már nem hatályos – 1996. évi LXIV. törvény – sportról szóló törvény korábban nyilván annak analógiájára tiltotta el az egyesületeket a bajnokságban való részvételtől, hogy a jogi személyek bizonyos jogszerzéséhez (elsősorban pályázati lehetőségek, más egyéb jogosultságok, átalakulás) „nullás” közteher-igazoláshoz voltak kötve. A sportoláshoz való jog állampolgári jogi jellege egyúttal állami feladatokat is feltételez. Azt is jelenti tehát, hogy az állami szervek és az önkormányzatok számára – a hozzájuk járó anyagi eszközökkel együtt – feladatokat kell teremteni, meghatározni, hogy mi a számukra kötelező és mi a fakultatív sportfeladat, mit kell tenniük azért, hogy a sportolásban való emberi, állampolgári jog effektíven érvényesüljön. Az államnak biztosítania kell ezt a harmadik generációs emberi jogot, mégpedig attól is függően, hogy egy-egy sportoló sportoláshoz való jogát adott esetben nagyobb közösség sportoláshoz fűződő érdekeit érintik.⁶³

Az Alkotmánybíróság a 7/1991. AB. határozatában kimondta, hogy „az állam akkor nyúlhat az alapvető jog korlátozásának végső eszközéhez, ha a másik jog védelme vagy érvényesülése, illetőleg egyéb alkotmányos célok védelme más módon nem érhető el és a korlátozás csak olyan mértékű lehet, amennyiben ezekhez feltétlenül szükséges.”

Az emberek tüntetéseket, békés összejöveteleket, felvonulásokat tarthatnak, s ha betartják az erre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, a hatóság nem

⁶² 1949. évi XX. törvény

⁶³ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 38., 39. oldal

akadályozhatja őket ebben, sőt: a rend biztosítása érdekében közreműködni is tartoznak. Egyes sportesemények emberek tömegeit vonzzák. A gyülekezési jog szabályainak ismerete a sportrendezvényt szervezők számára is hasznos lehet, bár a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya kifejezetten nem terjed ki a sportrendezvényekre.

2.1.4. Az átigazolási rendszer személyiségi vonatkozásai

Az egyesülési és gyülekezési jog gyakorlása mellett az emberi mozgásszabadsággal kapcsolatos az átigazolási rendszer, amely már második generációs emberi jogot is érint, mert a hivatásos sportoló gazdasági, az amatőr sportoló pedig kulturális tevékenységet valósít meg (hiszen a sport az emberi kultúra része).

Átigazolásnak nevezzük azt a sportjogi aktust, amely egy sportolónak más egyesületben vagy sportszervezetben történő szereplését teszi lehetővé. Ennek során a sportolónak átigazolási lapot kell benyújtania, amely jogi értelemben kérelem. A legtöbb sportszövetségben bizottság dönt az átigazolási kérelem teljesíthetősége felől. Az átigazolás tipikusan szabad megállapodás tárgya. Ez esetben háromoldalú jogviszony keletkezik az „átadó”, az „átvevő” egyesület és a sportoló között. Ez esetben az átigazolási bizottság határoz az átigazolhatóság kérdésében. Más esetben nincs az átigazolhatóságra kiterjedő megállapodás a sportoló és az átadó egyesület között. Ilyenkor a két sportszervezet a játékos „*feje fölött*” állapodik meg. Jogvita esetén a felek polgári peres eljárás útján érvényesíthetik igényeiket az átigazolhatóság kérdésében. Sok esetben a sportszövetségek megnehezítik az átigazolást, még akkor is, ha a sportoló szerződése lejárt az adott sportszervezetnél.⁶⁴

⁶⁴ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 37., 38. oldal

2.2. A sport közjogi szervezetrendszerének alapja

2.2.1. Sportpolitika

A sport a civil szektor terméke, míg a politika az állami irányítás területe. Az állami irányításban is jelen vannak a civilek, amely szegmensnél is szükség van irányításra, állami beavatkozásra. A sport egy úgynevezett szakpolitika.

A politikai szerepvállalás a sport területén az állami sportirányító szervezetek kialakulásával kapott intézményes formát.

*„Sportpolitikára szükség van. A sport egy fontos társadalmi mozgalom, amely egyre inkább beilleszkedik a gazdasági folyamatokba is, tehát szabályozni kell a belső működését, a gazdasági szférával, a médiával való kapcsolatát, valamint a felmerülő társadalmi devianciákat. A szabályozás területén a politikai érdekeket kell figyelembe venni, ezen belül is külön kezelve az élsport, illetve a szabadidősport kérdéseit.”*⁶⁵

A világ globalizálódásával a sport az ókori eszme *coubertini* felélesztésével kezdődő nemzetközi jellege is erősebbé vált. Ugyanakkor ezen a téren az államok között jelentős különbségek észlelhetők. A gazdag nagy államok jóval többet tudnak költeni a sport infrastrukturális, illetve tudományos-egészségügyi megalapozására, mint a szegényebb, illetve kisebb országok. Elvi szempontból két alapvető csoport különböztethető meg. Az egyik a polgári demokráciák, a másik a diktatórikus államok sportja. A diktatórikus rendszerű országokban elállamosodik a sport, az állami beavatkozás elnyomja a civil autonómiát, ugyanakkor az állam eltartja a minőségi sportot, és egyben az élsportot az állami propagandaeszközként használja. A polgári demokráciákban viszont a sport alapvetően civil marad, a civil autonómia és az önszabályozás az elsődleges, és ezt csak másodlagosan egészíti ki az állam kiegészítő-korrigáló beavatkozása. Ezzel a rendszerrel a minőségi sportban azonban csak a látványsportágakban, illetve a nagyon gazdag tőkés

⁶⁵ Nagy Tamás: Sportirányítás Magyarországon, 1990-2000. Köz-Politika, 2001./1. szám. 35. évfolyam. 8. oldal

országokban lehet ugyanolyan eredményeket elérni, mint az állam által fenntartott sportrendszert működtető diktatórikus országokban.⁶⁶

A sport társadalmi jelentősége a XX. században kiváltotta az állami beavatkozást a sportéletben: az állam kialakította a maga sportigazgatási szervezetét és főleg a sport anyagi támogatásán keresztül fokozatosan „átvitte” a sportot a közérdek világába. Ha pedig az állam jelen van a sportban, a sport önszabályozása mellett egyre jobban megjelenik a sport állami jogi szabályozása is.

„A hagyományos Sporttörvények „igazgatási” és maximum állami „finanszírozási” törvények- ez érthető, hiszen a sporttal összefüggő állami feladatok kialakulásával párhuzamosan jött létre az állami jogi szabályozás.”⁶⁷

A politika tehát átszövi a sport világot, gazdasági és szakmai értelemben is befolyást gyakorol rá. A mindenkori kormányok fő célja ugyanis nem lehet más, mint a sport eredményessé tétele.

2.2.2. A sportközigazgatási jog történeti fejlődése

A korai civilizációk „sporttevékenysége” kimerült a túlélési ösztönben, a fizikai aktivitás a természet kihívásaira és az ellenséges törzsek elleni védekezésre való felkészülést szolgálta. A legrátermettebbek ugyanakkor a közösség vezetőivé is váltak. Az ókori rabszolgotartó társadalmakban ugyanakkor már megjelent a sport szórakoztató funkciója is, ám még messze nem a mai értelemben. A gladiátorok cirkuszi bemutatója számukra ugyancsak a túlélésért folytatott küzdelmet jelentette, az ókori Olimpiai Játékok sportvetélkedői, vagy a római fogathajtó versenyek csak a szabad, teljes jogú polgárok hírnévéért, dicsőségért, társadalmi megbecsülésért folyó „csatározásai” voltak. A középkor évei alatt továbbra is a harckészültség

⁶⁶ Sárközy Tamás: A magyar sport a válságban. Mozgó Világ. 2009./9. szám. 35. évfolyam 48. oldal

⁶⁷Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus)/ 7-8.szám. 39. oldal

fenntartásában, illetve a presztízsért folyó lovagi tornákban merült ki a „sportolói” aktivitás. A középkor egyházas gondolkozása egyébként is csak a szellemi, intellektuális nevelést tartotta célszerűnek, a testmozgást ártalmas, káros cselekedetnek tekintette, és kifejezetten száműzte az oktatásból és a mindennapi életből. A reneszánsznak s még inkább a felvilágosodásnak kellett elkövetkeznie, hogy a sport ismét visszaszivároghasson a megtúrt tevékenységek körébe.⁶⁸ A XIX. század első felében egyre világosabban jelentkezett a közszemléletben az iskolai testnevelés szükségessége. Erről tanúskodik az első felelős magyar minisztériumnak 1848. augusztus 3-án benyújtott törvényjavaslata, amely a testnevelést az iskolák kötelező tantárgyaként vette fel azzal, hogy az különös tekintettel legyen a hadiszolgálatra. E javaslatból nem lett ugyan törvény, s a szabadságharc leverése után a Bécsben székelő Közoktatásügyi Minisztérium nem folytatta nemzeti kormányunk törekvéseit, mégsem maradt hatás nélkül. Ennek és nem utolsósorban német hatásnak köszönhető, hogy 1849-ben a testgyakorlás, mint rendkívüli tantárgy helyet kapott a középiskolákban.⁶⁹ A leverett 1848-as forradalom és szabadságharcot követő kiegyezés megadta a hivatalos lehetőséget arra, hogy a testnevelés a teljes jogú tantárgyak közé kerüljön. Az első magyar sportegyesület 1863-ban jött létre Pesti Torna Egylet néven. A kiegyezést követően az egyesületek létrehozása is gyorsabb ütemet vett. Az 1873. évi 1394. belügyminiszteri rendelet kormányhatósági „láttamozást” - lényegében jóváhagyó nyilvántartásba vételt - állított a szabad egyesülési jog korlátjaként, egyben az egyesületeket jogi személyiséggel ruházta fel. A századfordulón számos sportágban jöttek létre sportszövetségek. 1895-ben Berzeviczy Albert elnök és Kemény Ferenc titkár vezetése alatt megalakult a Magyar Olimpiai Bizottság is. 1941-ben megszüntették a szövetségek és a sportegyesületek önállóságát. A Magyar Olimpiai Bizottság köztestület, és kevésbé érdekképviseleti jellegű társadalmi szervezet. Ugyanakkor a MOB-ot

⁶⁸ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 55-56. oldal

⁶⁹ Nagy József: Közigazgatás, sportigazgatás. Jogi ismeretek TF jegyzetben. (szerk.: Nemes András). Negyedik, javított kiadás. TF. Budapest. 1998. 45. oldal

köztestületté nyilvánító Sporttörvény érdekképviselési feladatot is megállapított a MOB részére, kimondva, hogy a MOB feladata a sportoló ifjúság testi, erkölcsi és kulturális nevelésének segítése, jellemének fejlesztése, egészségének megszilárdítása, valamint a sportoló ifjúság testi, erkölcsi és kulturális nevelésének segítése, jellemének fejlesztése, egészségének megszilárdítása, valamint a sportoló ifjúság érdekeinek képviselése és védelme. A MOB célkitűzése a kezdetektől az olimpiai mozgalom hagyományainak ápolása, az olimpiai eszme, szellem elterjedésének elősegítése a népek közötti kölcsönös megértés elmélyítése érdekében. A XX. század második felétől a sport pénzkereseti lehetőség, foglalkozás lett, az üzleti élet meghatározó tényezője. A sport a „túlélés” eszközéből a „megélhetés” eszközzé vált. Hosszú időn keresztül a sportélet kizárólag a magánautonómia bázisán szerveződött, állami szabályozást a XIX. század végéig egyáltalán nem igényelt. Ekkor is önszerveződés révén jöttek létre a sportszervezetek jellemzően egy-egy sportág üzésére (torna, atlétika, úszás), amelyek előbb nemzeti majd nemzetközi szövetségekbe tömörülve összehangolták és véglegesen megalkották az adott sportág játék- majd versenyszabályait. A szervezetrendszer egyre bonyolultabbá válásával szükséges lett a résztvevők közötti kapcsolatrendszer szabályozása is a hierarchia kiépítésére és fenntartására, a versenyrendszerek összehangolására, a sportolók és sportszervezetek jogainak tisztázására (igazolás, átigazolás, reklámok). A civil önszerveződés talaján olyan világméretű intézmények jöttek létre, mint az olimpiai sportágakat átfogó Nemzetközi Olimpia Bizottság (NOB), vagy sportági szinten pl. a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (FIFA), amelyek a XX. század utolsó harmadában már – egy-egy állami méretű költségvetési potenciállal a hátuk mögött – gazdasági szereplőként, erőpozícióból követelték és követelik ki maguknak a korábban megszerzett szabályozási autonómiájuk megtartását, sőt nem ritkán olyan területre is behatolnak, amely az állami jogalkotás terepe. Az állam a sportot sokáig nem próbálta szabályozási körébe vonni. A magyar

jogalkotásban elsőként a Ratio Educationis (1777) hozható kapcsolatba a sporttal, amely már tartalmazott oktatási, testnevelési koncepciót. A XIX. század második felének jogalkotása még mindig csak a testnevelés közoktatásban betöltendő szerepét fogalmazta meg, valamint megjelentek a társadalmi szervezetek alakulására, működésére vonatkozó előírások (kezdetben törvényhatósági, majd belügyminisztériumi engedélyezés). Az állam testnevelés iránti érdeklődését (hasonlóan más országokhoz) ekkor még elsősorban a honvédelmi igények motiválták, és különösen így volt ez az I. világháború után, ami az 1921. évi LIII.-as „Leventetörvényben” egyértelműen deklarálásra került: *„az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenálló képességének, ügyességének és munkabírásának kifejlesztése által megjavítani a közegészség állapotát, gyarapítani a nemzet munkaerejét.”* A törvény elrendelte az Országos Testnevelési Tanács felállítását, melynek feladata volt a testnevelési kérdésekben véleményt nyilvánítani és javaslatokat tenni. *„Minőségi szemléletváltást a totalitárius diktatúrák (a német II. Birodalom, szocialista államok) gondolkodásmódja hozott, amelyek a sportnak a rendszert legitimáló funkciót szántak, nemzetközi sportsikerek elérése révén bizonyítandó a világnak saját létjogosultságukat, sőt, emberközpontú felsőbbrendűségüket. Ez a hozzáállás egyidejűleg jelentős közpénzből történő finanszírozást is biztosított a sport szereplőinek, ugyanakkor radikális beavatkozást jelentett a megszokott autonómiájukba.”*⁷⁰

Újabb állami beavatkozásra adott okot és lehetőséget a század közepének Nyugat-Európájában a polgárai testi-lelki egészségével is törődő jóléti államfelfogás, amelynek során kialakult a szolgáltató állam képe, amely ugyancsak klasszikus jogi megoldásokat igényelt. Az üzleti jelleget öltő sportélet, a sport tömeggyártás és tömegértékesítés, a hivatásos sport megjelenése és nemzetközivé válása, komoly reklámhordozó szerepe, az állam

⁷⁰ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 55. oldal

részéről újabb szabályozási, ezúttal gazdasági- és versenyjogi lépéseket indokolt. A növekvő állami beavatkozás és a központi költségvetésből történő finanszírozás az államigazgatás szervezetrendszerében is szükségszerű változásokat indukált, létrejöttek (Magyarországon pedig kifejezetten gyakran átalakultak) a sportigazgatás központi és regionális szervei, melyek szintén jogszabályokban, hatásköri jegyzékekben öltöttek testet. Az 1990-es évektől gyorsuló ütemben fejlődő informatikai- és médiaforradalom, valamint a sportban is érezhető globalizáció ismételten más típusú beavatkozást tett szükségessé az államok részéről.⁷¹

2.2.3. A sport közigazgatási rendszerének kialakulása

A sport a közjó része. A sporttevékenységre vonatkozó állami és civil szféra (nemzeti és nemzetközi sportszövetségek) által alkotott szabályozás jogi jellege alapján három kategória különíthető el: állami sportra vonatkozó jogszabályok, szakszövetségi magatartási előírások, a sport játékszabályai (lex ludica). A szakirodalom három álláspontot képvisel: a magyar akadémikus felfogás, élén Sárközy Tamással, nem ismeri el a sportszövetségi előírások jogi jellegét, és a sportjogot kizárólag az állam által alkotott normákban látja, nem vitatva el ugyanakkor az önszabályozás fontosságát sem. Dimitrios P. Panagiotopoulos, a Nemzetközi Sportjogász Szövetség elnöke szerint ugyanakkor a sport civil szférájának önszerveződéséből és önszabályozásából mára kialakult egy lex sportiva, amely hasonlóan a nemzetközi joghoz egy nemzetek feletti joganyagot képez. A Lex Sportiva a harmadik, azaz végső megközelítésben egy szerződési rend, ahol a kulcskifejezés az alávetési nyilatkozat. Ahogy a hivatásos sportoló felveszi a Magyar Olimpiai Bizottság mezét, attól kezdve alávetette magát a MOB akaratának és tudomásul kell vennie, hogy ezzel bizonyos, egyébként létező alkotmányos jogai önszántából

⁷¹ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 55-56. oldal

korlátozás alá esnek, egyszerűen azért, mert a sportoló részt kíván venni az olimpiai játékokon. „A sajtóságos szankció: „*take it or leave it*” (tedd eszerint, vagy hagyd el a terepet) egyébként már önmagában önálló jogági létet tételez: tökéletesen jelen van ugyanis a jogi normára oly jellemző hypothesis, a dispositio és a sanctio. Jó néhány hagyományos jogág kénytelen tudomásul venni az ún. „*minus quam perfecta*” normákat, amelyben bizony távolról sincs ilyen szép egységben a jogi norma három alkotóeleme. A lex sportiva kifejezés elnevezése nem igazán megfelelő. Sokak szerint létezik állami sportjog és létezik az IF és az IOC, WADA stb által alkotott, valamint a CAS iurisprudentiából levonható lex sportiva.”⁷² A sport, mint közfeladat beilleszkedik az állam szervezeti rendjébe. Az Országgyűlés a Sporttörvényben határozta meg a sporttal összefüggő állami feladatokat, ezen belül a sportigazgatás elhelyezkedését a kormányzati és a települési közigazgatás rendszerében. A sporttörvény rendezi a sport költségvetési finanszírozását, az ebben közreműködő közjogi jogi személyek alapvető szervezeti és működési rendjét. „*A XX. század második felében végbement gazdasági-jogi-sportpolitikai változások vetették fel a sportjog szélesebb értelmű művelésének lehetőségét. Maga a jogi szabályozottság története pedig az időben visszatekintve belevész a szokások, tradíciók, vallási és erkölcsi normák világába, amint ez általában is elmondható a jog fejlődésében.*”⁷³ Az állam sportra vonatkozó jogi szabályozásának tárgya a sport, a sportolás, a sporttevékenység. Eredetileg a liberális állam a laissez faire-jegyében az éjjeliőr funkciót betöltve nem kívánt beleszólni az autonóm sport civil világába. Az állam sportba való erőteljesebb beavatkozását a XX. század második felében lényegében a következő tényezők idézték elő a polgári társadalmakban: az első ok a militarista-totális diktatúrák állami sportpolitikája, különösen pedig a szocialista országok „állami sportja”, illetve az azzal való verseny szükségessége volt. A sportegyesületek nem civil önkormányzatok, hanem a

⁷²<http://ugyvedvilag.hu/rovatok/életmod/a-sportjog-ugye-fontosabb-a-szemelyes-ambicioknal> Letöltés időpontja: 2013. november 11.

⁷³ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft Budapest, 2000. 44. oldal

honvédséghez, a rendőrséghez, szocialista nagyvállalatokhoz kötődő egységek voltak. A sportszövetségek pedig a sport állami irányító szervébe tagozódtak be, a nemzeti olimpiai bizottság vezetője pedig szintén állami funkcionárius volt. A XX. század második felében Nyugat-Európa eljutott a jóléti államhoz, amely polgárai testi egészségével is foglalkozik. Sem a nemzeti, sem a nemzetközi sportszövetségek nem voltak képesek az állami jogi szabályozás segítségével teljes értékűen fellépni például az egészségromboló teljesítményfokozó szerek használatával, vagy a sport önvészélyeztető tendenciáival eredményesen szembeszállni. A XX. század második felében a sportigazgatás viszonylag önállósult. A kormányzati irányításban önállóan vagy más államfeladatokkal vegyítve megjelentek a sportminisztériumok, avagy a sporthivatalok.⁷⁴

„Nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy polgári társadalomban megengedhetetlen a sport burkolt elállamosítása. Az állam szerepe a sportban csak kiegészítő - segítő- befolyásoló lehet. Az állam sportjogi szabályozása nem válhat a sport önkormányzatát megbénító túlszabályozássá, csak szubszidiárius jellegű lehet.”⁷⁵

A sport társadalmi jelentősége a XX. században kiváltotta az állami beavatkozást a sportéletben: az állam kialakította a maga sportigazgatási szervezetét és főleg a sport anyagi támogatásán keresztül fokozatosan „átvitte” a sportot a közérdek világába. *„Az állam tehát a XX. században megjelent a sportban. Az állam támogatja a sportot, tehát szabályoz, szubvenciókat nyújt, ezzel befolyásol. Ha pedig ez így van, a sport nem lehet tisztán az önszabályozás tárgya, megjelenik az állami jogi szabályozás, tehát kialakult a sportjog. A XX. században a sportigazgatás viszonylag önállósult.”⁷⁶*

⁷⁴ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 11-15. oldal

⁷⁵ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 30-34. oldal

⁷⁶ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 30-34. oldal

A sportjog legkiforrottabb része a sportközigazgatási jog. Történetileg is ez a legkorábbi része, amely több száz év alatt fokozatosan alakult ki az oktatási igazgatás- kulturális igazgatás- egészségügyi igazgatás határterületein. E körbe tartoznak a kormány, a sport központi állami szakigazgatási szerve, valamint a területi és helyi önkormányzatok sporttal kapcsolatos jogai és kötelezettségei.

A testnevelés és a sport, mint társadalmi jelenség, a XVIII. sz. végén, a XIX. sz. elején született, a sportolók számának folyamatos növekedésével a XIX. sz. második felében váltak a világ nagy civilizációs folyamatának részévé és szükségszerűen a tudatos társadalomtervezés elemeivé. Kezelésük társadalomirányítási feladattá vált, szükséges lett, hogy önálló közigazgatási egységként kapcsolódjanak az állami közigazgatáshoz. Az 1921. évi 53 sz. törvénycikk megalkotása előtt Magyarországon egységesnek tekinthető testnevelés- és sport szakigazgatás nem létezett. A sportigazgatási feladatok az 1880-as években bukkantak fel a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, és itt kaptak intézményes kereteket 1923-ban, a Testnevelési Ügyosztály létrehozásakor. Csak 1941-ben történik változás, amikor az 5520/1941 sz. miniszterelnöki rendelet rögzíti, hogy az ifjúság testnevelést és a sportot országos hatáskörrel rendelkező, kinevezett vezető révén kellett irányítani. 1951-ben az államszocializmus bevezetésének lendületében felállították az önálló állami sportfőhatóságot, amely egészen 1998-ig országos hatáskörű államigazgatási szervként működött, más-más elnevezésekkel, hol a Minisztertanács, hol valamelyik miniszter alárendeltségében.⁷⁷

Az 1950. évi I. törvénnyel a sportigazgatás új központi szerve a Minisztertanács közvetlen alárendeltségébe került. A sport társadalmi öngazgatási jellegének teljes kiszorításával döntővé vált az állam közvetlen irányítása, kialakult a sportirányítás centralizált hatalmi igazgatási eszközökkel dolgozó hierarchiája. Számottevő módosításokat hozott az 1951.

⁷⁷Priczinger Péter: Sportjog-1. kötet. A sportjog közjogi alapjai. Budapest, ELTE, Eötvös Kiadó, 2010. 73-74. oldal

évi 2. törvényerejű rendelettel létrehozott Országos Testnevelési és Sportbizottság felállítása. Tevékenységét az erőteljes centralizáció és az állami szerepvállalás túlhangsúlyozása jellemezte. A magyar sport kettős irányítás alá került: a megyei testnevelési és sportbizottságok irányítása sportszakmai szempontból az Országos Testnevelési és Sportbizottság alá került, míg a helyi sportfeladatokat a megyei tanácsok irányították. Az elnevezés 1958-ban Magyar Testnevelési és Sporttanácsra változott ennek hivatali szerve volt a Magyar Testnevelési és Sporthivatal. Ez a rendszer 1963-ig működött. Az 1963. évi 29. törvényerejű rendelet az állam erkölcsi és anyagi támogatásának további biztosítása mellett elrendelte az addig működő sportirányítás központi és helyi szerveinek megszüntetését. Létrehozta a Magyar Testnevelési és Sportszövetséget és annak területi-helyi egységeit. A létrehozott „társadalmi” szervezet azonban olyan irányítási, felügyeleti és hatósági jogköröket kapott, amelyek kvázi államigazgatási szervvé tették. A harmadik korszak valódi, hamisítatlan államigazgatási szerve az 1973. évi 9. törvényerejű rendelettel létrehozott Országos Testnevelési és Sporthivatal, amely negyed századig uralta a magyar sportigazgatást. A Minisztertanács felügyelete és közvetlen irányítása alatt állt, vezetőjét is a Minisztertanács nevezte ki.⁷⁸

Az igazgatási rendszert 1973-ban átalakították, létrehozva az Országos Testnevelési és Sporthivatalt (a továbbiakban: OTSH). Az OTSH által vezetett irányítási rendszer a tanácsokhoz delegálta a helyi szakigazgatási feladatokat, a tanácsokon keresztül látta el a sport állami támogatását és természetesen érvényesítette a centralizált állami törekvéseket ill. kérte számon az állami elvárásokat. 1992. január 1-től változtattak a szakirányításon: létrehozták az Országos Testnevelési és Sporthivatalt, amely a kormány irányítása alá, a Miniszterelnöki Hivatalhoz tartozó önálló, országos hatáskörű államigazgatási szerv volt, elnöke államtitkári rangba került, és így a sportot érintő döntési folyamatokban közvetlenül részt tudott venni. Az 1994-es választásokat

⁷⁸ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 23, 24. oldal

követően az OTSH elnökének törvényben meghatározott feladatai - többek között- a következők voltak: irányította az OTSH hivatalát, az OTSH alá tartozó intézményeket, kidolgozta a sporttal kapcsolatos központi fejlesztési elveket, kezdeményezte és előkészítette a sportra vonatkozó állami döntéseket, elősegítette a testnevelési és sporttevékenységet végző szervezetek tevékenységének összehangolását és együttműködött a szervezetekkel, valamint a helyi önkormányzatokkal, ellátta a nemzetközi sportkapcsolatokkal összefüggő állami feladatokat.⁷⁹

Az 1996-os Sporttörvény sokcsatornás sportirányítási, finanszírozási koncepción alapult, mégpedig „félállaminak” is nevezhető közjogi jogi személyek felállításával. A koncepcióban lényeges szerepet kapott a sportirányítás társadalmatisításának felelevenítése is. A Sporttanács mellett az irányítási rendszerben jelentős szerepet kapott a köztestületté nyilvánított Magyar Olimpiai Bizottság, a köztestületté való átalakulásra „készített” országos sportági szakszövetségek, valamint az élsport finanszírozásában alapvető funkcióval felruházott Gerevich közalapítvány, illetve szabadidősport támogatására hivatott Wesselényi Alapítvány. Ezek a szervek nem állami szervek voltak, de nem is civil szervezetek, hanem úgynevezett közjogi jogi személyek, - ezért lehet többszatornás félállami sportirányításról beszélni. A finanszírozási rendszerre pedig az volt a jellemző, hogy mindenkitől mindenki kapjon egy keveset, tehát az adott támogatást az OTSH, a MOB, a közalapítványok, kapott az összes sportszövetség, sőt egyes sportolók a sportegyesületek is. Ugyanakkor ennek következtében alig voltak prioritások, a támogatás szétaprózódott a rengeteg sportág és sportszervezet között.⁸⁰ Sárközy Tamás szerint a magyar sportot két alapvető kihívás érte az elmúlt húsz évben: egyfelől a szocialista rendszerről a kapitalista rendszerre való

⁷⁹ Nagy Tamás: Sportirányítás Magyarországon, 1990-2000. Köz-Politika, 2001/1. szám. 35-évfolyam, 10. oldal

⁸⁰ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 48-49. oldal

áttérés, a polgári-társadalmi-gazdasági rend kialakulása, másfelől a nemzetközi sportélet alapvető tendenciáinak rendkívül gyors átalakulása a globalizáció, az információs forradalom, valamint a sportipar, sportszolgáltatás, sportfogyasztás tömeges kialakulása, illetve az üzleti, illetve látványsport, az élsport professzionalizmusának előretörése folytán. Magyarországnak 1990, azaz a rendszerváltás után négyes tranziton kellett átesnie: a polgári többpártrendszerű parlamentáris demokrácia jogállamának kialakítása, a polgári piac- és versenygazdaság működtetése, alkalmazkodás a globalizáció pénzügyi szuperkapitalizmusához, alkalmazkodás az Európai Unió gazdasági, illetve társadalompolitikájához. Így tehát a sport egészét átfogóan tárgyaló új törvény lépett hatályba, az 1996. évi LXIV. törvény, melynek szükségessége már nagyon időszerű volt, hiszen a Klebelsberg Kunó idejéből származó 1921. évi LIII. törvénycikk óta nem született a testnevelést és sportot szabályzó törvény. A törvény már sport-közigazgatási jellegű volt, a közjogi túlhangsúlyozottság nyilvánvaló elemeivel.

„A törvény egyik „újítása” ugyan a Polgári Törvénykönyvből kölcsönvett köztestületi jogintézmény adaptálása volt, de az is igaz, hogy a sportági szakszövetségek átalakítása köztestületekké, egyáltalán nem társadalmi célokat szolgált, sokkal inkább állami elvárás volt. A sportnak az alkotmányi felhatalmazásból és az egyesülési törvény szelleméből világosan kitetsző civil társadalmi küldetését eliminálta a köztestületté való alakulás, nem utolsósorban azért, mert a bázisszervi köldökzsinórról levált sportszövetségek állami finanszírozását ténylegesen ettől az átalakulástól tették függővé.”

A sportközigazgatás központi irányítását az 1998. évi LXXXVI. tv. teljesen újjáalakította azzal, hogy a magyar sport történetében először minisztériumi szintre emelte a testnevelés és sport ügyét. A törvénymódosítás megszüntette a korábban a sporttal kapcsolatos állami feladatok végrehajtásában közreműködő, javaslattevő, konzultatív funkciókkal bíró Sporttanácsot, továbbá a Gerevich Aladár Nemzeti Sport Közalapítvány és a Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport, az Egészséges Életmóder

Közalapítvány egyesítésével létrehozta a Wesselényi Miklós Sport Közalapítványt. Az ISM-ben bevezetett szervezeti modell – amint az a későbbiekben látható lesz - a mai napig alapvetően meghatározta az állami sportirányítás alapjait. *„A feladat- és hatáskörét tekintve önálló miniszteriális szintű állami sportirányítási szerv létrehozása a kormányzati feladatmegosztás szempontjából nyilvánvalóan felértékelte a sportigazgatást az államigazgatásban addig elfoglalt szerepéhez képest.”*⁸¹

Az 1998-as új kormánykoncepció abból az őszintének mutatkozó elvből indult ki, hogy ami állami feladat a sportirányítás terén, azt az államnak nyíltan fel kell vállalnia, a félállami, áltársadalmi szerveződésekre nincs szükség. Az érdekképviselőkkel természetesen a sportkormányzatnak tartania kell a kapcsolatot, véleményüket-javaslatukat meg kell hallgatni, ha lehet, figyelembe kell venni, de a döntések felelősségét az állami szerveknek fel kell vállalniuk. Az 1999. január 1-jén hatályba lépő új rendelkezés szerint az ifjúsági és sportminiszter munkáját a sport szakmai szervezeteinek képviselőiből, valamint a sportélet kiemelkedő személyiségeiből álló tanácsadó testületnek kell segítenie. A MOB és a sportági szakszövetségek köztestületi státusa fennmaradt. A finanszírozásnál a új sportkoncepció erősítette a MOB szerepét. Az új kormányzati sportpolitika jelentősen csökkentette a sportirányítás félállami jellegét.⁸²

A 2000. év folyamán felesleges konfliktusokkal teli sportközállapotok voltak tapasztalhatóan Magyarországon. A sport állami irányítása és civil társadalma között elidegenedés, feszültség és rossz kommunikáció mutatkozott. Növekedett az az ellentmondás, hogy egyfelől sportszerető kormányzati attitűd, s ennek eredményeként sportcélokra nem kevés költségvetési forrás is lett volna, másfelől viszont a magyar testkultúra terén sem a stratégiai léptékű

⁸¹ Fazekas Attila: Sportigazgatási és sportjogi ismeretek. Jegyzet. Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság. Budapest, 2009. 8. oldal

⁸² A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 49-50. oldal

ún. államháztartási reform, sem pedig a gyakorlati súlypontát helyezés nem ment végbe a jogállamnak, a piacgazdaságnak, s a polgárok szabadidős testedzése prioritásának a szolgálatában. Ráadásul a társadalomban az érdeklődés szempontjából középpontban álló sportág, a futball válsága elmélyült és látványos bukásokhoz, leépüléshez, manifesztálódott diszfunkciókhoz vezetett. 2004 októberében a Gyurcsány-kormány megalakulásával egyidejűleg módosításra került az akkori, a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról szóló 2002. évi XI. törvény. A 2004. évi XCV. törvény megszüntette a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztériumot. 2005 tavaszán sor került az állami sportirányítási szerv ismételt átszervezésére. A Nemzeti Sporthivatal felügyeletének változásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról szóló 2005. évi XIII. törvény a Nemzeti Sporthivatal felügyeleti szerveként a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter helyett a belügyminisztert jelölte meg. A Nemzeti Sporthivatalt 21 hónapos működést követően az egyes országos hatáskörű államigazgatási szervek megszüntetéséről és jogutódlásáról szóló 149/2006. (VII. 21.) Korm. rendelet 2006. július 31-ével megszüntette és általános jogutódjaként az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztériumot jelölte meg.⁸³

Jelenleg a sport területén középszintű államigazgatási szervek nincsenek, az állam a megyei és a települési önkormányzatokra telepít bizonyos sporttal kapcsolatos feladatokat, illetve ösztönözní próbálja az önkormányzatok kistérségi szinten történő együttműködését a sport fellendítése érdekében.⁸⁴

A magyar sportirányító és felügyelő intézményei a változás időszakában vannak, kisebb-nagyobb szervezeti változáson mennek keresztül. Megszűnt a magyar Nemzeti Sporttanács, aztán többszöri névváltozás és szervezeti átalakítás után a Nemzeti Sport Intézet. Négy korábbi sport-köztestület tagozódott be a Magyar Olimpiai Bizottságba, mint megnövekedett feladatú

⁸³ Fazekas Attila: Sportigazgatási és sportjogi ismeretek. Jegyzet. Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság, Budapest, 2009. 14. oldal

⁸⁴ Priczinger Péter: Sportjog-1.kötet. A sportjog közjogi alapjai. Budapest, ELTE, Eötvös Kiadó, 2010. 74. oldal

sport civil irányító testület alá szakmai tagozatokként. Attól, hogy Magyarország Országgyűlése elfogadta az Európai Sport Chartát, és annak keretei mentén alkotta meg a sportról szóló törvényt, még megmaradt az a nemzeti szuverén akarat, amivel önállóan – a saját elképzelése szerint, a Sport XXI Nemzeti Sportstratégia⁸⁵ által adott keretek között valósítja meg a sportirányítást.⁸⁶

2.2.4. Az állam sporttal kapcsolatos feladatai

A sport társadalmilag hasznos céljainak megvalósítása érdekében – mint ahogyan már említésre került – az állam meghatározza a szervezett formában történő sporttevékenység gyakorlásának jogszabályi feltételeit. Gondoskodik a mindennapos testedzés feltételeinek megteremtéséről a közoktatásban, továbbá közreműködik ezek biztosításában a felsőoktatási intézményekben és a felsőoktatási kollégiumokban. Az iskolai sportkör, az iskolában működő diáksport egyesület, a testnevelésórák – kötelező, nem kötelező tanórai foglalkozások –, délutáni sportfoglalkozások biztosításával, a közoktatási törvény szerint továbbá az általános iskola első-negyedik évfolyamán biztosítani kell a mindennapos testmozgást. A mindennapos testmozgás a helyi tantervben meghatározott legalább heti három testnevelési óra és a játékos testmozgás keretében valósul meg. Az általános iskola első-negyedik évfolyamain minden olyan tanítási napon, az iskolaotthonos nevelés és oktatás esetén minden olyan délelőtti tanítási időszakban, amelyben nincs testnevelési óra, meg kell szervezni a – tanuló életkorához és fejlettségéhez igazodó – játékos, egészségfejlesztő testmozgást. A játékos, egészségfejlesztő testmozgás ideje naponként legalább harminc perc, amelyet több, legalább tizenöt perces foglalkozás keretében is meg lehet tartani. A játékos, egészségfejlesztő testmozgást a tanítási órák részeként és szükség szerint legfeljebb egy óraközi szünet ideje legfeljebb ötven százalékának

⁸⁵ „Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020” című stratégiai program

⁸⁶ Nemes András: Intézmények. Sport Enciklopédia. Megjelenés előtt. 1. oldal

felhasználásával lehet megszervezni. Mindez elősegíti az egészséges életmód és a szabadidősport gyakorlása feltételeinek megteremtését. Részt vesz a versenysport, az utánpótlás-nevelés, az iskolai és diáksport, a főiskolai-egyetemi sport, a szabadidősport és a fogyatékosok sportja finanszírozásában, az esélyegyenlőség jegyében támogatja a gyermek- és ifjúsági sportot, a nők és a családok sportját, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, valamint a fogyatékosok sportját, korlátozza a sport önvészélyeztető, káros megnyilvánulását és ellenőrzi a doppingtilalom betartását, ösztönzi a sportpiac kialakulását és működését, a környezet- és természetvédelmi, egészségügyi és az esélyegyenlőséget biztosító egyéb követelmények figyelembevételével sportrendezvények lebonyolítására alkalmas létesítményeket hoz létre, gondoskodik a sportrendezvényeken a közbiztonságról, hozzájárul a sportrendezvények biztonságos lebonyolításához, - az anti-huliganizmus elleni küzdelmet a törvény külön fejezetben szabályozza, részt vesz a sporttal kapcsolatos nemzetközi együttműködésben, támogatja az olimpiai mozgalmat.

2.2.5. Az állami sportigazgatás szervei

Az Országgyűlés stratégiai tervező szerepében országgyűlési határozatok formájában elfogadja az ország gazdasági-társadalmi tervét, e körben adott esetben a sportra vonatkozó fejlesztési koncepciókat is. Az Országgyűlés a törvényalkotás útján meghatározza a sporttevékenység folytatásának és a sport „működtetésének” jogszabályi feltételeit és intézményes kereteit. A Kormány a közigazgatás csúcsszerve. Mindenekelőtt ellátja azokat a döntés-előkészítési, irányítási és koordinációs feladatokat, amelyeket a többi ágazatban is. A Kormány felelős a hosszú távú sportstratégia, a sport fejlesztési tervei kidolgozásáért, ennek eredményei az Országgyűlés számára előkészített, sporttal kapcsolatos törvényjavaslatok, határozat-tervezetek.⁸⁷

A sporttevékenység elősegítése és biztosítása tehát – többek között – állami feladat, így egyben közfeladat is, ebből következően államháztartási

⁸⁷ Priczinger Péter: Sportjog-1.kötet. A sportjog közjogi alapjai. Budapest, ELTE, Eötvös Kiadó, 2010. 77. oldal

alrendszerekből – elsősorban központi költségvetésből történő – finanszírozást is feltételez.⁸⁸

Az állam meghatározza az állami sportcélú támogatásokról szóló miniszteri rendeletben meghatározottak szerint – elsősorban a sportfejlesztési programokon alapuló támogatás előtérbe helyezésével, pályázati úton történő források rendelkezésre bocsátásával – részt vesz a versenysport, az utánpótlás-nevelés, az iskolai és diáksport, a főiskolai-egyetemi sport, a szabadidősport és a fogyatékosok sportja, valamint a helyi önkormányzatok által ellátott sportfeladatok finanszírozásában.

Az állam támogatja az olimpiai, a paralimpiai mozgalmat, Magyarország sportolóinak részvételét az olimpiákon, paralimpiákon és más, az épek és fogyatékosok sportjának kiemelkedő jelentőségű nemzetközi sportversenyein, valamint biztosítja a nemzeti sportinformációs rendszer működésének feltételeit.

Az Országgyűlés megalkotja a sporttevékenység gyakorlásának feltételeit meghatározó törvényeket, illetve határozatokat, és folyamatosan ellenőrzi azok végrehajtását. A Kormány kialakítja a hosszú távú sportstratégiát, fejlesztési tervet, és ennek alapján javaslatot tesz az Országgyűlésnek a sporttal kapcsolatos törvények, határozatok megalkotására, egyéb döntések meghozatalára. A Kormány meghatározza a sport állami támogatásának rendszerét.⁸⁹

2.2.6. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020 című stratégiai program

Az Európai Sport Charta a lehető legtágabban értelmezi a sport fogalmát. Az európai értékrend szerint az állam legfontosabb célja az, hogy állampolgárai

⁸⁸ Fazekas Attila: Sportigazgatási és sportjogi ismeretek. Jegyzet. Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság. Budapest, 2009. 147. oldal

⁸⁹ 2004. évi I. törvény a sportról. 50.§

életminőségét, egészségi állapotát javítsa. Minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, csoport, egyén képes. Mindezt leghatékonyabban az aktív sportolás megkülönböztetett, átfogó - nem csak pénzügyi - támogatása révén érhetjük el. A sport életünk elidegeníthetetlen része, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként, a modern társadalom negatív hatásainak ellensúlyozására, kiküszöbölésére hatékony megoldásokat kínál. A mindenkori kormányzatnak, a gazdaság szereplőinek, irányítóinak, résztvevőinek nem szabad kihasználatlanul hagyni a sportban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően a stratégia megalkotóinak legfontosabb célkitűzése az, hogy a sport legyen „mindenki szenvedélye”⁹⁰ Ideális esetben a sportolás kiemelt szerepet játszik a fizikai és mentális egészség megőrzésében, az egészségtudatos magatartás kialakításában. Kiváló életvezetési technikák és módszerek közvetítője, a nevelés egyik legfontosabb eszköze, mely játékos formában vértel fel megoldási készletekkel az ifjúságot, illetve lehetőséget nyújt az egyén önmegvalósítására. A sport, a természeti környezetben történő időtöltés egyik eszközeként, nélkülözhetetlen szerepet tölthet be a környezetkímélő tudatformálásban. Mindezekon túl a sport, a sportolás lényeges szerepet tölthet be a családi és társadalmi kötelek erősítésében kulturált szabadidő-eltöltési, szórakozási lehetőség biztosításával. Pihenést, örömforrást és élvezetet nyújtó hasznos időtöltés, amely gyakorlati eszköze is lehet a hátrányos helyzetű csoportok (hátrányos helyzetű településeken élő gyerekek és fiatalok, fogyatékosággal élő emberek, nők, romák) felzárkóztatásának. Mindezek segítségével a sport jelentősen hozzájárul az életminőség javulásához. A kiemelkedő sporteredmények nagyban hozzájárulnak a nemzeti önbecsülés erősítéséhez, ami erősíti a társadalmi kohéziót. A sport üzleti funkciója sem elhanyagolható, a sportgazdaság számos országban egyre nagyobb szeletét képezi az állami bevételeknek.

⁹⁰ Melléklet a 65/2007.(VI.27.)OGY határozathoz. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020.

2.2.7. A helyi önkormányzatok sporttal kapcsolatos feladatairól

A sport a nemcsak a központi közigazgatás, hanem a helyi államigazgatás rendszerébe is beépült. Eredetileg e téren kezdetben kettősség alakult ki: egyfelől az OTSH-nak megvoltak a megyei sportigazgatóságai (hivatali), másfelől a megyei-járási-városi tanácsok is rendelkeztek sportosztályokkal. A rendszerváltozás után az önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény a testnevelési és sportszervezési feladatok ellátását alapvetően a megyei önkormányzatok feladatává tette. Ettől függetlenül a OTSH dekoncentrált szerveinek, az ugyancsak megyei szintű sporthivataloknak megszüntetésére csak az 1996-os Sporttörvény hatálybalépésével 1997. január 1-jén került sor. Ezáltal akkor területi-helyi szinten teljessé vált a települési önkormányzatok sportirányító hatásköre. Az 1996. évi LXIV. törvény alapvetően a megyei szintű települési önkormányzatokra telepítette a sportigazgatási hatásköröket, de voltak még olyan hatáskörök is, amelyeket valamennyi helyi önkormányzatnak el kellett látnia.⁹¹

A települési önkormányzat meghatározza a helyi sportfejlesztési koncepciót, együttműködik a helyi sportszervezetekkel, sportszövetségekkel, fenntartja és működteti a tulajdonát képező sportlétesítményeket, megteremti az önkormányzati iskolai testnevelés és sporttevékenység gyakorlásának feltételeit. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény megállapította, hogy a települési önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében különösen a sport támogatása. Megállapíthatjuk, hogy az utóbbi években az önkormányzatok szerepvállalása a sport területén erőn felüli volt. Ha számokban nézzük, mit nyújt egy települési szféra ma a sportnak helyben, az arányaiban is eléggé demonstratív ahhoz képest, amit a működő sportra ma a központi költségvetés biztosít. Ez jelzés a tekintetben, hogy erőn felüli az önkormányzati szerepvállalás, s ez számokkal

⁹¹ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000. 51. oldal

bizonyítható. Másrészt nyilván a helyi településvezetők érzik jelentőségét és fontosságát a sport támogatásának. Az önkormányzatoknak nem kötelező feladat a sport támogatása. Hiszen az önkormányzatok feladatait egyrészt az önkormányzati törvény rögzíti a sport területén, feladatként jelöli meg a sport támogatását, de a település a sporttámogatását a lehetőségeitől függően határozza meg. Az állami feladatok közül önkormányzati vonzata van: a testedzés feltételeinek biztosítása, a versenysport, a diáksport, a főiskolai-egyetemi sport, a szabadidő sport. Lényeges, hogy a központi költségvetésből minden esztendőben az állam a megfelelő forrásokat ezen feladatok ellátására biztosítja, vagy nem biztosítja.⁹²

Tehát a Sporttörvény és az önkormányzati törvény együttes értelmezése alapján állapítható meg, hogy a települési önkormányzatoknak van kötelező feladatuk a sportot illetően: mivel az alapfokú oktatás ellátásáról az önkormányzat köteles gondoskodni, ez értelemszerűen egyúttal az iskolai testnevelés és sporttevékenység biztosításának kötelezettségét is jelenti. Ezen kívül az önkormányzat biztosítja az önkormányzati iskolai sportkörök működéséhez szükséges feltételeket.⁹³

Kimondja a Sporttörvény még: a tízezernél több lakosú helyi önkormányzatok rendeletben állapítják meg a helyi adottságoknak megfelelően a sporttal kapcsolatos részletes feladatokat és kötelezettségeket, valamint a költségvetésükből a sportra fordítandó összeget.⁹⁴

A szabályozás kialakításánál a jogalkotónak figyelemmel kellett lenni a jelenleg hatályos, 2011. évi CLXXXIX. törvényre Magyarország helyi önkormányzatairól, annak is a sportfeladatokat érintő szabályaira, amelyek a testnevelési és a sportszervezési feladatok ellátását a helyi önkormányzatok hatáskörébe utalják. A települési önkormányzat feladata a helyi közszolgáltatások körében - többek között - a sport támogatása. A települési

⁹²Gémesi György: Az önkormányzatok szerepvállalása a sport területén. Fővárosi Zsebkönyvek. Nincs sport önkormányzatok nélkül. Főpolgármesteri Hivatal. Budapest, 2008. 46. oldal

⁹³Priczinger Péter: Sportjog-1.kötet. A sportjog közjogi alapjai. Budapest, ELTE, Eötvös Kiadó, 2010. 89. oldal

⁹⁴2004. évi I. törvény a sportról. 55.§ (6)

önkormányzat meghatározza a helyi sportfejlesztési koncepciót, és gondoskodik annak megvalósításáról, együttműködik a helyi sportszervezetekkel, sportszövetségekkel, fenntartja és működteti a tulajdonát képező sportlétesítményeket, megteremti az önkormányzati iskolai testnevelés és sporttevékenység gyakorlásának feltételeit. Továbbá biztosítja az önkormányzati iskolai sportkörök működéséhez szükséges feltételeket. A megyei és fővárosi önkormányzat többek között: segíti a területén tevékenykedő sportszövetségek működésének alapvető feltételeit, közreműködik a sportszakemberek képzésében és továbbképzésében, segíti a sportági és iskolai területi versenyrendszerek kialakítását, illetve az e körbe tartozó sportrendezvények lebonyolítását, különös tekintettel a családok sportjára, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, valamint a fogyatékosok sportjára, közreműködik a sport népszerűsítésében, a mozgás gazdag életmóddal kapcsolatos sporttudományos felvilágosító tevékenység szervezésében közreműködik a sportorvosi tevékenység feltételeinek biztosításában.

Az önkormányzatoknak elsősorban a diáksport területén vannak teendőik, másodsorban a szabadidősport, valamint a fogyatékkal élők sportja esetében és legkevésbé a versenysport terén.

Még 2011-ben megszűnt a Nemzeti Sporttanács, 2012. január 1-jétől pedig a Mező Ferenc Sportközalapítvány, amelynek feladatait a Magyar Olimpiai Bizottság vette át; a Wesselényi Miklós Sportközalapítvány több feladatát átadták a Nemzeti Erőforrás Minisztériumnak és a MOB-nak. Tehát az eddigi öt helyett egyetlen köztestület, a Magyar Olimpiai Bizottság kezdte el irányítani, koordinálni a magyar sportéletet. Eszerint megszűnt a Magyar Paraolimpiai Bizottság, a Nemzeti Sportszövetség, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége, mint köztestület, feladataikat a MOB vette át.

A Nemzeti Sporttanácsot a sportról szóló 2004. évi I. törvény hozta létre. Intézményesítésének alapvető indoka a sporttal foglalkozó civil szervezetek

teljes szétaprózottsága. A Sporttörvény a Nemzeti Sporttanácsnak négy alapvető feladatot adott: állást foglaljon a magyar sport fejlesztésének stratégiai kérdéseiben, véleményezze a sporttal kapcsolatos alapvető jogszabályokat, illetve alapvető fejlesztési elképzeléseket, egyeztesse a sporttal kapcsolatos központi állami, helyi, önkormányzati, üzleti és civil érdekeket, javaslatot dolgozzon ki a sport állami támogatásának mértékére, az állami támogatás elosztásának elveire és alapvető arányaira. A Nemzeti Sporttanács egy új európai kormányzati elvet kívánt megvalósítani a sport területén, nevezetesen a civilekkel partneri kormányzást.⁹⁵

A helyi önkormányzatok a sporttal kapcsolatos feladataik ellátásához a költségvetési törvényben és más, a sport állami támogatásáról rendelkező jogszabályok szerinti támogatásokban részesülnek.⁹⁶

2.2.8. A sportigazgatás fejlődési irányai

Az állami sportfeladatok felmérését az elmúlt hónapokban a sportirányításért felelős szerv végzi. A felmérések alapján megállapítható, hogy Magyarországon 15 nagy szakmai feladatcsoport köré csoportosulnak az állam sportfeladatai. A szakmai feladatcsoportok alapvetően a sport nagy szegmenseihez kötődnek, ezekhez önálló feladatcsoportokként az élősporthoz kapcsolódó önálló funkcionális területekként kapcsolódik a központi és helyi szintű, kormányzati és nem-kormányzati alapokon nyugvó sportigazgatás rendszere; a sportingatlan- és infrastruktúra területe; a sporttudomány; sportegészségügy; doppingellenes küzdelem területei; a képviseleti, diplomáciai feladatcsoport; a sport kommunikációjával kapcsolatos feladatcsoport; a sport támogatása, finanszírozási rendszere. Több mint 130 állami sportfeladat ellátása normatív, jogszabályi előírás Magyarországon. A feladatok ellátására jellemző, hogy a sport szervezéséhez, a sportolás

⁹⁵ Sárközy Tamás: Tájékoztató a Nemzeti Sporttanács megújuló tevékenységéről. Fővárosi Zsebkönyvek. Nincs sport önkormányzatok nélkül. Főpolgármesteri Hivatal. Budapest, 2008. 14. oldal

⁹⁶ 2011. évi CLXXII. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról 40.§ (3)

feltételeinek megteremtéséhez, biztosításához szükséges funkcionális jellegű feladatcsoportok döntő többségét jelenleg az állami szervezetrendszer látja el, illetve biztosítja. Az élősport egyes nagy szegmenseinek működéséhez kapcsolódó feladatokat ugyanakkor a nem-kormányzati szervezetrendszer szintjein tevékenykedő szervezetek, továbbá a helyi önkormányzati szervezetrendszer végzi. Külön foglalkozni szükséges a jövőben az állami-önkormányzati sportfeladatok megosztásának rendszerével, a sportigazgatási és sportszakmai feladatkörök telepítésének helyi szintjeivel. A helyi sportszakigazgatás szervezet- és feladatrendszereinek újjáépítését a feladatok ilyen szempontú felülvizsgálata és a finanszírozási lehetőségek újragondolása mellett szükséges elvégezni.⁹⁷

2.3. A sportrendezvények biztonsága

2.3.1. Tömegsport és versenysport

A XX. században a labdarúgás vált a csapatsportok közül azzá a sportággá, amely esetében fokozatosan jellemzővé vált a szurkolói rendbontás. A XX. század második felében a sportklubok és a szurkolók közötti ellenségeskedés a sportpályákon egyre intenzívebben jelent meg.

Átfogó jelentés készült 1989-ben *Taylor* bíró által Angliában a sportrendezvények biztonsága érdekében szükséges változtatásokról, mely azóta is meghatározó eleme a rendezvénybiztosításnak. A jelentésben is megfogalmazásra került, hogy a tömeg viselkedésének kezelésére nem létezik teljes biztonságot nyújtó módszer. Fontosnak tartotta a büntetőjog eszközein túl a rendezvénybiztosításban érintettek helyének, szerepének és felelősségének a súlyozását. Napjainkban is a Taylor-jelentés a legfőbb hivatkozási alap a tárgykörben.

⁹⁷ Nemzeti Erőforrás Minisztérium Sportért Felelős Államtitkár: Javaslatok a magyar sport szervezeti rendszerének korszerűsítésére. Háttéranyag a sportról szóló 2004. évi I. törvény felülvizsgálatához. Budapest, 2011. 04.29.

Magyarországon csak a Rendőrség vállalt aktív szerepet a sportrendezvények biztonságának az érdekében a 1990-es évek elején. A Sporttörvény változtatott ezen, majd a sportrendezvények biztonságáról szóló 2001. évi 33. számú kormányrendelet.

2.3.2. A nézők részvétele a sportrendezvényeken

A nézők sportrendezvényen való részvételét részletesen szabályozták már az ókorban is. A kitiltás eszközét a rómaiak már alkalmazták, az érintettek körét azonban a mainál tágabban határozták meg. Ugyanis nemcsak rendfenntartási, hanem erkölcsvédelmi célból sem mehetett el mindenki megtekinteni a játékokat.⁹⁸

Sportrendezvény olyan létesítményben szervezhető, amely a rendezvény jellegére is tekintettel a nézők személyét és vagyonát nem veszélyezteti. Ha a rendezvényt nem sportlétesítményben tartják, a szervező köteles a résztvevők személyi és vagyonbiztonságára vonatkozó előírásokat teljesíteni.⁹⁹

Az elmúlt években a profi sport a szórakoztatóiparba integrálódott és egyre dinamikusabban fejlődik. Egy, a sport huliganizmussal összefüggő cselekmények sportágak szerinti megoszlását vizsgáló statisztika szerint a szurkolók 94%-a a labdarúgó mérkőzéseken fejt ki ilyen jellegű tevékenységet. Ez részben annak is köszönhető, hogy a stadionokat sokan különleges, misztikus helynek tekintik, ahol a mérkőzés előtt, alatt és után következzen be a rendellenes cselekmények, melyeknek kiváltó oka: az indulatok elszabadulása. Az indulatok elszabadulásának indítéka maga a mérkőzés.

A futball világában a Magyar Labdarúgó Szövetség „Létesítményi előírások és mérkőzés rendezési szabályzata” előírja, hogy a néző köteles betartani a szervező, a rendező és a mérkőzésrendező által meghatározott biztonsági

⁹⁸ Gedeon Magdolna: Az antik Róma „sportjoga”. Novotni Kiadó, Miskolc. 2005. 142. oldal

⁹⁹Sarkady Ildikó-Tamás Lajos: Kereskedelmi szerződések a sportban. Gazdaság és Jog, XIII. évfolyam, 2. szám. 2005. február. 19. oldal

előírásokat és nem folytathat olyan tevékenységet, amely a labdarúgó mérkőzést megzavarja, vagy megghiúsítja, illetve a labdarúgó mérkőzésen résztvevők testi épségét, továbbá vagyoni javait károsítja, vagy veszélyezteti. A kötelezettség megszegéséből eredő kárért a néző, több károkozó esetén a károkozásban résztvevő nézők egyetemlegesen, a Polgári Törvénykönyvnek a kártérítésre vonatkozó általános szabályai szerinti felelősséggel tartoznak. Így különösen semmilyen tárgyat, eszközt, élelmiszert, innivalót nem dobhat a játéktérre, sem a nézőtérre, vagy a stadion egyéb építményeire, területére. A kártérítési felelősség nem érinti a néző szabálysértési vagy büntetőjogi felelősségét. A néző a labdarúgó mérkőzés befejezési időpontjában, illetve a szervezőnek, rendezőnek, a mérkőzésrendezőnek vagy a rendőrségnek a személyi és vagyonbiztonságot veszélyeztető helyzet kialakulása miatt tett felhívására köteles a stadiont vagy a pályát elhagyni.¹⁰⁰

A sportoláshoz, a fizikai aktivitáshoz megfelelő térre van szükség. A Sporttörvény szabályozza a beléptetés, a sportrendezvényen történő részvételből való kizárás, a néző részvétele a sportrendezvényen és a sportrendészeti nyilvántartás szabályrendszerét.

A néző (szurkoló) nem folytathat olyan tevékenységet, amely a sportrendezvényt megzavarja, megghiúsítja vagy veszélyezteti a sportrendezvényen résztvevők, az arra érkezők vagy az onnan távozók testi épségét vagy vagyoni javait. A néző a sportrendezvény befejezésének időpontjában, valamint a szervezőnek, a rendezőnek vagy a rendőrségnek a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető helyzet kialakulása miatt tett felhívására köteles a sportrendezvény helyszínét elhagyni.

A sportrendezvény látogatásától való eltiltást a szervező köteles az eltiltott személlyel, valamint a rendőrséggel írásban közölni. Az eltiltás az erről szóló szervezői közlés kézbesítése napjától hatályos.¹⁰¹

¹⁰⁰ Magyar Labdarúgó Szövetség. Létesítményi előírások és mérkőzés-rendezési szabályzat. Jóváhagyta az MLSZ elnöksége 63/2007.(2007.05.18.) számú határozatával. 18.§. 1.,2.,3.

¹⁰¹ 54/2004.(III.31.) Korm. rend. a sportrendezvények biztonságáról (mód.162/2011. Korm. rend.)

2.3.3. Személyiségi jogok védelme- közszereplés a tömegben

A kamerás megfigyelés szabályai, amelyek a felelősség megállapítását szolgálják, a korábbiaknál részletesebbek és a személyiségi jogokat is hatékonyabban védik. A résztvevők előzetes tájékoztatása a megfigyelésről és rögzítésről fontos feltétel. A rendőrség felszólíthatja a szervezőt, hogy 30 napig tárolja az adatokat. Ennek hiányában meg kell semmisíteni azokat.

A rendező az általa rendezett labdarúgó mérkőzés esetén jogosult a labdarúgó mérkőzésről eltávolított személlyel szemben a belépőjegy-eladást megtagadni, illetve megakadályozni, hogy a labdarúgó mérkőzésen részt vehessen. A labdarúgó mérkőzés látogatásától eltiltás időtartama, ha az a rendező által szervezett minden labdarúgó mérkőzésre vonatkozik, a két évet, ha csak meghatározott sportlétesítményre érvényes, az öt évet nem haladhatja meg.¹⁰²

Jellemző a cselekmények gyors lezajlása, nagy tömegek mozgása. Fontos, hogy a rendezvény biztosításában résztvevők megfelelően dokumentálják a cselekményeket, különösen ha szabálysértés vagy bűncselekmény történt.

2.3.4. A sportrendezvények látogatásától eltiltás

A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről beiktatta a sportrendezvények látogatásától való eltiltást a büntetések közé. Az elzárás mellett ez a másik olyan büntetés, amelynek „szabálysértési hagyományai” már vannak. A büntetés a sporthuliganizmus elleni megfelelő fellépés jegyében született és felfogható a kitiltás sajátos formájaként is. A különbség azonban nyilvánvaló: a tartózkodás lehetőségének megvonása nem egy állandó közigazgatási egységhez, hanem sportrendezvények idejére, azok lebonyolításának helyszínéhez kötődik.

¹⁰² Magyar Labdarúgó Szövetség (2007) 24.§ 2., 3.

A kitiltásra okot adó bűncselekmény folyamatos is lehet, de már egyetlen, a sportrendezvényel összefüggésbe hozható elkövetési magatartás megalapozhatja e büntetés alkalmazását.

A kitiltás egy vagy több (akár valamennyi) sportág rendezvényeire vonatkozhat és előírható egy, több vagy valamennyi sportlétesítménytől való távolmaradás.

A korlátozás a sportrendezvény lebonyolításának helyszínére és idejére szól, ami helyes értelmezés szerint hosszabb időt jelent, mint az adott versenyszám ideje, az adott létesítmény nézők számára történő megnyitásától kezdődik és addig tart, amíg a rendezvény helyszínét a nézők el nem hagyják.

Ez a büntetés csak megfelelő beléptető-rendszer mellett, gyors és pontos regisztráció esetén lehet hatékony.

2.3.5. Rendezvénybiztosítás szabályrendszere

Erről a témakörrel első alkalommal az 1996. évi Sporttörvény rendelkezett. A 2000. évi Sporttörvény már elkülönítette és a rendező feladatává tette a biztosítási feladatok végrehajtását. Nagy előrelépés, hogy a szolgáltató jellegű biztonságra helyeződött a hangsúly.

Az olyan mérkőzések esetében, amelyeket a minősítő bizottság kiemelt, vagy fokozott biztonsági kockázatúnak minősít, csak névre szólóan lehet jegyet értékesíteni. Összességében az elmúlt években némileg javult a sportrendezvények biztonsági helyzete.

A sportrendezvény helyszínének kiválasztásakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a versenyek lebonyolítására alkalmas sportlétesítmények biztonsági szempontból megfeleljenek a hatósági követelményeknek az adott sportág jellegéhez igazodva. A sportesemények helyszínének igénybevételekor egy szerződés keretében kell tisztázni az igénybevétel pontos szabályait.

Rendezvénybiztosításon mindazok a tudatos, tervszerű helyzetelemzések, intézkedések és folyamatos értékelések összessége értendő, amelyek a rendezvényen zajló események zavartalanságát, a személy- és vagyonbiztonságot garantálják. A rendezvénybiztosítás célja, hogy a rendezvényt a szervezőktől független rendkívüli esemény ne zavarja meg, ne hiúsítsa meg.

*A rendezvénybiztosítás során felmerülő feladatok*¹⁰³:

- a rendezvény fajtájának, céljának megfelelő személyi és tárgyi feltételek kialakítása;
- a szervezésben résztvevők közötti együttműködés kialakítása, szükség esetén a külső (pl. a rendőrséggel való) kapcsolatok megvalósítása;
- a rendbontások megelőzése, az illetéktelen és rendbontást előidéző személyek kiszűrése;
- a megbomlott rend helyreállítása;
- a rendezvényen részt vevők személyi és vagyonbiztonságának biztosítása;
- a rendezvény biztosításának értékelése¹⁰⁴

A Sportról szóló 2004. évi I. törvény részletesen leírja, hogy kit kell szervezőnek és rendezőnek tekinteni, mi a felelősségük, hogyan történjen a beléptetés egy sportrendezvényre, a sportrendezvények látogatásától való eltiltásról és a nézőkre vonatkozó szabályokról.

Sportrendezvény szervezője csak sportszervezet, szakszövetség, vagy sportági szövetség lehet.

Általános szabály, hogy a sportrendezvény lebonyolításáért a szervező felel. Őt terheli az elsődleges intézkedési kötelezettség.

¹⁰³ A sportrendezvények biztonságos lebonyolítása nemcsak ma okoz fejtörést a szervezőknek. Már az ókorban is a játékrendező felelőssége volt a játékok zavartalan rendjének fenntartása. A kamerával történő megfigyelést és a beléptető-rendszerek használatát leszámítva a mai és az ókori rendfenntartási módszerek tekintetében is sok hasonlóságot találhatunk.

¹⁰⁴ Sportrendezvények biztonsága és biztosítása. Tanulmánygyűjtemény. Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara. Budapest, 2006. 41. oldal

A sportrendezvények biztonsága és az adatvédelem vizsgálata során a kiindulópont az Alaptörvényben is rögzített gondolat: A természetes személyek magánszféráját az adatkezelők tiszteletben tartják.

A szervező jogosult normál és fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvényeken felvételt készíteni, a fokozott és a kiemelt esetében pedig köteles. Az adatkezelés célja a résztvevők személy- és vagyonbiztonságának a biztosítása. Fontos szabály, hogy a felvételeket a sportrendezvény befejezését követő 72 órán belül meg kell semmisíteni. A megfigyelés korlátja természetesen az, hogy a megfigyelés az emberi méltóságot nem sértheti. Egyik feltételt sem említi a Sporttörvény. A felvételekből adatot igényelhet a Rendőrség, a szabálysértési hatóság, az ügyészség és a bíróság. A felvételt a hatóság kérésére harminc napig meg kell őrizni. A felvételeket csak a Sporttörvényben meghatározott célból lehet felhasználni. A médiában, illetőleg oktatás céljából a személy képmását ki kell takarni, illetőleg anonimizálni kell. A néző köteles betartani a szervező által meghatározott biztonsági előírásokat. Nem folytathat olyan tevékenységet, amely a sportrendezvényt megzavarja, vagy megghiúsíthatja, illetve a sportrendezvényen résztvevők testi épségét, vagyonát károsítja vagy veszélyezteti.¹⁰⁵

A sportrendezvény biztonsága érdekében a szurkolótáborok sportrendezvényen való részvételének megszervezésekor, valamint a sportrendezvény időtartama alatt és a rendőrség igényei szerint a sportrendezvényt megelőzően, illetve követően a szervező köteles az illetékes rendőri vezetővel együttműködni és részére az igényelt segítséget megadni. A rendőrség megtiltja a sportrendezvény nézők részvételével történő megtartását, vagy korlátozza a nézők számát, ha a biztonságos megrendezés feltételei hiányoznak, vagy az előzetesen meghatározott biztonsági szabályokat a rendező nem tartja be. Ha a sportrendezvény résztvevőinek magatartása annak biztonságos megtartását veszélyezteti és a

¹⁰⁵ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 291. oldal

megbomlott rend másként nem állítható helyre, a szervező köteles a sportrendezvényt megszakítani, illetve felfüggeszteni.

A szervező, rendező szervet bízhat meg a sportrendezvény biztonságos lebonyolítása érdekében. Fontos kiemelni, hogy rendező csak személy-, vagyonvédelmi, illetve magánnyomozói képesítéssel rendelkező személy lehet. A rendezőnek e minőségében szemmel láthatóan azonosíthatónak kell lennie. A néző a sportrendezvény helyszínére akkor engedhető be, ha érvényes belépőjeggyel, bérlettel vagy más, a sportrendezvény helyszínére való belépésre jogosító igazolással rendelkezik, nem áll nyilvánvalóan alkohol, kábítószer vagy más bódító hatású szer befolyása alatt, nem tart magánál szeszes italt, kábítószer, valamint olyan tárgyat, amely a sportrendezvény megtartását, továbbá mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy amelynek a sportrendezvényre való bevitelét a szervező a belépőjegy vásárlását megelőzően megtiltotta, és erről a belépőjegy vásárlóját megfelelő módon tájékoztatta, nem tart magánál mások iránti gyűlöletre uszító feliratot, zászlót vagy egyébként jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet, nem áll eltiltás, valamint kitiltás hatálya alatt.

A sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendeletben meghatározott sportrendezvények lebonyolítására szolgáló sportlétesítmények tulajdonosának, üzemeltetőjének a sportlétesítmény összehangolt biztonságtechnikai fejlesztését biztosító, az ellenőrzést végző szervezetek által közösen elfogadott négyéves biztonságtechnikai fejlesztési tervvel és az ahhoz kapcsolódó költségtervvel kell rendelkeznie. A fejlesztési tervet éves bontásban kell elkészíteni. Az ellenőrzés keretében az ellenőrzést végző szervezetek vizsgálják a fejlesztési tervben foglaltak megvalósulását. A vizsgálat eredményeként az ellenőrző szervezetek javaslatot tesznek a sportlétesítmény tulajdonosa, üzemeltetője vagy használója részére a biztonságtechnikai fejlesztés irányaira. A sportlétesítmények üzemeltetésére, használatára vonatkozó megállapodásban a tulajdonos és az üzemeltető,

használó köteles rendelkezni a biztonságtechnikai fejlesztés keretében az ellenőrző szervezetek által javasolt fejlesztés megvalósításával összefüggő jogokról és kötelezettségekről.

A sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet tulajdonképpen a sportról szóló törvény végrehajtási rendelete. A sportrendezvényekről biztonsági tervet kell készíteni, amelynek tartalmaznia kell a kormányrendeletben előírt valamennyi feltételt.

A sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet határozza meg azokat a rendezvényeket, amelyeknél rendezőt kell alkalmazni: a labdarúgás, a kézilabda, a kosárlabda, a vízilabda, a jégkorong sportágak országos sportági szakszövetsége által, illetve közreműködésével szervezett versenyrendszer legmagasabb bajnoki osztályában szervezett mérkőzésekre, a legmagasabb bajnoki osztályban szereplő sportszervezetek részvételével megtartott nemzeti kupamérkőzésekre, a nemzetközi kupamérkőzésekre, valamint a nemzeti válogatottak mérkőzéseire.

Mivel az utóbbi években különösen a futballmérkőzéseken annyira elszaporodtak a súlyosabb rendzavarások, hogy külön rendeletben szükségeltetett szabályozni a sportrendezvények biztonságát.¹⁰⁶

2.3.6. Speciális kockázati tényezők a rendezvény ideje alatt

2.3.6.1. Közveszéllyel való fenyegetések és a pánikhelyzet kezelése

A pánikhangulat kialakulásában mindig a váratlanság a meghatározó. Az ilyen helyzetekbe kerülő személyek már csak az esemény átélése után értékelhetik a történeteket. Az átélőkben viharos erővel bontakozik ki a félelem, a menekülési vágy, elveszik az önkontroll. A pánikjelenség mindig menekülést von maga

¹⁰⁶ 54./2004. (III.31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról. 17.§ 1. : A sportrendezvény látogatásától való eltiltást a szervező köteles az eltiltott személlyel, valamint a rendőrséggel írásban közölni. Az eltiltás az erről szóló szervezői közlés kézbesítése napjától hatályos. 2.: Az eltiltásról szóló írásbeli közlésben ismertetni kell: az eltiltás alapjául szolgáló cselekményt, annak időpontját és helyszínét, az eltiltás időtartamát, azokat a sportrendezvényeket, illetve sportlétesítményeket, amelyekre kiterjed az eltiltás hatálya; azt, hogy az eltiltott személynek a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 91/J. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott adatait a rendőrség az eltiltás hatályának lejártától számított egy évig nyilvántartja.

után. A jelenséget a fenyegetettség érzése, az élethez való ragaszkodás és az ezek következtében fellépő félelem váltja ki. Fontos, hogy a rendezvénybiztosításban részt vevők megfelelő pszichés felkészítéssel képesek legyenek megakadályozni a pánikhangulat kialakulását. Ehhez nagy körültekintéssel, határozottsággal, szakismerettel kell rendelkezniük.¹⁰⁷

2.3.6.2. Rendbontások, rendzavarások kezelése

Rendezvényeket megzavaró személyekkel szemben a rendezvénybiztosításban részt vevőnek határozottan, gyorsan, szakszerűen kell fellépnie. Intézkedésével el kell érni, hogy a rendbontó a lehető legrövidebb időn belül a rendbontás helyszínéről elkerüljön. Magatartásában az agresszív jellegű megnyilvánulásnak nyoma sem lehet. Meg kell akadályozni az így kiemelt rendzavaró személynek a rendezvényre történő visszakérülését. Továbbiakban távol kell tartani a rendezvény helyszínének külső környezetétől is.¹⁰⁸

A sportrendezvényeken az utóbbi években tipikusan előforduló magatartási formák tanulmányozása alapján elmondható, hogy egyre gyakoribb a pályára sérülés okozására alkalmas tárgy bedobálása, például kő, vagy vízzel teli flakon. Sokszor előforduló eset, amikor a két szurkolótábor egymást különböző tárgyakkal, eszközökkel dobálja, vagy görögtüzek, fáklyák gyújtásával megzavarják az esemény lebonyolítását és komoly veszélyhelyzet alakulhat ki.¹⁰⁹

¹⁰⁷ 54/2004. Korm. rendelet 1.§ 1. a)

¹⁰⁸ Sportrendezvények biztonsága és biztosítása. Tanulmánygyűjtemény. Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara. Budapest, 2006. 48. oldal

¹⁰⁹ Pontosán ez történt 2010 őszén a Szusza Ferenc Stadionban, az Újpest-Ferencváros találkozón, ugyanis a mérkőzést többször félbe kellett szakítani a füstbombák és az azokból következő szürkéség, továbbá az Európa-szerte megannyi pályára berohanó civil ruhás férfi miatt. A legbotrányosabb viselkedés mégis az volt, amikor a ferencvárosi „szurkolók” feltépték a kerítést, és székeket törtek össze féktelen dühükben. Ez 5-0-nál, a 74. percben történt, és a rendet az újpesti kapu mögé masírozó rohamosztag állította helyre. Tíz perc szünet után folytatódott a játék, amelynek második félideje ötvennégy percig tartott. Noha a lila-fehérek hívei akkor az „osztálykülönbség” nyomán - érthetően – boldogok voltak, a meccs és főként annak légköre siralmas képet festett a magyar futball állapotairól. Az MLSZ Fegyelmi Bizottsága az Újpest csapatát két zárt kapus bajnoki mérkőzéssel, továbbá egymillió forint pénzbüntetéssel szankcionálta, hasonlóképpen a Ferencvárost is.

A Sporttörvény lehetőséget biztosít a sportrendezvényen történő részvételből való kizárásra is. A sportrendezvényen történő részvételből való kizárás időtartama hat hónapnál rövidebb nem lehet és a szervező által szervezett minden sportrendezvényre vonatkozó kizárás esetén a két évet, a meghatározott sportlétesítményre vonatkozó kizárás esetén a négy évet nem haladhatja meg. A szervezőnek a sportrendezvényen történő részvételből való kizárásra vonatkozó döntése ellen a néző bírósághoz fordulhat.

A rendőrség a sportrendezvényen történő részvételből a szervező által kizárt, valamint a szabálysértési hatóság vagy a bíróság által a sportrendezvényről, illetve a sportlétesítményből kitiltott vagy a sportrendezvények látogatásától eltiltott személyek e törvény alapján nyilvántartott személyes adatait a sportrendezvények biztonságának védelme, az erőszak és a rendzavarás megelőzése, a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése, mások jogainak védelme, a jegyértékesítés, valamint a sportrendezvényre történő belépés megtagadásának megállapítása céljából kezeli. A sportrendezvényen történő részvételből a szervező által kizárt, valamint a szabálysértési hatóság vagy a bíróság által a sportrendezvényről, illetve a sportlétesítményből kitiltott vagy a sportrendezvények látogatásától eltiltott személyek nyilvántartása a hatálya alá tartozó személyek következő adatait tartalmazza.

A sportrendezvények látogatástól eltiltás hatálya alatt állók tekintetében a sportrendészeti nyilvántartás tartalmazza az eltiltott személy adatait, az elkövetett bűncselekmény megnevezését és minősítését, az eltiltás

Hasonló történt Varsóban, 2012 augusztusában, a Legia Warszawa és a Rosenborg BK mérkőzésén. A lelátóról a mérkőzés előtt és közben- késleltetve ezzel a mérkőzés kezdését és több alkalommal megállítva ezzel a meccset-, tüzijátékokat gyújtottak egy hatalmas transzparens gátolta a vészkijáratokat az északi részen, az álló szurkolók pedig a lépcsőket. A Legia Warszawa Klubra 75 ezer Eurós bírságot szabtak ki.(Case Law. CDB C Appeals Body. 2012/2013. (July-December). Decision of 3 December 2012. Legia Warszawa)

időtartamát, továbbá a sportlétesítmények megnevezését, valamint azon sportrendezvények körét, amelyekre az eltiltás hatálya kiterjed.

A kitiltás hatálya alatt állók tekintetében a sportrendészeti nyilvántartás tartalmazza a kitiltott személy adatait, az elkövetett szabálysértést, a kitiltás időtartamát, továbbá a sportlétesítmények megnevezését, valamint azon sportrendezvények körét, amelyekre a kitiltás hatálya kiterjed.

A sportrendezvényen történő részvételből való kizárás hatálya alatt állók tekintetében a sportrendészeti nyilvántartás tartalmazza a kizárt személy adatait, a kizárást elrendelő szervezet megnevezését, a kizárás időtartamát, továbbá a sportlétesítmények megnevezését, valamint azon sportrendezvények körét, amelyekre a kizárás hatálya kiterjed.

A rendőrség a sportrendészeti nyilvántartás adatait az eltiltás, valamint a kitiltás és a kizárás időtartamáig kezeli. Törölni kell a nyilvántartásból annak a személynek az adatait, akire vonatkozóan a nyilvántartási idő eltelt.

A rendőrség a sportrendészeti nyilvántartásból történő adatszolgáltatásról adattovábbítási nyilvántartást vezet. A rendőrség az adattovábbítási nyilvántartásba bejegyzett adatot az adatszolgáltatástól számított öt évig kezeli.

2.3.6.3. A rendbontás tipikus megjelenési formái:

- skandálás
- tiltott feliratok, molinók használata
- önkényuralmi jelképek megjelenítése
- „jelképek” provokatív felhasználása (pl.: színek, majom, sas, stb.)
- huhogás

- „félreértelmezhető” kijelentések, jelképek használata (88, vaskereszt, stb.)
- tárgyak bedobálása, kifüggesztése (pl.: banán, felfújható nő)
- vicces ajándéktárgyak
- pólók, egyéb ruházaton megjelenő üzenetek
- internetes üzenetek, megjelenése
- politikai üzenetek
- tetoválás

Atipikus felhasználás nem elterjedt (pl.: nincs alakzat)¹¹⁰

2.3.6.4. UEFA Biztonsági és mérkőzésrendezési szabályzata

A szabályozási követelmények EU-s és Európa Tanácsi dokumentumokban meghatározásra kerültek, amelyek a magyar jogi szabályozásban leképezésre kerülnek.

Az alapvető jogok garantálása mellett üzleti megfontolások is szorgalmazzák a fellépést minden kirekesztő magatartás ellen. A nemzetközi „követelményrendszer”. az átfogó és komplex nemzeti szabályozás, valamint a FIFA, UEFA és MLSZ belső szabályzatok garantálják a rendet és a biztonságot a sportrendezvényeken.

A tájékoztató rendszer, hirdető és hirdetések vonatkozásában a politikai üzenetek közlését kifejezetten tiltja. A rendszert tilos használni politikai üzenetek közlésére, hazai csapat támogatására, a vendégcsapat elleni bármilyen formájú megkülönböztetésre. A politikai akciók vonatkozásában

¹¹⁰ Nemzeti jogszabályokban és UEFA, MLSZ szabályozókban megjelenő kifejezések: mások iránti gyűlöletre uszító, tiltott önkéntes jelkép, rasszista, másokban félelmet keltő, másokat megbotránkoztató, nem a sportszerű szurkolással, buzdítással összefüggő magatartás, hazai csapat támogatására, a vendég csapat elleni bármilyen formájú, megkülönböztetés, sportszerű és kellően visszafogott magatartás, provokáció, PROVOKATÍV transzparensek vagy zászlók, rosszhiszemű magatartásra, ESÉLYEGYENLŐSÉG, bármely népcsoport, nemzet GYALÁZÁSA, becsmérlése, vallási, faji, politikai hovatartozás és egyéb szempontok szerinti megkülönböztetése, „ZSIDÓZÁS”, „cigányozás”, HUHOGÁS, színes bőrű sportolók gúnyolása, olyan transzparenst emel fel, mutat fel, (akár egyetlen pillanatra is), amely NINCS ENGEDÉLYEZVE, Politikai Tartalmú, Szélsőséges Csoportok, Pártok Feliratai, Nemzeti Kisebbségeket Sértő Feliratok, illetve más nemzetek területi identitását sértő, össze nem egyeztethető szlogenek, térképeket tartalmazó transzparensek, FAIR PLAY

határozottan fellép a politikai üzenetnek vagy akciónak a stadionban vagy közvetlen közelében történő megjelenítése ellen. A provokáció és rasszizmus vonatkozásában kijelenti, hogy a mérkőzés szervezője, a rendőrségi vezetőkkel köteles megelőzni bármiféle, nézők általi provokációt a stadionon belül és annak közvetlen közelében (elfogadhatatlan szintű szóbeli provokáció a nézőktől a játékosok vagy az ellenfél szurkolók felé, rasszista viselkedés, provokatív transzparenszek vagy zászlók stb.). A szervező, a rendőrségi vezetővel köteles közbeavatkozni a tájékoztató rendszeren keresztül, vagy eltávolítani bármi támadó jellegű anyagot. Rendezők fel kell, hogy hívják a rendőrség figyelmét bármi súlyos rosszhiszemű magatartásra, beleértve rasszista támadásokat, hogy a támadót eltávolíthassa a rendőrség a stadionból, ha úgy dönt. A mérkőzés szervezője és a résztvevő szövetségek vagy klubok kötelesek figyelembe venni és alkalmazni az UEFA tízpontos tervét a rasszizmusról.

Az MLSZ Biztonsági Szabályzata tilt minden rasszista, kirekesztő megnyilvánulást, elrendeli a molinók előzetes hitelesítését. A szövetségi (biztonsági) ellenőrök ellenőrzik a jog- és szabálysértéseket. A Fegyelmi Szabályzat alapján a feltárt szabálysértések szankcionálásra kerülnek,

A szabályzat a sportrendezvényen minden olyan magatartást, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, illetve minden olyan cselekményt, amely bármely népcsoport, nemzet gyalázása, becsmérlése, vallási, faji, politikai hovatartozás és egyéb szempontok szerinti megkülönböztetésére irányul tilt. A mérkőzésen olyan transzparenst nem lehet felemelni, amely a sportszervezet és a helyileg illetékes rendőrkapitányság által nincs engedélyezve, politikai tartalmú, szélsőséges csoportok, pártok feliratait tartalmazza, vagy a nemzeti kisebbségeket sértő feliratokat jelenít meg.

Nélkülözhetetlen az együttműködés a szurkolók és a sportszervezetek között (szurkolói ankétok, szurkolói koordinátorok, megfelelő kommunikációs csatornák), az MLSZ és a sportszervezetek között (versenyrendszer

megelőzően, egy mérkőzéshez kötődően), az MLSZ és a szurkolók között (Szurkolói Iroda, Carpathian Brigade stb.).

Természetesen a probléma megoldása komplex megközelítést kíván, úgy mint a büntetőintézkedések szigorú alkalmazását, a határozott, következetes fellépést a jogalkalmazás során, a hazai tapasztalatok elemzését, a működőképes nemzetközi tapasztalatok átvételét, megfelelő kommunikációt, sportjogi szabályok betartását és betartatását, folyamatos felülvizsgálatát, a szükséges preventív intézkedések, a megelőzésben rejlő lehetőségek hangsúlyozását.

2.3.7. A szurkolói szerződés- új törekvések a Magyar Labdarúgó Szövetségben

A sportszervezetek hagyományos kereskedelmi tevékenysége a nézők felé irányul. A sportesemény korlátozottan nyilvános esemény: csak ellenérték fejében lehet a rendezvényen nézőként részt venni, azaz a sporteseményt, versenyt, mérkőzést megtekintheti. A nézőnek tehát belépőjegyet kell váltania. Ilyen értelemben a sportesemény hasonló helyzetben van a moziban történő film-megtekintéssel, a színházi előadással, a koncerttel stb.: a rendező belépődíj fejében biztosítja egy kulturális vagy sportesemény megtekintését, azon nézőként való részvételt.

A sportesemény szervezése és megrendezése üzleti tevékenység. Foglalkozhat ezzel a sportszervezet, vagy a szövetség maga, de szerződéses alapon ilyen főtevékenységű rendezvényszervező vállalkozás. A néző is üzleti alapon kerül a sporteseményre, közte és a sportesemény-szervező között sajátos szerződési viszony jön létre. Az első szervezetekkel szemben a sporttörvények mellőzték a „szurkolói szerződés” kifejezett intézményesítését, de a 2000. évi Sporttörvény mondhatni egy ilyen szerződés tartalmi elemeit határolja körül. A sportesemény nézője olyan státuszban van, mint egy színházi előadás

nézője. A néző, amikor belépőjegyet vesz, ráutaló magatartással „szerződést” hoz létre a sportesemény szervezőjével.¹¹¹

Magának a sporteseménynek a megtekintése a legegyszerűbb esetben ún. tényleges szerződéskötéssel történik: a néző megveszi a pénztárban a jegyét, majd belép a sportlétesítmény területére (természetesen elővételben is lehet jegyet venni, létezik bérlet, tiszteletjegy stb.). A tényleges szerződéskötés mögött általában általános szerződési feltétel is meghúzódik, amelynek lényegét rányomtatják a jegyre, illetve a plakátok is tartalmazzák: e feltétel alapján a néző aláveti magát az adott sportesemény rendezésével kapcsolatos biztonsági, illetve egyéb követelményeknek (pl. autóversenyen nem lép a korláton belül stb.)¹¹²

A színházi és a sport nézői szerződések jogdogmatikai minősítése vitás, a jogirodalom általában a vállalkozási-megbízási szerződés között álló vegyes atipikus szerződésnek minősíti. Ahogy az élsport üzleti jelentősége növekszik, a szurkolói szerződésben növekednek a vállalkozási elemek, a sportesemény-rendezőnek nyújtania kell „valamit” a nézők számára. Nyilvánvaló, hogy a rendezvényszervező nem tudja garantálni, hogy a mérkőzésen sok gól essen, hogy világcsúcsot fussanak, de egyre általánosabb vélemény, hogy biztosítania kell az adott sportesemény jellegétől függően.

- a szurkolás elemi, kulturált feltételeit (pl. a FIFA előírásainak megfelelően Bajnokok ligája mérkőzést csak olyan pályán lehet lebonyolítani, ahol nincs állóhely, számozott ülések vannak, egyre erősebb követelmény a fedett pálya),
- garantálni kell a néző megfelelő biztonságát
- biztosítani kell a belépődíj nagyságától is függően a sportesemény megfelelő színvonalát

A sportesemény megtekintésére vonatkozó szerződés specialitása elsősorban abból adódik, hogy a nézők jelentős része „szurkoló”, más szurkolókkal együtt

¹¹¹ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 266. oldal

¹¹² Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok. 271. oldal

„kollektíven néz”, sőt nem egyszerűen néz, hanem biztat. Ebből sajátos konfliktushelyzetek is adódnak az ellenérdekű szurkolótáborok között, márpedig a sportesemény-szervezőnek mind a két vagy több ellentétes szurkolótábor részére is biztosítania kell a sportesemény megtekintését. Ilyen problémák a moziban, színházban nincsenek, bár pl. a rock-koncertek résztvevőinek aktivitása hasonló problémákat okozhat, mint a sporteseményeké.

Ebből származik a szurkolói szerződés keretében azon sportesemény-rendezői kötelezettség, hogy biztosítsa a szurkolók biztonságát, mégpedig a többi szurkolóval szemben is – megfelelő biztonsági berendezésekkel, vészkijáratokkal, rendezőkkel. Ezen kötelezettségének felróható elmulasztásából származó károkért a rendező a Polgári Törvénykönyv általános szabályai szerint felel. E kötelezettségből származik azonban a rendező azon joga is – amelyet egyes országokban, mint Angliában törvények támasztanak alá -, hogy azokat a szurkolókat, akiről a korábban történt események folytán alapos okkal feltételezhető, hogy a sportesemény rendeltetészerű lebonyolítását megzavarják és a többi szurkoló testi épségét, biztonságát veszélyeztetik, kizárják az eseményre való belépésből. Más szóval az ilyen szurkolóval szemben a rendező megtagadhatja a szerződéskötést, a belépőjegy átadását.¹¹³

Egyre jobban terjed meghatározott sporteseményeken egy olyan beléptetési rendszer alkalmazása, amely nemcsak kizárja botok stb. bevitelét a sporteseményekre, hanem alkalmas a szurkolók regisztrálására és a priuszos bajkeverők, ittasok, kábítószer hatása alatt állók stb. kiszűrésére.

Részletes szabályozást kapott a 2000. évi CXLV. törvényben azon atipikus szerződés is, amely a szervező és a néző között jön létre anélkül, hogy erre kifejezetten utalt volna, de e szerződés elemeit és annak szabályait fedezhetjük fel a szervezés feltételeire és a beléptetésre vonatkozó rendelkezésekben.¹¹⁴

¹¹³ Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok 271-272. oldal

¹¹⁴ Sarkady Ildikó-Tamás Lajos: Kereskedelmi szerződések a sportban. Gazdaság és Jog, XIII. évfolyam, 2. szám. 2005. február. 17. oldal

2013. július 1-től hatályos a Sporttörvény azon rendelkezése, mely szerint a szervező a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas biztonsági beléptetési és ellenőrző rendszert alkalmazhat, a labdarúgás sportág tekintetében a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény és a fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében beléptető rendszert alkalmaz. A rendező a beléptetés során jogosult a résztvevők személyazonosságát ellenőrizni.¹¹⁵

Ha a sportesemény lebonyolítására vállalkozót akár másodlagosan is kártérítési felelősség terheli a sporteseményen részt vevő szurkolók testi épségében és vagyontárgyaiban ismeretlenül maradt más szurkolók által okozott károkért (márpedig az ez irányú nyugati bírói gyakorlat egyértelmű), úgy módot kell részére adni a kármegelőzésre. Nyilvánvaló egyébként az is, hogy a szurkolói szerződés alapján a szurkolót is kártérítési felelősség terheli minden olyan kárért, amelyet jogellenesen és felróhatóan a sportrendezőnek okoz.

A szerződésszegésből származó jogok az általános szabályok szerint alakulnak. Ha a sportesemény bármilyen okból elmarad, a belépődíjat vissza kell fizetni. Ha a sportesemény félbeszakad, általában az a gyakorlat, hogy a belépődíjat nem kell visszafizetni, de a megismételt eseményre a jegy érvényes.¹¹⁶

Más sportágakban is szükséges a szurkolói erőszak megfékezése (olimpiai sportágak, jégkorong, kosárlabda stb.) A feladatok megosztása szükséges a kompetenciával rendelkező szervek között, amely hatékonyabbá teheti az együttműködést.

2.3.8. A sportszervezetek szankcionálásáról

¹¹⁵ Magyarországon is régóta folyik a vita egy sportesemények biztonságáról szóló törvényről, amely felhatalmazná a sportesemény szervezőket egyes szurkolók kizárására. Az ún. Bakonyi-Páva féle törvényjavaslatot az emberi szabadságjogok oldaláról támadták, ugyanis önkényre adhat okot, kvázi hatósági jogokat biztosít a civil sportegyesületeknek a videós megfigyelés illetve a szurkolók nyilvántartása személyiségi jogokat sért.

¹¹⁶ Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok. 273. oldal

Fegyelmi Bizottság a 2011-2012. évi NBI és Magyar Kupa versenyrendszerekben 28 határozatban rendelkezett a rendelet hatálya alá tartozó sportszervezetek fegyelmi szankcionálásáról. A fegyelmi határozatok alapján az MLSZ versenyrendszerében megrendezett mérkőzéseken:

- 90 db pirotechnikai eszköz került működtetésre,
- 17 esetben dobtak tárgyakat a pályára,
- 6 probléma történt kifejezetten gyenge biztosítással összefüggésben,
- 4 esetben futottak szurkolók a pályára,
- 1 szegényes infrastruktúrához köthető probléma történt,
- 5 rendbontást rögzítettek a pályákon,
- 1 esetben támadtak meg hivatalos személyt,
- 5 esetben került sor súlyos, vandál cselekményekre,
- 19 rasszista, homofób cselekmény került rögzítésre.

A 2012-13 bajnoki évben július 01-ig a Fegyelmi Bizottság 52. db fegyelmi határozatot hozott különböző fegyelmi vétségek szankcionálására. A határozatokban szereplő fegyelmi vétségek kategóriánkénti megoszlását:

- 42 rendezői hiányosság
- 339 db pirotechnikai eszköz elműködtetése
- 22 db bedobálás
- 30 esetben rasszista magatartás
- 4 esetben nem engedélyezett transzparens
- 4 esetben vendégszurkolók számra drágább jegyárúsítás
- 5 esetben hangosbemondó sportszerűtlen használata
- 7 esetben a nézők elől elzárt területre történő befutás.¹¹⁷

A sportszerűtlen, rasszista, antiszemita, kirekesztő megnyilvánulásokkal szemben a szövetség kampányt indított és jelentősen szigorította a fegyelmi szabályzatot. Az ezekért kiróható korábbi büntetési tételeket a százezres kategóriából a több milliós kategóriába emelték. Az eredménytelen

¹¹⁷ Forrás: MLSZ, Fegyelmi Bizottsági határozatok

intézkedések esetére kidolgozták a mérkőzés felfüggesztés, szüneteltetés és lefújás rendszerét ezekért a cselekményekért. Az e megnyilvánulások során a klub részéről elmaradt intézkedések súlyosbító, míg a megtett intézkedések enyhítő körülménynek számítanak a fegyelmi elbírálás során.

A stadionokban elkövetett biztonsági szabályszegések elleni fellépés egységesebbé vált, a klubok biztonsági területeinek együttműködési szándéka nőtt.

Az elmúlt egy évtizedben gyökeresen megváltozott a szurkolói kultúra Magyarországon. A futballhuliganizmus egyre inkább teret hódított és a szövetségek, valamint a klubok ez ellen szervezeten léptek fel s rendezvénybiztosításban résztvevők létszámának és szervezettségének fokozásával, valamint új szabályrendszer létrehozásával. A végleges megoldást az jelentené, ha valamennyi szurkoló regisztrálása, valamint a beléptető- és kamerarendszerek telepítése megtörténne. A felelősségre vonást ugyanis ez alapozná meg. Ezáltal a futballhuliganizmus jelensége kiszorulhatna a stadionokból.¹¹⁸

3. Magánjogi területek

3.1. A sportszervezetek személyisége

A sportban résztvevők igényeik kielégítésére, céljaik elérésére független szervezeteket hoznak létre.

A sport területén számos szervezet-típussal találkozhatunk. A versenyrendszerű sport területén azonban csak sportegyesületekről, illetőleg sportvállalkozásokról beszélhetünk.

A 2004.évi Sporttörvényben is a sportszervezeteknek két alapvető típusa került meghatározásra: a sportegyesület és a sportvállalkozás. Ezeken felül a sport önszabályozó mechanizmusának alapvető tényezői a sportszövetségek, amelyeknek a XIX. század végétől két jellemzőjük volt: sportáganként szerveződtek és a sportegyesületek szövetségként képeztek egyesületi

¹¹⁸ A statisztikai fölmérések korában nem jelenthet problémát, hogy összeszámoljuk, hány stadion létezik a világban. A fölmérés szerint 11290 stadion épült a világban. (Forrás: Wolfgang Behringer: A sport kultúrtörténete. Az ókori olimpiáktól napjainkig. Corvina Kiadó, Budapest. 2014. 398. oldal)

jogállású jogi személyt.¹¹⁹ A szakszövetség, illetve a sportági szövetségek egyik legfontosabb feladata a sportág versenyrendszerének a működtetése, amely versenyrendszer amatőr, hivatásos, vagy nyílt lehet.

Az amatőr sportoló a sportszövetség versenyrendszerében csak akkor vehet részt, ha versenyengedéllyel rendelkezik. A versenyengedélyt az amatőr sportoló, mint sportegyesületi tag, vagy mint a sportszervezettel szerződéses jogviszonyban álló személy kapja meg.

A versenyengedély iránti kérelmet az amatőr sportoló csak a sportszervezetén keresztül nyújthatja be a sportszövetséghez, ezért is fontos a megfelelő szervezeti struktúra.

3.1.1 Német kitekintés

A sportversenyek szervezetében a legkülönbözőbb sportágakat a Német Szövetségi Köztársaságban lévő összesen 56 sportszakszövetséget¹²⁰ tekintve nemzeti és nemzetközi versenyeket, illetve versenysorozatokat és önálló versenyrendezvényeket különböztetünk meg.

A versenysorozatokat meghatározott időközönként úgy nevezett ligákban zajlanak, amelyek legismertebbike a labdarúgásban a Bundesliga; említést érdemel még azonban a Szövetségi Köztársaság további 10 sportágának Bundesligája a kosárlabdától kezdve, a teniszén és a művészi tornán át, egészen a röplabdáig.

A tartományi ligákban (Landesligen) is rendeznek versenysorozatokat. Noha ezeket a versenysorozatokat elsősorban a csapatsport, tehát például labdarúgás, kézilabda és jégkorong jellemzi, az egyéni sportágak esetén is, mint pl. az (asztal-) tenisz, kardvívás, birkózás, úszás és torna, a sportolók csapatokba tömörülnek ún. csapatmérkőzések lejátszása érdekében. E versenysorozatok mellett nemzeti szinten sok egyéni sportágban rendeznek önálló versenyrendezvényeket, mint tornákat, futamokat, bajnokságokat.

¹¹⁹ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 144., 188. oldal

¹²⁰ STERN, K.: Die Grundrechte der Sportler . In: Sport und Recht. Hrsg.: A.F. Schroeder – H. Kauffmann. Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1972.

2/22. és kk.; 35. és kk. margószámok

Az ilyen versenyrendezvények során szervezőként vagy egy vendéglátó sportegyesület lép fel (így pl. egy ligasorozat esetén), vagy az adott csúcshozsakszövetség (pl. a Német Bajnokság esetén) egyik (regionális) sportszövetsége (pl. önálló versenyek kapcsán). A nemzetközi sportversenyek, pl. az ún. kupaversenyek esetén, mint a teniszben a Davis-kupa, a síben az ún. Világkupa, az adott nemzeti csúcshozsakszövetség vagy a nemzetközi szövetség a szervező.

Minden ilyen rendezvény esetén különbséget teszünk, hogy azokon a sportoló mint hobbisportoló, illetve „tishta amatőr” vesz-e részt, vagy hivatásos vagy élsportolóként versenyez, és ennek során anyagilag érdekelt-e. Az alábbi sportteljesítmény-csoportokban mindig az úgy nevezett „tishta amatőrök”, majd egyre felfelé haladva a magasabb teljesítménycsoportokban amatőr státuszú élsportolók vagy tishta profik találhatók.

Az élsport versenysorozataiban, a ligarendszerben a Német Labdarúgóshozsakszövetségnek (NLSZ)¹²¹ a kezdetek óta vezető szerepe van a magasan fejlett Bundesliga-szervezetrendszerének köszönhetően. Az NLSZ ezt a ligát, mint első csúcshozsakszövetség egy gazdasági vállalkozás mintájára alakította ki, és tanulságos példával jár elöl következőképp az amatőr futball és a licenszfutball elhatárolásával:

- Az amatőr rendszerben az egyesületek a regionális és tartományi szövetségek tagjai, utóbbiak pedig az NLSZ tagjai (NLSZ Alapszabály 7. szakasz). E ligák versenyműködését az NLSZ Játékszabályzatának 18. és 19. szakaszai szabályozzák, a játékosok amatőrként vagy szerződéses amatőrként vesznek részt (Játékszabályzat 15. szakasz 1., 2., 15a. szakasz b.), mindkét esetben megfelelő anyagi juttatást kapnak.
- A licenszrendszerben az NLSZ a Bundesliga s a licenszjátékosokról szóló szabályzat (LJSz.) 1. szakasza alapján az NLSZ egyesületi intézményeként üzemelteti. Mindkét licenszliga (Bundesliga 1. és 2.)

¹²¹ STERN, K.: Die Grundrechte der Sportler . In: Sport und Recht. Hrsg.: A.F. Schroeder – H. Kauffmann. Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1972. A sportszövetségek szabályaihoz lásd részletesen: NLSZ 2/35. és kk., 38. margószámokat

egyesületei különleges tagjai az NLSZ-nek (NLSZ Alapokmány 7. szakasz 3.) és a LJSz. 4. szakasza által az NLSZ-től függenek. Az egyes egyesületek Bundesliga-játékosai viszont nem tagjai a Bundesliga egyesületeinek, az LJSz. 11. szakasza által sokkal inkább az NLSZ-hez kötődnek, az LJSz. 10. szakasza alapján őket egyesületükhöz munkaszerződés köti. A licenz megadása, valamint az NLSZ és a labdarúgó közötti licenszszerződés alapján játszhat a focista a labdarúgó Bundesligában. Összességében az NLSZ, az egyesület és a labdarúgó hárompólusú viszonya eredményezi a szerződési- és egyesületi jogi kötelezettségek hálóját.^{122 123}

3. 1. 2. Magyar labdarúgás szabályozása¹²⁴

A hatályos törvény azt a célt tűzte maga elé, hogy a sport területén világos és áttekinthető jogviszonyokat teremtsen. E célkitűzésnek megfelelően határozottan körülírja a jogalanyok mozgásterét. A közigazgatási részben már tárgyalt sportirányító szervek körén túl – a testnevelés és sporttevékenység

¹²² Lásd ehhez: Buchner (Neue Juristische Wochenschrift) Új Jogász Hetilap 76, 2243; RdA 82, 2; AR-Blattei SD 1480. 2, Arens/Scheffer, Labdarúgósport, 132. és kk. margószámok; részletesen alább, 12. margószám; a licenszjátékosok szabályzatához: B.3. melléklet

¹²³ Frizweiler, Pfister, Summerer- Praxishandbuch Sportrecht. C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. München.1998. 216. oldal

¹²⁴ Magyarországon nem az egyesületek labdarúgó szakosztályai alakultak át gazdasági társasággá, hanem az egyesületek kft-eket alapítottak, amelyekre a törvény szerint csak két jogosítvány szállt át: a bajnokságban való indulási jog és a játékosokkal kötött szerződések megbízói pozíciója. A zömmel a labdarúgó szakosztályok által felhalmozott adósságok az akkor még nem csődképes sportegyesületek nyakán maradtak (a 2000. évi CXLV. törvény vezette be a sportegyesületek csődképességét), minden más labdarúgással összefüggő joggal és kötelezettséggel együtt. Az új labdarúgó kft-k (kivétekelként egy-két rt. is alakult) pedig ott álltak minimális törzstőkével és a labdarúgókkal kapcsolatos vagyoni jogokkal, lényegében bevétel nélkül. El is indultak ezek az új sportvállalkozások az újbóli eladósodás rögzös útján, amelyet azonban újabb és újabb trükkökkel leplezni kell, hiszen a valódi profi bajnokságban papíron csak pénzügyi biztonságban lévő sportvállalkozások indulhatnak.

A 2000. évi új sporttörvény után az eredeti helyzet fenntartása vált tarthatatlanná, tudniillik, hogy a labdarúgó csapatokat a sportegyesületek egyszemélyes társaságuként minimális törzstőkével működtetik. Ebben pedig jelentős az MLSZ hivatásos tagozata (amely az új sporttörvény alapján jogi személy belső szervezeti egysége a szakszövetségeknek), hiszen képes volt Ausztriához hasonlóan elérni a hivatásos bajnokság csapatainak csökkentését, illetve a bajnokság pénzügyi biztonsági szempontjait erőteljesebben érvényesíteni, mint ez korábban történt. (Lásd: Sárközy Tamás: Labdarúgás mint a gazdasági jog tárgyát képező üzlet. Gazdaság és Jog 2002. 10. évf. 21. oldal)

kifejtésének területén – az alábbi személyek illetve szervezetek lehetnek jogok és kötelezettségek alanyai:

- sportoló;
- sportszervezet;
- sportszakember;
- országos sportági szakszövetség;
- sportági szövetségek;
- szabadidősport szövetségek;
- fogyatékosok sportszövetségei;
- diák- és főiskolai-egyetemi sport szövetségek;
- a Magyar Olimpiai Bizottság;
- a Magyar Paralimpiai Bizottság
- a Nemzeti Sportszövetség;
- a Nemzeti Szabadidősport Szövetség;
- a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége.¹²⁵

A magyar sportélet legtradicionálisabb szervezeti egysége a sportegyesület. A sportegyesületek fő bevételi forrása a tagok által fizetett tagdíjakból, illetve jogi és természetes személyek felajánlásaiból, hozzájárulásaiból tevődik össze. Továbbá közvetlenül részesülhetnek állami, önkormányzati támogatásban, valamint céljaik megvalósítása érdekében kiegészítő tevékenységként gazdasági, vállalkozási tevékenységet is kifejthetnek.

A sportegyesület speciális az általános értelemben vett egyesülethez képest: a sportegyesületek a sportközigazgatás alapvető „végrehajtó szervei”. Mint láttuk, az egyesületalapítás egy alkotmányos alapjog. A sportnak lényegi tulajdonsága a társas művelés, éppen ezért a civil szerveződésen alapuló sporttevékenység túlnyomórészt sportegyesületi formában zajlik. A sportegyesületekre a Civiltörvény és a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit a Sporttörvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A sportegyesület önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező

¹²⁵ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG ORAC, Budapest, 2011. 274. oldal

alapszabályban meghatározott céllal alakult, nyilvántartott tagsággal rendelkező, céljainak elérésére tagjainak tevékenységét szervező jogi személy, mely létrehozását és szabályozását tekintve az általános szabályokat követi.¹²⁶

A jelenleg hatályos rendelkezések szerint a sportegyesület a sporttal össze nem függő tevékenységet, valamint sporttevékenységével összefüggő kereskedelmi tevékenységet (ideértve a sportegyesület vagyoni értékű jogainak hasznosítását is) csak kiegészítő tevékenységként folytathat. A sportlétesítmények használata, illetve működtetése a sportegyesület alaptevékenységének minősül.

3.1.3. A sportszövetségek jogi személyiségéről

A sportszövetségek jogállására, vagy, ahogy őket az 1989. évi 9. tvr. nyomán az 1990-es években nevezték, az országos sportági szakszövetségek jogállására erőteljesen rányomja a bélyegét az a történeti hagyomány, ahogy ezek a sportszervezetek létrejöttek. 1945 előtt a sportszövetségek alapvetően egyesületi jogállásúak voltak, zömmel olyan egyesületek, amelyeknek kizárólag sportegyesületek voltak tagjai. A sportoló a sportegyesületi tagságán keresztül, azaz közvetve volt csak tagja a sportszövetségnek, a sportszövetségek tagjai a jogi személy sportegyesületek, a sportszövetség ennek megfelelően alapvetően egyesületi szövetség volt. A Polgári Törvénykönyv azonban a tág értelemben vett egyesületi kategórián belül különbséget tett a szűkebb értelemben vett egyesület és a politikai-társadalmi fontosságuk miatt kiemelt úgynevezett társadalmi szervezetek között. A társadalmi szervezeteknek a Polgári Törvénykönyv tartalmilag önálló szabályozást nem adott, a társadalmi szervezetekre teljes mértékben az egyesületi szabályok voltak az irányadók. A sportszövetségek elvileg önálló

¹²⁶ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG ORAC, Budapest, 2011. 39. oldal

civil szervezetek voltak, de ténylegesen ezer szállal kötődtek a sport mindenkori állami irányító szervéhez.¹²⁷

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény kimondta az országos sportági szakszövetségek köztestületi jellegét, valamint azt, hogy sportáganként csak egy szakszövetség működhet.¹²⁸ A szakszövetség jogosítványai a következők voltak: megállapította a sportág alapvető működési normáit, azaz meghatározta a verseny-, illetve játékszabályzatot, a sportolók átigazolási-átigazolási és nyilvántartási rendjére vonatkozó szabályzatokat, valamint a fegyelmi szabályokat; kialakította és ennek alapján szervezte a sportág versenyrendszerét, így az országos bajnokságot, a magyar kupát, meghatározta a sportág hazai és nemzetközi versenynaptárát. A versenyrendszernek meg kellett felelnie a sportág nemzetközi szövetsége alapszabályában foglalt követelményeknek. A versenyrendszerben mind amatőr, mind „hivatásos” bajnokságokat, sportversenyeket lehetett szervezni. Működtették a válogatott kereteket, részt vettek a sportág nemzetközi versenyein, lehetőség volt képviselni Magyarországot a sportág nemzetközi szervezeteiben, megadni a nemzetközi szövetségek által megkívánt versenyzési hozzájárulást a magyar sportolók külföldi versenyzéséhez. Látható, hogy a sportszövetség egyfelől normaalkotó volt, másrészt versenykiírási–rendezési–szervezési-lebonyolítási tevékenységében normaalkalmazó.¹²⁹

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény kimondta, hogy sportáganként csak egy szakszövetség működhet – ez a szabály szerintem kizárja, hogy valamely sportágban működjenek egy „országos sportági szakszövetség” köztestületként és egy sportszövetség az Et. alapján társadalmi szervezetként.¹³⁰

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény továbbá meghatározta a szakszövetségek feladatait és jogosítványait. Ezek a következők:

¹²⁷ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 59.,60. oldal

¹²⁸¹²⁸ A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény, 14.§.

¹²⁹ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 68. oldal

¹³⁰ Sárközy Tamás: A sportszakszövetségek jogállásának vitás kérdései, Magyar Jog 2000/2. 66. oldal

- Szabályozási feladat: megállapítani a sportág alapvető működési normáit, azaz meghatározni a verseny-, illetve játékszabályzatot, a sportolók igazolási-átigazolási és nyilvántartási rendjére vonatkozó szabályzatokat, valamint a fegyelmi szabályokat.
- Versenyszervezési feladat: kialakítani és ennek alapján megszervezni a sportág versenyrendszerét, így az országos bajnokságot, a magyar kupát, meghatározni a sportág hazai és nemzetközi versenynaptárát. A versenyrendszerben mind amatőr („szabadidős”), mind „hivatásos” (professzionista) bajnokságokat-sportversenyeket lehet szervezni.
- Nemzetközi feladat: működtetni a válogatott kereteket, részt venni a sportág nemzetközi versenyein, képviselni Magyarországot a sportág nemzetközi szervezeteiben, megadni (megtagadni) a nemzetközi szövetségek által megkívánt ún. versenyzési hozzájárulást magyar sportolók külföldi versenyzéséhez.

Valamennyi sportágban a sportági szakszövetségeket nemzetközi szövetség tömöríti. A nemzetközi szövetség egyik fő feladata, hogy minden országra, azaz nemzeti szövetségre, általános érvényű szabályokat alkosson annak érdekében, hogy a versenyrendszerre, továbbá a szövetségekre, a sportszervezetekre és a játékosokra vonatkozó az alapvető jogok és kötelezettségek egyformán tudjanak érvényesülni.

- Sportszakmai feladatok keretén belül:

A szövetség meghatározza a sportág fejlesztési céljait és gondoskodik megvalósításukról, meghatározza a sportesemények megrendezésének szakmai feltételeit, közreműködik a sportszakemberek, a játékvezetők, illetve versenybírók képzésében és továbbképzésében stb.

- Érdekképviselési feladat: A sportszövetség egyik leglényegesebb rendeltetése, hogy a sportága, a tagjai érdekeit érvényesítse-védje az állami sportirányítás, a MOB, a sportközalapítványok és más sportági szakszövetségek, illetve egyéb társadalmi szervezetek irányában.

- Belső egyeztető-szolgáltató feladat: a sportszövetség a sportegyesületek (szakosztályok) között bizonyos mértékben „békebírói” funkciót tölt be – közvetít, egyeztet, igyekszik kompromisszumokkal kiegyensúlyozni az eltérő érdekeket, fékezni a sportversenyek kapcsán feltörő indulatokat. Emellett szolgáltató is tagjainak, edzőket, versenybírókat képez-továbbképez, sportszakmai ismereteket nyújt, gazdasági-jogi ismereteket terjeszt stb.
- Gazdálkodási feladat: A szakszövetség, mint jogi személy természetesen bizonyos körben gazdálkodik is, bár vállalkozási tevékenysége továbbra is korlátozott.

A sportszövetség saját alapszabálya további feladatokat is meghatározhat, továbbá a sportág nemzetközi szövetsége is előírhat alapszabályba felveendő feladatokat.

A második Sporttörvény megalkotása előtti időszakban felmerült a kérdés, hogy nem lenne-e egyszerűbb egységesen társadalmi-szervezeti-egyesületi jogállást teremteni a sportági szakszövetségek számára és a mérsékelt köztestületi jogállást megszüntetni.

Az 1999-ben kidolgozott új sportpolitikai koncepcióban a sportági szakszövetségek jelentősen felértékelődtek, mivel az állam alapvetően a sportszövetségeken keresztül kívánta a sportot finanszírozni és főszabályként a sportegyesületek közvetlen állami finanszírozása megszűnt. Felmerült, hogy a sportszövetségek szerződést kötnének az ISM-mel az állami támogatások igénybevételére. E változásból következően is a magyar sportszövetségeknek haladéktalanul fel kellett készülniük gazdálkodásuk gyökeres átalakítására. A sportági szakszövetségek törvényességi felügyeletének szabályozását pedig jogállami alapokra kellett helyezni.¹³¹

A Sporttörvény nem említette kifejezetten, de a sportszövetségnek kifelé érdekvédelmi-érdekképviseleti, befelé pedig „békebírói”, a szövetség tagjai között egyetértést teremtő, közvetítő, egyeztető funkciója is volt. A szövetség

¹³¹ Sárközy Tamás: A sportszakszövetségek jogállásának vitás kérdései, Magyar Jog 2000/2. 67- 74. oldal

emellett szolgáltatott is a tagjainak, az ő szolgálatukra és nem a tagok feletti „basáskodásra” hivatott. Az 1998-as választások után hatalomra került kormány új sportpolitikai koncepciójában a sportági szakszövetségek jelentősen felértékelődtek, mivel alapvetően a sportszövetségeken keresztül kívánták a sportot finanszírozni.¹³²

A Sporttörvény szerint (a versenyszabályzat kötelező tartalmáról) nem közfeladat, hanem durva beavatkozás a szakszövetség normatív jogkörébe. Olyan kényszerű tartalmi és módszerbeli előírás, amely ellentétes az önkormányzatisággal és a feladatellátás öngazgatás útján való érvényesülésével. Az Alkotmánybíróság már határozatában kimondta, hogy egy konkrét közfeladatot előíró törvényi rendelkezés sem vonhatja kétségbe vagy teheti üressé, formálissá az önkormányzatot és annak öngazgató működését. Nem szabhatja meg tehát az Sporttörvény sem azt, ami a szakszövetség lényegének, jellegének sport specifikus normativitása, mert ez közvetve súlyos hatásköri sérelem, hatáskörelvonás lenne. Ráadásul ehelyütt is nemcsak szükségtelen, de aránytalan is a beavatkozás, mivel a sportszervezetek többségénél nincsen lejárt köztartozás, így felesleges a versenyrendszerben való indulást eleve kizáró fenyegetettség.

Egyes szerzők szerint nem várható el valóságos, korrekt érdekeltség és felelősség a sport szervezeti részéről a teljesítményt, az eredményt illetően, ha önkényes módon megszabják részükre a tevékenység kötelező kereteit, feltételeit, módját, sőt részben annak tartalmát is. Ha egyedi, hibás közhatalmi aktus okozna kárt, veszteséget, azzal szemben volna igényérvényesítés polgári jogi lehetőség. Nem lenne szabad visszaélni azzal, hogy hibás törvényi rendelkezéssel szemben ez idő szerint nincsen mód civil jogi igényérvényesítésre. A sportegyesületeknek kényszerű átalakulása gazdasági társasággá ugyanis alkotmányosan nem védhető.¹³³

¹³² A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 69., 85. oldal

¹³³ Kolláth György: Sporttörvény-módosítás és alkotmányossági ellenérvék. Magyar közigazgatás, 1998. 8. 497-498. oldal

A sportszervezetek egymással kötött szerződéseik elsősorban, és leggyakrabban játékosok átigazolásának ügyében jönnek létre. Legfontosabb tartalmi eleme természetesen az átigazolásért fizetett ellentételezés, emellett az átigazolás lebonyolítása (határidők, játékgengedély kiadása), valamint esetlegesen a szövetségi szabályzatoktól eltérő rendelkezés a nevelési költségtérítés kérdésében. Ezen átigazolásoknál sok esetben játékos-ügynök is közreműködik, akinek tevékenysége, díjazása is szerepelhet ezen szerződésekben.

Emellett a sportszervezetek más tárgyú megállapodásokat is kötnek egymással: közös torna, edzőtábor szervezése, a vendégszurkolók fogadásával kapcsolatos, vagy egyéb biztonsági kérdések részletes rendezése körében.¹³⁴

A sport önszabályozó módon gondoskodik a sportszövetségek révén a sportág szabályrendszerének, verseny és játékszabályainak létrehozásáról, a sportegyesületek révén a törvénytől kapott felhatalmazás alapján ezeket a szabályokat önmagára nézve korlátozó módon alkalmazza. A sportegyesületek létrehozzák saját alapszabályaikat és szervezeti és működési szabályzatukat. A sport autonóm önszabályozásának nemzetközi vonatkozásai azonos módon érvényesülnek a Nemzetközi Olimpiai Bizottság és a nemzetközi sportági szakszövetségek esetében is. Kizárólag az a sportszervezet vagy egyesület lehet a sportszövetség tagja, illetve a nemzetközi szövetség tagja, amely szervezet aláveti magát e szabályoknak. Ez az alávetés egy kifejezett és címzett jognyilatkozattal történik, miszerint a sportszövetségek által létrehozott játék, illetve versenyszabályok érvényesülését biztosítják és azok alapján járnak el. A szabálykönyvekben rögzítettekhez később különféle adminisztratív belső szabályrendszer (nevezési, átigazolási, fegyelmi stb. szabályok) kapcsolódik.

A Sporttörvény meghatározza a sportszövetségek típusait, ezek: országos sportági szakszövetségek, sportági szövetségek, szabadidősport szövetségek,

¹³⁴ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. *Gazdaság és Jog*, 2010. (18. évfolyam) 12. szám 8. oldal

fogyatékosok sportszövetségei, diák- és főiskolai- egyetemi sport sportszövetségei.

3.1.1.1. Országos sportági szakszövetség

Az országos sportági szakszövetség az egyesülési jog alapján létrejövő jogi személy, amely sportágában kizárólagos jelleggel a Sporttörvényben, valamint más jogszabályokban meghatározott feladatokat lát el, és törvényben megállapított különleges jogosítványokat gyakorol. Tagjai kizárólag olyan sportszervezetek és sportiskolák lehetnek tagjai, amelyek az adott sportág versenyrendszerében részt vesznek.

Az országos sportági szakszövetség a régi Polgári Törvénykönyvben, önálló jogi személy típusként történő nevesítése jogpolitikai érvekkel nem volt indokolható, inkább a sportszervezetek sikeres lobbis tevékenységének eredménye. Az új Polgári Törvénykönyv. ugyanakkor nem nevesíti. A civiltörvény (2011. évi CLXXV. törvény) kimondja, hogy a szövetség olyan egyesület, amely két tag részvételével is alapítható, működtethető. A szövetség tagja egyesület, alapítvány, egyéb jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet vagy civil társaság lehet; szövetség tagja természetes személy nem lehet.

A közalapítványok az első Sporttörvényben nyertek igazi relevanciát a magyar sport támogatásában. Akkor három közalapítvány került megalapításra: a Nemzeti Sportközalapítvány (NSKA) tulajdonképpen a nemzet sportközalapítványa volt, küldetése a szabadidősport támogatása és a terület nagy „atyja”, Gerevich Aladár személyéről kapta az elnevezését. A másik nagy sportközalapítvány Wesselényi Miklósról kapta a nevét, a Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport, az egészséges életmódot elnevezéssel (NISZKA). A harmadik sportközalapítvány a nyugdíjas élsportolók támogatását célozta, a

névadó Mező Ferenc volt. (A Mező Ferenc Közalapítvány a mai napig is működik.)

A közalapítványok működtetésére, az állami pénzalapok elosztási rendjére vonatkozóan egységes szabályrendszert alakítottak ki. Később az Ifjúsági és Sportminisztérium fennhatósága alá került a Gerevich Sportközalapítvány, majd a Gerevich és a Wesselényi Közalapítvány fuzionált. A 2010-es Sporttörvény-módosítás során 2011. január 1-jétől megszüntették a Mező Ferenc Közalapítványt, míg a Wesselényi Miklós Sportközalapítvány hatásköre szűkült, tevékenysége a sporttehetségekkel foglalkozó speciális közoktatási intézmények működtetésére korlátozódik.¹³⁵

3.1.2. A sport köztestületek

A régi Polgári Törvénykönyv, az 1959. évi IV. törvény megfogalmazása szerint a köztestület önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező szervezet, amelynek létrehozását törvény rendeli el. A köztestület a tagságához, illetőleg a tagsága által végzett tevékenységhez kapcsolódó közfeladatot lát el. Tehát a köztestület az egyesülettől csak annyiban különbözik, hogy nem önkéntesen jön létre és a célja közfeladat ellátása. A köztestületekre éppen ezért – ha a törvény másképp nem rendeli – az egyesületekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni

A jelenleg hatályos új Polgári Törvénykönyvből, a 2013. évi V. törvényből ez a szabályozás kimaradt, így külön törvényben szabályozásra szorul majd.

3.1.3. A sportegyesületek

Az állam általában „tudomásul vette” az egyesülési jogot, történelmi koronként eltérő módon szabályozta azt. Az egyesülési jog, mint alapvető

¹³⁵ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG ORAC, Budapest, 2011. 49. oldal

emberi jog, elsőként 1831-ben a belga alkotmányban jelent meg, majd ezt követően a francia alkotmány 1848-ban mondta ki, hogy:

"a polgárok társulási joggal bírnak." Hazánkban elsőként az egyesülési joggal az 1853. évi pátens foglalkozott. 1945-ig volt hatályban az 1912-ben meghozott LXIII. törvény, amely lehetőséget biztosított a belügyminiszter részére arra, hogy az állam biztonsága érdekében új egyesület alapítását megtilthassa, illetőleg a meglévők működését korlátozhassa vagy felfüggeszthesse. Az 1946. évi I. törvény az egyesülési jogot mint az állampolgárok elidegeníthetetlen jogát szabályozta. Az 1949-ben elfogadott alkotmány ugyan rögzítette az állampolgárok egyesülési jogát, ugyanakkor a részletes szabályok megállapítását külön törvény hatáskörébe utalta. Ez a külön törvény azonban hosszú ideig nem született meg, a részletszabályokat törvényerejű rendeletek tartalmazták. Hatályos jogunkban a rendszerváltozással összefüggésben, az alkotmányon alapulva és a Polgári Törvénykönyvvel kölcsönhatásban az 1989. évi II. törvény szabályozta az egyesülési jogot. A törvény 1. szakasz 1. bekezdése a következőket mondta ki: *"Az egyesülési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjog, amelyet a Magyar Köztársaság elismer, és biztosítja annak zavartalan gyakorlását. Az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van arra, hogy másokkal szervezeteket, illetőleg közösségeket hozzon létre, hogy azok tevékenységében részt vegyen."*¹³⁶

Az első sportegyesületek és sportszövetségek-különösebb jogszabályi háttér nélkül- az 1860-as évektől kezdve kezdtek létrejönni. A Magyar Labdarúgó Szövetség 1901-ben jött létre, a legnépszerűbb magyar sportegyesület, a Ferencvárosi Torna Club 1899-ben.¹³⁷ A rövid koalíciós átmeneti időszak után 1949-51 között igen rövid idő alatt létrejön a centralizált állami sportirányítási rendszer. A sportlétesítmények államosításra kerültek, a

¹³⁶ Bérces László: A sportegyesületek jogállása. A magyar Sportjog Alapjai HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest. 2000. 91. oldal

¹³⁷ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 44. oldal

sportegyesületeket az állam közvetlen beavatkozásokkal átszervezte. A sportegyesületek bázisintézményt kaptak, lényegében jogon kívüli úton, ez lehetett szakszervezet, állami nagyvállalat, szövetkezet, az élsportolók a bázisszervezetekkel munkaviszonyban álló ál-amatőrök voltak.¹³⁸ Ez a jogilag „zavaros” helyzet 1955-1960 között kezdett relatíve tisztulni. Az 1955. évi 18. tvr. szabályozta az egyesületek jogállását a népi demokrácia társadalmi-kulturális célkitűzéseit megvalósító jogi személy szervezetként. A helyzet rendezésében alapvető szerepet töltött be az 1960. január 1-jén hatályba lépett Polgári Törvénykönyv, amely az egyesületek mellett szabályozta az ún. társadalmi szervezetek jogállását. A sportszövetségek-formálisan- a sportegyesületek szövetségeiként, társadalmi szervezetnek minősültek, rájuk is az egyesületi szabályok voltak az irányadók. Az egyesületi jog alapvetően a Polgári Törvénykönyv kereteiben liberalizálódik. A döntő változást az 1989. évi II. törvény jelentette, amely már a polgári jogállami egyesülési szabadságot biztosítja. A jelenleg hatályos jogszabály alapján létrejött egy új szervezeti forma, a civil társaság, továbbá módosultak a civil szervezetekre vonatkozó gazdálkodási szabályok. Az egyesülési jog mindenkit megillető alapvető szabadságjog, amelynek alapján mindenkinek joga van ahhoz, hogy másokkal szervezeteket, illetve közösségeket hozzon létre vagy azokhoz csatlakozzon. Az egyesülési jog alapján szervezet minden olyan tevékenység végzése céljából alapítható, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel, és amelyet törvény nem tilt.¹³⁹

Bérces László szerint a hazai sportegyesületek nem működtek a törvényi előírásoknak megfelelően. Az egyesületek, főleg alacsonyabb osztályokban, tömegesen alakultak meg úgy, hogy alapító közgyűlést nem is tartottak. Alapszabálymintákat vettek át formálisan, fiktív jegyzőkönyveket csatoltak be az alakuló közgyűlésekről a bíróságokra. Működésük során egyik tisztségviselő a másikkal adta át a helyét úgy, hogy közben közgyűlés

¹³⁸ De például a Kispestet a honvédséghez (Honvéd), az Újpestet a rendőrséghez (Dózsa) kötötték.

¹³⁹ 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról 3.§ (1), (4)

megtartására nem is került sor. A tisztségviselők olyan döntéseket hoztak egy személyben, amelyek közgyűlési hatáskörbe tartoztak volna.¹⁴⁰

Az állam, az önkormányzatok, a település lakossága elvárta, hogy eredményes sportegyesületet működtessen az adott egyesületi vezetés. Ehhez azonban a legkritkább esetben adtak törvényes úton támogatást. A rendszerváltozás után azonban a sportegyesületek jelentős része ellehetetlenült. Az egykori bázisvállalatok összeomlásával a sportegyesületek állami támogatása megoldatlanná vált. Az önkormányzatok a rossz anyagi helyzetükre hivatkozással az egyesületek részére vagy semmilyen jellegű, vagy minimális összegű támogatást nyújtanak. Ilyen körülmények között nem csoda, hogy sok sportegyesület már eddig is megszűnt. Az államnak, az önkormányzatoknak ugyanakkor tudomásul kellett volna venniük, hogy a sport a kultúra része. Számptalan embernek biztosít szórakozási lehetőséget. Éppen ezért az amatőr sport, valamint a profi szféra utánpótlásbázisának működtetési feltételei megteremtését alapvetően állami, illetve önkormányzati feladatnak kell tekinteni. Az állam a Sporttörvény 1998-as megalkotásakor többek között a nehéz anyagi helyzetben lévő, eladósodott sportegyesületeken is segíteni akart. A törvény azonban az állami szándékkal ellentétes hatást váltott ki. A profi bajnokságba nevező labdarúgócsapatot fenntartó egyesületeknek létre kellett hozniuk jogi személyiségű gazdasági társaságokat, amelyek teljes egészében ellenérték nélkül átvették az egyesületek több százmillió forintot érő játékosállományát. Az egyesületeknél tulajdonképpen csak az utánpótláskorú csapatok maradtak, amelyeknek a működési feltételei a törvény hatálybalépését követően szinte teljesen megszűntek. Azok a szponzori pénzek ugyanis, amelyeket korábban az egyesületek kaptak, átvándoroltak ahhoz a gazdasági társasághoz, amely a profi csapatot működteti. A kereskedelmi jogokból addig származó bevételek ugyancsak a gazdasági társaságoknál csapódnak le, így módon az egyesületek pénz nélkül maradtak. Az

¹⁴⁰ Bérces László: A sportegyesületek jogállása. A magyar Sportjog Alapjai HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest. 2000. 96. oldal

egyesületeken még az 1042/1998. (IV 1.) Korm. határozat sem segített, ez ugyan lehetőséget adott arra, hogy az egyesületek az 1997. december 31-éig felhalmozott köztartozásaik rendezésére megállapodást kössenek az OTSH-val, és az addig felhalmozott adósságoktól így gyakorlatilag megszabaduljanak. A helyzet azonban az volt, hogy ezek az adósságok az anyagi háttér hiánya miatt újrakeletkeznek, és rövid időn belül a tartozások tekintetében ugyanaz a helyzet állt elő, mint ami az OTSH-val történt megállapodások megkötését megelőzően volt.¹⁴¹

Az 1989-es szabályozás sokat tett a sportegyesületek, illetve a sportszövetségek jogállami autonómiájának biztosítására.

Jogállásukat tekintve talán a legjelentősebb változáson a sport társadalmi szervezetei, egyesületei mentek át. 1989 előtt társadalmi szervezetek gyűjtőfogalom alatt lényegében az akkor alkotmányosan elismert politikai szervezeteket, illetve szakszervezeteket kellett érteni. Az egyesületek önálló, külön jogi szabályozókkal rendelkező kategóriát képeztek. Ezen rendszeren változtatott alapvetően az 1989. évi II. törvény. E törvény gyűjtőkategóriája a társadalmi szervezet, amelybe beletartoznak az egyesületek is. A rendszertani tisztázódáson túl azonban nagyon lényeges változás volt, hogy megszűnt az egyesületek felett a közvetlen állami irányítás, felügyelet. Míg 1989 előtt már az egyesület megszervezésének a megkezdéséhez is engedélyt kellett kérni az illetékes állami, vagy tanácsi szervtől, addig a változást követően a törvényes feltételek betartásával mindez alapvető állampolgári joggá vált. Általánosságban rögzíthető, hogy az 1989. évi II. törvény minden korábbinál nagyobb függetlenséget és önállóságot biztosított a civil szervezetek és így a sportegyesületek számára. Az akkori változás ugyanakkor magával hozta azt a sportegyesületek szemszögéből nem feltétlenül kedvező körülményt is, hogy az önállóság gazdasági oldalról is kiteljesedett, megszüntetve ezzel azokat a

¹⁴¹ Bérces László: A sportegyesületek jogállása. A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 97., 106. oldal

korábbi- lényegében a működés teljes költségét biztosító állami pénzügyi-csatornákat, amelyek a mindennapos működésükhöz szükségesek.¹⁴²

Az önállóság növekedésével párhuzamosan azonban a sportszervezetek, elsősorban a sportegyesületek gazdasági helyzete kritikusra fordult. Számos sportegyesület „bázisszervezetének” kiesése folytán megszűnt, jelentősen csökkent az utánpótlás-nevelés, tragikus veszteségeket szenvedett a magyar diák-, illetve egyetemi sport. Az ország igen nehéz gazdasági helyzete miatt drasztikusan csökkent a sportszövetségek, különösen pedig a sportegyesületek állami támogatása.

A magyar sport finanszírozása sohasem volt teljes értékűen megoldott, a rendszerváltozás körüli időben azonban minden addiginál nagyobb sokk érte az élsportot. Mint már említettem, a sportegyesületek anyagi támogatását felvállaló bázisvállalatok összeomlottak vagy olyan átalakuláson mentek át, amely a támogatás teljes megszűnését vagy nagymértékű csökkentését jelentette. A már addig is eladósodó egyesületek sohasem tapasztalt mértékű tartozásokat halmoztak fel. Egyetlen szerencsésük az volt, hogy mindezt szinte büntetlenül teheték, hiszen az egyesületekkel szemben nem voltak alkalmazhatók azok a szankciók, amelyekhez a gazdasági társaságok esetében a hitelezők nyúlhatnak (nem volt csőd-, illetve felszámolási eljárás egyesülettel szemben). Az 1990-es évek közepére a társadalom és az állam két balul sikerült adósság-elengedés után „megunta” azt, hogy a sportegyesületek „sportot üztek” a tartozások büntetlen felhalmozásából. Ezért született meg az a törvényhozói szándék, amely az 1996-os Sporttörvény 1998. évi XXXI. törvénnyel történt 1998 tavaszi módosításában öltött testet.¹⁴³

Sárközy Tamás nézete szerint hogy a jövőre nézve a Sporttörvénynek szabályoznia kellene a sportlétesítmények szervezésére és lebonyolítására, valamint biztonságára vonatkozó jogviszonyokat is, valamint a szurkolói

¹⁴² Nemes András: Merre tart a magyar sportjogi szabályozás? Gazdaság és Jog. VI. évfolyam, 1998. 12. szám. 9-10. oldal

¹⁴³ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 98. o.

szerződést, a sportszervezetek által köthető szponzorálási, arculátviteli, sportesemény-közvetítésére irányuló üzleti szerződéseket.¹⁴⁴

A jelenleg hatályos Sporttörvény a sportlétesítményekkel összefüggésben a következőképpen szól: a sportlétesítmények használata, illetve működtetése a sportegyesület alaptevékenységének minősül. A szakszövetség meghatározza a sportlétesítmények használatával, illetve a sporteseményekkel kapcsolatos sportági követelményeket. Az állam pedig gondoskodik az állami tulajdonban lévő sportlétesítmények fenntartásától, fejlesztéséről és rendeltetésszerű hasznosításáról, elősegíti a nem állami tulajdonban lévő sportlétesítmények építését, karbantartását, korszerűsítését, akadálymentesítését, illetve fejlesztését.¹⁴⁵,¹⁴⁶

„A rendszerváltozás óta a magyar sport az elhúzódó átalakulás, illetőleg – számos elemében – egy manifesztálódott válság állapotában van. Széttöredezett, leépült a korábbi ún. szocialista sportpiramis, de nem épült ki és főleg nem szilárdult meg a decentralizált, demokratikus viszonyoknak, a piacgazdaságnak, a jogállamiságnak, s egyfajta sportpluralizmusnak megfelelő új szisztéma. Kiüresedett, tartalmában, módszereiben, anyagi feltételeiben stb. egyaránt változásra kényszerült a sportfőhatósági bürokratikus koordináció, ám a sportfőhatóság máig sem tudta jól kezelni korábbi hegemoniájának elvesztését. Ebből pedig az alkotmányos autonómiák,

¹⁴⁴ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus) / 7-8. szám. 39. oldal

¹⁴⁵ A sportról szóló 2004. évi I. törvény (Stv.) 17.§ (1) b), 22.§ (2) e), 49. § i)

¹⁴⁶ Az egyesületek csak százmilliós nagyságrendű adósságokkal rendelkeztek. A futballban az egyetlen igazi érték a játékosállomány lett volna, ez azonban a befektetőket azért nem érdekelte, mert a magyar futball szakmai szintje soha nem látott mélységekbe süllyedt. Mindennek az lett a következménye, hogy 1998-ban azok a sportegyesületek, amelyek a hivatásos versenyszerbe neveztek, az 1997-98. évi labdarúgó-bajnokság befejezését követően többségükben - még a régi Gt., azaz az 1988. évi VI. törvény szabályai szerint- 1 millió forintos alaptőkájű jogi személyiségű gazdasági társaságot (kft.-t) hoztak létre, minden előszervezés nélkül. (Néhány esetben a törzstőke magasabb volt, egy-két részvénytársaság alapítására is sor került.) Az 1997-98. évi bajnokság befejezését és az 1998-99. évi profi bajnokságra nevezés határideje között ugyanis néhány hét állt a rendelkezésükre. Ezek után különösebben nem kell indokolni, hogy a profi bajnokság bevezetése milyen "amatőr" módon történt meg.¹⁴⁶

*jogok korlátozásának nosztalgikus törekvése, illetve trendje következik, olvasható ki.*¹⁴⁷

A sportegyesületek száma ebben az időszakban a korábbinak a töredékére zsugorodott, sőt azok sportszakmai szervei, majd ezek anyagi alapjai, működési forrásai is gyökeresen módosultak és közben jelentős részben el is veszték. Másfelől átstrukturálódás ment végbe a különböző sportformák, sportszervezetek, sportágak, non-profit és haszonelvű megoldások terén is.

A sportszervezetek nagy részének magának kellett gondoskodni sportolóiáról (ide értve az élsport, továbbá az utánpótlás és a szabadidős sport részbeni vagy teljes működtetését, a sportban megjelenő látványelemek, reklámlehetőségek kisebb-nagyobb hasznosítását, s a sport foglalkoztatottjainak szerződéses kapcsolatait stb.). Rendkívüli differenciálódás ment végbe a sportszervezetek között, mégpedig nemcsak az anyagi erő függvényében, hanem új sportágak és sportformák megjelenése folytán is. Közel száz sportág honos Magyarországon, és ezek fenntartása, működtetése a legváltozatosabb strukturális megoldásokat hozza. A magyar sportban ugyanis több milliárd forintos köztartozás halmozódott fel, s ezen kívül gyakran hallani lehetett ebben az időszakban a sportegyesületen belüli nagy összegű tartozások rendezetlenségéről is.¹⁴⁸

Az új Polgári Törvénykönyv jelentős változásokat hoz az élet minden területén, így érinti az egyesületek és ezeken belül sportegyesületek működésének mindennapjait is. A Sporttörvény szerint a sportegyesület alaptevékenysége a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése. A sportegyesület tehát a Sporttörvényben megfogalmazott néhány speciális szabály, továbbá a Régi Polgári Törvénykönyv, illetve 2014. március 15-től az Új Polgári Törvénykönyv, melynek az egyesületekre irányadó előírásai alkalmazandók a sportegyesületekre is. Az Új Polgári Törvénykönyv gyakorlati szempontból,

¹⁴⁷ Kolláth György: Sporttörvény-módosítás és alkotmányossági ellenérvek. Magyar közigazgatás, 1998. 8. szám 493. oldal

¹⁴⁸ Kolláth György: Sporttörvény-módosítás és alkotmányossági ellenérvek. Magyar közigazgatás, 1998. 8. szám 493-494. oldal

az egyesületek mindennapi működését meghatározó legfontosabb előírásai az alábbiak:

A sportegyesület a Sporttörvény előírásai alapján gazdasági, illetve kereskedelmi tevékenységet (ideértve a vagyoni értékű jogok hasznosítását is) csak célja megvalósításának előmozdítása érdekében, kiegészítő jelleggel folytathat. Az Új Polgári Törvénykönyv vonatkozó rendelkezése szigorúbb: az egyesület kizárólag az egyesületi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenységet folytathat. Azaz az Új Polgári Törvénykönyv szerint a gazdasági tevékenységnek nemcsak közvetetten, hanem közvetlenül is kapcsolódnia kell a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése sportegyesületi célokhoz. Az Új Polgári Törvénykönyv kifejezetten kimondja, hogy az egyesület vagyonát céljának megfelelően használhatja, vagyonát nem oszthatja fel tagjai között, és a tagok részére nyereséget nem juttathat. Továbbá meghatározza azokat a kötelező tartalmi elemeket, amelyeket a sportegyesület alapszabályának tartalmaznia szükséges. A fentiek szerint tehát főszabályként a sportegyesület alapítói eltérhetnek az Új Polgári Törvénykönyv szabályaitól. Tekintettel e körülményekre, az alapszabály rendelkezéseit javasolt a jogszabály szerint megalkotni.¹⁴⁹

Az Új Polgári Törvénykönyv egyértelműen rögzítette a Régi Polgári Törvénykönyv szabályaiból kifejezetten ugyan nem következő, jogilag azonban máshogy nem értelmezhető szabályt, mely szerint egyesület jogutóddal történő megszűnése esetén csak egyesülettel egyesület és csak egyesületekre válhat szét. Emellett az Új Polgári Törvénykönyv egyértelműsíti, hogy az egyesület abban az esetben is jogutód nélkül szűnik meg, ha célját megvalósította, céljának megvalósítása lehetetlenné vált, továbbá ha tagjainak száma hat hónapon át tíz főnél kevesebb maradt.

Kijelenthető, hogy az Új Polgári Törvénykönyv számos olyan előírást tartalmaz, amelyek az egyesületek, sportegyesületek által eddig követett

¹⁴⁹ <http://sportjog.wordpress.com/2014/02/05/sportegyesulet-uj-ptk-lresz/>
2014.03.05.

alapszabályi és egyéb szabályozási gyakorlatot, továbbá a kialakult bírói esetjogot követik. Az Új Polgári Törvénykönyv több, eddig nem vagy nem kifejezetten érintett, jogi és gyakorlati szempontból fontos, garanciális jellegű követelményeket rögzít. Ennek tükrében elmondható, hogy jelentős mértékben bővül és egyértelműbbé válik a sportegyesületeket érintő szabályozási háttér annak ellenére, hogy néhány új előírásból eredő kérdés a kezdeti joggyakorlat során bizonytalanságot okozhat. Mindent összevetve a változás könnyebbé teszi az egyesület alapítóinak, tagjainak az egyesületekre vonatkozó szabályozás megértését és az azzal összhangban álló alapszabályi és egyéb belső rendelkezések, továbbá a hétköznapiakat érintő működés megfelelő kialakítását. Összességében az Új Polgári Törvénykönyv több részletszabályt tartalmaz, alapjaiban azonban nem változtatja meg a korábbi (sport) egyesületi jogi szabályozást.

2016. március 15-ig érvényesülő kivételszabályok: Az egyesület az alapszabályát az Új Polgári Törvénykönyvvel összefüggésben nem köteles módosítani, ha az csak abból az okból volna szükséges, hogy abban olyan hivatkozások, utalások és elnevezések szerepelnek, amelyek az alapszabály tartalmát érintő más törvény rendelkezéseinek már nem felelnek meg.¹⁵⁰

A nemzetközi, illetve a nemzeti sportági szövetségek tehát a versenysportban mint autonóm civilszervezetek

- a) versenyszabályzat-megállapítási monopóliummal rendelkeznek
- b) e versenyszabályzatnak a sportolók alávetik magukat
- c) a versenyszabályzattal kapcsolatos viták sem vihetők ki az önszabályozás szerint a szervezeten kívül.^{151 152}

¹⁵⁰ <http://sportjog.wordpress.com/2014/02/05/sportegyesulet-uj-ptk-1resz/> Letöltés időpontja: 2014.03.05.

¹⁵¹ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 214. oldal

¹⁵² Az ún. szervezett sport eredetileg az egész világon klasszikusan „egyesületi sport” volt, ezért szoktak beszélni pl. „labdarúgóklubok”-ról. A sportegyesületekben persze gazdálkodás is folyt, de ez csak másodlagos volt, az alapvetően nonprofit, human célú sportkultúra alátámasztását szolgálta. A sportolók-edzők-vezetők eredetileg a sportegyesület tagjaiként sportoltak, illetve fejtették ki sporttevékenységüket, az egyesületi tagoknak közvetlen befolyásuk volt az egyesület vezetésére. A jogi személy sportegyesület tagja a sportági szövetségnek, így a sportegyesületi tag sportoló egyesületén keresztül közvetve lesz tagja a sportszövetségnek. A sportoló elfogadja egyesületének

A profi bajnokságban az üzleti vállalkozás általános normáinak, különösen pedig a pénzügyi biztonságnak érvényesülnie kell. A profi sportvállalkozások pedig - sokszor persze nagy berzenkedés után - elfogadták ezeket a feltételeket, jogügyleti alapon alávetik magukat ezeknek az új gazdasági szabályoknak. Természetesen, ha sportpiacról beszélünk, ott üzleti verseny is van, és annak sok tradicionális érték is áldozatául esik. Az osztrák vagy a svájci professzionista labdarúgó-bajnokságpénzügyi egyensúlyához a profi ligás csapatok számának radikális korlátozása kellett, ez pedig híres hagyományos egyesületek megszűnéséhez vezetett, pl. a bécsi Wacker vagy a Vienna esetében. Volt idő, amikor a müncheniek kedvenc csapata csak az amatőr bajnokságban tudott indulni, mert nem volt képes teljesíteni a gazdasági feltételeket, de átmenetileg másodosztályú volt az olasz Milan is.¹⁵³ Színvonalas versenysport nem működhet erős üzleti finanszírozás nélkül. Az üzleti alapú sportpiac hiányában nem versenyképes a profi sport a globalizált világban.¹⁵⁴

A sportszervezetek bejegyzésével kapcsolatos jogorvoslati eljárások száma a „sima” társadalmi szervezetekhez viszonyítottan jóval csekélyebb mértékű volt, azonban az ilyen ügyek számszerűsége-megyéenként eltérően ugyan, de-

alapszabályát, az egyesület pedig a szövetségét ~ így lesz a szövetségi alapszabály, versenyszabály, fegyelmi és átigazolási stb. szabályzat kötelező a sportolóra. Az egyesületek taglétszáma - szervezeti mérete eredetileg meglehetősen csekély volt, általában csak egy-egy sportág művelésére jöttek létre az angol labdarúgó- vagy akár evezős, illetve teniszklubok. A sok szakosztályos óriásegyesület már inkább a XX. század második felének terméke. A sportegyesületi formát részben a profizmus, részben a látványsportágak új lehetőségei feszítik a legjobban. Eredetileg az amatőr sportoló kedvtelésből sportolt, épp úgy mint ma a szabadidős 60 éves teniszezők, tehát szórakozásból, ideális célokért. A profi sportoló viszont kezdetben tisztán jövedelemmaximálásra irányuló gazdasági vállalkozóként került meghatározásra (bár ha megnézzük a felvételt Jack Dempsay öklözéséről, a kedvtelés az arcán profi bokszoló mivolta ellenére is tisztán látszik. Puskás Ferenc sem vette sohasem komolyan a neki tulajdonított "kis pénz kis foci, nagy pénz nagy foci" jelszót). Az éles határokat azonban időközben elmosta az élet, a társadalmi-gazdasági realitás gyökeresen megváltozott. Az élsportban ma már a teljesítménykövetelmény olyan nagy, hogy mellette "normál foglalkozás" teljes értéken alig folytatható. Az edzés az élsportban olyan időbeli és anyagi megterheléssel jár, hogy ezért a sportoló "kiegyenlítésre" tart igényt. A látványsportágak sportegyesületeinek egy része a XX. század végén gazdasági hatalommá vált, és vállalatyszerűen kezdett működni. Ezzel azonban erőteljesen megkérdőjelezzük az ideális és nonprofit célra létrejött egyesületi forma fenntartásának létjogosultságát: egy angol labdarúgóklub nem más, mint egy több száz munkavállalóval (ideértve a teljes profi játékosállományt) rendelkező jelentős tőketársaság (amely többek között felesleges pénzt más iparágakba fekteti, tőzsdézik stb.)

¹⁵³ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 106- 117. o

¹⁵⁴ Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám. 37. oldal

kétségtelenül növekvő tendenciát mutat. A törvényes működés szempontjából garanciális jelentőségű, hogy a sporttevékenységet folytató társadalmi szervezetek a vonatkozó jogszabályi előírásoknak maradéktalanul megfelelő tartalmú létesítő okirat alapján folytassák a kitűzött céljaik megvalósítását szolgáló szervezetszerű tevékenységüket, amely törvényességi követelményeinek elsődlegesen a bejegyzési eljárás során kellett volna megfelelniük. Ezzel szemben sajnálatos tény, hogy számos sportegyesület alapszabálya az Sporttörvény rendelkezéseibe ütköző, azzal össze nem egyeztethető olyan működési szabályokat határoz meg, amelyek orvoslása érdekében számos esetben ügyészi intézkedés alkalmazása indokolt. A sportegyesületeket érintő jogalkalmazási tevékenység során esetenként problémát jelent néhány dolog tisztázása. Mikor és milyen feltételekkel minősíthető sportegyesületnek egy adott társadalmi szervezet., Mikor és milyen feltételekkel hozható létre szövetségként sportszervezet, illetve az ilyen szervezet mikor használhatja elnevezésében a szövetség elnevezést, hogyan kapcsolódhat az ilyen társadalmi szervezet valamely országos sportági szakszövetség tevékenységéhez., hogyan alakul a versenyző sportegyesületi tagok jogállása az egyesületen belül., mikor és milyen körülmények között merülhet fel a sportfegyelmi felelősséggel összefüggő hatáskörök és joggyakorlás törvénysértő szabályozása., mi a teendő akkor, -különösen csapatsportágakban, ahol komoly üzleti és marketing értéke van az I. és II. osztályú indulási jognak., milyen feltételekkel alkalmazhatók a nemzetközi sportszövetségek előírásai a magyar sportszervezetek működése során., Automatikus-e a sportszervezet felelőssége az adott sportrendezvényen a közönség magatartásáért.¹⁵⁵

A Debreceni Ítéltábla és a Szegedi Ítéltábla eseti döntéseiben mutatott rá arra, hogy az Sporttörvény a sporttevékenységet folytató, hatálya alá tartozó szervezetekkel szemben- beleértve a szervezetet, a működést, a tisztségviselőket, a sportfegyelmi felelősséget- a Civiltörvénynél szigorúbb,

¹⁵⁵ Kárpáti Csaba-Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek Lapja, 2009. 16. évfolyam. Különszám. 73., 74. oldal

kötelezően alkalmazandó szabályokat tartalmaz. A kedvtelésből és nem versenyszerűen végzett sporttevékenység azonban az Sporttörvény hatálya alá tartozás nélkül társadalmi szervezet keretében is folytatható. Ezért egy egyesület nem kötelezhető arra, hogy az Sporttörvény szabályainak is megfeleljen, elegendő, ha a Civiltörvény előírásait teljesíti. Az alapító tagoknak kell kinyilvánítaniuk, hogy a Civiltörvény szerinti egyesületet, avagy sportszervezetet kívánnak létrehozni. Az egyesület a feladatkörébe sorolt versenyek szervezését rendezését elláthatja, ehhez nem szükséges, hogy sportszervezetként működjön, mert versenyek szabadidősport keretében is lebonyolíthatók. Ezért a kérelmezőnek kell nyilatkoznia arról, hogy a társadalmi szervezet nyilvántartását sportegyesületként kéri-e és ennek eredményeként hívható fel a Sporttörvény irányadó rendelkezései szerinti hiánypótlásra.¹⁵⁶

Amennyiben a szervezet az Sporttörvény hatálya alá tartozó sportegyesületként kíván működni, nyilvántartásba vétel iránti kérelmében ezt kifejezetten fel kell tüntetni, ám ekkor alapszabályának meg kell felelni a Sporttörvény előírásainak is. A nyilvántartásba vétel iránti kérelmet elbíráló bíróságnak-az ítélőtábla jogi okfejtése szerint- ezért a létesítő okiratot is vizsgálnia kell, s a szervezet sportegyesületként történő nyilvántartásba vétele esetén e jelleget a nyilvántartásba vételről szóló végzésben fel kell tüntetni. A jelenleg érvényesülő jogalkalmazói álláspont viszont kaotikus állapotokat eredményez a gyakorlatban, hiszen ténylegesen a sporttevékenységet folytató társadalmi szervezetek, sportegyesületek döntő többségben a „sportegyesületi jelleg” feltüntetésének mellőzésével folytatják- az egyébként sporttörvény hatálya alá tartozó- tevékenységüket, sportegyesületi elnevezéssel. Összességében megállapítható, hogy a bejegyzési, illetve változásbejegyzési eljárások során s kérelmezők nem minden esetben vannak tisztában a sportági szövetségi működés feltételeivel, a tagsági jogviszony létesítésének törvényi

¹⁵⁶ Szegedi Ítélőtábla Pkf. II. 20.303/2008/2. végzés

követelményeivel, valamint a szövetség elnevezés jogszerű használatára, a tevékenységi kör meghatározására vonatkozó szabályokkal.¹⁵⁷

A sportfinanszírozás értelmezése terén tehát jóval kevesebb előrehaladás történt, mint ami 1990 körül várható volt. A civil sportvezetők többsége változatlanul az államtól várja valamennyi problémájának megoldását. Az is előre látható volt, hogy az élsportban eltűnik az amatőrizmus, profi világ jön, a hagyományos egyesületek mellé felfejlődnek a gazdasági társaság formájában működő sportvállalkozások. Azt azonban aligha gondolta volna bárki 1990 körül, hogy a változás ilyen iszonyú sebességgel történik és lényegében amatőr ma már nem tud élsportolóvá válni. Az információs társadalom, a képlavina és a fiskális, globális turbókapitalizmus következtében az olimpiák és a világ-, valamint kontinentális bajnokságok hatalmas nemzetközi üzleti vállalkozássá váltak, sőt a látványsportágak nemzeti bajnokságai is, mégpedig rengeteg idegen nemzetiségű sportolóval.¹⁵⁸

3.1.4. Sportvállalkozások (megalakulás, megszűnés, funkciói)

A reprivatizáció a sportlétesítményeknél is elmaradt, a sportegyesületek legfeljebb ingyen használhatták az állami-önkormányzati tulajdonban maradt sportlétesítményeket. Emellett a sportegyesületek többsége korábban állami vállalatokhoz kötődött, ezek jó része pedig vagy csődbe ment, vagy privatizációra került. Az állami sportirányítás mintegy belesodródott a '90-es évek elején ebbe a tőle teljesen független privatizációs folyamatba.

A gazdaságban tájékozottabbak azt sejtették, hogy ha Magyarországon erőltetett ütemben privatizáció megy végbe, az új privát tulajdonosok jelentős része az állami vállalatokba mesterségesen beépített sportfeladatokat-sportlétesítményeket le fogja építeni (főleg az élsportot, a dolgozók sportját talán kevésbé). A privatizációs ellenérték nagyságában nagyon érdekelt

¹⁵⁷ Kárpáti Csaba-Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek Lapja, 2009. 16. évfolyam. Különszám. 75. oldal

¹⁵⁸ Sárközy Tamás: Amit nem láttunk, de ma már látszik a sportban. Mozgó Világ, 35. évfolyam, 1. szám. 2009. 80., 81. oldal

magyar állam nem fog a befektetőkkel olyan szerződéseket kötni, amely kisebb vételár fejében biztosítaná a sport további finanszírozását. Azt is tudták a gazdaságot jobban ismerők, hogy a multinacionális vállalatok háromnegyede, a bankok 90 százaléka, a biztosítók 95 százaléka került külföldi kézbe, amíg befektetéseiket vissza nem nyerik, addig a magyar sportban alig fognak szponzorálni (legfeljebb az anyavállalathoz kötődő nemzetközi szupereseményeket- lásd Forma-1) és ugyanez lesz a jellemző a tőkeszegény magyar kis- és középvállalatokra is.¹⁵⁹

A reményt a központi költségvetési, illetve az önkormányzati állami támogatás jelentős megnövelésének vágya éltette. Ez a remény persze hosszú távon nyilván megalapozatlan volt, hiszen az ország 1990-ben már vagy 20 éve teljesítményhiánnyal küszködött, ciklikusan ugyan, de állandósultan költségvetési deficit és államadósság-növekedés volt jellemző a magyar államra. Az pedig elvi szempontból volt nyilvánvaló, hogy az autonóm civil szervezeteket, tehát a sportszövetségeket-sportegyesületeket az állam többé nem tarthatta el. Polgári államban ugyanis az egyesületeknek-szövetségeknek mint civil szervezeteknek saját maguknak kell létfenntartásukról gondoskodniuk, működési költségeikhez csak kiegészítő jelleggel járulhat az állami támogatás.

A versenysport felső rétege az ún. élsport a szórakoztatóipar részévé vált, látványsport lett- a nagy sportrendezvények (olimpiák, világbajnokságok) részben idegenforgalmi csúcsrendezvények, részben óriási tömegkommunikációs üzlet, a televíziós-rádiós műsoridő kitöltésének, a sajtótermékek tartalommal való megtöltésének alapvető eszköze. Ennek megfelelően egyfelől a hajdan nonprofit, humán jelleggel működő, tagjaik kiszolgálására irányított sportszövetségek és sportegyesületek életében egyre nagyobb jelentőséget kaptak az üzleti megfontolások (nézők szervezése a sporteseményekre, sportlétesítmények gazdaságos üzemeltetése, sportrendezvények üzletszerű szervezése, szponzori és reklámszerződések

¹⁵⁹ Sárközy Tamás: Amit nem láttunk, de ma már látszik a sportban. *Mozgó Világ*, 35. évfolyam, 1. szám. 2009. 79. oldal

kötése, merchandising tevékenység, televíziós és rádiós közvetítések „eladása”), másfelől megjelent a hivatásos sportolói-edzői-sportvezetői-sportnak szolgáltató (orvos, gyúró) réteg, továbbá a különböző sportvállalkozások, amelyek már magának a sportnak üzleti szervezetei, tudniillik alaptevékenységként sporttevékenység kifejtésével foglalkoztak. A hagyományos „amatőr” sport a sportszövetségek és a sportegyesületek önkormányzáson alapuló önszabályozására épült nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. E szervezetek civiljogi egyesületnek minősültek és egyszerre voltak normaalkotók és normaalkalmazók tagjaik körében. A sportszövetségi-sportegyesületi struktúra monopolisztikus és hierarchikus volt.¹⁶⁰

Az 1996-ban megalakult sportvállalkozások közül öt-hat maradt csak életképes.

A társaságok első átfogó szabályozására egyébként az 1988. évi VI. törvénnyel került sor. Ezt a törvényt modernizálta és az Európai Unió társasági jogi irányelveivel harmonizálta az 1997. évi CXLIV. törvény, amely jelenleg a gazdasági társaságok hatályos szabályait tartalmazza. A gazdasági társaságok a leggyakoribb vállalkozási formák. A magyar társasági jog német típusú társasági jog, az 1875-ös magyar Kereskedelmi Törzskönyv már több mint száz év óta a német-osztrák kereskedelmi társasági jogot hozta be Magyarországra. Az amerikai kereskedelmi jogi hatások főleg a bank és a biztosítási jog és az értékpapírijog területén érvényesültek. Valamennyi gazdasági társaság felvételre került a kereskedelmi regiszterbe, amelyet Magyarországon cégjegyzéknek hívnak, és amelyet nálunk a megyei bíróságok mint cégbíróságok vezetnek. A társasági jog szimbiózisban él ezért a cégjoggal, a cégeljárásra vonatkozó szabályokat jelenleg az 1997. évi CXLV. törvény tartalmazza. Valamennyi gazdasági társaság cégjegyzékbe bejegyzett társaság, amelynek cégneve van. A gazdasági társaság a cégbejegyzéssel jön létre, és a cégjegyzékből való törléssel szűnik meg. A cégbejegyzés tehát nálunk nem egyszerűen deklaratív, hanem konstitutív

¹⁶⁰ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000. július-augusztus/ 7-8. szám. 38. oldal

hatályú, a bejegyzéssel nyeri el a gazdasági társaság véglegesen jogalanyiságát (a társasági szerződés ellenjegyzésétől a bejegyzésig ún. előtársaságként működhet). A bíróságok által vezetett cégjegyzék közhiteles, a társaság valamennyi lényeges adatát tartalmazza.¹⁶¹

A sportvállalkozások kialakulása világtendencia és így szükségszerűvé vált Magyarországon is. Aktualitását viszont a Sporttörvénybe az 1998. évi XXXI. törvénnyel beépített rendelkezés adta meg, amely szerint hivatásos sportolót csak foglalkoztatni csak jogi személy gazdasági társaság keretében lehetett és hivatásos versenyrendszerben, azaz profi bajnokságban is csak ilyen gazdasági társaság vehetett részt.

A sportvállalkozások a látványsportokban a profi sport termékei.

3.2. A sportszerződések hazai jogszabályi háttere

A szerződés két vagy több fél joghatás kiváltását célzó, arra alkalmas egybehangzó akaratnyilatkozata. Jelen fejezet fő célja annak bemutatása, hogy ezen közismert kötelmi jogi alapfogalmunk hogyan realizálódik egy olyan speciális közegben, mint a sport világa. A sportjog már régen túllépte szoros közjogi kereteit: a magánjogi elemek legalább akkora súllyal kapnak szerepet napjainkban. A sportszerződések köre egy széles tartományban mozgó joganyagot fog át: itt kapnak szerepet az egyes (szerződési szempontból) speciális alanyok szerződése, mint például a labdarúgó, vezetőedző, szakmai igazgató stb., de itt kerül sor az előzőekben felsorolt alanyok mögött álló közvetítők (ügynökök) „játékszabályainak” lefektetésére is. A szerződések különlegesen egyrészt az előbbiekben említett alanyok szempontjából, valamint azért is, mert a felek szerződési szabadsága több tekintetben korlátozódik, hiszen a hangsúlyozott közjogi elemei a sportjognak gyakran vegyülnek a magánjogi szabálytömeaggel.

¹⁶¹ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 106., 107. o.

A szerződő felek nincsenek kötve a Ptk-ban vagy más jogszabályban megnevezett szerződésekhez, ezektől eltérhetnek, eddig nem nevesítette szerződést is alkothatnak, vagy a létező típusok elemeit vegyítve juthatnak konszenzusra.

Tágabb értelemben sportszerződésnek tekinthető minden olyan –polgári jogi, vagy munkajogi- megállapodás, amelynek tárgya elsősorban sporttevékenységgel kapcsolatos, illetőleg a sporttevékenység gyakorlásából ered. Szűk értelemben véve sportszerződés a sportoló és a sportszervezet között létesült, a munkajog és a polgári jogi szabályozás sajátosságait is tartalmazó, elsődlegesen sporttevékenység végzésére irányuló megállapodás. A magyar sportjogi gyakorlatban a sportolói jogállással kapcsolatban alapvetően a játékos és az őt versenyeztető klub közti amatőr, illetve professzionális sportszerződés ismert. Emellett ugyancsak a sportolókkal kapcsolatos a Sporttörvény által is nevesített kereskedelmi szerződés, továbbá létező (bár egyelőre nem elterjedt) gyakorlata van a tehetséges labdarúgókkal kötött tanulmányi szerződésnek.¹⁶²

A sportolói szerződések bizalmi szerződések. A szerződés tartalma szerint a sportszerződések visszterhesek. A felek által kifejtendő magatartás tekintetében facere, azaz más részére tevékenységet kifejtő jellegűek az ilyen típusú szerződések. A tevőleges szolgáltatás kifejtésére irányuló kötelezetti magatartás két alaptípusa a vállalkozás és a megbízás. Az előbbi esetében a szerződésben vállalt eredmény elmaradása minden esetben szerződésszegésnek minősül. Ezt Grosschmid csak elszegésként, vagy megszegésként definiálta. A megbízási típusú szerződéseknél a gondos ügyvitel már mentesít a szerződésszegés jogkövetkezményei alól és díjigényt alapoz meg.¹⁶³

Ugyan főszabály szerint a szerződések szóban is létrejöhetnek, de a sportszerződések összetettségük okán az írásbeliséghez vannak kötve.

¹⁶² Horváth Gábor: A sportszerződésekről. *Gazdaság és jog*, 2010. (18. évfolyam) 12. szám. 3. oldal

¹⁶² 1998. évi XXXI: törvény

¹⁶³ Szerződési alaptípusok (szerk.: Bíró György) „Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztésért”. Miskolc, 2003. 25. oldal

A szerződéses viszony feltétele az egyesületi tagság, amely önként vállalt, és amelynek keretében saját felelősségére végzi tevékenységét a sportoló, aki csak az egyesület előzetes írásbeli hozzájárulásával igazolhat át másik sportszervezethez. Az egyesület a hozzájárulás megadását nevelési költségtérítés megfizetéséhez kötheti.¹⁶⁴ A facere szerződések közös jellemzője, hogy a tényleges szolgáltatást nyújtó fél másik fél érdekében fejt ki tevékenységét.

A megbízás funkciója, hogy a kötelezett (megbízott) más részére nyújtandó tevékenységkifejtő magatartásának adjon jogi formát. Gondos és szakszerű ügyvitel jellemzi a tevékenységét kifejtő kötelezett magatartását. A szerződés alanya és tárgya szempontjából a bizalmi elem jelentőséggel bír. A megbízottnak személyesen kell eljárnia. Az egyébként mellérendelt felek jogi kapcsolata polgári joginak minősülő megbízási szerződés, vagy munkajogi jogviszonyt képező munkaszerződés. A megbízó utasításadási joga a tevékenységvégzés „mikéntjére” sokkal kevésbé terjed ki, mint a munkaviszony keretében, ahol az utasításadási jog teljes körű.

Sportszerződésnek tekinthető minden olyan – polgári jogi, vagy munkajogi – megállapodás, amelynek tárgya elsősorban sporttevékenységgel kapcsolatos, illetőleg a sporttevékenység gyakorlásából ered. A magyar sportjogi gyakorlatban a játékos és az őt versenyeztető klub közti amatőr, illetve professzionális sportszerződés ismert. Emellett létezik a Sporttörvény által is nevesített kereskedelmi szerződés, továbbá a (bár egyelőre nem elterjedt) tehetséges labdarúgókkal kötött tanulmányi szerződés is. A válogatottban szereplő játékosokkal az esetek döntő többségében nem köt szerződést az illetékes szövetség.

A sportszerződésre a Polgári Törvénykönyv megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A sportszerződést írásba kell foglalni, a jelenleg hatályos Munka Törvénykönyve is erről rendelkezik. A sportszerződés csak határozott időre, de legfeljebb 1

¹⁶⁴ Amatőr sportolói szerződés 2012.02.01. Forrás: MLSZ

évre köthető. A sportszerződés - a sportszövetség vonatkozó szabályzatában meghatározottak szerint - egy versenyrendszer (bajnokság) időtartamára is köthető.¹⁶⁵ Az Országgyűlés a 2011. évi CLXXII. törvénnyel módosította a sportról szóló 2004. évi I. törvényt. A módosítás előtt legfeljebb öt évre volt köthető a sportszerződés.

Tehát a sportszerződést a hatályos Sporttörvény három vonatkozásban téríti el a megbízás általános szabályaitól: a sportszerződést írásba kell foglalni, csak határozott időre, de legfeljebb egy évre köthető, az amatőr sportoló sporttevékenységéért attól a sportszervezettől, illetve sportiskolától, amellyel tagsági vagy szerződéses, illetve tanulói jogviszonyban áll, valamint más természetes és jogi személytől díjazásban nem részesülhet.

A megbízás Polgári Törvénykönyvben található szabályai egyéb vonatkozásokban sem alkalmazhatók egy az egyben a sporttevékenységre: a sportoló maga helyett közreműködőt sohasem vehet igénybe. Továbbá az amatőr sportoló nem köteles figyelmeztetni az edzőjét, ha részére szakszerűtlen vagy célszerűtlen utasítást ad, valamint a sportolónak nincs tájékoztatási kötelezettsége. A sportszerződés tartalmát szabadon állapítják meg a felek.

A megbízástól való eltérések felsorolása arra enged következtetni, hogy a sportolók tevékenysége teljesen megfelel a Polgári Törvénykönyvbéli szerződés jellemzőinek. Ez teljességgel lehetetlen volna. Hiszen egy labdarúgó a megbízó károsodástól megóvása érdekében (például: ha vesztesre állnak) nyilvánvalóan nem tud mást igénybe venni. Nem lehet köteles a megbízót célszerűtlen vagy szakszerűtlen utasítás esetén figyelmeztetni. Értelmetlen volna, ha a megbízott tájékoztatná a megbízót az ügy állásáról, továbbá az is, ha jogos és megengedett díjkövetelése (pl.: eredményességi jutalék) biztosítékaul zálogjog illetné meg a megbízó hozzá került eszközein (pl.: mez). Nem illik a sporttevékenység jellegéhez az sem, hogy a megbízó azonnali hatállyal felmondhat, de köteles helytállni a megbízó által elvállalt

¹⁶⁵ A sportról szóló 2004. évi I. törvény. (Stv.) 5. §. (1), (2), (3)

kötelezettségért. A sportszerződés fennállta esetén a sportoló csak a sportszervezet írásbeli engedélyével igazolhat át, az átadó a hozzájárulást költségtérítés fizetéséhez kötheti. A másik eset, ha a sportszervezetek állapodnak meg az átigazolásról, akkor viszont a sportoló írásbeli hozzájárulása kell. Ez viszont ingyenes. Ha pénzt kér érte, az semmis. Végül, ha lejár a szerződése, szabadon igazolható lesz, s ezért semmilyen ellenérték nem fizethető.¹⁶⁶

3.2.1. A sportolói jogviszony munkajogi specialitásai

A sportolót –magától értetődően- ugyanúgy megilletik, illetve terhelik a Munka Törvénykönyvében lefektetett jogok, kötelezettségek, mint a „hagyományos” munkavállalót társadalmi speciális megítélése ellenére is. Éppen ez jelenti a specialitást: hogy a játékos a sporttevékenységet élethivatásszerűen műveli, ez az ő, mint sport-munkavállaló munkavégzési kötelezettsége, ennek keretében játszik; vagyis nem csupán kedvtelésből, hanem a munka irányításával megbízott utasításai alapján.

Amennyiben egy hagyományos, nem „sportmunkavállaló” alkalmazott munkaidőben lovagol, vízilabdázik, vagy éppen kocog ez által a munkaviszonyából eredő rendelkezésre állási kötelezettségét szegi meg, míg ha a profi sportoló teszi ugyanezt, az teljesen természetes, a munkaköri leírásnak meg-felelő munkavégzés.

A munkaviszony alapján a sportoló munkavállaló – egy szabadidő-sportolóval ellentétben – nem maga határozza meg, hogy milyen módszerekkel, milyen időkeretben végzi edzésprogramját; ezekről a kérdésekről nem ő dönt, hanem a sportszerződésben (és természetesen a munkaköri leírásában) rögzítetteknek megfelelően kell saját munkaerejét (sportolását), más részére teljesítenie, biztosítania.

¹⁶⁶ Cseke Gábor: A sportolói jogviszony szabályozása, különös tekintettel a labdarúgók jogállására. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Tudományos Diákköri Konferencia. Miskolc, 2009. november 18. 35., 36. oldal

Speciális lehet bizonyos szituációkban a sport-munkavállaló rendelkezésre állási kötelezettsége, hiszen az akár a munkavégzéstől való tartózkodásban is állhat (a sportoló adott meccseken köteles edzője utasítására a kispadon maradni a csapat érdekében), amire a munkajogban példát nem találunk.¹⁶⁷

A felek – a hazai joggyakorlatot áttanulmányozva- jellemzően kölcsönösen két hónap próbaidőt kötnek ki.

A sportoló munkaszüneti napokon is rendszeresen foglalkoztatható, a sporteseményekre ugyanis általában munkaszüneti napokon kerül sor. A munkaidő-beosztás szabályait a munkáltató állapítja meg. A bajnoki szezon téli-nyári időszakot jelent, a kettő között néhány hét szabadságot kapnak a sportolók. Számos edzőtábort szerveznek a sportvezetők összetartás néven. A mérkőzések többnyire hétvégeként kerülnek megtartásra. A sportoló szabadidejében is köteles a minimális edzéstervet megtartani és az előre meghatározott diéta szerint étkezni. Ebből következően egy hagyományos munkaszerződéshez képest a sportolók munkaszerződése speciális, hiszen a lehető legmagasabb teljesítmény érdekében számos eltérést tartalmaz a Munka Törvénykönyv rendelkezéseitől.

A munkaviszony fennállta alatt a hivatásos sportoló csak a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulásával köthet egyéni szponzorálási szerződést, sporttevékenységével össze nem függő további munkaszerződést, vagy polgári jogi szerződést. Speciális szabályok vonatkoznak a hivatásos sportoló a válogatotthoz, illetve más sportszervezethez való kirendelhetőségére. A kirendelés összes időtartama hosszabb lehet a Munka Törvénykönyve szerinti 44 munkanapos maximumnál. A sportszervezet a hivatásos sportoló részére a munkaszerződésben foglaltakon túl semmilyen anyagi előnyt nem biztosíthat. A munkáltató súlyos szerződésszegésének minősül, ha a hivatásos sportoló sportszervezet köztartozása miatt vagy más hasonló okból nem tud indulni a szakszövetség versenyein, illetve abból a sportszervezetet előbb-utóbb kizárják.

¹⁶⁷ Deres Petronella: Sportjog – Európa. KRE-ÁJK: Jogérvényesítés – jogalkalmazás, Bp. 2002. Szerk.: Jakab András. Letter – Print Nyomda Kft. 11. oldal

Érdekes kérdés, miszerint a szabályzat a feltételeknek való meg nem felelés estére a szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményét fűzi. Tehát nem korrigál, hanem az egész szerződést teszi érvénytelenné. Felmerül azonban a kérdés, hogy honnan van jogköre egy országos sportági szakszövetségnek egy szerződés érvénytelenségének körében dönteni.¹⁶⁸

2012. január 1-től hatályos az a rendelkezés, mely szerint semmis az a szerződés, amellyel a sportszervezet a hivatásos sportoló részére a spottevékenységére kötött munkaszerződésben, vagy megbízási szerződésben foglaltakon túl anyagi előnyt biztosít.

3.3. Hivatásos sportolói szerződés a gyakorlatban, különös tekintettel a labdarúgásra

A FIFA Szabályzata a szerződések tiszteletben tartásának elvét egyértelműen kimondja. A többi alapelvvel együtt nemzeti szinten is kötelező szabály és változtatás nélkül bele kell foglalni az egyesületek szabályzataiba, valamint közvetetten a szerződéses kapcsolatokba is.¹⁶⁹ Ezen elve az interkontinentális labdarúgó szervek, karöltve a karöltve a kötelmi jog alapvető szabályanyagával és elveivel (pacta sunt servanda, jóhiszeműség, elvárhatóság) hivatottak biztosítani egy modern és kiszámítható sportjogi szabályanyag alapját.

A játékosok és az egyesület közötti szerződés típusa a FIFA és az UEFA szabályai szerint kizárólag munkaszerződés lehet. A nemzetközi szövetség szóhasználata, valamint a „pénzügyi” szerződés fogalmának értelmezése céljából kiadott FIFA állásfoglalás is egyértelműen alátámasztja a munkaszerződés kizárólagosságát.¹⁷⁰ Itt megjegyzendő, hogy az állásfoglalás iránymutatása mellett gyakori a megbízási szerződés a sport világában azért, mert ez legkönnyebben megszüntethető szerződés.

¹⁶⁸ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. *Gazdaság és Jog*. 2010. (18. évf.) 12. sz. 4. oldal

¹⁶⁹ Regulations on the Status and Transfer of Players FIFA. 13. cikk, 16. cikk

¹⁷⁰ Sárközy Tamás szerk.: *A magyar sportjog alapjai HVG-Orac*, Budapest, 2000. 144., 153. oldal

Általánosan elfogadott gyakorlat az is, hogy akár a játékos, akár a sportszervezet képviselőjében ügynök segíti az átigazolást, illetve a szerződéskötést.¹⁷¹

A szerződéseknél kiemelten fontos lehet az, hogy a munkavállaló a szerződésben kijelenti, hogy mindazon képességekkel és tapasztalatokkal rendelkezik, amelyek a szerződésből folyó feladatok ellátásához szükségesek, ezért a munkavállaló sportfegyelmi felelősséggel tartozik. Ha a felek vitás ügyeiket rendezni nem tudják, elsősorban az MLSZ szabályzataiban írt szervekhez kötelesek fordulni a jogvita eldöntése végett. Amennyiben mégis bírósági útra terelődik a vita, úgy a felek alávetik magukat a Sport Állandó Választott Bíróság, vagy a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Állandó Választottbíróóság kizárólagos illetékességének.¹⁷²

A munkavállaló kizárólag a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulásával létesíthet a szerződésben meghatározott sporttevékenységgel össze nem függő munkaviszonyt vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyt.

A munkavállaló sporttevékenység folytatására a szerződésben meghatározott sportágban további jogviszonyt nem létesíthet, más sportágban való sporttevékenységre vonatkozó további jogviszony létesítéshez a Munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

¹⁷¹Németországban munkaszerződés keretében alkalmazzák a játékost, amely ugyancsak blankettaszerződés. A szerződésben a felek egyértelmű kötelezettséget vállalnak arra, hogy elfogadják a német labdarúgó-szövetség alapszabályát, szabályzatait és alávetik magukat a szabályzatokban meghatározott eljárási rendnek. Külön rendelkezik a szerződés arról, hogy a játékos átengedi az egyesületnek személyiségi jogainak hasznosítását, de csak olyan mértékig, ameddig az a hivatásos játékos munkaviszonyát érinti. Jelentős részét képezi a két fél közötti megállapodásnak a biztosításokkal kapcsolatos kikötés, amennyiben az egyesület köteles biztosítást kötni a játékos javára arra az esetre, ha meghal, továbbá balesetből vagy betegségből eredő teljes vagy tartós játékképtelensége adódna. Az egyesülettel kötött megállapodáson kívül minden egyes játékos szerződést köt a német labdarúgó-szövetséggel azért, hogy elnyerje a hivatásos játékos státust, ezzel együtt jogot szerezzen arra, hogy részt vegyen a szövetség által szervezett versenyeken, mint a profi liga egyik csapatának játékosa. E tekintetben a játékos külön is aláveti magát a szövetség különböző szabályzatainak.

¹⁷² Munkaszerződés hivatásos sportolóval. 2011. április 28. Forrás: MLSZ.

A munkavállaló a szerződés fennállásának ideje alatt egyéni szponzorálási szerződést kizárólag a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulása esetén köthet. A munkavállaló a vonatkozó jogszabályokban felsorolt teljesítményfokozó szereket és készítményeket (dopping) nem használhatja, módszereket nem alkalmazhatja, még akkor sem, ha az adott doppingfajta egészségügyi kockázattal nem jár. A munkavállaló a szerződésben kijelenti, hogy tudomással bír arról, hogy a dopping használata és a felhasználás kísérlete egyaránt jogszabályba ütközik. A munkavállaló köteles a doppingellenes tevékenységben részt venni és közreműködni. Szerződő felek kijelentik, hogy a szerződésből fakadó bármilyen jogvitájuk esetén kizárólag a Magyar Labdarúgó Szövetség hatáskörrel rendelkező szervéhez (Igazolási és Átigazolási Bizottság, Fegyelmi Bizottság) illetve az illetékes polgári vagy munkaügyi bírósághoz fordulnak jogorvoslatért a szerződő felek megállapodás alapján a munkáltató kizárólagosan jogosult a munkavállaló arcképéhez, megjelenéséhez való jogával rendelkezni (ún. „image rights”) – illetve a csapat egészének megjelenésével kapcsolatos jogok is a munkáltatót illetik.

A felek még abban is megállapodnak, hogy a médiában egymásról a jövőben is csak pozitív tartalmú nyilatkozatokat, kijelentéseket tesznek a másik félről.

A hivatásos sportoló megőrzi a munkáltató és tagjai jó hírnevét a szakmai és a magánéletben egyaránt, tartózkodik minden, a munkáltató és tagjainak hírnevének ártó kijelentéstől, illetve magatartástól, különös tekintettel hivatalos és közszerepléseire; a munkavállaló saját magánéletére vonatkozó – a munkáltatót kétség kívül nem érintő – nyilvános nyilatkozatot korlátozás nélkül szabadon tehet. Megőrzi a munkáltató és tagjai jó hírnevét a szakmai és a magánéletben egyaránt, tartózkodik minden, a munkáltató és tagjainak hírnevének ártó kijelentéstől, illetve magatartástól, különös tekintettel hivatalos és közszerepléseire; a munkavállaló saját magánéletére vonatkozó – a munkáltatót kétség kívül nem érintő – nyilvános nyilatkozatot korlátozás nélkül szabadon tehet. Évente 10 alkalommal, előzetes egyeztetés alapján megjelenik a sportszervezet különböző rendezvényein (pl. konferencia, gyűlés,

toborzó, gyermektorna, média-megjelenés, PR rendezvény). Sportszerűen viselkedik a mérkőzéseken, edzéseken, edzőtáborokban, minden egyéb alkalommal. Professzionális sportolóhoz méltó életmódot folytat, amely elősegíti az edzéseken és mérkőzéseken ahhoz, hogy képességei szerint a legjobb teljesítményt nyújtsa. A szerződésben szabályozott bármely kötelezettség megszegése súlyos szerződésszegésnek minősül, illetve a kirívóan súlyos sportszerűtlenség szintén súlyos szerződésszegés.

A munkáltató egyoldalúan felbonthatja a szerződést, amennyiben a játékos szezononként nem lép pályára a mérkőzések minimálisan 50 %-ban, melynek számbavételén az esetleges időközbeni sérülések kívül esnek. A munkavállaló kijelenti a szerződésben, hogy rendelkezik minden olyan engedéllyel, amely szükséges ahhoz, hogy a hatályos jogszabályi előírások szerint hivatásos labdarúgói tevékenységet lásson el munkaviszonyban a munkáltatónál. A munkavállaló kijelenti, hogy rendelkezik azon sportképességekkel, amelyek alkalmassá teszik arra, hogy a munkáltató által működtetett labdarúgó csapatnál tevékenységét egy első osztályú labdarúgótól elvárható színvonalon lássa el. A munkáltató kijelenti, hogy nincs tudomása olyan betegségről, vagy sérüléséről, amely az előzőekben írt tevékenység ellátására alkalmatlanná tenné, vagy tartósan vagy jelentősen akadályozná. Továbbá nyilatkoznia kell korábbi sérüléseiről és műtéteiről.

A munkabért sok esetben sávos jelleggel határozzák meg a szerződésben félévente béremeléssel, végül automatikusan, a jövőre nézve fix összeget határoznak meg, amennyiben a játékos a bajnoki szezon NB I-es és Magyar Kupa mérkőzések 30%-án pályára lép. A felek rögzítik, hogy a munkavállalónak a nemzeti válogatott keretében történő szereplésére a kirendelésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy a kirendeléshez a munkavállaló előzetes hozzájárulása szükséges. A kirendelés összes időtartama egy naptári éven belül 44 munkanapnál hosszabb is lehet. A munkavégzéssel kapcsolatos közvetlen irányítást, utasítási jog gyakorlását,

fegyelmi jogkört a munkáltató mindenkori szakmai igazgatója látja el. Az ő távollétében a mindenkori pályaedző jogosult a munkavállaló munkáját közvetlenül irányítani. A munkáltató kötelezettséget vállal arra, hogy a szerződés időtartama alatt idejét és energiáját teljes egészében a munkáltató szolgálatába állítja, legjobb tudása szerint szolgálja a munkáltató érdekeit és a sporttevékenységét legjobb tudása szerint a tőle elvárható legnagyobb gondossággal látja el. A szerződés szövege tartalmazza, hogy nem folytathat különösen veszélyes, extrém sportnak minősülő tevékenységeket – ezeket a szerződés tételesen felsorolja-, melynek folytán közben bekövetkezett baleset miatt szükségessé vált ellátást az Egészségbiztosítási Alap nem finanszírozza, valamint nem sítel, snowboardozik, szánkózik. A nem munkáltató tevékenysége során üzött kispályás futball előzetes szakmai igazgatói engedélyhez kötött. A munkavállaló köteles jól látható logóval ellátott, a munkáltató által meghatározott márkájú futball cipőket, sípcsontvédőket viselni. A munkavállaló akkor viselhet nem ilyen márkájú futball cipőket, ha harmadik személlyel kötött jóváhagyott szerződést köt. Megnyilvánulásaival, nyilatkozataival elősegíti a munkáltató pozitív arculatának, jó hírnevének kialakítását. Tanulmányozza a klubja történelmét, ebből a témából vizsgát tesz, ha ez a vizsga nem kerül letételre az adott bajnoki félév végéig, az a munkavállaló oldalán súlyos szerződészegésnek, vagy a munkáltató belátása szerint fegyelmi vétségnek minősül. Sportolóhoz méltó életmódot folytat, amely az edzéseken és a mérkőzéseken hozzásegíti ahhoz, hogy képességei szerint a legjobb teljesítményt nyújtsa, viselkedésével, magatartásával példát mutat. Más sportszervezethez történő átigazolása tárgyában tárgyalásokat csak és kizárólag a munkáltató előzetes írásbeli tájékoztatása és hozzájárulása esetén kezdeményezhet és folytathat, ha a szerződés 6 hónapon belül lejár. A munkáltatót köteles tájékoztatni munkavállaló ügynökökkel kötött valamennyi szerződéséről.

A munkavállaló a munkaviszony fennállásának időtartamára a személyhez fűződő marketing értékeinek rendelkezési és hasznosítási jogát kizárólagos

jelleggel a munkáltatóra ruházza át, melynek alapján a munkáltatónak kizárólagos harmadik személye mindenfajta igényétől, követelésétől és jóváhagyásával mentes rendelkezési joga áll fenn a munkavállaló személyhez fűződő marketing jogok hasznosítására. Ezek megszegése súlyos szerződésszegésnek minősül. Ha a felek a szerződést határozott időre kötik, azt rendes felmondással megszüntetni nem lehet. Azonnali hatállyal bármelyik fél felmondhatja a szerződést, ha szerződésben vállalt kötelezettségeinek a másik fél nem tesz eleget. A munkavállaló rendkívüli felmondással szüntetheti meg a szerződést, ha a munkavállaló dopping vétséget követ el, vagy kábítószerrel fogyaszt, gyakori alkoholfogyasztást folytat. A munkavállaló a munkáltatói jogköröket gyakorló személye jogszerű utasításait megszegi, vagy megtagadja az utasítás teljesítését. Engedély nélkül próbajátékon, vagy edzésen, vagy mérkőzésen vesz részt más csapatnál. Engedély nélkül más sportszervezettel átigazolásról maga vagy ügynöke útján tárgyalást folytat.¹⁷³

A hivatásos labdarúgóval kötött munkaszerződés érvényesen csak akkor jön létre, ha az tartalmazza a munkavégzés módjára, a munka-, és pihenőidőre, a szabadság kiadására, valamint a munka díjazására vonatkozó megállapodást.

Semmis az a szerződés, amellyel sportvállalkozás a hivatásos labdarúgó sporttevékenységével összefüggésben harmadik személynek a hivatásos labdarúgó sporttevékenységre kötött munkaszerződésében, illetve munkavégzésre irányuló szerződésében foglaltakon túl díjazást, vagy más anyagi előnyt biztosít. Ha a munkajogi szabályok szerint a hivatásos labdarúgóval életkorára tekintettel munkaszerződés nem köthető, a tizenhatodik életévének betöltéséig csak megbízási szerződés keretében foglalkoztatható.

Hivatásos labdarúgó és sportszervezet között kötött szerződést kiegészíteni, módosítani csak mindkét fél egyetértő akaratával lehet. Egyoldalúan csak akkor mondható fel a szerződés, ha a szerződés, illetve a jogszabály, vagy más MLSZ szabályzat bármelyik szerződő felet erre feljogosítja. A munkáltatót

¹⁷³ Hivatásos sportolói munkaszerződés. 2011. december 16. Forrás: MLSZ

rendkívüli felmondási jog illeti meg, különösen az alábbi esetben: ha a munkavállalót végrehajthatóan 5 mérkőzés számot meghaladó időtartamra a játéktól eltiltották. Munkáltató ezen jogával a végrehajtható fegyelmi határozat kézhezvételétől kezdődően élhet; ezen jog a jogerős határozat kézhezvételétől számított 15 napig illeti meg. A munkáltató amennyiben él e pont alapján az azonnali hatályú felmondás jogával, annak jogszerűségét nem érinti, ha a munkavállalót sújtó fegyelmi büntetést később valamely szerv vagy bíróság megváltoztatja.¹⁷⁴

A magyar gyakorlatban kijelenthető, hogy a válogatott játékosok által végzett sporttevékenységet legfeljebb az adott sportágban kialakult szokásjog szabályozza. Számos bizonytalanság adódik ezen területtel kapcsolatban, elég, ha utalunk a honi kosárlabdázók és a szövetség közötti éveken át húzódó vitára, amely főként pénzügyi kérdéseket érintett. A magyar labdarúgás gyakorlatában meglévő elem a válogatott játékosok premizálása. Ezt a Sporttörvény által felhívott kirendelési szabályok lehetővé teszik, amikor is megengedik a munkáltatók között a megállapodást a munkavállaló kirendelés alatti díjazása tekintetében.¹⁷⁵

A válogatott játékosoknak azon túl, hogy a nemzet tizenegyben játszhatnak, a kirendelés időtartamára fedezi a szövetség a költségeket és sikerdíjban részesíti a játékosokat. Hiszen akadnak játékosok, akik a prémiumot helyezik előtérbe.

Nem egyértelmű azonban a gyakorlatban annak a jogi megítélése, hogy milyen alapon és ki minősül a válogatott esetében munkáltatónak. Természetesen az adott országos sportági szakszövetség tekinthető ilyennek a gyakorlatban, ennek azonban jogszabályi alapja nincs. Ezért is lenne megfelelő a válogatott játékosok válogatottban végzett „munkájának” szerződéses rendezése, valamint a Sporttörvény vonatkozó szakaszának finomítása a kérdésben. Érdekes és sok problémát felvető kérdés, hogy melyik

¹⁷⁴ Forrás: MLSZ Munkaszerződés

¹⁷⁵ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és Jog. 18. évfolyam, 12. szám. 2010., 6. oldal

félnek milyen körben van döntési joga a tekintetben, hogy a meghívott sportoló szerepeljen-e a válogatottban. A FIFA Szabályzat a játékosok státuszáról és átigazolásáról a következőt mondja erről: „Az egyesületek kötelesek elengedni igazolt játékosukat annak az országnak a válogatott csapatához, amelyben játékos nemzetisége alapján játékra jogosult, ha a szövetség meghívja. Ettől eltérő mindenféle szerződés tilos a játékos és az egyesület között. Általános szabály, hogy egy egyesülethez igazolt játékos köteles pozitívan válaszolni annak a szövetségnek a meghívására, amelyet képviselni jogosult nemzetisége alapján.” Megfontolandó lehet, hogy a válogatottban való szerepléssel kapcsolatban törvényi előírás legyen a játékos és az adott ország országos sportági szakszövetség közötti (esetlegesen a klubbal együtt háromoldalú) szerződés aláírása. Jelenleg ugyanis a vonatkozó és nem egyértelmű helyzetet teremtő sporttörvényi rendelkezésen kívül a klub és a játékos közötti szerződés rendelkezhet a válogatottsággal kapcsolatos kérdésekről –azonban ez nem kötelező tartalmi elem-, valamint sportfegyelmi felelőssége állapítható meg adott esetben, ha nem áll a válogatott rendelkezésére.¹⁷⁶

3.3.1. A nemzeti válogatottra vonatkozó munkajogi megoldás

A hivatásos sportolónak a nemzeti válogatott keretben történő szereplésére a Munka Törvénykönyvének a munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatásra vonatkozó szabályait kell alkalmazni azzal, hogy a munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatáshoz a hivatásos sportoló előzetes hozzájárulása szükséges. A munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatás összes időtartama egy naptári éven belül 44 munkanapnál, vagy háromszázötvenkét óránál hosszabb is lehet.

¹⁷⁶ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és Jog. 18. évfolyam, 12. szám. 2010., 6. oldal

3.3.2. Kitekintés: fizetési sapka intézménye

A National Football League a legnagyobb amerikaifutball-szövetség az USA-ban. 1994 óta az NFL-ben ún. **fizetési sapka** (salary cap) van érvényben, ami azt jelenti, hogy a játékosok összfizetése egy csapaton belül nem haladhat meg bizonyos összeget. Ezt a „sapkát” egy bonyolult formula alapján számolják ki, mely az előző évi bevételeken alapul. Ez folyamatosan növekvő tendenciát mutat, 2003-ban 75,082, 2004-ben 80,582, 2005-ben 82,5 millió dollár volt a határ. A 2006-os szezonra ez számottevő növekedést mutatott, 102 millió dollár lett az összeg.¹⁷⁷

Az idény kezdetén elképzelhető olyan helyzet, hogy a csapat többet költ, mint amit a fizetési sapka mértéke engedélyez a számára. Ilyen esetben a csapatot pénzbüntetéssel, draftjog(ok) elvesztésével sújthatják, valamint új játékost is csak akkor igazolhatnak, ha már megfelelnek a fizetési sapka követelményeinek. A játékos fizetését a tényleges bére, az aláíráspénz és a bónuszok jelentik. A fizetési sapka számításánál a bonyodalmat az aláíráspénz jelenti. A játékosok érdeke, hogy szerződésük minél nagyobb része legyen garantált összeg, amelyet biztosan megkapnak.¹⁷⁸

Az UEFA is deklarálta, hogy a klubok nem köthetnek nagyobb fizetési értékben szerződést, mint amennyi az éves bevételük. Európában több országban az szolgál megoldásul –mellyel a Magyar Labdarúgó Szövetség is foglalkozott az elmúlt időszakban-, hogy meghatározzák a juttatások felső

¹⁷⁷ http://hu.wikipedia.org/wiki/National_Football_League Letöltés időpontja: 2014.03.18.

¹⁷⁸ „Legendák szólnak arról, hogy az amerikai sportligákban a fizetési sapka (salary cap) megjelenése milyen pozitív hatással van az erőviszonyok kiegyenlítésére. Az európai sportokon nevelkedett szem számára idegen elem ez, hiszen hozzá vagyunk szokva, hogy egyes csapatok múltjuk, és ezáltal nevesebb, vagy többet költő támogatóik miatt bizony nagyobb lehetőségekkel rendelkeznek, mint mások. Így alakulnak ki a Real Madridok és az Osasunák, vagy a Manchester Cityk és a Swansea Cityk. Egy osztályban szereplő csapatok esetében láthatjuk azt, hogy a nagyobb együttesek költségvetése tízszerese, százszorosa a kisebb csapatok büdzséjének. Azokban az amerikai sportokban, ahol fizetési sapkát alkalmaznak, a jól kidolgozott mechanizmusok gátat szabnak annak, hogy a csapatok között ilyen anyagi különbségek keletkezzenek. A sapka kialakítása mögött szemléletbeli különbség húzódik. Míg az európai futballcsapatok egy része, különösen Spanyolországban és Olaszországban a totális összeomlás szélén táncol eladósodása miatt, addig az amerikai sportokban a ligák igyekeznek minden együttes létezését biztosítani, és ezt különös sikerrel teszik az NFL esetében.” http://www.profootballbusiness.com/2013_08_01_archive.html Letöltés időpontja: 2013. 08.30.

határát, de a klubok saját belátásuk szerint eltérhetnek ettől, azonban ez azzal jár, hogy a közvetítési jogokból és a szövetségi támogatásokból arányosan kevesebb összeget kapnak meg.

Magyarországon megoldásul szolgálhatna egy diszpozitív jellegű szabályozás, mely szerint maximálnák a fizetéseket, de –a bevételtől függően- a legkimagaslóbb játékosok esetében eltérést engednének.

A sportszövetség hivatásos, illetve vegyes (nyílt) versenyrendszerére vonatkozó szabályzatában meghatározhatja a hivatásos sportoló részére a sportszervezet részéről fizethető munkabér vagy megbízási díj és egyéb juttatások együttes alsó és felső határát, továbbá a részére fizethető igazolási, valamint átigazolási juttatások legalacsonyabb és legmagasabb mértékét, és a sportszervezet adott sportágban tevékenykedő összes hivatásos sportolója részére fizethető valamennyi juttatás alsó és felső határát.¹⁷⁹

A hatályos Sporttörvény tehát tartalmaz az ún. fizetési sapkának megfelelő rendelkezést, mégsem élnek ezzel a lehetőséggel a sportszövetségek, vélhetően azért, mert ez az intézmény a felek szerződési szabadságát korlátozná. Azért örvendene nagy népszerűségnek a fizetési sapka intézménye véleményem szerint, mert fékezve lenne a felelőtlen gazdálkodás a kluboknál és ez által megoldódna a magyar labdarúgás egyik legnagyobb problémája, hiszen sok esetben a bajnoki évad második felében a klubok egyszerűen fizetéképtelenné válnak.

Magyarországon jellemzően kétfajta munkabér megállapítási módszert alkalmaznak. Az egyik az időbéres rendszer, a másik pedig sportolói szerződések esetében is alkalmazott teljesítménybérezés, az úgynevezett mozgó bér. Ez tulajdonképpen egy bérezési megállapodás, egy előre meghatározott teljesítmény eléréséhez kötik a felek a munkabér kifizetését. Ezzel a megkötéssel a sportoló jobb teljesítményre ösztönzése érhető el. A mozgó bérek csoportjába tartoznak még a különböző pótlékok, díjazások, jutalmak, prémiumok. Gyakran előforduló eset, hogy a sportoló a

¹⁷⁹ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 34.§ (3)

munkaszerződés időtartama alatt pontprémiumra jogosult. A szerződések pontosan meghatározzák, hogy eredményesség esetén pontonként milyen összeg kerül kifizetésre. Ezen összeg változik annak függvényében, hogy a sportoló kezdőként, vagy csereként lép pályára, illetőleg kispadra kerülés esetén.

3.3.3. Színlelt szerződések a hivatásos sport területén

A színlelt szerződés más szerződést leplez. A felek jogait és kötelezettségeit pedig ezen leplezett szerződés alapján kell megítélni. A régi és az új Polgári Törvénykönyv szabályozása ebben a tárgykörben megegyezik.

A felek gyakran olyan polgári jogi szerződést kötnek, amelyek munkaszerződést lepleznek, és amelyek jogkövetkezménye a szerződés semmissége.

A színlelt szerződés célja csaknem mindig valamilyen harmadik személy jogainak, törvényes érdekeinek kijátszása: ilyenkor ugyanis a felek akaratnyilatkozata a kívülálló szempontjából megfelel egy szerződés alaki és látszólag a tartalmi kellékeinek is, ám a felek vagy egyáltalán nem akarnak szerződést kötni, vagy a kívüllág felé e szerződéssel egy másik szerződésüket leplezik.¹⁸⁰ A szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni.

„...elfogadhatatlan, hogy színlelt szerződésekkel ma csalásra kényszerítik a magyar sportolókat, nem teszik lehetővé, hogy rendesen leadózott jövedelemhez jussanak. De vajon kik kényszerítik bármire és valójában csalásra a magyar sportolókat? Miközben a kormányzat deklarált célja a más országokban sikeres mintákon alapuló „üzleti alapú sportpiac megteremtése”, addig a fenti felületesnek tűnő sommázatok inkább a nemzetközi sportpiac részletkérdéseiben történő elmélyülés hiányára utalhatnak. A nemzetközi sportgazdaságot ismerő szakértők számára joggal vetődhet fel például az a kérdés is, hogy a sportszponzorációból származó lehetőségek kihasználásával

¹⁸⁰ Bíró György: Kötelmi jog, „Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2006. 328., 329.,330. oldal

vajon miért ne lehetne –igaz a munkabéternél jóval kedvezőbb- legális struktúrával adózó jövedelemhez juttatni a sportolót, ezáltal a hazai klubok nemzetközi versenyképességét is életben tartani, netán erősíteni?”¹⁸¹

Természetesen az sem megoldás, hogy a sportszerződések helyett a teljes futballtársadalom érdemben csak arculat-átviteli szerződéseket köt, azt azonban már semmi nem indokolja, hogy a meghatározó arculati értéket képviselő játékosokkal egy bizonyos nagyságrend felett ne kössenek optimálisan adózó marketingszerződéseket a klubok. Minél kisebb az állami teher, annál több pénz fordítható magára a játékosra, ami növeli a klub versenyképességét. Jól átgondolt struktúrákat kell tehát felépíteni, ehhez viszont először stabil, jól felépített jogszabályi környezetre lenne szükség. Az átláthatóság és a pénzek „asztal fölé kerülése” nem jogcím függvénye, az adófizetési teher viszont annál inkább az. Újra kell fogalmazni a hivatásos sportjogviszonyt szabályozó sporttörvényi rendelkezéseket abból a szempontból is, hogy a labdarúgóklubok ne értelmezzék úgy, hogy az image pénzek kifizetésére a sportszervezettől elkülönülő gazdasági társaságokat kelljen létrehozniuk, hiszen ez további gazdasági, könyvviteli nehézségekkel, az adminisztráció felesleges megkettőzésével jár együtt. A sporttevékenységre irányuló sportjogviszonyt és az esetlegesen ezt kiegészítő arculati jogok felhasználását szabályozó szerződést akár egyetlen, áttekinthető és egyértelmű sportszerződésben össze lehet foglalni még akkor is, ha a sportoló az image jogait harmadik személy gazdasági társaság útján hasznosítja.¹⁸²

Összegzésként tehát elmondható, hogy sok esetben megkötésre kerül egy keretszerződés, ami a szerződéses kapcsolatokat magába foglalja. A keretszerződést sok esetben hibásan előszerződésnek tekintik. A keretszerződésben utalnak a másik két szerződésükre is, amiből jellemzően az egyik egy megbízási szerződés, ami ténylegesen a tevékenység ellátására szól.

¹⁸¹ Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám. 30., 31. oldal

¹⁸² Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám.38., 39. oldal

Minden sportágban a sportági szakszövetségekhez mindig csak egy szerződést nyújtanak be, ez többnyire a megbízási szerződés. Ezeknél a jogviszonyoknál jogvita esetén nehéz megítélni, hogy melyik kötelmi helyzet alapján ítéljük meg: a keretszerződés alapján, vagy a megbízási szerződés alapján.

3.4. Vállalkozási szerződés

A sportban viszonylag ritka a vállalkozási szerződés, a sport természetét illetően ugyanis többnyire gondossági kötelezettséget tartalmaz. Az eredmény kötelem a sportmenedzsment világában, azokban a szerződésekben jelenik meg, amelyekben valamely „opust” kell produkálni: valamit felépíteni, létesíteni, létrehozni stb.¹⁸³

A sportolókkal megkötendő szerződések kötelező tartalmi elemeit a magyar joggyakorlatban a Magyar Labdarúgó Szövetség Igazolási és Átigazolási szabályzata határozza meg.

Vállalkozó vállalja nagypályás labdarúgó csapat felkészítését, kiegészítő feladatokat ellátását vállalkozói díj ellenében.

Előre esedékesen hetente, ún. edzéstervet készít, amit a megelőző héten le kell adnia a cégvezető részére. Időszakosan köteles felmérni az egyes labdarúgók erőnléti szintjét, és terhelhetőségét.

Tekintettel arra, hogy az előzőekben részletezett vállalkozási tevékenységével összefüggő anyagokat csak akkor tudja a vállalkozó megalapozottan elkészíteni, ha figyelemmel kíséri a labdarúgó csapat teljesítményét, így köteles valamennyi edzésen, felkészülési és tétmérkőzésen részt venni.

A vállalkozási szerződés teljesítéséhez alvállalkozó közreműködését veheti igénybe a vállalkozó.

A vállalkozó tevékenységét saját eszközeivel végzi. A megfelelő teljesítések igazolását a megrendelő cégvezetője látja el, aki szükség esetén utasításokat ad. A vállalkozó a megrendelő utasításai szerint köteles eljárni. Ha a

¹⁸³ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG-ORAC, Budapest, 2011. 80. oldal

megrendelő célszerűtlen, vagy szakszerűtlen utasítást ad, erre a vállalkozó köteles őt figyelmeztetni. A vállalkozót titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tény, adat, információ tekintetében, amelyről a vállalkozási szerződés teljesítése során szerzett tudomást. Megsérti a vállalkozó a titoktartási kötelezettségét, ha a vállalkozási szerződés teljesítése során tudomására jutott tény, adatot, információt jogosulatlanul (a titoktartási kötelezettség alóli felmentés hiányában) felhasználja, nyilvánosságra hozza, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé teszi, vagy azzal egyéb módon visszaél. A vállalkozónak mozgó bérezése van, hiszen prémiumra jogosult, melynek részletszabályai megtalálhatóak a szerződésben. A vállalkozó kártérítési igényvel léphetett fel egy elhamarkodott, vagy a hiányos szabályozatlanság miatt megalapozatlan döntés következményei káros kihatásai ellen. Ez a visszás helyzet abból adódott, hogy a vállalkozó, akinek anyagi lehetőségei hírnevétől függöttek, többirányú szerződéses kötelezettség tagja volt: menedzserével tartós megállapodása volt, változó időszakokra a legkülönbözőbb reklámszerződések alanya volt, versenyek leszerződött résztvevője, sportegyesületének alkalmazottja.¹⁸⁴

A szerződés teljesítésének feltétele az eredmény létrehozása¹⁸⁵, másképpen fogalmazva: a vállalkozó egy jogügyletileg korlátozott szolgáltatás teljesítésére vállal kötelezettséget, amely maga az eredmény.¹⁸⁶ A megbízott díját akkor is követelheti, ha eljárása nem vezetett eredményre.¹⁸⁷

A díj fizetésére a megrendelő pedig akkor köteles, ha a vállalkozó a szerződésben vállalt eredményt elérte.¹⁸⁸

A munkajogviszony a német jogban a BGB-n, a Polgári Törvénykönyvön alapul, nincsen külön Munka Törvénykönyve, mint Magyarországon. Ennek

¹⁸⁴ Karner Ottó: Sportjog és gazdaság. Magyar jog, 1996. (43.évf.) 8. sz. 477. oldal

¹⁸⁵ Nochta Tibor - Kovács Bálint - Nemessányi Zoltán: Magyar polgári jog, Kötelmi jog különös rész, Budapest – Pécs 2004 42. oldal

¹⁸⁶ Kiss György: A munkaviszony, a megbízási és a vállalkozási szerződés elhatárolása, Cég és Jog 1999. évi 1. szám 22. oldal

¹⁸⁷ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről 478.§ (2)

¹⁸⁸ Nochta Tibor - Kovács Bálint - Nemessányi Zoltán: Magyar polgári jog, Kötelmi jog különös rész, Budapest – Pécs 2004 42. oldal

megfelelően a hivatásos sportolói jogviszony alapja a német jogban a fennálló kötelmi jogviszony, amelynek tartalma egy szolgáltatás.¹⁸⁹

A játékosok és az egyesületek közti szerződés jogi jellegét, hogy ez csak munkajogi lehet, rögzítette az MLSZ 1994. július 1-jén hatályba lépett átigazolási szabályzata is. A munkaviszony kötelező jellegének áttörését a FIFA 1994. évi Igazolási és Átigazolási Szabályzatára hivatkozva az MLSZ 1995. évi Átigazolási Szabályzata hozta azzal, hogy szó szerint idézte a játékosok státusával és átigazolásával kapcsolatban hozott szabályzat egyik cikkelyét, amely kimondta, hogy minden olyan játékosnak, akit nemzeti szövetsége nem amatőrnek minősít, rendelkeznie kell egy írásos szerződéssel, az őt alkalmazó egyesülettel. Ezek a szerződések előre meghatározott időszakra szóló „pénzügyi” szerződések voltak. Az MLSZ 1996. július 1-jén hatályba lépett szabályzata visszaállította a munkaviszony kizárólagosságát.¹⁹⁰ Az Európai Bíróság döntései alapján a hivatásos sporttevékenység gazdasági tevékenységnek minősül.¹⁹¹

A sport területén működő vállalkozók tevékenysége meghatározóan gazdasági. Előbb-utóbb e tevékenység sokkal inkább a gazdasági szférába fog tartozni, mint az amatőr sportra szervezett személyegyesületek keretei közé. A gazdasági kamarák keretei között a 90-es évek közepén minden további nélkül elképzelhető volt a „sportmenedzselés” és a „sportvállalkozás”. Mivel bárki lehetett „sportmenedzser” - aki kellően otthonosan mozgott a sport területén-, ennek következtében markánsan megjelent a két érdek: a menedzser rövidtávú gazdasági érdeke és a sportoló vállalkozó hosszú távú fennmaradási érdeke.¹⁹² Tág értelemben sportszerződésnek tekinthető minden olyan –polgári jogi, vagy munkajogi- megállapodás, amelynek tárgya elsősorban

¹⁸⁹ Fritzweiler, Jochen - Pfister, Bernhard - Summerer, Thomas: Praxishandbuch Sportrecht München 1998 Fritzweiler, Jochen 215.; BGB 241. § (1) bekezdése

¹⁹⁰ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 130.,131. oldal

¹⁹¹ Walrave & Koch v. Association Union Cycliste Internationale ügy (C-36/74), illetve az északolaszországi Rovigo bíróságától elé került perben pedig a Bíróság szó szerint kimondta azt a tételt, hogy a hivatásos - professzionális - labdarúgás kifejezetten gazdasági tevékenység. Lásd: Kecskés László: EU jog és jogharmonizáció, Budapest 2005, 823-824.

¹⁹² Karner Ottó: Sportjog és gazdaság. Magyar jog, 1996. (43.évf.) 8. sz. 478. oldal

sporttevékenységgel kapcsolatos, illetőleg a sporttevékenység gyakorlásából ered. Szűk értelemben véve sportszerződés a sportoló és a sportszervezet között létesült, a munkajog és a polgári jogi szabályozás sajátosságait is tartalmazó, elsődlegesen sporttevékenység végzésére irányuló megállapodás. A magyar sportjogi gyakorlatban a sportolói jogállással kapcsolatban alapvetően a játékos és az őt versenyeztető klub közti amatőr, illetve professzionális sportszerződés ismert. Emellett ugyancsak a sportolókkal kapcsolatos a Sporttörvény által is nevesített kereskedelmi szerződés, továbbá létező (bár egyelőre nem elterjedt) gyakorlata van a tehetséges labdarúgókkal kötött tanulmányi szerződésnek.¹⁹³

A Sporttörvény deklarálja, hogy versenyző a sportteljesítményéhez, az elért eredményeihez igazodó mértékben igényelheti a sportszervezetétől az eredményes sporttevékenységhez szükséges felkészülési, versenyzési lehetőség biztosítását.

Összefoglalva a sportszervezetek és a sportolók között az alábbi szerződéstípusok alakultak ki:

1. Kizárólag munkaszerződés és ennek keretében biztosítja a sportszervezet a játékos részére a sportoláshoz szükséges személyi és tárgyi feltételeket, valamint a fizetést, a sportoló pedig ezen szerződés keretében vállalja el a klubbal szembeni valamennyi sporttevékenységével összefüggő kötelezettségét.
2. A felek között a Polgári Törvénykönyv alapján megbízási, vagy vállalkozási szerződés jön létre, ahol a sportoló egyéni vállalkozóként szerződik.
3. Az előző kettő egyvelege, azaz vegyes megoldás: általában munkaszerződésben minimálbér, külön szerződésben megbízási vagy vállalkozási jogviszony keretében a többi díjazás.

Az MLSZ Átigazolási Szabályzata 1997. évi módosításában alkalmazta először a sportszervezet fogalmát, illetőleg rögzítette elsőként az elnökség azt,

¹⁹³ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és jog, 2010. (18. évfolyam) 12. szám. 3. oldal

¹⁹³ 1998. évi XXXI: törvény

hogy a sportszervezet és a játékos között megkötendő „pénzügyi” szerződésnek milyen elemeket kell tartalmaznia kötelezően. A szerződés időtartamát, a havi illetményt, valamint az egyéb jogcímen járó juttatásokat, a kifizetések határidejét és módját, a felek jogait és kötelelességeit, a kötelelességzés következményeit, az esetleges különszerződésre történő utalást, amelyet a sportszervezet és a labdarúgó, mint egyéni vállalkozó, vagy bt, illetve kft. tag kötött.¹⁹⁴

A klubvezetők ösztönözték a játékosokat gazdasági társaságok, főleg bt-k és kft-k megalapítására, mert így a klubnál költségként lehetett elszámolni a társaság által kibocsátott számlákat. Nem lehetett azonban a klubvezetők felelősségét sem megállapítani, mert a játékosok egy része is kiállt a számlás rendszer mellett megtanult költségből élni. A sportolók által alapított gazdasági társaságoknak az alapítási és működési költségeit a játékosoknak kellett fedezniük. A sportszervezetek ebben az időszakban munkaszerződéseket a hivatásosokkal nem kötöttek. Munkaszerződésről és vállalkozói szerződésről volt szó, vagy kizárólag egyéni vállalkozói szerződésről. A felek a kölcsönös bizalomra építve azt a konstrukciót alkalmazták, hogy minimálbéres munkaszerződést kötöttek meg, illetve megbízási vagy vállalkozási szerződés keretében marketingtevékenység vagy más jogcímen kötik meg a kiegészítő szerződést a már meglévő gazdasági társaságokkal. Ennek a veszélyei: a kiegészítő szerződések munkaszerződést lepleznek, vagy színlelt szerződések. Ha a felek között a szerződéskötéskor lévő bizalmi viszony meginog, az egyéni vállalkozóként kötött szerződés alapján a klub ellen nem volt megállapítható olyan szerződésszegő magatartás, amely ellen a játékos a szövetség előtt jogvédelmet élvezhetett, illetőleg a sportszervezet a szerződés lejártakor nem tudta az átigazolási díjba beszámítani azt az összeget, amelyet a játékos nem a labdarúgó tevékenységéért kap. Az 1990-es évek második felében megnőtt azon ügyeknek a száma, amelyek az egyesületek, később a sportszervezetek

¹⁹⁴ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 135-136. oldal

szerződéses kötelezettségeinek, elsősorban anyagi természetű kötelezettségvállalások nem teljesítés emiatt kerültek a Magyar Labdarúgó Szövetség különböző bizottságai elé. Az 1998-99-es bajnokságban mintegy 300 esetben fordultak a bajnokság első két osztályában szereplő labdarúgók jogi segítségért – az akkori nevén- Hivatásos Labdarúgók Szakszervezetéhez- ma: Hivatásos Labdarúgók Szervezete. Előfordultak olyan esetek is ebben az időszakban, amikor maga a szerződés megkötése ütközött jogszabályba, a szövetség szabályzatába, vagy a szerződések rendelkezései voltak értelmezhetetlenek.¹⁹⁵

Hollandiában a hivatásos sportolókat munkajogviszony keretében foglalkoztatják. A klubok a játékosok szervezetével kollektív szerződést kötnek.

Németországban formaszerződés keretében, munkajogviszonyban alkalmazzák a játékosokat. A feleknek kötelességük elfogadniuk a Német Labdarúgó Szövetség alapszabályát.

3.5. Tanulmányi szerződések

Ezen szerződéseket a Sporttörvény nem nevesíti, a tanulmányi szerződés szabályait a Munka Törvénykönyve tartalmazza: A munkáltató szakemberszükségletének biztosítása érdekében tanulmányi szerződést köthet. A szerződésben a munkáltató vállalja, hogy a tanulmányok alatt támogatást nyújt, a másik fél pedig kötelezi magát, hogy a megállapodás szerinti tanulmányokat folytatja, illetőleg a képzettség megszerzése után meghatározott időn keresztül a munkáltatóval munkaviszonyát fenntartja.

Az utánpótlás nevelés fontossága az utóbbi időkben hazánkban is a sportpolitika, és sportstratégia első számú szempontjai között szerepel. A klubok is felismerték, hogy a tehetségek kinevelésével sokrétű versenyelőnyhöz juthatnak – nem kizárólag gazdasági téren.

¹⁹⁵ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 137., 138.,139. oldal

Jelenleg hazánkban a labdarúgás sportágban figyelhető meg az akadémiai rendszerű, bentlakásos intézményi forma, amelyben a fiatal sportolókat a sportképzés a tanulmányi kötelezettségeik megszervezésével is ösztönzi. Ez természetesen a klub részéről anyagi befektetés, amelynek legkézenfekvőbb biztosítása a nevelésből kikerült, kész labdarúgó sportbeli vagy gazdasági értékének a klub számára való fenntartása.

A tanulmányi szerződéssel kapcsolatban a gyakorlatban több helyütt felmerült probléma a felek személye.

Az akadémiák mindenütt az „első csapattól” elkülönült működtetésűek (alapítvány, egyesület). Kérdés ez esetben, hogy amennyiben a felek tanulmányi szerződés kötését határozzák el, amely szervezet a sportolóval szerződő fél –az akadémia, vagy a sportvállalkozás.

A másik fontos kérdés, illetve betartandó szabály a fentebb említett MLSZ NYIÁSZ-beli¹⁹⁶ rendelkezés, a sportszerződések és a fiatalok kapcsán: a „három éves szabály”. A középiskola, amelyben az akadémiai képzés mellett járnak a sportolók minimum 4 éves.¹⁹⁷

3.6. Képzési kártalanítás

Az MLSZ 2003-ban hatályba lépett igazolási és átigazolási szabályzatának értelmezési rendelkezése a nevelési költségtérítést és a képzési kártalanítást is definiálta.

Képzési kártalanítás: az az összeg, amelyet azok a sportszervezetek kapnak, amelyek olyan 12-23 év közötti labdarúgókat neveltek, akik 23 éves koruk betöltéséig más sportszervezethez átigazoltak és ott hivatásos szerződést kötöttek velük.

A hatályos Magyar Labdarúgó Szövetség Nyilvántartási, Igazolási és Átigazolási Szabályzat kiegészült még azzal, hogy amikor a labdarúgó 21. életévének betöltése előtt aláírja első hivatásos szerződését. A nevelési

¹⁹⁶ Magyar Labdarúgó Szövetség Nyilvántartási, Igazolási és Átigazolási Szabályzat

¹⁹⁷ Horváth Gábor: A sportszerződésekéről. Gazdaság és Jog, 2010. (18. évfolyam) 12. szám 8. oldal

költségtérítés az az összeg, amelyet a hivatásos bajnokságban szereplő sportvállalkozás fizet utánpótlás nevelés céljára az MLSZ Képzési Kártalanítási Alapjába, a más sportszervezettől átigazolt 23 évet be nem töltött labdarúgóval kötött hivatásos szerződés után.¹⁹⁸ Ha belföldön történik az átigazolás, a Magyar Labdarúgó Szövetség által megállapított összeg kerül kifizetésre képzési kártalanítás címen az úgynevezett nevelő egyesületnek. A FIFA különböző kategóriákba sorolja az országokat. Hogy ki melyik kategóriába kerül a 4-ig terjedő skálán, függ az ország futballkultúrájának színvonalától és attól az összegtől, amit vélhetően a képzésére költhettek. A hatályos MLSZ Nyilvántartási, Igazolási és Átigazolási Szabályzata ugyanakkor összefoglalóan képzési és nevelési költségtérítést szabályoz.

3.7. Szerződészegés

A szerződést formailag nem a sportszervezet, hanem egy „külsős” cég köti a játékosal, amelynek következtében az esetleges szerződészegés miatti eljárásra, illetve a szerződészegő fél bármilyen formában történő szankcionálására a Magyar Labdarúgó Szövetségnek, (illetve semmilyen, labdarúgáson belüli vitarendezési fórumnak) nincs hatásköre. A szerződések többsége a számlák kiegyenlítésének feltételeként írja elő az úgy nevezett teljesítésigazolás aláírását, ez pedig gyakorlatilag lehetetlenné teszi az igényérvényesítést.

A munkaszerződésből eredő pénzügyi illetve egyéb vitákra az MLSZ-nek van ugyan hatásköre, azonban – mivel a minimálbér megfizetésére minden klubnál ügyelnek – ilyen jogvitára gyakorlatilag nincs példa, az MLSZ ez irányú joggyakorlata gyakorlatilag megszűnt, nincsenek ilyen ügyek. Természetesen az egyéb, nem pénzügyi természetű viták (átigazolási ügyek, szerződések

¹⁹⁸ MLSZ Igazolási és Átigazolási Szabályzat.
Jóváhagyta az MLSZ elnöksége 36/2003. (IV. 24.) számú határozatával. 2.§ (10), (11)

felbontása, érvényessége stb.) továbbra is az MLSZ megfelelő szerveinek hatáskörébe tartozik.

Kitekintve más sportágakra megállapíthatjuk, hogy több változat is elterjedt a szövetségek igényérvényesítéssel kapcsolatos jogkörének terjedelmével kapcsolatban.

Röplabda: „Első fokon a Jogi és Fegyelmi Bizottság, másodfokon a sportfegyelmi fellebbviteli bizottság, ezután kérelem alapján az MRSZ Elnöksége dönt.”

Jégkorong: „A sportoló szerződésszegése esetén a szerződés lejártát követő szezon végéig nem kaphat versenyengedélyt, ha a sportszervezet a szerződésszegés megállapítása tárgyában bírósági eljárást kezdeményezett.” A következő pontnál kifejtendő példában is láthatjuk, hogy a jégkorongban a sportszerződések érvénytelenségének megállapítása körében a szövetségnek egyáltalán nincs döntési jogköre.

Vízilabda: A szabályozás különbséget tesz átigazolással kapcsolatos és fegyelmi ügyek között. Előbbi esetben vagy a polgári bírósági út áll nyitva a felek előtt (majd a jogerős ítélet alapján „határoz” a bizottság), vagy a felek közös kérelmére a Liga dönt, másodfokon pedig a Magyar Vízilabda Szövetség Elnöksége. Fegyelmi ügyekben a Sportfegyelmi Bizottság – majd a Fellebbviteli Bizottság.

Kosárlabda: Első és másodfokon is a szövetségen belül hoz döntést az illetékes bizottság, sőt a másodfokú döntés ellen is lehet a Magyar Kosárlabda Szövetség Elnökségéhez fordulni.

A klub szerződésszegése esetére a szövetségeken belül legfeljebb tehát a szerződés felbontását, valamint a szabadon igazolhatóság megállapítását lehet elérni, de sportjogi szankció (illetve az azzal való fenyegetettség) hiányában a sportolóknak csupán a következő lehetőségek állnak rendelkezésükre, arra az esetre, ha klubjuk nem teljesíti fizetési kötelezettségét.

A Sporttörvény értelmében, ha a köztartozás fennállása miatt, vagy más okból a sportszervezet nem indulhat a versenyrendszerben, vagy abból utóbb

kizárják, ez a munkáltató, a megbízó súlyos szerződésszegésének minősül és ezért a munkaviszonyt, a megbízási jogviszonyt a sportoló azonnali hatályú felmondással is megszüntetheti. A felmondás után a sportoló azonnal igazolhatóvá válik.

A helyzetet színesíti a Sport Állandó Választottbíróóság előtti eljárás.¹⁹⁹

A szerződésszegés esetei és jogkövetkezményei ugyancsak a Polgári Törvénykönyv szerint alakulnak, tehát például mindkét oldalról felmerülhet a késedelem és minőségi hiba esetén a hibás teljesítés vagy akár a lehetetlenülés jogkövetkezményei. Vétkes szerződésszegés kártérítési szankcióval is járhat.

A klubok szerződésszegése esetén a hazai szövetség, illetve a nemzetközi szövetség biztosít olyan eljárásokat a játékos részére, amellyel a jogos követeléséhez hozzá tud jutni, illetve szerződést tud bontani: „szabadon igazolhatóvá” válik. A játékos szerződésszegése esetén nem ennyire egyszerű a helyzet: az esetek egy része kezelhető fegyelmi ügy keretében házon belül. A nagyobb horderejű ügyek – doppingvétség, büntetőügybe keveredés – többnyire önmagában szankciókat von maga után a szövetségek részéről, a klubok mint munkáltatók szankciójának nem sok tere van. Elméletileg a klub kártérítést követelhet, és a Chelsea vs. Adrian Mutu ügyben láttuk, hogy akár komoly eredménnyel (17 millió font kártérítést ítelt a FIFA, illetve a CAS a klubnak), azonban ezek rendkívül ritkák.²⁰⁰

3.7.1. A fegyelmi felelősség

A fegyelmi felelősség a munkajogban alakult ki, mint a munkavállaló munkaszerződésen belüli nem anyagi természetű vétkes kötelességszegéseivel kapcsolatos egyéni felelősségi forma.

A sportszervezet keretében sporttevékenységet folytató sportoló számára a sportszervezet köteles biztosítani a sportág jellege szerinti, továbbá a versenyszabályzatban meghatározott biztonságos sporttevékenység

¹⁹⁹ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és Jog, 2010. (18. évfolyam) 12. szám 10. oldal

²⁰⁰ <http://www.ugyvedvilag.hu/laparchivum.php?ref=573> letöltés időpontja: 2012. június 27.

folytatásához szükséges feltételeket. A létesítő okirat kimondja azt is, hogy sportfegyelmi kötelezettségek vétkes megszegéséért pénzbüntetést lehet kiszabni és másodfokú szervként a sportegyesület fellebbviteli bizottságát jelöli meg. Jogkérdésként merült fel, hogy törvényes-e, hogy a sportfegyelmi kötelezettségek vétkes megszegéséért büntetésként –korlátozás nélkül– pénzbüntetés is kiszabható, továbbá, hogy az alapszabály értelmében, fegyelmi ügyekben másodfokon a fellebbviteli bizottság jár el.²⁰¹ Az amatőr és hivatásos sportolói kategória szétválasztása teremtette meg a fegyelmi felelősségre vonás intézményét. Korábban, amikor gazdasági társaság tagjaiként végeztek munkát a sportolók, a társasággal szemben nem lehetett fegyelmi felelősségre vonást alkalmazni.²⁰²

A Magyar Labdarúgó Szövetség Fegyelmi Szabályzatában meghatározta, hogy a sportszervezetek, a labdarúgók, sportszakemberek és tagjaik a labdarúgással összefüggő tevékenységük során a becsületesség, jóhiszeműség, igazságosság, a tisztesség és a sportszerűség elvei szerint kötelesek viselkedni. A Fegyelmi Szabályzat célja egyébiránt, hogy ösztönözze a labdarúgókat a játékfegyelem megtartására, a sportszervezetével, a labdarúgótársaival, az ellenfél labdarúgóival, a játékvezetőkkel, sportvezetőkkel, valamint a közönséggel szembeni sportszerű magatartásra, a Fair Play elvének betartására, továbbá nevelje a labdarúgókat arra, hogy a mérkőzéseken a játékszabályoknak és azok szellemének megfelelően versenyezzenek. A fegyelmi vétséget az elkövetés idején hatályban lévő Fegyelmi Szabályzat szerint kell elbírálni.

Aki a labdarúgással összefüggésben bárkit nyilvánosan becsületsértő kifejezésekkel illet, hátrányos, megkülönböztető intézkedéseket alkalmaz, vagy rossz hírbe hoz, valakivel szemben rágalmozó módon faj, bőrszín, nyelv, vallás vagy néprajzi hovatartozása miatt, vagy bármilyen egyéb az egyenlő

²⁰¹ Kárpáti Csaba – Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek lapja, 2009. 16. évfolyam. Különszám. 82. oldal

²⁰² A 2000. évi CXLV. törvény 15-19. §-hoz fűzött miniszteri indoklás

bánásmód elvével ellentétes, gyűlöltre uszító és/vagy lenéző cselekedetet követ el, lebecsülő szavakkal illeti az ellenfél játékosát(ait), saját játékosát, az edzőket, sportvezetőket, illetve a versenyrendszert kiíró szövetség, és az abban résztvevő sportszervezetek sportszakembereit, fegyelmi felelősségre kell vonni. Továbbá akkor is, ha a labdarúgó sportszerűtlen magatartást tanúsít, vagy a labdarúgás szabályait megsérti.

A Sporttörvény által adott felhatalmazás alapján a Kormány megalkotta a 2004. évi 39. számú kormányrendeletet, melynek hatálya kiterjed a versenyzőre; a sportszakemberre; a sportszervezetre, valamint a sportszövetségre. A kormányrendelet deklarálja, hogy sportfegyelmi eljárást a sportszövetség, illetve – ha a sportszövetség sportfegyelmi szabályzata lehetővé teszi – első fokon a sportszövetség területi szervezeti egysége vagy tagozata folytatja le. Az eljáró szerv az első fokú eljárás lefolytatására sportfegyelmi bizottságot, továbbá a sportszövetség a másodfokú eljárás lefolytatására sportfegyelmi szabályzatában meghatározott fellebbviteli szervet köteles működtetni.

A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (FIFA) is alkotott egy Fegyelmi Kódexet, mely szabályzat a FIFA által szervezett minden mérkőzésre és versenyre érvényes.

A sportolókkal szembeni eljárások mellett a szakszövetségek részéről állandósult gyakorlat volt évtizedek óta, hogy sportfegyelmi eljárást folytatnak le, illetve fegyelmi büntetést szabnak ki a különböző versenyrendszerekben részt vevő sportszervezetekkel szemben is. A fegyelmi felelősség természetes személyekkel szembeni felelősségi formaként funkcionál a jogrendszerben. A 2000. évi Sporttörvény átfogóan szabályozta a sportfegyelmi felelősséget, mind a sportolók, mind a sportszakemberek – sportvezetők, edzők-, mind pedig a sportszervezetek vonatkozásában. A fegyelmi eljárás részleteit a 34/2001. Korm. rendelet szabályozta. A 2004. évi Sporttörvény előkészítése során a magyar jogrendszerben végbement változások nyomán igény merült

fel a sportfegyelmi felelősség átgondolására. „A fegyelmi felelősség a munkajogban alakult ki, mint a munkavállaló munkaszerződésén belüli nem anyagi természetű vétkes kötelezettségszegéseivel kapcsolatos egyéni felelősségi forma, mintegy a büntetőjogi felelősség alatt és az államigazgatási jogi szabálysértési felelősség mellett. A felelősségre vonás elvi alapját az képezte, hogy a munkaszerződés megkötése után a munkavállaló nem egyenrangú fél már a munkaadóval, hanem a munkáltató alárendeltje, aki a dolgozóval szemben jogosult a felelősségre vonásra, amennyiben a munkaszerződésből származó kötelezettségeit vétkesen megszegi. Az 1992. évi Munka Törvénykönyve általános jelleggel megszüntette a fegyelmi felelősségre vonás lehetőségét, a magyar munkajogban ez csak egy-két speciális munkaviszony területén maradt fenn, így például a köztisztviselők, illetve a közalkalmazottak fegyelmi felelőssége körében. A fegyelmi felelősség speciális területét képezték eddig a sportszervezetek is, ahol a tradíciókhoz igazodva a 2000. évi Sporttörvény szerint mind a sportegyesületek, mind a sportvállalkozások fegyelmi eljárást indítottak a náluk foglalkoztatott sportolókkal, illetve sportszakemberekkel szemben.”²⁰³

A 2004-es Sporttörvény már csak a sportszövetségek részéről tesz lehetővé fegyelmi felelősségre vonást, de nemcsak a sportolókkal és a sportszakemberekkel szemben, hanem a sportszervezetekkel, mint jogi személyekkel szemben is. A nemzetközi sportgyakorlat mindig is ismerte ezt a felelősségi formát, amelytől a magyar jog sokáig tartózkodott és csak a 2000. évi Sporttörvényben jelent meg törvényi szinten. A jogi felelősség mindkét általános feltételének –jogellenes magatartás és vétkesség– mind a három fegyelmi eljárás alá vonható alanynál fent kell állnia, azaz a sportszervezet is csak vétkes szabályszegés estén vonható felelősségre. A bizonyítási teher mind a szabályszegés, mind vétkesség tekintetében a sportszövetséget terheli, tehát a sportolóval, a sportszakemberrel és a sportszervezettel szemben egyaránt. A jogellenes magatartás pedig a sportszövetség szabályzatában

²⁰³ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 139. oldal

foglaltak megszegését, azaz kötelezettségszegést jelent. A 2004-es Sporttörvény tehát nem teszi lehetővé, hogy sportszervezet- sportvállalkozás, sportegyesület- fegyelmi felelősségre vonást alkalmazzon, akár sportolóval, akár sportszakemberrel szemben. Viszont nemcsak szakszövetség folytathat le fegyelmi eljárást, hanem valamennyi sportszövetség. Mindegyik jogosult fegyelmi eljárás lefolytatására, de csak azzal a sportolóval, sportszakemberrel, sportszervezettel szemben, amelynek az adott sportszövetség versenyrendszerében részt vesz. A sportfegyelmi felelősségre vonás alapja a sportszövetség szabályzatában foglalt kötelezettségek vétkes megszegése. Mind a vétkességet, mind a kötelezettségszegést a sportszövetségnek kell bizonyítania a fegyelmi eljárás alá vonttal szemben, így nem a kimentési rendszer érvényesül, mint a polgári jogi kártérítési felelősségnél.²⁰⁴

Fegyelmi felelősségre vonás amatőr és hivatásos sportolóval szemben egyaránt lehetséges. De pénzbüntetés fegyelmi büntetést amatőr sportolóval szemben nem lehet alkalmazni. A 2004-es Sporttörvény gyakorlatban felmerült problémák alapján szélesebb keretek között tesz lehetővé fegyelmi büntetéseket a sportolóval szemben, növelve a választási lehetőségeket. A következő fegyelmi büntetések kiszabása lehetséges: szóbeli figyelmeztetés és írásbeli megrovás, a sportoló részére a sportszövetség által normatív alapon biztosított kedvezmények csökkentése vagy teljes megvonása legfeljebb egy éves időtartamra, a hivatásos sportoló munkaviszonyból származó éves átlagjövedelmének hat évi összegét meg nem haladó pénzbüntetés, az átigazolási szabályok megsértése esetén az ideiglenes, illetve végleges átigazolásból legfeljebb két évre való kizárás és a versenyzéstől, azaz a sportszövetség versenyein való részvételtől legfeljebb öt évre való eltiltás büntetés szabható ki.

A 2000. évi Sporttörvény a sportolónál a sporttevékenységtől való eltiltásról beszél és azt két évben maximálta. Ez az időtartam túl rövid volt, egyes nemzetközi szövetségek ugyanis akár még örökre való eltiltást is alkalmaznak

²⁰⁴ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 141. oldal

súlyos sportszerűtlenségek esetén. A sportszakemberekkel szembeni fegyelmi büntetés esetén egy edzőt, mivel ez a foglalkozása, nem lehet eltiltani az edzéstartástól. De attól igen, hogy a sportszövetség versenyein edzői tevékenységet fejtsen ki. A sportfegyelmi eljárás alapvető garanciális szabályait határozza meg a Sporttörvény, a részletekre nézve pedig felhatalmazást ad a Kormánynak, hogy ezeket rendelettel szabályozza. Ez jelenleg a 39/2004. Kormányrendelet. A fegyelmi eljárást az új sporttörvény kétfokozatúvá tett. A fegyelmi eljárások így gyorsan bonyolódnak, elhúzódásuk így nem teszi bizonytalanná – többek között- a bajnokságok lebonyolítását. Főszabályként csak a másodfokú jogerős határozat végrehajtható a határozat kézbesítésével, de a szövetség versenyein való részvételtől eltiltást az elsőfokú fegyelmi bizottság a másodfokú határozat meghozataláig azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja. A súlyosabb fegyelmi büntetésekkel szemben az új Sporttörvény az eddiginél szélesebb körben biztosít bírósági megtámadási lehetőséget. Az érintettek számára nyitva álló lehetőség bíróság helyett a Sport Állandó Választottbírósághoz fordulni, a másodfokú határozat kézbesítésétől számított 30 napos jogvesztő határidővel. A sportszövetségeknek sportfegyelmi szabályzatban kell megállapítaniuk sportágukban a sportfegyelmi eljárás lebonyolításának részletes szabályait.²⁰⁵

A sportfegyelmi ügyben eljáró sportszövetség az eljárás lefolytatására I. fokon eljáró fellebbviteli szervet köteles „létrehozni”. A sportfegyelmi bizottság legalább három tagból áll. Ilyen eljárást bármely fél kezdeményezhet, de a fegyelmi bizottság elnöke rendeli el. A fegyelmi eljárás alá vontat az eljárás megindításától számított 8 napon belül az eljárás tárgyát és jogalapját megjelölve írásban értesíteni kell és a fegyelmi tárgyalást az értesítés kézhezvételétől számított 15 napon belül meg kell tartani. A fegyelmi bizottság határozattal zárja az eljárást. Vagy fegyelmi büntetést szab ki, vagy megszünteti az eljárást, vagy megállapítja, hogy a fegyelmi vétséget az eljárás alá vont személy nem követte el. Az elsőfokú határozat ellen a kézbesítéstől

²⁰⁵ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 144., 145. oldal
150

számított 15 napon belül „jogorvoslati kérelem”, azaz fellebbezés terjeszthető elő. Korábban a magyar egyesületi jogban a 2000. évi Sporttörvény a sportfegyelmi ügyekben harmadfokú eljárást tett lehetővé. Ezt a rendelkezést az új Sporttörvény hatályon kívül helyezte: a sportszövetségen belül harmadfokú eljárásra nincs mód, általános jelleggel a fegyelmi eljárás alá vont jogvesztő határidőn belül bírósághoz, illetve a Sport Állandó Választottbírósághoz fordulhat. A súlyosítási lehetőséget a sportfegyelmi eljárásból a rendelet kifejezetten nem zárta ki. A fegyelmi eljárás költségeit a sportszövetség viseli főszabályként, de ha a fegyelmi felelősséget jogerősen megállapították, az általa indítványozott eljárási cselekmények költségét az eljárás alá vontnak kell viselnie.²⁰⁶

A hatályos Sporttörvény annak megfelelően, hogy a magyar egyesületi jogban nincs fegyelmi felelősségre vonás a tagokkal, illetve a szerződéses kapcsolatban állókkal szemben, illetve hogy a gazdasági vállalkozások sem folytathatnak le fegyelmi felelősségre vonást munkavállalóikkal szemben, ezentúl csak a sportszövetségek részéről tesz lehetővé fegyelmi felelősségre vonást, de nemcsak a sportolókkal és a sportszakemberekkel szemben, hanem a sportszervezetekkel mint jogi személyekkel szemben is. A sportszervezet is csak vétkes szabályszegés esetén vonható felelősségre és a bizonyítási teher mind a vétkesség, mind a szabályszegés tekintetében a sportszövetséget terheli, tehát a sportolóval, a sportszakemberrel és a sportszervezettel szemben egyaránt. A jogellenes magatartás pedig alapvetően a sportszövetség szabályzatában foglaltak megszegését, azaz kötelezettségzegést jelent. Valamennyi sportszövetség jogosult tehát fegyelmi eljárás lefolytatására, de természetesen csak azzal a sportolóval, sportszakemberrel, illetve sportszervezettel szemben, amelynek az adott sportszövetség versenyrendszerében részt vesz. A versenyzőre, illetve a sportszakemberre sportfegyelmi büntetésként: szóbeli figyelmeztetés, írásbeli megrovás, sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy

²⁰⁶ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 146., 147., 148. oldal

év időtartamra történő megvonása, pénzbüntetés szabható ki. A versenyzőre továbbá: a sportszövetség versenyein történő részvételtől legfeljebb öt évre való eltiltás, az igazolási (nyilvántartási) és az átigazolási szabályok megsértése esetén az ideiglenes vagy végleges átigazolásból legfeljebb két évre történő kizárás fegyelmi büntetés is kiszabható. A sportszakemberre továbbá a sportszövetség versenyrendszerében történő sportszakmai tevékenységtől legfeljebb öt évre való eltiltás büntetés is kiszabható. A sportszövetség a sportfegyelmi eljárást tagjaival, illetve az általa kiírt vagy szervezett versenyen (versenyrendszerben) részt vevő sportszervezettel szemben folytathatja le. Sportszervezetre sportfegyelmi büntetésként: írásbeli figyelmeztetés, a sportszövetség által adható juttatások csökkentése (megvonása), a rendezői létszám felemelésére kötelezés, sportszövetségi ellenőr fogadására és eljárási költségeinek viselésére kötelezés, a sportrendezvény nézők nélkül, zárt sportlétesítményben történő megtartásának előírása vagy szektor lezárásának elrendelése, mindkettő legfeljebb hat havi időtartamra, a pályaválasztási jog legfeljebb hat hónapra történő megvonása, a mérkőzés eredményének megsemmisítése, bajnoki pontok levonása, büntetőpontok megállapítása, nemzetközi sportrendezvényen történő részvételtől eltiltás, legfeljebb kétévi időtartamra, sportoló igazolásához (átigazolásához) való jog megvonása, legfeljebb kétévi időtartamra, a versenyrendszer alacsonyabb osztályába sorolás, abban az esetben, ha az adott versenyrendszerben (hivatásos, vegyes, amatőr) van alacsonyabb osztály, meghatározott számú (legfeljebb öt) versenyből vagy versenyrendszerből (hivatásos, vegyes, amatőr) történő kizárás legfeljebb egy évre, a sportszövetségi eljárás költségeinek viselésére kötelezés, a sportszövetségből kizárás legfeljebb egy évre, legfeljebb ötvenmillió forint pénzbüntetés szabható ki.²⁰⁷

Sportfegyelmi eljárást kell lefolytatni a sportszervezettel szemben, ha a sportszövetség alapszabályában, illetve más szabályzataiban meghatározott

²⁰⁷ 2004. évi I. törvény a sportról 12.§ (2), (3), (4), 13.§ (1), (2), (3),

előírásokat megszegi.²⁰⁸ A 2011. évi CLXXII. törvény módosította ezt a rendelkezést, 2012. január 1. előtt az előírások vétkes megszegése esetén lehetett lefolytatni a fegyelmi eljárást. Ugyanis csak azokért a cselekményért lehet felelősségre vonni a dolgozót, amelynek következményeiről tudott vagy tudhatott, és elkerülhette volna.

3.7.1.1. A fegyelmi és kártérítési felelősség problémái a sporttevékenység körében

A fegyelmi felelősség a munkajogban alakult ki, mint a munkavállaló munkaszerződésen belüli nem anyagi természetű vétkes köteleességszegéseivel kapcsolatos egyéni felelősségi forma. A hatályos Sporttörvény annak megfelelően, hogy a magyar egyesületi jogban nincs fegyelmi felelősségre vonás a tagokkal, illetve a szerződéses kapcsolatban állókkal szemben, illetve hogy a gazdasági vállalkozások sem folytathatnak le fegyelmi felelősségre vonást munkavállalóikkal szemben, ezen túl csak a sportszövetségek részéről tesz lehetővé fegyelmi felelősségre vonást, de nemcsak a sportolókkal és a sportszakemberekkel szemben, hanem a sportszervezetekkel, mint jogi személyekkel szemben is.

Amennyiben a munkavállaló a szerződésben és mellékleteiben foglalt kötelezettségeit súlyosan megszegi, illetve játéktól való eltiltása esetén – ha az eltiltás 3 hónapot meghalad – a munkáltató jogosult a szerződést rendkívüli felmondással felmondani, illetve sportfegyelmi eljárást kezdeményezni a hatályos jogszabályok szerint. Az új Munka törvénykönyve is taglalja a munkavállalók vétkes kötelezettségszegése esetén alkalmazható hátrányos jogkövetkezményeket, bár nem tartalmazza a „fegyelmi” kifejezést, azonban tulajdonképpen erről van benne szó.

A szerződő felek a munkaszerződésben kijelentik, hogy a szerződésből fakadó bármilyen jogvitájuk esetén kizárólag a Magyar Labdarúgó Szövetség

²⁰⁸ 2004. évi I. törvény a sportról 13.§ (1)

hatáskörrel rendelkező szervéhez (Igazolási és Átigazolási Bizottság, Fegyelmi Bizottság), illetve az illetékes polgári vagy munkaügyi bírósághoz fordulnak jogorvoslatért.²⁰⁹

A sportszervezet is csak vétkes szabályszegés esetén vonható felelősségre és a bizonyítási teher mind a vétkesség, mind a szabályszegés tekintetében a sportszövetséget terheli, tehát a sportolóval, a sportszakemberrel és a sportszervezettel szemben egyaránt. A jogellenes magatartás pedig alapvetően a sportszövetség szabályzatában foglaltak megszegését, azaz kötelezettségzegést jelent. Valamennyi sportszövetség jogosult tehát fegyelmi eljárás lefolytatására, de természetesen csak azzal a sportolóval, sportszakemberrel, illetve sportszervezettel szemben, amelynek az adott sportszövetség versenyrendszerében részt vesz.

A versenyzőre, illetve a sportszakemberre sportfegyelmi büntetésként: szóbeli figyelmeztetés, írásbeli megrovás, sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy év időtartamra történő megvonása, pénzbüntetés szabható ki. A versenyzőre a sportszövetség versenyrendszerében szervezett, vagy a sportszövetség, sportszervezet versenynaptárában egyébként szereplő versenyen, és sportszervezet, sportszövetség által szervezett edzésen, edzőtáborban való részvételtől történő - akár végleges időtartamú - eltiltás, az igazolási (nyilvántartási) és az átigazolási, valamint a doppingellenes szabályok megsértése esetén az ideiglenes vagy végleges átigazolásból legfeljebb két évre történő kizárás, fegyelmi vagy doppingbüntetés is kiszabható. A sportszakemberre a sportszakmai tevékenységtől - akár végleges időtartamú - eltiltás büntetés is kiszabható. A pénzbüntetés mértéke a hivatásos sportoló sporttevékenységből, illetve a sportszakember szakmai tevékenységből származó éves nettó átlagjövedelmének tizenkét havi összegét nem

²⁰⁹ Munkaszerződés hivatásos játékosal. Forrás: HLSZ

haladhatja meg. Amatőr sportolóra, vagy ingyenes megbízási szerződés alapján tevékenykedő sportszakemberre pénzbüntetés nem szabható ki.

A sportfegyelmi eljárást a sportszövetség, illetve – ha a sportszövetség sportfegyelmi szabályzata lehetővé teszi – első fokon a sportszövetség területi szervezeti egysége vagy tagozata folytatja le.

Az eljáró szerv az első fokú eljárás lefolytatására sportfegyelmi bizottságot, továbbá a sportszövetség a másodfokú eljárás lefolytatására sportfegyelmi szabályzatában meghatározott fellebbviteli szervet köteles működtetni.²¹⁰

A sportfegyelmi eljárást az illetékes sportági szakszövetség, illetve a területi szervezeti egysége vagy tagozata folytathatja le, mely szervezetek egyikének sem tekinthető a kérelmező sportegyesület. Ebből következően jogszabály erejénél fogva kizárt, hogy sportegyesület sportfegyelmi kötelezettségek vétkes megszegése miatt sportfegyelmi jogkört gyakorolhasson akár saját tagjával szemben is, hiszen erre csak sportszövetségnek, illetve sportszövetség területi szervezeti egységének van hatásköre. Annak nincs akadálya, hogy a sportegyesület fegyelmi bizottságot hozzon létre, egyes tagjai által elkövetett magatartásokat fegyelmi vétségnek nyilvánítson, szabályozza azok elkövetőivel szembeni eljárást és meghatározza a kiszabható fegyelmi büntetéseket, ám ezek nem egyezhetnek a Sporttörvény, illetőleg a kormányrendelet által nevesített szabályokkal.²¹¹

3.7.1.2. A kártérítési felelősség egyes kérdései

1988 nyarán egy edzésen rendkívül súlyos sportbaleset történt: egy ismert diszkoszvető életveszélyes koponyasérülést szenvedett. Felépülése után bírósághoz fordult, és az egyesületével szemben kártérítési igényt jelentett be, havi rendszeres járadékot és nem vagyoni kártérítést kért. A perben szinte

²¹⁰ 39/2004. (III.12.) Korm. rendelet a sportfegyelmi felelősségről 2. § (1), (2)

²¹¹ Kárpáti Csaba – Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek lapja 2009. 16. évf. különszám 84. oldal

kizárólag csak a rizikóköörülmények tisztázása volt a cél. A kártérítés megállapításához ugyanis annak tisztázása szükséges, hogy:

- van-e jogellenes károkozó magatartás az egyesület részéről,
- a bekövetkezett kár és az azt eredményező magatartás között van-e bizonyítható okozati összefüggés,
- az egyesületnek felróható-e a károkozás.

Tekintsük át ezek után az eset sportszakmai kockázatait. Ehhez a bíróság minden esetben azt vizsgálja elsősorban, hogy az érdekeltek úgy jártak-e el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. Ez ugyanis a régi Polgári Törvénykönyv 339. szakasza szerint kimenti a kárfelelősség alól a károkozót. Az általában elvárhatóság jelen esetben éppen a kockázatminimalizálás követelménye. Az adott eset szomorú specifikuma, hogy a károsult édesapja volt az edző.²¹²

A sportoló ember a kárfelelősség szempontjából speciális védendő érték. A professzionális sport résztvevői a tevékenység folytatása közben elsősorban klubjaik, sőt gyakran nemzetük számára szereznek babérokot érmeik által. Felelősségük az átlagosnál szigorúbb. A Polgári Törvénykönyv azon rendelkezését, miszerint nem jár kártérítés, ha a kárt a károsult beleegyezésével okozták és a károkozás társadalmi érdeket nem sért vagy veszélyeztet, a bírói gyakorlat szinte kizárólag a sportolók károsodása esetére alkalmazza.²¹³ A sportjogról szóló polemizálásokban gyakran hivatkoznak a szerzők a sportbeli kártérítési specialitásokra. Elég, ha arra utalunk, hogy a sportolókat ért és az általuk okozott károk mind a felelősség jogalapja, mind összecszerúsége, mind a kártérítés módja tekintetében az általános kártérítési szabályoktól eltérő speciális vonásokat mutatnak.

A felelősség objektív oldalát, nevezetesen a jogellenes magatartást, a kár bekövetkeztét és mértékét, valamint a jogellenes magatartás és a kár közötti okozati összefüggést a károsultnak, azt pedig, hogy a kárt nem vétkesen

²¹² Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 214. oldal

²¹³ Nemes András: Kártérítés a sportban; A sportolók személyiségvédelme. PhD értekezés. Budapest, 1999. 5. oldal

okozta, a károkozónak kell bizonyítania. A vétkességi zsinórmérték a polgári jog körében objektív. Nevezetesen, hogy mi volt az adott helyzetben elvárható a kár elkerülése érdekében. Ez ellentétes a büntetőjogi, a szabálysértési és a fegyelmi felelősséggel is, ahol mindig az vizsgálendő, hogy az elkövetőtől személy szerint mi volt elvárható. Kár nemcsak a ténylegesen felmerült kár és a károkozással összefüggő költség, hanem az elmaradt haszon is. Egyes esetekben a Polgári Törvénykönyv említett kártérítési főszabályánál szigorúbb a felelősség, amely alól csak elháríthatatlan külső ok (*vis maior*) bizonyításával mentesülhet a károkozó. Ezen ún. objektív felelősségnek egyik alapvető esetszoportja az ún. veszélyes üzemi felelősség, amely gyakran jön szóba a sporttevékenység során. A veszélyes üzem fogalma nehezen határozható meg, a technika fejlődésével fokozatosan bővül a veszélyes üzemek köre is.

A sportoló az esetek többségében a sportegyesület, illetve a vele szerződési viszonyban álló szervezet érdekében, javára, utasítása szerint tevékenykedik. Gyakorlati érvek is szólnak emellett: a kár megtérülése vonatkozásában a károsult érdekei azt kívánják, hogy mihamarabb hozzájusson a kártérítés összegéhez. Amennyiben a kártérítési felelősséget egy személyben a sportoló viseli, a károsult teljes reparációja szinte lehetetlen.²¹⁴

A régi Polgári Törvénykönyv 342. szakasz 1. bekezdése szerint ugyanis semmis valamely szerződésnek az a kikötése, ami a szándékos vagy súlyos gondatlanságból eredő károkozásért, az életben, testi épségben és egészségben okozott károsodásért, tovább bűncselekmény következményeiért való felelősséget korlátozza vagy kizárja. Ugyanezen törvényhely 2. bekezdése szerint azonban nem jár kártérítés, ha a kárt a károsult beleegyezésével okozták, és a károkozás társadalmi érdeket nem sért, vagy veszélyeztet. Ez a beleegyezés gyakran felvethető a sporttevékenység kapcsán is. Az új Polgári Törvénykönyv értelmében a sporttevékenység kifejtésére való vállalkozás tehát ráutaló magatartással magába foglalja annak kifejezésre juttatását is,

²¹⁴ Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 216-219. oldal

hogy a sportoló mintegy beleegyezik a sporttevékenységgel együtt járó esetleges kár kockázatának viselésébe. Ebből pedig az következik, hogy a sporttevékenysége során elszenvedett kárért általában nem jár kártérítés. Más kérdés, hogy ez a kockázatvállalás azonban nem lehet korlátlan. Kiterjedhet a szabályos akció során bekövetkezett sérülésekre, alighanem kiterjed a játék hevében szabálytalanul, (de nem szándékosan) okozott károkra is. Nem terjedhet ki azonban a játékos szándékosan jogellenes károkozására, vagy a rendezőség felróható magatartásából eredő megkárosítására.

A szabálytalanság szándékosságának megítélése azonban a sporttevékenység során utóbb szinte teljesen lehetetlen. A bírói gyakorlat a játék hevében elkövetett szabálytalanságot általában nem minősíti kártérítésre alkalmas magatartásnak, azonban a szándékos szabályszegést igen. Mindazonáltal a súlyosan gondatlan magatartás is lehet olyan, amire a sportoló előzetesen nem számíthatott. Ami túllép a szabálykönyvi szabálytalanság szintjén, közelít az eshetőleges szándékhoz. A bíróságok például kártérítést ítétek meg az ellenfél sportegyesület mögöttes felelősségének alkalmazásával a sportolónak akkor, amikor őt akción kívül az ellenfél játékos súlyosan bántalmazta.²¹⁵

A polgári jogi kártérítési felelősség körében kell szólni az ún. nem vagyoni kártérítés problematikájáról. A sportoláshoz való jog, alkotmányjogi értelmezésben is fontos személyiségi jognak minősül, amelynek megsértése önmagában kártérítést eredményezhet. A sporttól történő megfosztottság azonban általában pénzben konkrétan nem fejezhető ki. Ezek a káresemények minden esetben felvetik a nem vagyoni kártérítés alkalmazását. A sportoló károsodása során nemcsak életében, testi épségében, hanem lelki egészségében, jó hírében, becsületében, személyes szabadságának korlátlan gyakorlásában is károsodhat.

A nem vagyoni kártérítés alapvető problémája elsősorban a jogi gyakorlat szempontjából, hogy olyan értékvesztésért kell pénzben kifejezni, amely vagyoni értékkel tulajdonképpen nem mérhető. A bírói gyakorlat megkísérelte

²¹⁵ Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 220. oldal

a nem vagyoni kártérítés egységes elvi alapjainak kimunkálását. Ennek során két állásponttal lehet találkozni az ún. „kompenzációs”, illetve az „elégítéladási” elmélettel. Az utóbbi egyfajta magánjogi birsággként fogja fel a nem vagyoni kártérítést, míg az előbbi a hátrányok elviselhetőbbé tételére törekszik vagyoni jellegű eszközökkel. A gyakorlatban mindkét elméletnek mutatkoznak negatív pontjai.

A sportolókat ért károk – a személyiségi jogvédelem területei szerint – három csoportban fordulhatnak elő:

- a sportoló egészségében, testi épségében bekövetkezett károk,
- a sportoló jó hírnevét, becsületét sértő károk,
- a sportoló személyes szabadságát, mozgásszabadságát károsító magatartások.

Amennyiben a szerződés alapján foglalkoztatott sportolói munkaviszonyával összefüggésben kár éri, a Munka Törvénykönyvének a munkáltató kártérítési felelősségére vonatkozó szabályai szerint kell eljárni. Ez alól csak akkor mentesülhet a munkáltató sportszervezet, ha azt sikerül bebizonyítania, hogy a kárt a működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő, vagy kizárólag a károsult sportoló, mint munkavállaló elháríthatatlan magatartása.²¹⁶

Eszerint a „munkavállaló a munkaviszonyából eredő kötelezettségének vétkes megszegésével okozott kárért kártérítési felelősséggel tartozik.” Ennél a szabálynál megfordul a bizonyítási teher: nem a munkavállalónak kell a vétlenségét bizonyítani, hanem a munkáltatónak azt, hogy a munkavállaló vétkes volt. A vétkességnek alapvetően a gondatlan és szándékos változatát szabályozza a törvény. Szándékos károkozás esetén (rongálás, lopás, jogtalan behatolás) a munkavállaló a teljes kárt köteles megtéríteni.

A sportolókat is érinti az objektív (vétkesség nélküli) teljes kártérítési felelősség, mert az általa visszaszolgáltatási vagy elszámolási kötelezettséggel jegyzék vagy elismervény alapján átvett dolgok hiánya miatt – ha a dolgot (pl. sporteszközt) állandó őrizetben tartja, kizárólagosan használja, vagy kezeli –

²¹⁶ Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 220-223. oldal

objektív felelőssége van. Ha ugyanezen dologban (csupán) kár keletkezik, úgy a munkavállaló (sportoló) felelőssége már nem teljes és nem objektív, hanem csak vétkessége (szándékosság, gondatlanság) esetén felel a bekövetkezett kárért. Ebben az esetben is neki kell azonban vétlenségét bizonyítania. A már korábban említett objektív felelőssége a jegyzék által átvett sporteszközök, sportszerek vonatkozásában is csak akkor terheli a sportolót, amennyiben a sportszer elvesztését nem elháríthatatlan külső ok idézte elő.

A sporttevékenység folytatása tehát fokozottabb kockázatvállalást eredményez. Ennek következtében a vagyon- és személybiztosítás körében egyaránt indokolt speciális biztosításról beszélni annak ellenére, hogy alapvetően a Polgári Törvénykönyv szabályai megfelelő keretül szolgálnak ebben a vonatkozásban is.

A sportlétesítményekre, mint épületekre, a Polgári Törvénykönyv nem tartalmaz külön rendelkezéseket. Ebből következően a sportlétesítményekkel kapcsolatos káreseteket az épületekre vonatkozó általános szabályok alapján kell elbírálni.

A sportrendezvényekkel kapcsolatos biztosítások olyan felelősségbiztosítások, amelyeket a nézőkkel szembeni felelősség átvállalására kötnek a létesítmények tulajdonosai, használói, illetőleg rendezői.²¹⁷

Az új Sporttörvény érdemi rendelkezést nem tartalmaz sem a sportolók, sem a sportszakemberek, sem a sportszervezetek, illetve sportszövetségek kártérítési felelősségével kapcsolatban. Ebből az következik, hogy a munkáltató sportszervezet és a munkavállaló hivatásos sportoló egymásközi relációjában a Munka Törvénykönyve anyagi felelősségre vonatkozó rendelkezéseit, minden más esetben a Polgári Törvénykönyv kártérítési felelősségre vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Az amatőr sportoló és sportszervezete között polgári jogi kapcsolat van, amely vagy tagi jogviszony, vagy sportszerződésben foglalt tartalmát tekintve megbízási szerződéses jogviszony. Ebben a relációban akár a sportoló okoz kárt a sportszervezetnek,

²¹⁷ Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 227., 251-256. oldal
160

akár fordítva, a sportszervezet a sportolónak a Polgári Törvénykönyv általános kártérítési szabályai az irányadóak. Érvényesülnek a károsult önhibájára, a sértett beleegyezésére, vagy a többek közös károkozására vonatkozó szabályai is, sőt bizonyos úgynevezett rizikó-sportágakban (lövészet, motorsport) felmerülhetnek a Polgári Törvénykönyv fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatására irányuló rendelkezéseinek alkalmazása is, amikor is a kártérítési felelősség alól csak elháríthatatlan külső ok bizonyításával lehet csak mentesülni. Kárként a vagyoni, illetve a nem vagyoni kárt egyaránt meg kellett téríteni. Az új Polgári Törvénykönyv értelmében a károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni. Csak érintőlegesen tesz említést a nem vagyoni kárról.

A munkaviszonyban álló sportoló, illetve sportszakember munkáltatójával szembeni kártérítési jogviszonyára a Munka Törvénykönyve szabályai az irányadók. A sportolók, sportszakemberek sok esetben a sporttevékenységtől való eltiltásukkal kapcsolatban indítanak kártérítési pereket a sporszövetségekkel szemben, arra hivatkozva, hogy az eltiltás jó hírnevét sérti, mozgásszabadságát, foglalkozásának gyakorlását korlátozza, tehát nekik vagyoni és erkölcsi káruk keletkezik. A bírói gyakorlat egyértelmű abban, hogy ha a fegyelmi eljárás és a fegyelmi büntetés kiszabása szabályszerű volt, ebben az esetben nincs jogellenes magatartás, ezért kártérítés sem állapítható meg. Jogellenes fegyelmi büntetés kiszabása esetén viszont a sporszövetség kártérítési felelőssége a bírói gyakorlat szerint megállapítható. A nemzetközi gyakorlatban nagyon általánosnak mondhatóak a kártérítési perek hivatásos sportolókkal kapcsolatos szerződésbontás esetén, akár a sportoló mond fel azonnali hatállyal, akár a sportszervezet. Mivel a jogellenes szerződésmegszüntetés jogellenes magatartás, így az ennek folytán bekövetkezett kárért kártérítés jár.²¹⁸

A sporszövetség sportfegyelmi eljárást folytathat le a versenyzővel, illetve a sportszakemberrel szemben is, ha a sporszövetség verseny-, igazolási-,

²¹⁸ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 150-152. oldal

(nyilvántartási) és átigazolási-, illetve egyéb szabályzataiban foglalt kötelezettségeit vétkesen megszegi.²¹⁹

Ebből következően az országos sportági szakszövetség és nem a kérelmező sportegyesület folytathat le a kérelmező sportegyesület tagjával, mint versenyzővel, illetve a sportszakemberrel szemben sportfegyelmi eljárást, ha az országos sportági szakszövetség Sporttörvényben előírt szabályzataiban foglalt kötelezettségeit, nem pedig a kérelmező sportegyesület által vélelmezett és kellő pontossággal meg sem határozott „sportfegyelmi kötelezettségeket” vétkesen megszegi.

A versenyzőre, illetve a sportszakemberre sportfegyelmi büntetésként szóbeli figyelmeztetés, írásbeli megrovás, sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy év időtartamra történő megvonása (csökkentése), pénzbüntetés szabható ki.

A pénzbüntetés mértéke a hivatásos sportoló sporttevékenységéből, illetve a sportszakember szakmai tevékenységéből származó éves átlagjövedelmének hat havi összegét nem haladhatja meg. Amatőr sportolóra, vagy ingyenes megbízási szerződés alapján tevékenykedő sportszakemberre pénzbüntetés nem szabható ki.

A sportegyesület tagjára sportfegyelmi kötelezettsége megszegése esetén tehát, mint versenyzőre, vagy mint sportszakemberre sportfegyelmi büntetésként pénzbüntetés is kiszabható, de csak abban az esetben, ha az illető személy hivatásos sportoló, vagy ellenérték fejében tevékenykedő sportszakember.

Amatőr sportolóra, vagy ingyenes megbízási szerződés alapján tevékenykedő sportszakemberre pénzbüntetés nem szabható ki, melyből következően a kérelmező sportegyesület tagjával szemben a sportegyesület által minden tag vonatkozásában általános jelleggel pénzbüntetés kiszabását lehetővé tevő alapszabályi előírás többszörösen is törvénysértő volt.

²¹⁹ 2004. évi I. törvény a sportról 12. § (1) bekezdés innen: Kárpáti Csaba – Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek lapja 2009. 16. évf. különszámú 82. oldal

A sportfegyelmi eljárást a sportszövetség, illetve – ha a sportszövetség sportfegyelmi szabályzata lehetővé teszi - első fokon a sportszövetség területi szervezeti egysége vagy tagozata (a továbbiakban együtt: eljáró szerv) folytatja le.²²⁰

A sportfegyelmi eljárást az illetékes sportági szakszövetség, illetve a területi szervezeti egysége vagy tagozata folytathatja le, mely szervezetek egyikének sem tekinthető a kérelmező sportegyesület. Ebből következően jogszabály erejénél fogva kizárt, hogy sportegyesület sportfegyelmi kötelezettségek vétkes megszegése miatt sportfegyelmi jogkört gyakorolhasson akár saját tagjával szemben is, hiszen erre csak sportszövetségnek, illetve sportszövetség területi szervezeti egységének van hatásköre.

Az eljáró bíróságnak ezért hiánypótlási eljárásban kellett volna felhívnia a kérelmező sportegyesület képviselőjét, hogy a fegyelmi eljárás szabályozására vonatkozó előírások létesítő okiratban történő rögzítésekor olyan rendelkezéseket fogalmazzon meg a közgyűlés, amelyek a hatáskör, a kiszabható büntetések és az eljárási rend tekintetében összhangban állnak a Sporttörvény előírásaival.²²¹

Ezt a jogi álláspontot az illetékes ítéletábla azzal egészítette ki, hogy annak nincs akadálya, miszerint a sportegyesület fegyelmi bizottságot hozzon létre, egyes, tagjai által elkövetett magatartásokat fegyelmi vétségnek nyilvánítson, szabályozza azok elkövetőivel szembeni eljárást, s meghatározza a kiszabható fegyelmi büntetéseket, ám ezek nem egyezhetnek a Sporttörvény, illetőleg a hivatkozott kormányrendelet által nevesített szabályokkal.

Sportfegyelmi eljárást lehet lefolytatni a sportszervezettel szemben, ha a sportszövetség alapszabályában, illetve más szabályzataiban meghatározott előírásokat vétkesen megszegi.²²²

²²⁰ A 39/2004. (II.12.) Korm. r. 2. §. (1) bekezdés szerint

²²¹ Kárpáti Csaba – Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek lapja 2009. 16. évf. különszámú 83. oldal

²²² A sportról szóló 2004. évi I. törvény (Stv.)13. § (1) bekezdésére figyelemmel

A sportszövetség a sportfegyelmi eljárást tagjaival, illetve az általa kiírt vagy szervezett versenyen (versenyrendszerben) résztvevő sportszervezettel szemben folytathatja le.²²³

A sportfegyelmi eljárást első fokon a sportszövetség sportfegyelmi bizottsága, vagy a sportszövetség sportfegyelmi szabályzata alapján a területi szervezeti egységének vagy tagozatának sportfegyelmi bizottsága, másodfokon a sportszövetség sportfegyelmi szabályzatában meghatározott fellebbviteli szerv (elnökség) vagy fellebbviteli bizottság folytatja le.²²⁴

A Legfőbb Ügyészség az egyik országos sportági szakszövetségnél lefolytatott működés-felügyeleti vizsgálata alapján benyújtott felszólalásban mutatott rá egyebek mellett arra, hogy a versenyszabályzatban szabályozott óvás célja a verseny tisztaságát sértő magatartás elkövetése esetén egy viszonylag gyors eljárásban a verseny tisztaságának biztosítása.

Erre tekintettel a verseny tisztaságához fűződő objektív alapú szankciókat el kell választani a fegyelmi eljárásban kiszabható, vétkességi alapú büntetésektől. Nem kizárt, hogy adott esetben egy magatartás megalapozza egyrészt – a versenyszabályzatban meghatározottak szerint – a verseny (mérkőzés) érvénytelenségét (és esetleg újrajátszás elrendelését, mint a versenybizottság által megállapított objektív következményt, másrészt vétkes szabályszegés esetén fegyelmi büntetés kiszabását is. A versenyszabályzat nem utalhat a felróhatóságra, illetve nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amelyet az Sporttörvény fegyelmi büntetésként határoz meg.²²⁵

3.7.1.3. Fordulat a magyar kártérítési jogban

A magyar polgári jognak mindig kiemelt témaköre volt a kártérítési jog. Az első magyar Polgári Törvénykönyv előkészítése során összecsaptak a vétkességi és objektív felelősség hívei. Az új Polgári Törvénykönyv csak

²²³ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 13. § (2) bekezdésére tekintettel

²²⁴ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 14. § (1) bekezdése

²²⁵ Kárpáti Csaba – Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek lapja 2009. 16. évf. különszámú 83-84. oldal

vagyoni kárt ismer el kárként. A nem vagyoni kár nem esik a kártérítési szabályok alá. Ugyanakkor a Polgári Törvénykönyv második könyve a személyiségi jogok körében kimondja, hogy akit személyiségi jogában megsértenek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért. Ez a nem vagyoni károk reparációja.²²⁶

A sérelmet szenvedőnek csak a jogsértés tényét kell bizonyítania a sérelmet szenvedőnek, az ebből fakadó hátrányt pedig nem.

3.7.1.4. Nem vagyoni kártérítés problematikája

A nem vagyoni kártérítés olyan intézménye a civilisztikának, amely az elmúlt száz évben éles viták közepette formálódott az egyes nemzeti jogokban, hol előtérbe helyezték, hol megtúrták, vagy tiltották.²²⁷

A jogi gyakorlat szempontjából alapvető probléma az, hogy olyan értékvesztést kell pénzben kifejezni, amely vagyoni mértékkel nehezen jellemezhető. A bírói gyakorlat megkísérelte a nem vagyoni kártérítés elvi alapjait lefektetni, amikor kompenzációs és elégtételadási elmélet került megfogalmazásra²²⁸

A sportoló lelki egészségében, becsületében, jó hírében, személyes szabadságának korlátlan gyakorlásában is károsodhat. A sportoló károsodása során nemcsak életében, testi épségében, hanem lelki egészségében, jó hírében, becsületében, személyes szabadságának korlátlan gyakorlásában is károsodhat. Ez a felsorolás már érzékelteti, hogy a sportolókat érintő kártérítési perekben mindezeket a sérelmeket az ítélkezési gyakorlat értékeli.

A sportolók javára megítélt kártérítési összegek a nem vagyoni kártérítés jogintézményének differenciálódásához, alkalmazási körének bővüléséhez az e téren történő szemléletváltáshoz igazodnak. A nem vagyoni kár nincs törvényesen elhatárolva a vagyoni kártól és részletező, vagy példálózó

²²⁶ Sárközy Tamás: Fordulat a magyar kártérítési jogban. Magyar Jog, 2013. 9. szám 537. oldal

²²⁷ Lábady Tamás: A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata. ELTE JTK Budapest, 5-7. oldal

²²⁸ Nemes András: Kártérítés a sportban; A sportolók személyiségvédelme. PhD értekezés. Budapest, 1999. 34. oldal

megjelölése is hiányzik. A kártérítés alapja általában a személyiség, a személyiségi értékek, élet, egészség, testi épség, szabadság, jó hírnév, a becsület, a személyes titok sérelme. Van olyan nézet is, hogy a személyiségi érdeksérelem önmagában is nem vagyoni kár jogalapja lehet. A nem vagyoni kártérítés feltételeként sem elegendő csupán a jogsértés ténye. Arra is szükség van, hogy jogsértéssel összefüggésben, ennek eredményeként, hatásaként, következményeként a jogaiban sértett személyt károsító esemény, tény, állapot, helyzet körülmény megvalósuljon.

A nem vagyoni kártérítés olyan intézménye a civilisztikának, amely az elmúlt 100 évben éles viták közepette formálódott az egyes nemzeti jogokban, hol előtérbe helyezték, hol megtűrték vagy tiltották. A jogfejlődés mai állapotát vizsgálva elmondható, hogy a nem vagyoni kártérítés a személyiség teljes körű védelméhez kapcsolódva visszavonhatatlanul jelentős helyett vívott ki magának a fejlett országok kártérítési jogában. Alapvető probléma elsősorban a jogi gyakorlat szempontjából, hogy olyan értékvesztést kell pénzben kifejezni, amely vagyoni értékkel tulajdonképpen nem mérhető.

A Legfelsőbb Bíróság 16. számú Irányelve a bírói gyakorlat számára részletes, jogfejlesztő iránymutatást adott. A 16. számú Irányelv részletesen kimunkálta a nem vagyoni kártérítés összegének meghatározásánál irányadó szempontokat is. Utalt a károsult életmódjára, korára, a társadalom anyagi teherbíró képességére.

A személyiségi jogok polgári jogi védelme nem különíthető el az alkotmány és a más jogágak területén megtalálható személyiségvédelmi rendelkezésektől (családjog, munkajog). Itt utalok vissza a fejezet elején hivatkozott alkotmányos védelemre, a rendszeres testedzés biztosításának, a testi, lelki, egészség védelmének alkotmányos követelményére.

A nem vagyoni kártérítés összege sokszor a sportág társadalmi megítélése függvényében, sok esetben országrészenként is eltérő képet mutat. A sportolókat, illetve a sportoló embereket ért károkat a személyiségi jogvédelem területei szerint három csoportban vizsgáljuk.

A Veszprém Megyei Bíróság ítéletében foglalkozott egy volt élsportoló ilyen irányú kártérítési igényével. Szakértő bevonásával vizsgálta a bíróság, hogy a sportolónál bekövetkezett ilyen irányú tartós, negatív változások mennyire voltak okozati összefüggésben a nála alkalmazott „edzői” módszerekkel. Maga a kereseti kérelem benyújtása is precedensértéknek minősül. Mindenesetre jól tükrözi azt, hogy a személyiségi jog védelmének részeként a sportolók testi, lelki egészségének „felróható” megkárosítása is alapos igényként merülhet fel a kártérítési okok között.²²⁹

Az utóbbi évek nem vagyoni kártérítési gyakorlatában felbukkan a sportolók becsületét, jó hírnevét sértő károkozó magatartás is. A sportoló ilyen irányú sérelmét elsősorban különböző kommunikációs eszközök követik el. Egyes esetekben a sajtó-helyreigazítás keretében, más esetekben azonban konkrét személyiségi jogvédelemmel foglalkozó bírói ítéletek tartalmazzak ilyen eseteket. Közismert a Polgár lányok sajtópere, amikor is ők, illetve képviselőjükben eljáró édesapjuk indított több pert, melyben az ő nevelési elveinek kritizálásával, illetve kiváló sportoló lányainak megsértésével okoztak kárt. (E magatartások megítélése a bírói gyakorlatban is csak az utóbbi években vált kétségtelenül pozitívvá.) Gyakran előfordul egyes bulvárlapok által a sportoló családjával, személyiségével, nemi magatartásával kapcsolatos intim információk közzététele, elferdítése is. Amennyiben ezek a büntetőjogi felelősség esetét nem merítik ki, úgy rendszeresen lehetőség van arra, hogy akár az újság, akár egyes informátorok ellen a sportoló jó hírnevét sértő cselekmény miatt nem vagyoni kártérítési igényt terjesszen elő.²³⁰

Összegzésként megállapítható, hogy a hatályos Sporttörvény tartalmaz civiljogi szabályokat, illetve utalásokat a Ptk-ra és néhány vonatkozásban eltér a régebbi szabályozástól.

²²⁹ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG ORAC, Budapest, 2011. 104., 109. oldal

²³⁰ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG ORAC, Budapest, 2011. 104., 110. oldal

3.8. A sportolói jogviszony

3.8.1. A mozgás szabadsága alapelv helyzete az európai sportjogban az esetek tükrében

Az elmúlt harminc év történéseit alapul véve a hivatásos sportolók munkavállalásával, foglalkoztatásával kapcsolatos normák óriási változáson mentek keresztül.

Az előzőekben bemutatott kulcsfontosságú esetek elvezettek a munkavállalók szabad mozgásának értelmezéséhez és elfogadásához az európai sport vonatkozásában.

A következő két következtetést vonhatjuk le:

- A munkavállalók szabad mozgását garantálni kell a sportban (Bosman), hacsak az ettől eltérő eljárást objektív körülmények és indokok nem igazolják (Lehtonen)
- Nem EU tagállamok állampolgárai nem élvezik a mozgás szabadságát, de szabályos munkavállalóként ugyanazok a jogok illetik meg őket, mint az EU tagállamok állampolgárait (Kolpak és Simutenkov)

Ezek az alapevek egyértelműek és világosak, ám tekintettel kell lenni arra, hogy a sport mégis csak egy különös, rendkívüli terület az Unión belül. A sport hosszú évek óta saját szabályozási útját járja, és csak azóta tartozik az uniós szabályozás hatálya alá, amióta az bizonyítottan gazdasági értéket is képvisel. A sport gazdasági jellegének erősödése egyre nagyobb mértéket ölt és fog öltetni a továbbiakban is. A folyamatos fejlődéssel új, problematikus helyzetek állhatnak elő, olyanok, amelyek esetleg ellentétesek a jog szabályaival és általános alapelveivel és az Európai Bíróság döntéseivel.

3.8.2. Munkavállalás az európai sportjogban

Hosszú folyamat vezetett el addig, amire az uniós joganyag teljes liberalizációt biztosított a külföldi állampolgárságú sportolók munkavállalása tekintetében. Ismert tény, hogy az Európai Közösség annak idején kifejezetten gazdasági integrációs céllal jött létre, szabályozó hatásköre sokáig egyáltalán nem terjedt ki a nem szorosan a gazdasági szférához kapcsolódó területekre, az utóbbi két évtizedben bekövetkezett változásoknak köszönhetően azonban – különösen az uniós pillérpolitikák színrelépése óta – a közösségi integráció az egységes Európa egyre szélesebb dimenzióját foglalja magában. Az Európai Közösség táguló szabályozási hatásköre ellenére a sport területe – lényegében az Európai Bíróság Bosman-ügyben hozott ítéletéig – annak ellenére nem került igazán a brüsszeli döntéshozók látókörébe, hogy a hivatásos sporttevékenység és az arra épülő komplett „iparág” időközben igen jelentős gazdasági tényezővé is alakult.²³¹

A sportolók szabad munkavállalását biztosító liberalizáció a közösségi joganyag, az *acquis communautaire* esetjogi jellegű fejlődésének az eredménye. A kodifikált jogforrások eddig legfeljebb csak érintőlegesen tekintették szabályozási tárgyuknak a sportot. A sport gazdaságban betöltött megváltozott szerepéhez igazodóan a brüsszeli Bizottság által a jogalkotási iránypontokat jól érzékeltetik ugyanakkor Mario Montinak, a Bizottság nagy tekintélyű versenyjogi biztosának szavai is: „Nincs kétség a felől, hogy gazdasági vonatkozásában a sport a közösségi jog hatálya alá tartozik. A szerződés nem zárja ki kifejezetten ezt a tevékenységet, és a Bíróság számos alkalommal úgy rendelkezett, hogy a sport a közösségi jogszabályok hatálya alatt áll, amennyiben gazdasági tevékenységet valósít meg, elismerve ugyanakkor e szektor bizonyos különleges jellemzőit. A Bizottság

²³¹ Kecskés László - Soós Tamás: Kiterjesztette az Európai Bíróság a Bosman ítélet sportolókra vonatkozó kedvezményét. *Európai Jog*, 2003. november, III. évfolyam, 6. szám. 39. oldal

meggyőződése, hogy a sport nagyon fontos társadalmi, integráló és kulturális funkciót tölt be.”²³²

Az európai uniós állampolgárok egyik alapvető joga, hogy szabadon mozogjanak, illetve tartózkodjanak a tagállamok területén. Ez a *munkavállalás* – egyben a sportolóként, sportszakemberként történő munkavállalás – szabadságát is magában foglalja. Az Alapító Szerződés 39. cikke meghatározza: A Közösségen belül biztosított a munkavállalók szabad mozgása. Ez magában foglalja a tagállamok munkavállalói között az állampolgárságon alapuló mindenfajta megkülönböztetés eltörlését a foglalkoztatás, a bérezés és más munkafeltételek tekintetében.²³³

A sportban a munkaerő szabad mozgásának elvével kapcsolatos precedens lett az Európai Bíróságnak az úgynevezett Bosman-ügyben hozott ítélete. Az ítéletben foglaltak nemcsak a labdarúgásra, hanem minden sportágra vonatkoznak.

2003-ban született az ugyancsak jelentős döntés Maros Kolpak szlovák kézilabdázó ügyében. Kolpak a német TSV Ostringen kézilabda csapat kapusa volt. Szerződését 2003-ig meghosszabbították, de nem tudott pályára lépni, hiszen a német kézilabda szövetségnek érvényben volt egy olyan szabályozása, amely limitálta az egy meccsen szerepeltethető nem uniós tagállamokból, illetve EGT államokból érkezettek számát. Kolpakkal együtt három ilyen tag volt a csapaton belül.

Az Európai Bíróság az ügy kapcsán kimondta, hogy az európai uniós tagállamok sportági szövetségei nem korlátozhatják az unióval társulási megállapodást kötött országokból származó sportolók bajnoki és kuparészvételét. Ez kiterjesztve annyit jelent, hogy az unióval társulási megállapodást kötött országokból – tehát 2003-ban nemcsak Szlovákiából, hanem a csatlakozás előtt Magyarországról is – érkező hivatásos sportolók

²³² Kecskés László - Soós Tamás: Kiterjesztette az Európai Bíróság a Bosman ítélet sportolókra vonatkozó kedvezményét. Európai Jog, 2003. november, III. évfolyam, 6. szám. 39. oldal

²³³ Az Európai Integráció Alapszerződésai 2, szerk.: Fazekas Judit. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest. 2002.

(bármely sportágban) a nélkül játszhattak (dolgozhattak) európai unióbeli klubjaikban, hogy vonatkozna rájuk a nemzeti kvótakorlátozás. (Ennek persze feltétele, hogy az adott játékos törvényesen tartózkodjon s vállaljon munkát az adott országban.) A nemzeti válogatottakból azonban természetesen kizárhatók azok a játékosok, akik nem az adott ország állampolgárai – kizárólag sportszempontra hivatkozással²³⁴, hiszen itt az államszervezeti-nemzeti jelleg a megkülönböztető ismérv.

2008-ban fogadta el a FIFA kongresszusa a szervezet elnökének, Sepp Blatternek azon javaslatát, amely az úgynevezett "6+5-ös szabály" bevezetését szorgalmazza, az ügyben azonban azóta sem történt sok minden. A határozat a labdarúgó klubokat arra kötelezi, hogy legalább hat nemzeti játékost szerepeltessenek a kezdőcsapatukban minden meccsen. A tervezet szerint a kluboknak a 2012-13-as szezontól kezdve kellene legalább hat olyan játékost kezdő tizenegyükben szerepeltetni, aki pályára léphetne az adott ország válogatottjában. A FIFA szerint a szabály összeegyeztethető az európai joggal, az EU szerint pedig nem, arról nem is beszélve, hogy bevezetése aligha változtatna a nemzetközi labdarúgásban jelenleg uralkodó erőviszonyokon.

Blatter ötlete tulajdonképpen nem újdonság, sőt, ha jobban belegondolunk, akkor visszalépés a múlt felé, a FIFA első embere ugyanis azt találta ki, hogy ismét korlátozni kellene az egy klubban pályára küldött légiósok számát. Ez az 1995-ös Bosman-ügy előtt egy létező korlátozás volt, bő másfél évtizeddel ezelőttig a csapatok egyszerre maximum három külföldi játékost szerepeltethettek.

Az Európai Unió azonban ezt a szabad munkaerő-áramlás akadályozásának tekintette, és fokozatosan feloldotta a korlátozást: először csak az EU-n belülről érkezett focisták kerültek ki a hatáskör alól, majd pedig az EU-val együttműködési szerződést kötött országok sportolói is hasonlóan jártak. Lokálisan persze még mindig előfordul, hogy szabályok által kötelezik a csapatokat meghatározott számú, saját nemzetiségű labdarúgó szerepeltetésére

²³⁴ Gyerme-, Ifjúsági és Sportminisztérium, Európai Unióról szóló füzetek. Az európai Unió és a sport. Budapest. 5-6. oldal.

(Oroszországban vagy Ukrajnában létezik ilyen korlátozás), ám a nemzetközi porondon ilyenről szó sincsen.

A FIFA által elfogadott tervezet szerint a kluboknak a 2012-13-as szezontól kezdve kellene legalább hat olyan játékost kezdő tizenegyükben szerepeltetni, aki pályára léphetne az adott ország válogatottjában. A megfogalmazás nagyon fontos, hiszen Blatter éppen ezzel akarja elkerülni, hogy azzal vádolják: nemzetiség szerint akarja megkülönböztetni, diszkriminálni a futballistákat.

Mert nem arról van szó, hogy például az angol kluboknál legalább hat angol focistának kellene szerepelnie a kezdők között - hanem hat olyanak, aki jogosult arra, hogy szerepeljen az angol válogatottban. Ha például az Arsenal kapusa, Manuel Almunia megkapja az angol útlevelet (mint ahogy annak a lehetősége fel is merült), akkor ő máris megfelel a fenti kategóriának, még ha a nemzetisége továbbra is spanyol marad.

Blatter úgy érvelt, hogy ezzel elősegítené, hogy az egyes klubokon belül inkább a játékosok nevelésével foglalkozzanak, ráadásul ebből a válogatottak is profitálnának. A FIFA mindenesetre nem adta fel a dolgot, és felkért egy szakértői csapatot arra, hogy megvizsgálja: valóban összeegyeztethetetlen-e a tervezet az EU előírásaival. Az Európai Ügyek Intézete (INEA) nevű szervezet öt alkotmányjogásza által készített tanulmány pedig úgy találta: a 6+5-ös szabály belefér az Európai Unió szabályrendszerébe.

A függetlennek mondott jelentés szerint ugyanis a 6+5-ös korlátozás maximum indirekt diszkriminációnak számít, hiszen nem közvetlenül a focista nemzetisége alapján korlátoz, hanem az alapján, hogy a játékos melyik válogatottban szerepelhetne - még ha tudjuk is, hogy az esetek többségében a kettő ugyanaz.

Az Unió viszont az INEA jelentése ellenére továbbra is úgy véli, hogy Blatter ötlete megvalósíthatatlan. Az Európai Bizottság művelődési, szakoktatási és ifjúságügyi főbiztosa, Jan Figel szerint nem lehet alkalmazni a szabályt az EU-n belül, ha pedig mégis bevezetik, akkor bármelyik profi futballista

megtámadhatja a bíróság előtt - és minden bizonnyal neki lesz igaza. Más kérdés, hogy lenne-e olyan játékos, aki szembe menne a FIFA-val az ügyben. Egyelőre tehát patthelyzet van a 6+5-ös szabállyal kapcsolatban, és nehéz elképzelni, hogy a felek módosítsanak az alapelképzeléseiken. Arról nem is beszélve, hogy ha valóban bevezetik a szabályt, az erőviszonyok aligha fognak változni: a leggazdagabb klubok továbbra is felvásárolják majd a legjobb focistákat, a különbség maximum annyi lenne, hogy egy adott országon belül a helyi labdarúgók árfolyama valamelyest nőne.

3.8.3. Forradalmi változás „az európai sportjogban”- a Bosman-precedens

Az Európai Bíróság ítéletei a sport és az Unió erősödő viszonyát jelzik, döntései, jogalkalmazása a közösségi jogalkotás a közösség sportot érintő tevékenysége. A sporttal összefüggő ítéletek fontos állomásai a sport és az Unió viszonyának a jog területén.²³⁵

1995. december 15: az Európai Bíróság ezen a napon adta ki a C-415/93 számú határozatát, amelyet Jean-Marc Bosman 1993. október elsején elindított ügyében hoztak. A belga labdarúgó esete még 1990-ben kezdődött, amikor a klubja, az RFC Liege olyan nagy átigazolási összeget kért Bosmanért a francia Dunkerque-től, amit a francia egyesület nem volt hajlandó megfizetni (11743000 BF), így a focista csapat nélkül maradt - jobban mondva maradt a Liege-nél, amely viszont a tartalékok közé számúzta, és ezzel együtt a fizetését is csökkentette.

Bosman viszont úgy érvelt, hogy mivel nem állt már határozott idejű szerződéses jogviszonyban a klubjával, így az RFC-nek semmilyen joga nem volt ahhoz, hogy pénzt kérjen érte, sőt belga munkaadói megsértették az EU alapokmányának számító római szerződésnek a szabad munkaerő-áramlásról

²³⁵ Gátos György: A Bosman ügy-több, mint futball. Magyar Jog. 1997. XXXIV. évfolyam, 1. szám. 94. oldal

szóló 48. cikkelyét. Bosman nem hagyta annyiban a dolgot, és hosszas jogi procedúrába kezdett, amelynek a végén az Európai Bíróság neki adott igazat - és ezzel igazi futball-lavinát indított el. Bosman véleményt alkotott az átigazolási rendszer egészéről is: véleménye szerint az átigazolási rendszer nem osztja el újra a pénzt a szegény és a gazdag klubok között, nem értett egyet azzal az általános véleménnyel, mely szerint a kis klubok ellehetetlenülnének az átigazolási díjak nélkül.²³⁶ Az EK Szerződés kizárja a sportklubok azon szabályainak alkalmazását, miszerint egy játékos nem igazolhat át szabadon egy másik csapathoz mindaddig, amíg ez utóbbi csapat meg nem fizeti az átigazolási vagy nevelési díjat. Mindebből az is következik, hogy szintén kizárja annak a gyakorlatnak az alkalmazását, miszerint egy klub által foglalkoztatható, más tagállam állampolgárainak száma limitálva van.

A Luxembourgban székelő testület határozata ugyanis kimondta az EU tagállami sportolók szabad mozgását, ami egyrészt azt jelentette, hogy a lejárt szerződésű labdarúgókért klubjuk egyetlen eurót sem kérhet, másrészt pedig az EU elveivel ellenkezőnek ítélte meg az idegenlégiósok számának korlátozását egy csapaton belül. A legtöbb országban, illetve az UEFA által kiírt klubsorozatokban addig egy csapaton belül egyszerre csak három külföldi futballista lehetett a pályán, innentől kezdve azonban az Európai Unió állampolgáira ez a korlátozás nem vonatkozhatott.

A Bosman-szabály tulajdonképpen azt mondja ki, hogy a profi sportolók jogi szempontból azonos elbírálásban részesülnek a többi munkavállalóval, és ugyanazok a szabályok vonatkoznak rájuk, mint például az asztalosokra, orvosokra vagy éppen targoncakezelőkre, azaz: szakmai megkötések, feltételek lehetnek, de csak olyanok, amely az adott tagállam nemzeti joga. A Bosman-eset az első lépés volt abban a folyamatban, amely az európai

²³⁶ The Future of European Sports Law. Stephen Hornsby: The Way Forward for the Millennium. Sport in the EU: Has self-regulation a Future in the Light of the Bosman Case? 1999. Brüsszel

sportban a munkavállalók szabad mozgása alapelv kikristályosodásához vezetett.²³⁷

A személyek szabad mozgása az Európai Közösség Szerződésének 39. és 43., valamint az azokat követő cikkeiben lett szabályozva. A 39. cikk rendelkezik a munkavállalás, a 43. cikk pedig a letelepedés szabadságáról. A két szabályozott terület között az alapvető különbség abban áll, hogy míg a 39. cikk hatálya alá tartozók munkájukat mások irányítása alatt, a munkáltató utasításai alapján, nem önállóan végzik, addig a 42. cikk hatálya alá tartozók, önálló, független vállalkozók. Az Európai Bíróság azonban már tevékenysége korai szakaszában kimondta, hogy a munkavállalók fogalma kizárólag a közösségi jog alapján határozható meg.²³⁸ Szükség volt egy közösségi jogi fogalom megalkotására, amelynek tartalmi elemeiben a Római Szerződés céljai kifejezetten visszatükröződnek. Ennek megfelelően az Európai Bíróság egy meglehetősen széles munkavállalói fogalmat alkotott.

A munkavállaló fogalma felöleli a fogadó országban

- ténylegesen foglalkoztatottakat,
- álláskeresőket,
- azon munkanélkülieket, akik munkaképesek és korábban dolgoztak,
- nyugdíjasokat, valamint
- az olyan munkaképtelen személyeket, akik a fogadó országban szerzett foglalkoztatási betegség, illetve munkahelyi baleset miatt nem tudnak többé munkát vállalni.

A munkavállaló fogalmát a közösségi jogrend alapjainak figyelembevételével kell meghatározni.²³⁹ A sport alapvetően gazdasági tényezőként jöhet szóba az EU dokumentumokban, ekként kezeli a brüsszeli „jogalkotás” és a

²³⁷ Roberto Branco Martins előadása, mely 2007. március 19-én hangzott el a Testnevelési Egyetemen

²³⁸ Levin, 53/81; Lawrie-Blum, 66/85; Bettray, 344/87. Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám 10. oldal

²³⁹ Az Európai Közösség kereskedelmi joga, 1998. 74. oldal. , Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám 10. oldal

luxemburgi ítélezés is. Ugyanakkor már 1985-ben, a milánói csúcstalálkozón, egyhangúlag elfogadták az úgynevezett „Adonnino-jelentést”, amelyben többek között az is olvasható, hogy „... a sport kiváló eszköz arra, hogy az európaiak európai integrációhoz tartozási érzését erősítse.” A jelentést összeállító EU-bizottság (EU-Bizottság) azóta törekszik arra, hogy a nyilvános sportrendezvényekre képviselőket küldjön, azokon valamilyen formában részt vegyen.²⁴⁰

Sepp Blatter FIFA-elnök ugyanakkor a legfőbb francia közigazgatási fórum, 2002 utolsó napjaiban a Conseil d'État a Malaja-ügyben hozott felülvizsgálati-határozatát mégis „tízszeres erejű” Bosman-ítéletnek nevezte. A kosaras hölgy esete ugyanis Blatter szerint precedensértéket teremt más sportágakban is és az unión kívüli országokból származó sportolók kvótarendszerének teljes eltörléséhez vezethet. A Kazahsztánban született lengyel állampolgárságú játékos strasbourgi szerződésének engedélyezését elutasította a Francia Kosárlabda Szövetség, mivel a nem EU-s állampolgárookra vonatkozó kvótakeretet a klub Malaja szerződtetésével túllépte volna. Malaja a strasbourgi városi bírósághoz fordult, mert álláspontja szerint az EU és Lengyelország között 1991-ben megkötött Társulási Megállapodás tilt mindenfajta diszkriminációt, ideértve a nemzeti hatáskörben szabályozott munkavállalást is. Az ítélet Franciaországban a kvótarendszer eltörlésének hatályát valamennyi, az Európai Unióval társulási vagy együttműködési szerződést kötő államra kiterjesztette, így meghozatalának időpontjában 24 EU-n kívüli állam vonatkozásában megtiltotta a tagállami sportolóktól eltérő korlátozó szabályok alkalmazásának lehetőségét²⁴¹, gyakorlatilag teljes

²⁴⁰ Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám 10. oldal

²⁴¹ Malaja jogi képviselője, Michel Pautot úgy fogalmazott a döntést kommentálva, hogy „mostantól semmi sem állíthatja meg a futballklubokat akkor, ha történetesen 4 ukrán, 3 marokkói és 4 cseh labdarúgót kívánnak egyszerre foglalkoztatni, mint ahogy a kosárlabdaklubokat sem, ha orosz, litván, lengyel vagy magyar sportolót kívánnak játszani csapatukban

egészében megnyitotta ezen országok polgárai számára a francia sportpiacot.”²⁴²

3.8.4. Egyéb precedens értékű ítéletek

Az Európai Unióval társult országokból származó munkavállalók jogait az Unión belül a Kolpak-eset konkretizálta. A szlovák nemzetiségű Maros Kolpak a német TSV Ostringen kézilabda csapat kapusa volt. A csapat vezetősége Kolpak régi szerződését 2003. június 30-ig újította meg. A német kézilabda szövetségnek azonban volt egy olyan szabálya, amely limitálta a nem uniós tagállamokból, illetve EGT (Európai Gazdasági Térség) államokból származó játékosok egy meccsen belüli szerepeltethetőségének lehetőségét. Ezeknek a játékosoknak egy speciális, „A” megjelölésű licenst kellett szerezniük. Kolpak már a harmadik „A” licenst kapott a TSV Ostringen klubon belül, így nem tudta munkaviszonyából fakadó kötelezettségeit teljesíteni, tudniillik, hogy szerepeljen a mérkőzéseken. Kolpak vitába szállt az említett szabállyal arra hivatkozva, hogy az Európai Unió és Szlovákia közötti társulási megállapodás szerint őt, mint szlovák állampolgárt ugyanolyan jogok illetik meg, mint az EU állampolgárokat, és nem megengedhető az, hogy pusztán azért nem játszhat a mérkőzéseken, mert már két másik „A” megjelölésű játékos is szerepel a csapatban. Kolpak az ügyet az Európai Bíróság elé vitte, ahol sikerrel járt. A Bíróság a következőket állapította meg: *A Szlovákiával kötött együttműködési megállapodás kizárja azon rendelkezések alkalmazását, amelyek Mr. Kolpakra mint szlovák állampolgárra nézve olyan helyzetet eredményeznek, miszerint annak ellenére, hogy jogszerű munkaviszonnyal rendelkezik egy tagállamban, az uniós, vagy EGT tagállamokból származó állampolgároknál korlátozottabb lehetőségekkel rendelkezik a mérkőzéseken (liga vagy kupameccsek) való szereplésre. Az*

²⁴² Kecskés László - Soós Tamás: Kiterjesztette az Európai Bíróság a Bosman ítélet sportolókra vonatkozó kedvezményét. Európai Jog, 2003. november, III. évfolyam, 6. szám. 39. oldal, 42. oldal

*ilyen mérkőzéseken való szerepeltetés a sportolói munkaszerződés nyilvánvalóan alapvető célja.*²⁴³

Az orosz futballjátékos, Igor Simutenkov esetében az Európai Bíróság hasonló ítéletet hozott.

Simutenkov ügye az Unión kívüli, harmadik állam sportolójának státuszát tisztázza. Az orosz labdarúgó a spanyol Union Deportivo Tenerife csapatával állt szerződéses viszonyban, és a szövetségnél „nem EU játékosként” lett regisztrálva. A spanyol szövetségnek ugyanis volt egy olyan szabálya, amely csapatonként korlátozza a pályára küldhető nem-uniós játékosok számát. Simutenkov azt akarta elérni, hogy ugyanazok a jogok illessék meg orosz állampolgárként, mint az összes többi európai uniós/EGT játékost, hivatkozva az Európai Unió és Oroszország közötti együttműködési megállapodásban foglaltakra. Az Európai Bíróság az ő javára döntött, és a spanyol szövetséget elmarasztalta.

A Bíróság indoklásában megállapította, hogy az említett együttműködési megállapodás 23. cikke szerint:

(...) EU tagállamok állampolgáraival egyenlő bánásmód illeti meg azt az orosz munkavállalót, aki az előbbiekkal azonos feltételek mellett, jogszerű munkaviszonyban áll egy uniós tagállamban, és ez kizár mindenfajta, állampolgárságon alapuló korlátozást.

A Bosman ügy egyik következménye, hogy szabaddá vált a munka-erőáramlás a labdarúgásban. A tehetősebb klubok azt is megengedhették maguknak, hogy - mint elsőként a Chelsea példája mutatja – összevásároljanak egy világválogatottnyi jó futballistát. A játékosok fizetése az egekbe szökött: szerződésük lejárta után a futballisták ingyen igazolhatók voltak, viszont jóval magasabb fizetést kértek, mondván, új egyesületük még így is jobban jár, mint ha csillagászati összeget kellene fizetnie érte régi klubjának. A Chelsea

²⁴³ <http://sportmenedzsment.hu/roberto-branco-martins-eloadasa-2007-marcius-19-testnevelési-egyetem/> Letöltés időpontja: 2012.10.03.

például ingyen igazolta le Michael Ballackot, akinek lejárt a szerződése a Bayern Münchennél, viszont heti 90 ezer font fizetést kért - és kapott - a londoni klubtól. A transzferdíj kiesése leginkább a kisebb klubokat érinti, akik így fontos bevételi forrástól estek el, s ezáltal is tovább mélyült a szakadék a gazdag és a szegény klubok között. A Bosman-ítéletnek továbbá jelentős visszhangja volt: a határozat előírta az EU-tagállamok számára az EU-joggal össze nem egyeztethető sportszövetségi szabályozások eltörlését, amelyek a külföldre történő átigazolási összeg megfizetését tette kötelezővé olyan sportolók esetében, akik szerződésük lejártá után az egyik EU-országból a másikba igazoltak át. A Bosman-ítélet kapcsán például komoly „pénzmegsemmisítés” alakult ki. A Newcastle United elnöke az Európai Parlament előtt a Bosman-esettel kapcsolatos meghallgatás alkalmával elmondta, hogy néhány játékosuk átigazolási jogát a bankoknál felvett kölcsönök biztosítékeként használják. Márpedig, ha ezek után az átigazolási jogok értéktelenné válnak, megszűnik a kölcsönök biztosítéka, és ezek visszafizetése azonnal esedékessé válik. Ha megszűnik az egyesületek átigazolási bevétele, akkor önfelfinanszírozási forrásuk nagy részét veszítik el és egyre inkább rászorúlnak a szponzorokra, támogatókra.

Az Európai Labdarúgók Szakszervezet ugyanakkor nagyon komolyan kiállt Bosman mellett. Az egyik célja ennek az volt, hogy az európai labdarúgás területén kialakult az alkalmazott sportolók „rabszolga-kereskedeleme” megszűnjön, hisz sok esetben valóban maga a labdarúgó bele sem szólhatott saját sorsa alakulásába. Legtöbbször a klub tisztviselői döntötték el pályafutását, nem a játékos, hanem a klub gazdasági érdekei messzemenő szem előtt tartásával.

Pert indított 7 évvel később egy akkor még nem EU-s állampolgár, egy magyar futballista, Balog Tibor hasonló helyzetben. Ne feledjük: a profi labdarúgó, mint munkaerő, az Unióban van legjobban megfizetve, minden dél-amerikai, afrikai futballista álma egy európai szerződés. A 90-es évek közepére már rengeteg nem uniós állampolgár játszott az Unió

bajnokságaiban, ezeket a munkavállalókat a Bosman-ügyben hozott határozat diszkriminatívan érintette.

Balog Tibor átigazolási ügye egyébként azután került az Európai Bíróság elé, hogy a sportoló nem törődött bele abba, miszerint korábbi klubja, a belga Charleroi (ahol egyébként Bosman is megfordult) 5, majd 3 millió forintos díjat kért az 1997 nyarán őt szerződtetni szándékozó egyesülettől. Balog elesett a szerződéstől, ám a „Róka” becenévre hallgató játékos bírósághoz fordult és keresetében a Bosman-szabály hatályának kiterjesztését kívánta elérni az Európai Unión kívüli országokból származó labdarúgók tekintetében is. Jogi képviselőként azt a Jean-Louis Dupon-t bízta meg, aki Bosman egyik korábbi ügyvédje is volt az Európai Bíróság előtti sikeres perben. Balog Tibor keresete a munkavállalók szabad mozgásának alapelvén túl az unión belüli szabad verseny kérdését is feszegette. A jó érzékkel időzített per egybeesett azokkal a fontos tárgyalásokkal is, amelyeket a Bizottság ugyanekkor kezdett meg a FIFA-val és az UEFA-val a hatályos átigazolási rendszerek uniós harmonizációjáról.²⁴⁴

Hatásai messze túlnyúltak a labdarúgás határain, volt olyan vélemény, hogy a Bosman-ügy tette tönkre például az angol kosárlabdát. A Bosman és Balog ügy végeredményeként az EKB arra kötelezte a sportszervezeteket, hogy szabályozásukat összehangolják az uniós szabályozásokkal. Egyben ráirányította az Unió intézmények figyelmét a sportéletre. Magánszemélyek vagy társadalmi szervezetek (sportszövetségek) által konstruált szabályok nem vezethetnek az Unió szabályok be nem tartásáig, az állampolgárságon alapuló diszkriminációig.

Az átigazolás fogalma a következőképpen határozható meg: a labdarúgó sportszervezet változtatása és a nyilvántartási adatok bejegyzése a tagsági

²⁴⁴ Kecskés László - Soós Tamás: Kiterjesztette az Európai Bíróság a Bosman ítélet sportolókra vonatkozó kedvezményét. Európai Jog, 2003. november, III. évfolyam, 6. szám. 41. oldal

igazolványba és a nyilvántartásba, továbbá a sportvállalkozás játékos rendelkezési jogának átruházása másik sportvállalkozásra.

A FIFA Transfer Matching System, azaz az Összehasonlító Átigazolási Rendszer egy internetes szoftver, ami a játékosok átigazolását gyorsabbá, egyszerűbbé és átláthatóbbá teszi a klubok számára. 2008 februárjában mutatták be a tesztverziót, de ma már mind a 208 FIFA tagországban ezt használják kötelezően a nemzetközi átigazolások során, így több mint 4600 klubot érint világszerte. A TMS rendszernek csak nemzetközi átigazolások esetén jut szerep, csak akkor, amikor a játékos egy másik országba szerződik, tehát országon belüli klubváltások esetén nem. A TMS rendszer működése egyszerű, a használata gyorsabbá és korszerűbbé teszi az átigazolások folyamatát, egyben kevesebb papírmunkát is jelent. Mindkét félnek egyformán kell felvinnie a játékoskal kapcsolatos összes személyes adatot, a szerződésben meghatározott dátumokat, összegeket, tehát mindent. Ha nem ugyanazokat az adatokat rögzítik mindkét oldalon, akkor a rendszer blokkolja az ITC, az International Transfer Certificate, azaz a Nemzetközi Átigazolási Bizonyítvány kiadását addig, amíg a klubok a hibát ki nem javítják. (Ezért összehasonlító a rendszer, mert sorról sorra vizsgálja, összehasonlítja a bevitt adatokat.) Az átigazolásokhoz rendszerint három különböző dokumentumra van szükség. Az első a játékos útlevelének másolata, amin szerepel a fotója és a személyes adatai, a neve, születési dátuma. A második a játékos és az új klub közötti szerződés, amit minden oldalán aláírásokkal kell ellátni. Ha szabadon igazolható játékosról van szó, akkor kell egy nyilatkozat az előző klubtól, ami tanúsítja, hogy már nem állnak szerződésben, hogy ha aktív a játékos, tehát élő szerződéssel rendelkezik, akkor a harmadik dokumentum az eladó és vásárló klub közötti megállapodás lesz.²⁴⁵

²⁴⁵ Magyar labdarúgók nemzetközi átigazolása

A Magyar Labdarúgó Szövetség a nemzetközi átigazolásokat 2006 óta tartja nyilván, a FIFA nemzetközi átigazolási rendszerének használata pedig 2010. október 1-jétől kötelező valamennyi tagállamban. A labdarúgók továbbá állandó mozgásban vannak, és ha Magyarországról egyszer eligazolnak egy országba, majd onnan továbbmennek másik klubba vagy másik országba, arról az MLSZ-nek információ nem áll rendelkezésére. Mindezekre tekintettel az MLSZ összeállított egy listát

A játékos azonnal nem léphet pályára. Erre csak akkor kerülhet sor, ha az eladó klub országának labdarúgó szövetsége kiállítja az ITC-t. Csak ennek az igazolványnak a birtokában léphet pályára a játékos az új klubjában. Ezért tarthat egy-egy átigazolás hosszabb ideig, nehéz helyzetbe hozva ezzel a menedzsert és a klubot, akik már számítanak a játékosra tétmérkőzéseken is.²⁴⁶

3.8.5. Amatőr sportoló jogállása

Az általános sportoló fogalma szempontjából a legfontosabb a szabadidős sportoló, az amatőr sportoló, a versenyszerűen sportoló és a hivatásos sportoló megkülönböztetése.

Az 1996-os sporttörvény rendelkezése értelmében a szabadidős sportoló fogalmába az amatőr sportoló beleolvadt, mert a törvény negatív körülhatárolásként kimondta, hogy szabadidős sportoló mindenki, aki sporttevékenységét nem hivatásos sportolóként végzi.

A 2000. évi Sporttörvény a szabadidős sportoló fogalmát a szervezett sporton, illetve a versenysporton kívül helyezte, amikor kimondta, hogy az a szabadidős sportoló, aki a szabadideje eltöltéseként vagy sportegyesület keretében sportol, de nem vesz részt versenyeken.

A 2004-es Sporttörvény a szabadidős sportot nem definiálja, csak a szabadidősport-szövetségeket. A szabadidős sportolók többsége nem versenyszerűen végez sporttevékenységet, csak amatőrök lehetnek a versenyzők. A hatályos Sporttörvény a hivatásos sportoló fogalmát határozza

az irodarendszere adatbázisából és a FIFA TMS rendszeréből a külföldön futballozókról.²⁴⁵ A lista a 2010. január 7-ei állapotot tükrözi és a mellékletben található.

²⁴⁶ A 2011-es nyári átigazolási időszak során számos játékos érkezett a Videoton FC-hez, például Brazíliából, Spanyolországból, Szerbiából, Olaszországból és Uruguayból. A legtöbb szövetség együttműködő volt, és biztosított bennünket arról, hogy olyan gyorsan kiállítják az engedélyt, ahogy csak lehet, de voltak olyan országok is, akik lazábban intézték az ügyeinket, és naponta kellett telefonálnunk és leveleket írunk, hogy végre megérkezzenek a papírok. A "legbalhásabb" ügyünk Filipe Oliveira esetében volt, az átigazolás közel három hetet vett igénybe. Ilyenkor persze bosszankodik mindenki: a vezetőség és a szurkolók egyaránt.

meg és negatív körülhatárolással élve azt mondja ki, hogy aki nem hivatásos sportolóként versenyez, az amatőr sportoló.²⁴⁷

Az 1920-as is években is léteztek hivatásos bajnokságok, így az amatőröktől hamar elkülönültek azok a sportolók, akik hivatásszerűen, napi rendszerességgel végeztek sporttevékenységet. Ezt azért is teheték, mert a két világháború közötti időszakban a klubok olyan támogatói körrel rendelkeztek, mely alapján biztosítani lehetett a profi játékosok fizetését. 1945 után az egyesületek úgynevezett bázisszervekhez tartoztak. Ezek lehetnek állami nagyvállalatok, közintézmények, minisztériumok. Mivel hivatalosan nem létezett professzionális sport, ezért a játékosokat ilyen intézményeknél foglalkoztatták, mintha maguk is az adott szerv dolgozói lennének. Ez nem csak az élvonalbeli játékosok esetében volt igaz.²⁴⁸

A sportmunkatársi munkakörben dolgozók munkaviszonyának egyes kérdéseiről rendelkező jogszabály alapján sportmunkatársakkal csak munkaviszonyt lehet létesíteni. A szerződés időtartamának minimumát nem határozta meg, de legfeljebb 5 évre lehetett kötni.²⁴⁹

A játékosok igazolásával és átigazolásával kapcsolatos teendőket a 4/1988. ÁISH²⁵⁰ rendelkezés részletesen taglalta. Az általános szabályok mellett a kedvezményes átigazolási kategóriát is ismerte sorkatonák és felsőoktatásban tanuló nappali tagozatos hallgatók esetében. A különleges rendelkezések között található a munkáltató megszűnése, egyesülése esetén követendő előírások. A „kölcsonadás”, a külföldi munkavállalás, valamint a nem magyar állampolgár leigazolása körüli eljárás is helyet kapott itt. Az egyéb munkajogi kérdéseket, mint a felmondás, a szerződés megszűnése, OTSH elnöki utasítás tartalmazta. A korszakra jellemző erős kógencia figyelhető meg a jogszabályokban, valamint az, hogy ezen dokumentumok minden sportágra

²⁴⁷ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 106. oldal

²⁴⁸ Horváth Gábor: A sportolói jogállás. A magyar sportjog alapjai. HVG-ORAC, Budapest. 2000. 128. oldal

²⁴⁹ 8/1988. (V.19.) ÁBMH rendelkezés. 1.§ (1), 2. §

²⁵⁰ Állami Ifjúsági és Sporthivatal

kiterjedtek, a szakszövetségeknek így nem lehetett saját igazolási, átigazolási szabályzatuk.²⁵¹

Az OTSH elnöki utasítás részletesen szabályozta a sportegyesület és a labdarúgó szerződéses viszonyának megszüntetése különböző eseteit. Az utasítás kimondta, hogy a „sportegyesület és a labdarúgó a szerződésüket annak lejáta előtt közös megegyezéssel megszüntetik, vagy ha a labdarúgó a szerződést a sportegyesületek felróható okból felmondással megszünteti, sportegyesülete hozzájárulása nélkül, az év bármely napján azonnal átigazolható; ha azonban a labdarúgó a szerződését nem a sportegyesületnek felróható okból bontja fel, akkor csak a szerződése lejáratának napját követő két év várakozási idő letelte után igazolható át; ha a szerződést a sportegyesület a labdarúgónak felróható okból mondja fel, a labdarúgó a szerződés megszűnésének napjától számított, az MLSZ által legfeljebb két évben meghatározott várakozási idő eltelte után igazolható át.”²⁵²

Az OTSH elnökének 5/1983. OTSH utasítását módosító 2/1985. OTSH utasítás különleges módot adott a szerződések esetleges módosítására: ha a játékos teljesítménye tartósan és jelentősen megváltozott, a két évnél hosszabb időtartamú szerződés esetében a szerződő felek (tehát akár az egyesület, akár a játékos) kezdeményezhette az MLSZ-nél a szerződéskötési részesedés alapját képező eszmei érték újbóli megállapítását és a szerződés hátralévő idejére a szerződéskötési részesedés annak megfelelően volt felemelhető vagy csökkenthető. Ezt a módosítást a labdarúgó nem volt köteles elfogadni, ha az új eszmei érték figyelembevételével más sportegyesület szerződöttni kívánta. Ebben az esetben a szerződést a labdarúgó egyoldalúan megszüntethette. A sportági szakszövetségekről szóló 1989. évi 9.tvr megengedte, hogy a szövetségek maguk állapítsák meg az igazolási és átigazolási szabályaikat, ezen belül meghatározzák az egyesületek és a játékosok között megköthető

²⁵¹ Cseke Gábor: A sportolói jogviszony szabályozása, különös tekintettel a labdarúgók jogállására. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Tudományos Diákköri Konferencia. Miskolc, 2009. november 18. ,20. oldal

²⁵² A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 69., 129. oldal

szerződések típusait. Ennek alapján a munkaszerződés kizárólagosságát rögzítette, az MLSZ 1990-ben megalkotott Igazolási és Átigazolási Szabályzata, amikor kimondta, hogy hivatásos játékos az, aki sportegyesületével a labdarúgó sportágra sportmunkatársi szerződésben munkaviszonyt létesít. A profi játékos szerződésének kötelező tartalmi eleme volt, hogy ha a szerződéses játékos sportszerződését annak lejáta előtt jogellenesen megszüntette, csak abban az esetben volt átigazolható, ha a sportegyesület kártérítési igényét kielégítette. A kártérítési igény mértékét a szerződésben kellett meghatározni.²⁵³

Amikor a szövetségek önállóan elkészítették igazolási és átigazolási szabályzataikat, a Magyar Labdarúgó Szövetség 1990-ben rögzítette, hogy a hivatásos labdarúgó sportmunkatársi szerződésben munkaviszonyt létesít.²⁵⁴

Az ezredfordulón fennálló gyakorlat szerint a hivatásos sportolók, mint egyéni vállalkozók kötöttek szerződést a klubokkal. Ezek polgári jogi szerződések voltak, helyenként- például a labdarúgásban- azzal a plusz garanciával, hogy fizetési késedelem esetén sportjogi szankció is kapcsolódott hozzá. Ezek a szerződések nem munkaszerződések voltak, nem fűződtek hozzájuk a munkajog erős, munkavállalót védő garanciái.²⁵⁵

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény deklarálta az amatőr sportoló definícióját, melyet az 1998. évi XXXI. törvény módosított: amatőr sportoló az a természetes személy, aki sporttevékenységet nem hivatásos sportolóként végez.²⁵⁶

A 2000. évi CXLV. törvény meghatározta az amatőr sportoló fogalmát: az a versenyszerű sportoló, aki sportegyesület tagjaként, illetve sportvállalkozással fennálló amatőr sportolói sportszerződés alapján sporttevékenységet folytat.²⁵⁷

²⁵³ A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 130., 131. oldal

²⁵⁴ Horváth Gábor: A sportolói jogállás. A magyar sportjog alapjai. HVG-ORAC, Budapest. 2000. 131. oldal

²⁵⁵ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és jog, 2010. (18. évfolyam) 12. szám. 3. oldal

²⁵⁶ 1998. évi XXXI: törvény

²⁵⁷ 2000. évi CXLV: törvény. 88. § 1

Amatőr sportoló sportszervezettel amatőr sportolói sportszerződést köthet. Amatőr sportoló sportvállalkozás keretében csak sportszerződés alapján sportolhat. A sportszerződésre a Polgári Törvénykönyv megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit a Sporttörvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.²⁵⁸ Az amatőr sportoló már versenyengedéllyel kellett, hogy rendelkezzen, jóllehet az amatőrlicenc a nyugat-európai gyakorlat szerint jogszabályellenes volt.²⁵⁹

A 2000-es Sporttörvény lényeges újítása volt, hogy az amatőr sportolókra nézve is bevezette a versenyengedélyt. Ezt az intézményt a 2004-es Sporttörvény is fenntartja. A hatályos Sporttörvény ugyanis kimondja, hogy amatőr sportoló a sportszövetség versenyrendszerben csak akkor vehet részt, ha amatőr versenyengedéllyel rendelkezik. A sportoló csak a sportszervezetének a hozzájárulásával igazolhat át másik sportszervezethez és ez esetben a hozzájárulás megadását a sportszervezet költségtérítés fizetéséhez kötheti. A sportoló csak hozzájárulásával igazolható át akár véglegesen, akár időlegesen más sportszervezetbe. A sportoló hozzájárulásáért anyagi ellenszolgáltatást nem igényelhet.²⁶⁰

Az 2004. évi I. törvény egyetlen célja az volt, hogy mindenáron, abszolút érvénnyel szétválassza a profi és az amatőr sportolók kategóriáját. Az életben helyesen – és világszerte – nem csak ez a két végletes forma létezik, hanem ún. félprofi státusz is; pl. azoknak, akik még nem vagy már nem tudnak (teljes státusú) hivatásos sportolók lenni. Nincs elegendő, alkotmányos súlyú ok a köztes forma száműzésére, s általa a szerves átmenet kiiktatására. A közhatalom ellenőrzésének megkönnyítése ugyanis nem lehet elfogadható indok erre. A közel 100 sportágban szinte mindenféle reális élethelyzet elképzelhető. Sok sportoló munkanélküli is van, akik közül bárkit profivá „avathatna” már egy egyetlen alkalomra szóló, sport tárgyú megbízási szerződés is, ha – új feltételként – licence van. Nincsen rögzítve, hogy mettől

²⁵⁸ 2000. évi CXLV: törvény. 3. § (1), (2), (5)

²⁵⁹ Sárközy Tamás: A sporttörvény magyarázata HVG Orac, Budapest, 2000. 120. oldal

²⁶⁰ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2010. 127, 128. o

meddig profi sportoló valaki, sőt az sem, hogy miként alakul ez a hazai, illetve a külföldi személyek, szervezetek, rendezvények tekintetében. Pedig a következmények súlyosak lehetnek: volt példa nemrég arra, hogy világbajnoki aranyérmet vettek vissza sportolótól azért, mert korábban egyszer részt vett profi versenyen.

Sportszervezet – versenykiíró, -szervező és –rendező – lehet vállalkozás is, következésképpen annak alkotmányos jogát, a tulajdonával való szabad rendelkezést is sértené az igazságtalan, merev kettéválasztás a profi és amatőr verseny tekintetében.²⁶¹

Nem túlságosan jellemző a sportolói jogviszonyra az, ahogyan a vállalkozási vagy a megbízási szerződést meg lehet szüntetni. A vállalkozási szerződésnél a megrendelő, vagyis a sportszervezet a szerződéstől bármikor elállhat, köteles lenne azonban a vállalkozó kárát megtéríteni. Nem gyakori, hogy egy megbízási szerződés keretében a sportszervezet élne törvényben biztosított jogával és bármikor, akár idény közben is indoklás nélkül, azonnali hatállyal felmondja a szerződést. Megállapítható, hogy a sportolók és a sportszervezetek között meglévő jogi kapcsolat tartalmi elemei leginkább a munkajogviszonyban fellelhető elemeknek felelnek meg, amelyben megtalálható a munkáltató, azaz a sportszervezet képviselőjének, edzőjének széles körű utasítási jogköre, a sportoló rendszeres lekötöttsége és meghatározott munkaköre. Az állandó jellegű tevékenységért a sportoló személyi alapbérben részesül, illetőleg meghatározott eredmény elérése esetén prémium, jutalom tűzhető ki.²⁶²

Az amatőr sportoló sportegyesület keretében tagként, illetve sportszerződés alapján, sportvállalkozás és az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvány keretében pedig kizárólag sportszerződés alapján sportolhat. Sportiskola tanulója tanulói jogviszonya alapján is amatőr sportolónak minősülhet. A tanulói jogviszony szünetelése az amatőr sportoló versenyengedélyének

²⁶¹ Kolláth György: Sporttörvény-módosítás és alkotmányossági ellenérvék. Magyar közigazgatás, 1998. 497. oldal

²⁶² A magyar sportjog alapjai. (szerk.: Sárközy Tamás) HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2000., 141. oldal

érvényességét nem érinti. A sportszerződésben a sportszervezet és az amatőr sportoló megállapodnak a sporttevékenységgel kapcsolatos együttműködésük feltételeiről.

A felek közötti jogviszony (amatőr sportolói szerződés) folyamatos megbízási jogviszonynak minősül, így folyamatos jogviszony esetén megengedett, hogy a felek a felmondás jogát korlátozzák. A Polgári Törvénykönyv vonatkozó rendelkezései nem alapoztak meg olyan jogértelmezést, amely szerint a rendes felmondás jogát mindenképpen biztosítani kellene folyamatos megbízási jogviszony esetén is. A Választottbíróság álláspontja szerint a sportszövetségi bizottságok határozatai nem kötik a Választottbíróságot a felek jogvitájának elbírálásában.²⁶³

Más sportszervezet részéről a munkavállaló hivatásos labdarúgóként történő foglalkoztatására irányuló megkeresésről munkavállaló haladéktalanul, de legkésőbb a megkeresést követő 3 napon belül köteles a munkáltatót értesíteni. A megkeresést követően a munkavállaló más sportszervezettel kizárólag a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulása alapján tárgyalhat. Kivételt képez, ha jelen szerződés időtartamából hat hónapnál kevesebb van hátra. A leírt kötelezettségek megszegése súlyos szerződésszegésnek minősül.²⁶⁴

A FIFA Szabályzat nem ismeri az amatőr szerződés fogalmát. Ebből a tényből a játékosok igazolásai tekintetében komoly anomália származik. Ugyanis abban az esetben, ha egy Magyarországon amatőr szerződéssel rendelkező játékos kíván más magyar klubhoz szerződni, úgy a Sporttörvény (és a szövetségi szabályzatok) alapján ehhez szükséges a klub beleegyezése, amely hozzájárulás költségtérítés fizetéséhez köthető. Ugyanakkor amennyiben ez a játékos külföldre kíván szerződni, azt megteheti, ugyanis a FIFA Szabályzat az amatőröket nem „köti röghöz”, tekintettel arra is, hogy nem is ismert és alkalmazott külföldön az amatőr szerződés fogalma, azaz nincs meghatározott ideig tartó kötelelem az amatőr sportoló és a klub között. Esetleg érdemes lenne az amatőr sportolók honi helyzetét a nemzetközi sztenderdhez közelíteni, akár

²⁶³ 2009/5. Választottbírósági határozat

²⁶⁴ Munkaszerződés hivatásos játékosal. Forrás: HLSZ

az amatőr sportszerződés rendszerének megszüntetésével. A klubok attól tartanak, hogy így nem kapnának megfelelő ellenértéket az általuk felnevelt, kiképzett sportolókért, azonban vélhetően ez pótolható, legegyszerűbben az úgynevezett nevelési költségtérítés mértékének nemzetközi szint felé történő felemelésével.²⁶⁵

Amatőr labdarúgó az a nyilvántartásba vett labdarúgó, aki sportszervezet (sportegyesület) tagjaként, vagy amatőr sportszerződés alapján sporttevékenységet folytat. Amatőr labdarúgó sporttevékenységéért a sportszervezettől díjazásban nem részesülhet.

Nem minősül díjazásnak: az amatőr labdarúgó versenyzéssel összefüggő indokolt költségeinek megtérítése; a versenyzéssel, illetve az arra való felkészüléssel összefüggésben nyújtott természetbeni juttatás; a kiemelkedő sportteljesítmény elérését követően adott eredményességi jutalom; a szponzorálási szerződés keretében nyújtott támogatás; a vegyes (nyílt) versenyrendszerben szerzett érem, trófea.

Amatőr labdarúgó által a sportszervezetnek okozott kár megtérítésére a Polgári Törvénykönyv kártérítésre vonatkozó általános szabályai az irányadóak.

Az amatőr sportszerződésről összefoglalásként kijelenthető, hogy magyar sajátosság. Más országok sportjoga általában az amatőr sporttevékenységet tagi, illetve a tagihoz hasonló jogviszony keretében rendezi. Például a magyar hagyományokhoz, sportszervezeti megoldásokhoz, illetve jogi berendezkedéshez nagyon hasonló Lengyelországban az amatőr sportolók mindösszesen egy (az adott Szövetség által vezetett) „regisztrációs lista” aláírása mellett végzik sporttevékenységüket. Az amatőr sportszerződés egy meglehetősen érdekes jogi forma – ahogyan levezetésre került- gyakorlatilag megbízási szerződés, amelynek meg kell felelnie a Sporttörvény speciális rendelkezéseinek.²⁶⁶

²⁶⁵ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. *Gazdaság és jog*, 2010. (18. évfolyam) 12. szám. 7. oldal

²⁶⁶ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. *Gazdaság és Jog*. 18. évfolyam, 12. szám. 2010., 6. oldal

Az MLSZ szabályzata az amatőröknél is tartalmaz időbeli többlet megkötést: A 14. életévét még be nem töltött labdarúgó törvényes képviselője legalább egy, legfeljebb három éves szerződést írhat alá a sportszervezettel. Ennél hosszabb időtartamú szerződés a labdarúgás szabályai szerint érvénytelen. Egy évnél rövidebb szerződés akkor köthető, ha a szerződést a bajnoki év közben kötik meg. Az a labdarúgó, aki 14. életévét betöltötte, de 18. életévét még nem töltötte be, legalább egy, legfeljebb három éves szerződést írhat alá törvényes képviselőjének beleegyezésével vagy utólagos jóváhagyásával, amely csak törvényes képviselőjének aláírásával érvényes. Egy évnél rövidebb szerződés akkor köthető, ha a szerződést a bajnoki év közben kötik meg.

Szerződéses amatőr labdarúgó és sportszervezet között kötött szerződést kiegészíteni, módosítani csak mindkét fél egyetértő akaratával lehet. Egyoldalúan csak akkor mondható fel a szerződés, ha a szerződés, illetve a jogszabály bármelyik szerződő felet erre feljogosítja. Szerződő felek vitája esetén kizárólag az MLSZ illetékes szervezeti egység részére leadott, és ott nyilvántartásba vett szerződés vehető figyelembe. Bármelyik szerződő fél írásos - indokolt, bizonyítékot is tartalmazó - kérelmét a Ligák, területi Labdarúgó Szövetségek vizsgálják, és döntenek I. és II. fokon. Abban az esetben lehet az illetékes Igazolási és Átigazolási Bizottsághoz fordulni szerződésszegés megállapítása végett bármelyik fél részéről, amennyiben a szerződésszegés megléte esetén a labdarúgó szabadon átigazolható, továbbá akkor, ha a szerződést jogellenesen szünteti meg, és ha fegyelmi felelősségre vonásnak van helye.

Az amatőr sportszerződésre a Sporttörvényben nem szabályozott kérdések tekintetében a Polgári Törvénykönyv megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

A Sporttörvény egyértelműen meghatározza, hogy amatőr sportoló kizárólag sportszerződés alapján sportolhat.

A nevelési költségtérítés az amatőr sportoló kinevelésének ellenértéke, melynek mértékét a sportszövetség szabályzatban állapítja meg.

Amatőr sportszerződés preambulumban szerepel, hogy a szerződés időtartamára az amatőr sportoló a játékjogát ingyen átruházza a sportszervezetre. A sportszerződés időtartamának lejártakor a sportszerződéssel rendelkező amatőr labdarúgó játékjoga feletti rendelkezési jogosultsága ellenérték nélkül visszaszáll az amatőr labdarúgóra. A Munkaadó klub biztosítja a sportoló számára a magas színvonalú sportolás személyi és anyagi feltételeit:

- a felkészüléshez, versenyzéshez, szakképzett edzőt, csapatmenedzsert
- az edzési, versenyzési helyszínt
- a sporteszközöket
- a sportorvosi ellátást
- táplálkozási és egészségügyi tanácsadást.

Az amatőr sportoló köteles megismerni a klub vezetőit, irányítóit, valamint az utasítás adására jogosult alkalmazottait, előjáróit. A sportoló köteles követni a klub vezetőinek, az edzők és egyéb szakmai személyek rendelkezéseit, utasításait. A sportoló kötelezően kellő figyelmet kell, hogy fordítson a sportszabályok megismerésére.

A sportoló köteles az előírt helyen és időben sporttevékenységre képes (alkalmas) állapotban megjelenni, az edző által megjelölt időtartamot sporttevékenységgel tölteni, és a tőle elvárható legmagasabb szintű teljesítményt (sporttevékenységet) kifejteni. Működjön együtt sporttársaival, de köteles tevékenységét úgy végezni, hogy az más személy egészségét, testi épességét ne veszélyeztesse, más tevékenységét ne zavarja, a klubja helytelen megítélését ne idézze elő.

A sportoló köteles betartani a klub házirendjében rögzített magánéleti elvárásokat, a sportolói viselkedés és magatartás alapvető szabályait, amelyek együttesen meghatározzák a sportoló morális és fizikai felkészültségét.

A sportoló köteles a szakosztály rendezvényein a szakosztály által biztosított felszerelést viselni.

A sportoló és a klub a szerződésben nem szabályozott kérdésekre vonatkozóan a Labdarúgó Szövetségnek a szabályait, illetve a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit értelemszerűen kell alkalmazni.²⁶⁷

Az amatőr sportszerződés alapvetően problematikus konstrukció. Sok érdeksérelem adódik az igazolási, átigazolási ügyek kapcsán.

3.8.6. A hivatásos sportoló jogállása

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény deklarálta a hivatásos sportoló definícióját, melyet az 1998. évi XXXI. törvény módosított: Hivatásos sportoló az a természetes személy, aki sportszervezettel létesített munkaviszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony, továbbá egyéni vállalkozás keretében jövedelemszerzési céllal sporttevékenységet folytat, és rendelkezik a sportági szakszövetség, illetőleg a sportszövetség feltételei szerint megszerzett hivatásos sportolói engedéllyel.

A vállalkozói szerződéskötés általános a foglalkozásszerűen tevékenykedő sportszakembereknél is, ahol az egyéni vállalkozás mellett a társas vállalkozás egyes formái számba jöhetnek. Elsősorban a jogi kritérium az, hogy a hivatásos sportoló főszabályként munkaviszonyban sportol, munkaszerződést köt sportszervezetével, amely többnyire sportvállalkozás, esetleg sportegyesület. A hivatásos sportoló munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban is állhat a sportszervezetével. Ez a gyakorlat szerint polgári jogi, azaz a Polgári Törvénykönyv hatálya alá eső megbízási szerződést jelent. Rendellenes módon egyéni vállalkozóként is köthetett sokáig a hivatásos sportoló polgári jogi szerződést sportszervezetével. A hivatásos sportolók jó része közkereseti, vagy betéti társaság, avagy kft. tagjaként sportolt. Ezt az 1996-os Sporttörvény megtiltotta, de az egyéni vállalkozási formát fenntartotta. A 2000. évi Sporttörvény az egyéni vállalkozást kizárta a

²⁶⁷ Amatőr sportolói szerződés. Forrás: MLSZ

hivatásos sporttevékenység lehetőségei közül. A 2001. évi LVII. törvény ismét visszahozta az egyéni vállalkozás lehetőségét olyan módon, hogy mesterségesen beleértelmezte a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyba. Azután a magyar labdarúgásban kétféle futballista tevékenykedett: külföldi a FIFA előírásainak megfelelően munkaviszonyban, illetve magyar a FIFA előírásait megszegve egyéni vállalkozóként. A magyar bírói gyakorlat tendenciája, hogy a kényszervállalkozóknál színlelt szerződésnek minősíti az egyéni vállalkozóként kötött szerződéseket és e megállapodásokat tényleges tartalmuknak megfelelően munkaszerződésnek minősíti. Az a gyakorlat, amely a labdarúgásban a törvényhozó által alapkonstrukciónak tekintett munkaviszonyból kivételt csinált és az egyéni vállalkozást helyezte előtérbe, joggal való visszaélésnek volt minősíthető. A hivatásos sportoló ugyanis nem önálló vállalkozó, hanem a munkáltató utasításai szerint, tehát nem önállóan és a sportszervezet által meghatározott helyen és időben végez munkát. A profi sportoló tehát „különleges munkavállaló”, munkakörének tartalma a sporttevékenység, mint sajátos szerződéses szolgáltatás.²⁶⁸

A sportról szóló 2004. évi I. törvény megfogalmazza, hogy a hivatásos sportoló a sportvállalkozással kötött munkaszerződés vagy megbízási szerződés alapján fejti ki sporttevékenységét, feltéve, hogy a megbízási díj a számvitelről szóló törvény alapján bérként kerül kifizetésre.²⁶⁹ A fent említett egyéni vállalkozóként kötött szerződések nem munkaszerződések voltak.

A hivatásos sportolók munkaszerződésben állnak a sportvállalkozásokkal.

Az 1998. évi XXXI. törvényben a hivatásos versenyrendszerre és a hivatásos sportolóra vonatkozó rendelkezések törvényi szinten megjelentek. E rendelkezések alapján a magyar labdarúgásban megindult a hivatásos bajnokság (úgynevezett hivatásos versenyrendszer), megjelentek a hivatásos labdarúgókat foglalkoztató gazdasági társaságok. Ez az átalakulás azonban annyi ellentmondást hozott felszínre, hogy 1999-ben megalapozottan merült

²⁶⁸ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 132. oldal

²⁶⁹ 2004. évi I. tv. a sportról. 8. § (1)

fel, hogy az 1996-os „féloldalas” Sporttörvény helyett egy olyan komplex sporttörvényt kell létrehozni, amely szabályozza a sport gazdasági jogi vonatkozásait a hivatásos sportolók különleges munkaviszonyával kezdve a hivatásos versenyrendszer pénzügyi bizottságának megteremtésén át egészen a sportbiztosítás új szabályozásáig.²⁷⁰

A 2004. évi Sporttörvény hatályba lépése után amennyiben sor került egyéni vállalkozói polgári jogi szerződések megkötésére, azok semmisek. A Sporttörvény nem foglalkozik a sportszakemberek vállalkozóként megkötött szerződéseivel. Ha ezek színlelt szerződések, a Munka Törvénykönyve általános előírásai szerint minősülnek érvénytelennek. Az új Sporttörvény kimondja, hogy a törvény hatályba lépése előtt (2004. március 16.) már megkötött polgári jogi szerződések a szerződésben megállapított időtartamig, de legfeljebb 2006. december 31-ig hatályban maradtak.

Más sportszervezet részéről a munkavállaló hivatásos labdarúgóként történő foglalkoztatására irányuló megkeresésről a munkavállaló haladéktalanul, de legkésőbb a megkeresést követő 3 napon belül köteles a munkáltatót értesíteni. A megkeresést követően a munkavállaló más sportszervezettel kizárólag a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulása alapján tárgyalhat. Kivételt képez, ha a szerződés időtartamából 6 hónapnál kevesebb van hátra.

A hivatásos sportoló csak a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulásával létesíthet sporttevékenységgel össze nem függő további munkavégzésre irányuló jogviszonyt. Sporttevékenység folytatására sportágában további munkavégzésre irányuló jogviszonyt nem létesíthet, más sportágban való sporttevékenységre vonatkozó további munkavégzésre irányuló jogviszony létesítéséhez a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges. Ez ugyancsak a sport versenyjellegére tekintettel született rendelkezés. A sportban a konkurencia bizonyos szempontból komolyabban értelmezendő, mint az általános munkavállalási gyakorlatban. A versenynek ugyanis immanens eleme a verseny tisztasága; a sport, mint a munka alapvetően a

²⁷⁰ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus)/ 7-8.szám. 39. oldal

személynek, csapatok egymással való versengését jelenti. Ennek megfelelően a Sporttörvény kivételt nem engedően zárja ki, hogy egy sportágon belül a sportoló több klub alkalmazásában álljon.²⁷¹

3.8.7. A sportolók jogállásának további specialitásai, különös tekintettel a labdarúgásra

3.8.7.1.Szerződéses jogviszonyok

A rendszerváltozás után a hivatásos sportolók jogviszonyának rendezése jelentette a magyar sport egyik legégetőbb problémáját. Egyértelmű nemzetközi törekvés, hogy a profi sportoló munkaszerződés alapján sportoljon, reá a munkajog vonatkozzon. Az 1998. évi XXXI. törvényben foglalt első vázlatos kísérlet után a 2000. évi Sporttörvény III. fejezete részletesen szabályozza a hivatásos sportoló jogállását. Ez mindenképp előrelépés volt.

A jogszabály értelmező rendelkezése definiálja a hivatásos sportoló fogalmát: az a versenyszerű sportoló, aki a sportszervezettel munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban állva, jövedelemszerzési céllal, foglalkozásszerűen sporttevékenységet folytat. Az egyéni vállalkozó sportolóval kötött polgári jogi szerződés munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonynak minősül.²⁷² A hivatásos sportoló sporttevékenységével összefüggő munkaviszonyára a Munka Törvénykönyve rendelkezéseit kell alkalmazni, a Sporttörvényben meghatározott eltérésekkel. Sporttevékenység folytatására munkaviszony is létrehozható; a jogviszony jellegén nem változtat, ha a munkaszerződés egyik rendelkezése a Munka Törvénykönyvének nem felel meg.²⁷³

²⁷¹ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és Jog. 2010. (18. évf.) 12. sz. 5. oldal

²⁷² 2000. évi CXLV: törvény. 88. § 7.

²⁷³ EBH 2001. 562.

Többek között a munkaszerződés csak határozott időtartamra volt köthető és próbaidő kikötésére is lehetőség volt, mely a munkaszerződés időtartamának felénél, de legfeljebb hat hónapnál nem lehetett hosszabb és ha a sportág versenyszabályzata átigazolási időszakot állapított meg, nem tarthatott tovább az átigazolási időszak felénél. A próbaidő időtartama nem volt meghosszabbítható.²⁷⁴ Próbaidő kikötésére már nincs törvény adta lehetőség.

Ebben az időszakban került bevezetésre a licencrendszer a hivatásos magyar sportban a Sporttörvény azon rendelkezésével, hogy a profi sportolónak az érdekelt sportági szakszövetség szabályzata szerint megszerzett hivatásos sportolói engedéllyel kell rendelkeznie. A hivatásos sportoló háromfajta jogviszonyban állhatott azzal a sportszervezettel, amely őt foglalkoztatta: vagy munkaviszonyban (ez helyes megoldás), vagy „munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban” (ez nyilván nem precíz megfogalmazás, feltehetően a Polgári Törvénykönyv szerinti megbízási vagy vállalkozási szerződési jogviszonyra utal) vagy egyéni vállalkozóként kötött szerződéssel. Az egyéni vállalkozó ugyancsak polgári jogi vállalkozási vagy megbízási szerződést köt a sportszervezettel, ugyanakkor adózási szempontból ez a szerződés „kölségtakarékos” a sportszervezet számára- a sportolóval, mint természetes személlyel szemben kötött munkajogi, vagy polgári jogi szerződésekkel szemben. Ugyanakkor a Sporttörvény akkori megfogalmazása már kizárta, hogy a hivatásos sportoló – mint ahogyan a korábbi években elterjedt-, kkt., bt., vagy kft., azaz gazdasági társaság tagjaként kössön szerződést a sportszervezettel. Ez jelentős előrelépés volt.²⁷⁵

A professzionális sportolóval szemben a jogi szabályozás minőségi sportszakmai követelményt nem támaszt, tehát gyenge játéktudású sportoló is lehet hivatásos.

A hivatásos sportoló fogalmán a 2004-es Sporttörvény nem változtatott, jogállását tartalmi és jogi kritériumok szerint határozta meg: versenyszerűen

²⁷⁴ 2000. évi CXLV: törvény 8. § (1) a), b)

²⁷⁵ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus)/ 7-8.szám. 39., 40. oldal

sportoló legyen, jövedelemszerzési céllal és foglalkozásszerűen sportoljon. A profi sportolóval szemben a jogi szabályozás minőségi sportszakmai követelményt nem támaszt. Jogi kritérium elsősorban az, hogy a hivatásos sportoló főszabályként munkaviszonyban sportol, munkaszerződést köt sportszervezetével, amely általában sportvállalkozás, kivételesen sportegyesület. A hivatásos sportolóval kötött munkaszerződésre általában a Munka Törvénykönyve szabályai az irányadók, kivéve, ha a Sporttörvény a munkaviszony sajátosságaira tekintettel eltéréseket állapít meg.

3.8.7.2. A hivatásos sportoló játékjoga

A hivatásos sportoló jogállásának alapvető része a játékjog. Ez a profi sporttevékenységhez fűződő sajátos vagyoni jog, melyet Sporttörvényünk személyhez fűződő joggá tesz. A hivatásos sportoló munkaszerződés keretében játékjogának csak a használati jogát ruházza a munkáltatói jogok, kötelezettségek gyakorlójára: a sportszervezetre. A munkaszerződés érvényességi ideje alatt a játékjog felett a sportoló nem rendelkezhet, de a sportszervezet azt – ellenérték fejében – ideiglenesen vagy véglegesen átruházhatja más sportszervezetre. Ehhez azonban a sportoló jóváhagyása szükséges. A munkaszerződés megszűnése után viszont a játékjogról a sportoló szabadon rendelkezhet, de a korábbi munkaadónak átigazolási díj nem fizethető, az erre irányuló szerződés semmis. Ez tulajdonképpen a Bosman-ítélet érvényesítése a magyar jogban.²⁷⁶

A sport-munkaerőpiac azonban sajátos piac, a hivatásos sportoló játékjoga különleges áru, ezért az Sporttörvény elég széles körben állapít meg kivételeket az általános munkajogi szabályozás alól. A sportolói munkaszerződés érvényesen csak akkor jön létre, ha a szerződés tartalmazza a munkavégzés módjára, a munkaidőre, a pihenőidőre, a szabadságra, a munka díjazására vonatkozó megállapodást. A munkaszerződés csak határozott időre

²⁷⁶ Deres Petronella: Sportjog – Európa. KRE-ÁJK: Jogérvényesítés – jogalkalmazás, Bp. 2002. Szerk.: Jakab András. Letter – Print Nyomda Kft. 11-12. oldal

szólhat, határozatlan időre tehát nem. Próbaidő hivatásos sportoló munkaszerződésében nem köthető ki.

A Sporttörvény lehetővé teszi, hogy a sportszervezet egy másik sportszervezettel kötött megállapodás (ez a polgári jog általános szabályai szerinti ingyenes vagy visszterhes atipikus szerződésnek minősül) alapján a sportoló játékjogának használatát ideiglenesen vagy véglegesen a másik sportszervezetre átruházza. A használati jog átruházása a sportoló átigazolásának minősül. Az átruházás mindkét esetben csak azonban csak a sportoló előzetes írásbeli hozzájárulásával történhet, amely hozzájárulás megadásáért a hivatásos sportoló –az amatőrrel ellentétben- az átruházó sportszervezettől (tehát attól, akikre eredetileg a játékjog használatát átruházta) megállapodásuk szerinti ellenértékre tarthat igényt. Az ellenérték mértékét a törvény nem korlátozza. A játékjog használati jogának sportoló általi átruházása esetén az igazoló sportszervezet az igazolásért az általa a sportolónak fizetett ellenérték; valamint a használati jog sportszervezetek közötti ideiglenes vagy végleges átruházása esetén a sportszervezetek közötti megállapodásban megjelölt sportszervezet - ha a megállapodásban külön nem került megjelölésre, akkor az átvevő sportszervezet - az átigazolásért fizetett ellenérték egy százalékának megfelelő összeget köteles a sportszövetségnek befizetni, valamint négy százalékának megfelelő összeget köteles az utánpótlás-nevelést támogató sportszövetségi alapba befizetni.²⁷⁷

A munkáltató jogosult a jelen szerződés fennállásának ideje alatt a munkavállaló játékjogával rendelkezni, mely rendelkezési jog kiterjed a munkavállaló játékjogának ellenérték fejében más sportszervezet részére történő időleges – (kölcsonadás) – és a játékjog feletti rendelkezési jog végleges átengedésére a vonatkozó jogszabályok szerint. Az időleges és a végleges átengedés is csak munkavállaló hozzájárulásával történhet.²⁷⁸

A hivatásos sportoló játékjogának használatát, mint elidegeníthetetlen és megterhelhetetlen személyhez fűződő jogot a munkaszerződésben a

²⁷⁷ 2004. évi I. tv. a sportról.11. § (3)

²⁷⁸ Munkaszerződés hivatásos játékosal. Forrás: HLSZ

munkaszerződés fennállásának időtartamára ruházza át a munkáltató a sportszervezetre. A játékjogot a munkáltató sportszervezet használhatja csak, a játékjog használatára nézve tehát egy sajátos mellékkötelem járul a munkaszerződéshez. A játékjog használatát a hivatásos sportoló ingyenesen vagy visszterhesen biztosíthatja a sportszervezet számára, mivel a hivatásos sportoló foglalkozásszerűen és jövedelemszerzés érdekében sportol, a gyakorlatban a használati jog átengedése mindig ellenérték fejében történik- ügynevezett aláírási pénzért cserébe.²⁷⁹

Amennyiben a hivatásos sportoló versenyengedélye alapján játékjoga használatát a munkaszerződésben a sportszervezet részére átengedi, úgy a sportszervezet leigazolta a sportolót. Ezt az igazolást a sportszövetségnek el kell ismernie és nyilvántartásában szerepeltetnie kell - ezért a munkáltató sportszervezetnek az igazolást a sportszövetség részére be kell jelentenie. A munkáltató sportvállalkozás munkaszerződés keretében foglalkoztatja a sportolót, azaz használja játékjogát. Az új Sporttörvény lehetővé teszi, hogy a sportszervezet egy másik sportszervezettel kötött megállapodás – ez a polgári jog általános szabályai szerint ingyenes vagy visszterhes atipikus szerződésnek minősül- alapján a sportoló játékjogának használatát ideiglenes, kirendeléssel, vagy véglegesen a másik sportszervezetre átruházza. A használati jog átruházása a sportoló átigazolásának minősül. Az átruházás csak a sportoló előzetes írásbeli hozzájárulásával történhet, amely hozzájárulás megadásáért a hivatásos sportoló – az amatőrrel ellentétben- az átruházó sportszervezettől, tehát attól, akikre eredetileg a játékjog használatát átruházta- megállapodásuk szerinti ellenértékre tarthat igényt. Az ideiglenes átruházás a sportoló kirendelését jelenti a másik sportszervezethez, ebből következően nem érinti a sportoló eredeti munkaszerződését. Más a helyzet a végleges átigazolásnál, hiszen ebben az esetben a munkáltató személyében alanyváltozás következett be. Ebben az esetben a régi munkaszerződést meg kell szüntetni és új munkaszerződést kell kötni. A sportszervezetek közti ideiglenes, illetve

²⁷⁹ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 135. oldal

végleges átigazolás a két sportszervezet megállapodásán, azaz atipikus polgári jogi szerződésén alapul, amelyre a Sporttörvény kötelező írásbeli formát és a szakszövetségnek való bejelentési kötelezettséget állapít meg. A játékjog használati jogának sportoló általi átruházása esetén az igazoló sportszervezet az igazolásért az általa a sportolónak fizetett ellenérték egy százalékát köteles a sportszövetségnek megfizetni, négy százalékát pedig az utánpótlás-nevelési sportszövetségi alapnak átutalni. A játékjog használati jogával kapcsolatos előírások megszegése mind a hivatásos sportoló, mind az átigazolásban érintett sportszervezetek részéről fegyelmi vétséget képez.²⁸⁰

*„A játékjoggal kapcsolatos sportjogi problémák: hiányzik a játékjog egzakt, de a gyakorlatban is használható kategóriájának meghatározása, nincsen elhatárolva egymástól a játékjog használatának átruházása, valamint átengedése, ha a játékjog felhasználási jogot takar, akkor a használati és hasznosítási jog használatának átruházása/átengedése, a munkaszerződés tartalma, azaz a felhasználás felhasználására vonatkozna. Ellentét van a törvényi és a kommentárbeli megfogalmazások között. További ellenét van a gyakorlatban alkalmazott jogtechnikai megoldások és a jogi norma, valamint annak magyarázata által megfogalmazottak között.”*²⁸¹ A munkaszerződés használata helyénvaló: a munkajog ugyanis a direkt munkának nem minősülő rokon tevékenységfajták közé sorolja a professzionális játékot, amennyiben azt más részére-annak szolgálatában- fejtik ki, tipikus példája ennek a hivatásos sporttevékenység. Ugyanakkor a játékjog jelenlegi jogi környezetét ellentmondások, a terminus technikusok kiforratlansága, a pontos definíciók hiánya jellemzi, melynek nemcsak értelmezési, hanem gyakorlati problémákat generálnak. A hivatásos sportoló és a sportszervezet közötti jogviszonyt szabályozó kontraktusoknál a munkaszerződés alkalmas.

A sportszervezetek közti ideiglenes, illetve végleges átigazolás a két sportszervezet megállapodásán, azaz atipikus polgári jogi szerződésén alapul,

²⁸⁰ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 136.,137. oldal

²⁸¹ Ábrahám Attila- Papp Tekla: Néhány gondolat a hivatásos sportoló játékjogáról. Papp Tekla: Atipikus jelenségek szerződési jogunkban. Budapest, 2009. 139,148. oldal

amelyre a Sporttörvény kötelező írásbeli formát és a szakszövetségnek való bejelentési kötelezettséget állapít meg. A bejelentés alapján vezeti át a szakszövetség az átigazolást a nyilvántartásán.

A munkáltató alkalmazza a munkavállalót hivatásos sportoló (labdarúgó) munkakörre. A szerződés fennállásának ideje alatt a munkavállaló játékjogának rendelkezési jogával kizárólag a munkáltató rendelkezik.²⁸²

A munkavállaló tudomásul veszi, hogy a munkáltató jogosult az őt megillető a játékjog használati jogának kölcsönadására, ebben az esetben a munkavállaló más sportszervezetnél annak javára és érdekében fejti ki tevékenységét. Kölcsönadás esetén a munkavállaló díjazását külön szerződés rendezi. A „kölcsönadáshoz” a munkavállaló hozzájárulása is szükséges. A hivatásos sportoló csak a játékjog használati jogának kölcsönadása esetén rendelhető ki más sportszervezethez.²⁸³

Ezen pont kógens módon történő szerepeltetése kérdéses. Adódhat ugyanis olyan helyzet, hogy a sportoló szerződése az idény végén jár le (május vége általában), a következő szezon kezdete pedig csak augusztusra esik. A gyakorlatban gyakran előforduló esetben a klubok a nyári erősítés folyamán tesztelik a játékosokat. Erre az időszakra-tekintettel a jelen sporttörvényi rendelkezésre- a sportoló általában szerződés nélkül végez munkát, és csak amennyiben „beválik”, abban az esetben kap szerződést. Hetek, sőt adott esetben két hónap telhet el úgy, hogy a játékosnak nincs szerződése, ami nyilvánvalóan hátrányos a sportoló oldaláról megközelítve, de számos egyéb problémát is felvet: a tesztelés ilyen esetben „fekete” foglalkoztatásnak minősülhet vagy esetleg szabadidős tevékenységnek is minősíthetjük? Komoly és megoldatlan kérdésként merül fel az esetleges tesztelés alatti sérülések (ráadásul ezek előfordulása a bizonyítási kényszer miatt gyakoribb) problémája, különös tekintettel arra, hogy szerződés híján általában biztosítással sem rendelkeznek ez esetben a sportolók. Ezen rendelkezés módosítása tehát megfontolandó lehet a jogalkotó számára például oly módon,

²⁸² Munkaszerződés hivatásos játékosal. Forrás: HLSZ

²⁸³ Forrás: MLSZ Munkaszerződés

hogy a próbaidő kikötését kivételszerűen, a bajnoki idények szünete időtartamára, az átigazolási időszak vége előtti 8-15 napig megengedi.²⁸⁴

A munkaszerződéssel létrejövő professzionális sportolói munkajogviszonynak vannak az idő múlásának kevésbé kitett, viszonylag állandó jellegű statikus elemei, ezeket – munkajogi értelemben - alapkötelezettségeknek is nevezhetjük. Ezen túlmenően természetesen vannak a jogviszonynak részletekbe tekintő kazuisztikus elemei, amely részletkérdések gyakran változhatnak. Ezeket dinamikus elemeknek nevezzük. A kötelek és a jogok dinamikus működésében tehát a megismert statikus elemek érvényesülnek a szerződés képében. Egy hivatásos sportoló – a jogszabályoknak megfelelő - szerződésében tehát az alábbi elemeknek kell szerepelniük:

A munkáltató sportszervezet kötelmei	A hivatásos sportoló jogai
díjazási kötelelem	Foglalkoztatáshoz való jog
Foglalkoztatási kötelelem	Foglalkoztatáshoz és pihenéshez való jog
Gondoskodási kötelelem: (A munkáltató – amennyiben a sportszövetség szabályzata ezt előírja – köteles a hivatásos sportoló javára élet- és sportbaleset-biztosítást kötni.)	Munkáltatói cselekvést befolyásoló (bírálati, véleményadási) jog
Támogatás-ellátási kötelelem	Érdekérvényesítés és sztrájkjog
információadási kötelelem	a személyes adatok védelméhez való jog
a biztonságos sportoláshoz szükséges feltételek biztosításának kötelezettsége	a biztonságos sportoláshoz, felkészüléshez való jog

²⁸⁴ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és Jog. 2010. (18. évf.) 12. sz. 5. oldal

A munkáltató sportszervezet jogai	A hivatásos sportoló kötelezettségei
<p>A sportszervezet irányítási joga</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rendelkezésre állási kötelem.(a versenyengedély beszerzésének kötelezettsége, tartózkodási kötelem a tiltott szerek és módszerek használatától és alkalmazásától, vagy más, doppingvétséget vagy büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó magatartás kifejtésétől, a verseny, mérkőzés eredményének tiltott eszközökkel, módszerekkel történő befolyásolásától, a fogadási csalástól, a verseny, a mérkőzés biztonságos megrendezését veszélyeztető, a nézők viselkedését a sportrendezvény rendjének fenntartása szempontjából hátrányosan befolyásoló viselkedéstől) - a sportegészségügyi ellenőrzésen való részvétel kötelezettsége, - a sportág hazai és nemzetközi versenyszabályzatában, valamint egyéb

	szabályzataiban foglaltak betartásának kötelezettsége..
A sportszervezet joga a munka feletti felügyelethez	Munkavégzési kötelelem (a munkát a tisztességes játék (fair play) elvei szerint köteles végezni. A kötelezettség a felkészülésre és versenyzésre is kiterjed.)
A kiemelkedő teljesítmény külön elismerésének joga	a lojális magatartás kötelezettsége
Kiküldetési, munkaerő-kölcsönzési, nemzeti válogatottba történő kirendelési jog	rendelkezésre állási (részkötelelem)
személyzeti (humánpolitikai) jog (kinevezés, választás, minősítés stb)	rendelkezésre állási (részkötelelem)

285

3.8.8. A sportszakember jogállása

A Sporttörvény kimondja, hogy az a természetes személy a sportszakember, aki a sportoló felkészítésével és versenyeztetésével, vagy egyébként a sportoló sporttevékenysége gyakorlásának biztosításával kapcsolatban – közvetlenül vagy közvetett módon- munkaviszony, vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony alapján sportszakmai tevékenységet végez.

A Magyar Labdarúgó Szövetség megalkotta a Labdarúgás Versenyszabályzatát, melyben deklarálta, hogy kik minősülnek sportszakembernek: sportvezető, labdarúgó edző, játékvezető, közreműködő, tisztségviselő, szövetségi- és biztonsági ellenőr, játékos-ügynök, a sportvállalkozás tulajdonosa.

A sportvezető tehát a Sporttörvényben és a Versenyszabályzatban meghatározottak alapján is sportszakembernek minősül, ugyanakkor nem írja

²⁸⁵ Nemes András: A sport magánjoga. Sport Enciklopédia. Megjelenés előtt. 6. oldal

elő feltételként egyik szabályzat sem a szakirányú végzettség meglétét, amely a többi sportszakember esetében kötelező.

Az edzők általában munkaszerződéssel kötődnek a sportszervezetekhez, de kisebb amatőr csapatoknál megbízási szerződések is gyakran előfordulnak. Az edzőkhöz hasonló jogviszonyban van általában a „sportmenedzser”, a „technikai vezető”. Speciális helyzetben vannak a játékvezetők, akik polgári jogi szempontból nézve atipikus, de alapvetően megbízási szerződés alapján vezetik a mérkőzéseket a megbízási pedig általában a Játékvezető Testületen keresztül a sportszövetség (de semmiképpen sem a csapatok, vagy a sportesemény-rendező).

Megjelent a hivatásos sportolói-edzői-sportvezetői sportnak szolgáltató réteg: orvos, gyúró.

Az edző és a sportszakember törvényi definíciót elsőként a magyar sportjogban 2000-ben kapott, mely definíciót a 2004-es Sporttörvény is fenntartotta. Az edző állhat munkaviszonyban és lehet társas vállalkozó is.

A mérkőzésvezető a sportszövetséggel megbízási jogviszonyban áll és így kaphat tiszteletdíjat. A gyúró munkaviszonyban, vagy egyéni, illetve társas vállalkozóként tevékenykedhet, vagy költségtérítéssel.²⁸⁶

A gyakorlatban a munkáltató és a munkavállaló edző szerződésben megállapodnak, hogy a szerződés időtartama alatt a munkavállaló által erőnléti felkészített, edzett labdarúgók eladása esetén – akár első csapat, tartalék csapat vagy utánpótlás korú labdarúgóról lévén szó- a teljes bruttó eladási összeg 5 %-a illeti meg.

Az edző munkaideje heti 40 óra. A napi munkaidő a 8 órát nem haladhatja meg és napi 2 óránál kevesebb nem lehet. Felek rögzítik, hogy a munkavállaló munkaszüneti napokon is rendszeresen foglalkoztatható. Egyéb részletszabályokat a munkaköri leírás tartalmaz.²⁸⁷

²⁸⁶ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 109. oldal

²⁸⁷ Munkaszerződés erőnléti edzőként határozott időtartamú főfoglalkozású munkaviszony keretében. 2011. 08.15. Forrás: MLSZ.

3.8.9. Sportmenedzser

A sportmenedzser feladata az erőforrások mozgósítása a kitűzött célok és elvárások teljesítése érdekében. Összetett a feladata, hiszen a tárgyi és pénzügyi feltételek, szükségletek biztosításával is foglalkoznia kell. Ő felel a személyi erőforrásokért is: többek között az edző, a gyúró és az orvos kiegészítő személyzetre is.

A sportmenedzser fő célja a sportolók segítése a sporteredmény elérésében, illetőleg az általa vezetett sportszervezet sportbéli és gazdasági eredményességének biztosítása.

3.8.10. A munkaviszony létrejötte közvetítő segítségével: a játékosügynök (képviselő)

A játékosügynök tevékenységének jogi szabályozottsága eltér a sportolókéétól és sportszakemberekétől, velük ellentétben csak közvetetten kapcsolódnak a sportélethez, tevékenységük alapvetően gazdasági jellegű. A sporttal foglalkozó szakemberek között abba a csoportba tartoznak, akik a sport üzleti oldalát képviselik: biztosítják a sportolók anyagi hátterét, az egyéb sportszakemberek és sportklubok számára a hivatásuk vagy működésük eredményes gyakorlásához szükséges feltételeket. A játékosügynök szerepét, az effajta szolgáltatás nyújtásának lehetséges feltételeit sem hazánkban, sem az Európai Unió számos országában nem szabályozza állami norma. Állami jogalkotás hiányában a nemzetközi szövetségek, elsősorban a látványsportokban, kidolgozták a maguk játékosügynöki szabályzatát a labdarúgásban például bevezetésre került egy licenszrendszer, amely képzettségi előírásokat, vizsgarendszert és szövetségi engedélyezést ír elő a piacra lépés feltételeként, és szabályozza az ellátandó feladatokat és a díjazás feltételeit és mértékét is.

A játékos ügynöki tevékenység lényege az érdekképviselés és munkaközvetítés. Általában egyes játékosok, sportszakemberek és sportegyesületek üzleti érdekeit védik és képviselik.

Az ügynöki megbízásra önálló kereskedelmi ügynöki szerződést lehet készíteni. A megbízott ügynök köteles a rábízott ügyet ellátni, a rábízott feladatot a megbízó utasításai szerint, és az érdekeinek megfelelően elvégezni, teljesíteni. A szakszerűtlen, ésszerűtlen utasítással szemben természetesen tiltakoznia kell, hisz az ügyben ő a szakember. Az ügyet személyesen kell intéznie, elvégeznie, de ha esetleg mást is igénybe vesz közreműködőként, úgy érte is a játékos ügynök felel. A megbízott a díját akkor is követelheti, ha eljárása nem vezetett eredményre. Eredményfelelősség tehát nincs.²⁸⁸

Három ügynöki tevékenység létezik:

- egyszerű közvetítés
- szerződéskötésre felhatalmazott tevékenység
- teljes körű menedzsmenttevékenység.

A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség szabályozza a játékos-ügynöki tevékenységgel kapcsolatos kérdéskört 2000-től kezdődően.

3.8.11. Játékos-ügynöki szerződések

Mind a klub, mind a játékos köthet ügynöki szerződést. Az ügynöki szerződések hazánkban a népszerűbb és ezért komolyabb bevétellel rendelkező sportágakban elterjedt, elsősorban a labdarúgásban, de a kézilabda, a kosárlabda sportágakban is általánosnak mondható. A sportoló játékjogának használati részjogosítványát értékesítheti, ennek elősegítésére ügynöki szerződést köthet. Olyan ügynök működhet csak közre, melyet sportági szakszövetség nyilvántartásba vett.

²⁸⁸ Nemes András: Kereskedelmi szerződések a sportban. Sport Enciklopédia. Megjelenés előtt. 10. oldal

A klubokkal szerződött ügynök a sportszervezet részére keres játékost, ennek „tükröképe” a játékosal szerződött ügynök, akinek a szerződéses kötelezettsége a sportoló számára fejlődésének leginkább megfelelő klub megtalálása, illetve a játékos képviselése a szerződést előkészítő tárgyalások során. Egyes vélemények szerint napjainkra eltűzöttá vált a játékos-ügynökök szerepe, különösen, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a részükre fizetett díjazás tekintetében csökken a sportszakmára fordítható pénz mennyisége. Ezt ismerték fel pl. a labdarúgást irányító nemzetközi szervezetek, amelyeket foglalkoztat az ügynökök tevékenységének részletesebb szabályozása, esetleges korlátozása.²⁸⁹

A sportszervezet és játékosügynök közötti jogviszony pólusain a játékosügynök, mint munkaközvetítő, a sportoló/sportszakember, mint munkavállaló és a sportegyesület, mint munkaadó szerepel.

A játékosoknak nyújtott szolgáltatások:

- Csapatkeresés, játékos közvetítés (munkaerő-közvetítés, amelyért csak a munkáltatótól kérhet díjat az ügynök);
- Szerződéskötési tanácsadás, ügyintézés klubokkal (Ebben az esetben felmerül a tanácsadás kérdése, amely természetesen díjköteles. A kérdés, hogy a díj szabad megállapodás tárgya.);
- Átigazolási képviselő és ügyintézés (A gyakorlatban újra csak a munkaerő közvetítéshez kapcsolódik, hiszen a játékosnak új állást szerez, amennyiben ez munkaszerződés kötésével jár.);
- Jogi- és pénzügyi tanácsadás (ez természetesen egyetemi végzettséget igénylő szolgáltatás, amely egyértelműen különdíjköteles és bár a menedzseri profil része lehet, nem alkot szerves egységet az ügynöki szolgáltatással);
- Kiajánló anyag készítése, nyelvoktatás és egyéb oktatás megszervezése, orvosi ellátás;

²⁸⁹ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és Jog, 2010. (18. évfolyam) 12. szám 9. oldal

- Sportpszichológiai, a biztosítási tanácsadás, egyéni biztosítási ügyintézés.

A labdarúgóklubok részére nyújtott szolgáltatások:

- Szerződéses formában nemzetközi kapcsolatok kiépítése és ápolása. (A nemzetközi magánjog egy specifikus területét érinti a klubok közti megállapodás);
- Edzőtáborok szervezése, edzőmérkőzések szervezése, a szükséges engedélyek beszerzése;
- Labdarúgókupák, tornák, gálamérkőzések szervezése;
- Utazásszervezés, szállás, ügyintézés, étkeztetés;
- Találkozók, tárgyalások megszervezése,
- Képviselet az UEFA és a FIFA rendezvényein
- Sportszergyártók ajánlása, szerződéskötés, képviselet;
- Sportbiztosítás ajánlása, tanácsadás, ügyintézés;
- Játékos-kiajánlás, részvétel a játékjog adás-vétel, közvetítés folyamatában.²⁹⁰

4. A biztonságos sporttevékenység folytatásának záloga: a sportbiztosítás

A sporttevékenység több vonatkozásban sajátos „veszélyes üzemi” jelleget hordoz. A sport rizikófaktorai jogi értelemben az elháríthatatlanság problémáját vetik fel. Az objektív felelősség egyik alapvető esetcsoportja a veszélyes üzemi felelősség, amely gyakran kerül szóba a sporttevékenység során. A technika fejlődésével fokozatosan bővül a veszélyes üzemek köre is.

Emiatt a sport civiljogának egyik egyre növekvő jelentőségű területe a sportbiztosítás.

²⁹⁰ Nemes András: Jogi és sportjogi ismeretek. HVG ORAC, Budapest, 2011. 200-201. oldal
209

Alanya a sportoló, a sportbiztosítás kereteit rendelkezésre bocsátó jogi személy (gazdasági társaság, egyesület), a rendezvényszervező (tipikusan sportszövetség) és a közönség.

Sportoló az a természetes személy, aki sporttevékenységet végez. Sporttevékenység pedig meghatározott szabályok szerint a szabadidő eltöltéseként kötetlenül, vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés egy-egy sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését célozza.

Az általános sportolói fogalmon belül megkülönböztethető a szabadidős sportoló, az amatőr, a versenyszerűen sportoló és a hivatásos sportoló. Hivatásos sportoló az a versenyző, aki jövedelemszerzési céllal foglalkozásszerűen folytat sporttevékenységet. A téma szempontjából elsősorban ez utóbbi kategória került előtérbe, amikor kormányzati szinten is, mint szükségszerűség felmerült az egységes sportbiztosítás gondolata. A sportbiztosításra vonatkozóan több alternatív koncepció is elkészült, a –mint egészségügyi minimumfeltétel- két alapelve épülően.

Egyrészt a sportbiztosítás megléte – a sportorvosi engedélyekkel együttesen – a versenyengedély érvényességének feltétele kell, hogy legyen. Ez a kérdés legelőször a fokozott veszélyt magukban hordozó technikai sportoknál evidenciaként jelentkezett. Másrészt az elgondolások mindegyike hangsúlyos elemként kezeli az új sportbiztosítási rendszer bevezetésének és a magyar sportegészségügyi rendszer szervezeti átalakításának, fejlesztésének összehangolását.²⁹¹ A verseny- és az utánpótlás sport szereplőinek elvárása a sportegészségüggyel szemben, hogy korszerű vizsgálatokkal segítse a sportolásra való alkalmasság megállapítását, a versenyszerűen sportolók tevékenységét gátló, de különösen veszélyeztető egészségügyi kockázatok kizárását. A döntések meghozatalánál szem előtt kell tartani, hogy csakis stabil

²⁹¹ http://sportgeza.hu/sport/hirek/2011/04/07/uj_sportbiztositasi_modell_keszul/ Letöltés időpontja: 2011.04.30.

sportegészségügyi háttér mellett lehet hosszú távon kellően hatékony a hazai utánpótlás-nevelési rendszer, és igazán sikeres a magyar élsport.²⁹²

4.1. Biztosítási alapvetés az új Polgári Törvénykönyv alapján

A régi Polgári Törvénykönyv meghatározása szerint a biztosítási szerződés alapján a biztosító meghatározott bizonytalan, tehát jövőbeni esemény bekövetkeztétől függően bizonyos összegnek megfizetésére vagy más szolgáltatás teljesítésére, a biztosított, illetőleg a másik szerződő félnek elérése érdekében rendszeres díj fizetésére kötelezi magát.²⁹³

A hatályos Polgári Törvénykönyv pedig úgy fogalmaz, hogy a biztosító köteles a szerződésben meghatározott kockázatra fedezetet nyújtani, és a kockázatviselés kezdetét követően előálló biztosítási esemény bekövetkezése esetén a szerződésben meghatározott szolgáltatást teljesíteni; a biztosítóval szerződő fél díjfizetésére köteles.²⁹⁴

A felelősségbiztosítás annyiban sajátos, hogy nem vagyontárgyat, vagy személyt biztosít és a biztosított által okozott károkért áll helyt.

A felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított mértékben mentesítse őt olyan kár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelős és amelyet neki kellene megtéríteni a károsult részére. A károsult, a kárigényét a károkozó-biztosított ellen jogosult érvényesíteni, a biztosító ellen nem fordulhat.²⁹⁵ A hatályos Sporttörvény meghatározza, hogy a szervező köteles a sportrendezvény résztvevői számára felelősségbiztosítást kötni. A felelősségbiztosítás meglétét a belépőjegyben, bérletben és a beléptető pontoknál kihelyezett pályarendszabályokon is fel kell tüntetni.²⁹⁶

²⁹² <http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-eroforras-miniszterium/sportert-elelos-allamtitkarsag/hirek/uj-sportbiztositasi-modell-keszul> letöltés időpontja: 2011. 05.04.

²⁹³ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről 536.§ (1)

²⁹⁴ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 6:439.§ (1)

²⁹⁵ Szerződési alaptípusok. Szerk.: Bíró György. Novotni Kiadó, Miskolc. 2003., 273., 274. oldal

²⁹⁶ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 70. § (5) b), (6)

4.2. Felelősségbiztosítás általános kérdései a sport világában. Nézők és sportolók sportrendezvényen elszenvedett kárai.

A sportbalesetek gyakran járnak személyi sérüléssel, amelyek természetesen gyógykezelést tesznek szükségessé. A gyógykezelések sok esetben magas költséggel is járhatnak. Ezen költségek viselése tevékenységenként változó lehet. Sok esetben előfordul tehát, hogy a sportolókat valamilyen baleset éri verseny közben. A sérülések egy része a másik sportoló által okozottnak tekinthető. A polgári jog általános szabályai szerint: aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Kár jellemzően személyi sérülés, technikai sportok esetében pedig e mellett vagyoni (dologi) kárként jelentkezik. Az esetekre alkalmazható a Polgári Törvénykönyv azon szabálya, amely szerint alapesetben nem kell megtéríteni azt a kárt, amelyhez a károsult hozzájárulást adott. Természetesen a sportoló beleegyezése csak a sportág szabályainak betartása mellett esetleg általában előforduló szabálytalanságokkal okozott károkra vonatkozik, nem jelent beleegyezést a felróható károsításba.²⁹⁷ Egy verseny, mérkőzés során bekövetkező eset kapcsán fontos vizsgálandó kérdés, hogy az adott sportág mérkőzéseinek, versenyének szokásos körén kívül esik-e, a szükségszerűen együtt járó károkozásokon túlmenően esetnek minősült-e, hiszen ez felelősségbiztosítási kérdés. Ez természetesen sportáganként változó, egy jobbegyenes egy bokszmérkőzésen természetes esemény, míg kerékpárversenyen aligha elfogadható érvelés. Szintén fontos szempont, hogy az adott sportág szabályainak megfelelő játék közben történt-e az, amennyiben a szabályok megszegését jelentő magatartás eredményeként következett be az adott baleset, várhatóan nem mentesül a felelősség alól a szabályszegő sportoló.

²⁹⁷ Ujváriné Antal Edit: Felelősségtan. Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért. Miskolc, 2002. 57. oldal

Azonban a Sporttörvény az ellenfélnek okozott kár megtérítéséről nem szól, mivel az ilyen irányú felelősségvállalás, a szándékos, vagy véletlenül okozott károkozás szerencsére ritka és nehezen is bizonyítható, ezért nem alakult ki ilyen felelősségbiztosítási forma, hiszen a biztosítónak nem érdeke az, hogy azt a sportolót, aki szándékosan okoz sérülést, azt mentesítse, arról nem is beszélve, hogy ez a magatartás a Sport Etikai Kódexnek sem felel meg, amely meghatározza a fair play fogalmát: a fair play többet jelent a szabályok betartásánál. Magában foglalja a barátság eszméjét, mások tiszteletben tartását, valamint a megfelelő szellemben való játékot. A fair play gondolkodásmódot jelent, nem csupán viselkedési formát. A fair play a sport népszerűsítésének, fejlesztésének és magának a sporttevékenységnek lényeges és központi eleme. A fair play az egyén, a sportszervezet és az egész társadalom győzelmét jelenti.²⁹⁸

Valamennyi biztosítás a károk enyhítésére szolgál, tehát szükségtelenné teszi a fenti általános felelősségvállalást.

Roy Keane, a Manchester United játékosát egy Haaland nevű norvég játékos megsértette játék közben, majd Keane elégtételt vett a sérelemért: egyetlen rúgással minden szalag elszakadt Haaland jobb térdében és ezzel derékba törte a sportolói karrierjét, hiszen magas szinten már soha többé nem futballozhatott. Keane másfél évvel később megjelent önéletrajzi könyvében beismerte, hogy szándékosan okozta a sérülést: „Kivártam az alkalmat, ...megrúgtam. Nesze megkaptad”- írta a könyvben. Ehhez hasonló a labdarúgás történetében még soha nem fordult elő, hiszen szándékos okozott sérülést és évek múlva el is ismerte a felelősségét. Kean-t utólag öt mérkőzésre tiltotta el a futballszövetség és megbüntette 150 ezer fontra.

Egy 2012. május 30-i Montenegró-Szlovénia közötti labdarúgó mérkőzésen Marco Jankovic nevű játékost kiállította a bíró egy komoly szabálytalanság

²⁹⁸ Az Európa Tanács Sportetikai Kódexe. Európa Tanács Információs Dokumentációs Központ, Budapest. 2003. 19., 20., 25. oldal

miatt, amely veszélyeztette a játékosára biztonságát, ezért eltiltották két mérkőzéstől.²⁹⁹

A biztosítási piac kínálati oldalán a 90-es években már megjelentek azok a szerződési feltételek, amelyek a sporttevékenységgel kapcsolatos speciális kockázatra figyelemmel adnak új típusú biztosítási lehetőségeket. Ezek közül a legjelentősebb a Hungária Sportbiztosítás (HBS) és az ÁB-AEGON Ötkarika Sportbalesetbiztosítás.³⁰⁰

A Hungária Biztosító, mint a jelenlegi egyik legversenyképesebb biztosítótársaság, megkülönböztetett figyelmet fordít a legnépszerűbb sportággal, a labdarúgással kapcsolatos biztosítási formákra. A biztosító a Magyar Labdarúgó Szövetséggel kötött 1998-ban olyan együttműködési megállapodást, amely alapján speciális VARIA biztosítási szerződést kötnek. A biztosítás kiterjed a 12 év feletti játékgedéllyel rendelkezőkre, a Szövetség elnökségi tagjaira, alkalmazottaira és a játékvezetőkre. A biztosítási díj fizetésére a szakszövetség vállalt kötelezettséget. A kedvezményezett a biztosított életben léte esetén saját maga, halála esetén örököse. A határozatlan időtartamra kötött szerződés alapján a biztosító szolgáltatási kötelezettsége a kockázatviselési időszakon belül bárhol, bármikor bekövetkező biztosítási eseményre terjed ki.

A szerződő felek külön VARIA élet-és baleset-biztosítási szerződést kötöttek a nyolc válogatott csapat labdarúgóira (válogatott, olimpiai válogatott 2 ifjúsági és 4 serdülő válogatott), a biztosító szolgáltatási kötelezettsége a kockázatviselési időszakon belül csak a nyolc válogatott csapat edzésein, mérkőzésein bekövetkező biztosítási eseményre terjed ki.

A csoportos VARIA biztosítási szerződést ugyancsak az MLSZ kötötte meg. A biztosítottak a válogatott mérkőzés érvényes jeggyel rendelkező nézői, a kedvezményezettek pedig a biztosított életben léte esetén saját maga, halála esetén örököse. A biztosító szolgáltatási kötelezettsége a kockázatviselési

²⁹⁹ Case Law. CDB C Appeals Body. 2012/2013. (July-December). Decision of 31 July 2012. Football Association of Montenegro. Marco Jankovic.

³⁰⁰ Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 258. oldal

időszak alatt, a sportlétesítmény kapuján belül, a mérkőzés kezdete előtt egy órával, a mérkőzés alatt és után egy órával bekövetkező biztosítási eseményre terjed ki. A szerződés szerint a szolgáltatások teljesítéséhez minden esetben szükséges az érvényes belépőjegy, valamint a biztosítási eseményt okozó balesetről a helyszínen készített, az MLSZ képviselője által hitelesített hivatalos jegyzőkönyv.

A biztosítási szerződések megkötése mellett (vagy azok helyett) a sportolók különböző önszegélyező szervezeteket is létrehoztak. Ezek közül a legjelentősebb a PLUSZ Sportolók Önszegélyező Egyesülete, a Kozma István Sportszövetségi Biztosító és Segélyező Egyesület és a Hivatásos Labdarúgók Szakszervezetének segélyalapja.³⁰¹

4.3. Személyi sérülések kompenzálása a balesetbiztosítás által

A polgári jogon kívüli –tehát a szerződések jogán túlmenő- részletszabályokat a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény határozza meg. (Fontos leszögezni, hogy a társadalombiztosítás nem e törvény hatálya alá tartozik.)

Az emberek bebiztosítják a házukat, az autójukat, egyéb vagyontárgyaikat, azonban az egészségüket, életüket nem minden esetben. Egy profi vagy akár egy amatőr sportoló esetében pedig ez nélkülözhetetlen, hiszen egy baleset vagy sérülés sok-sok év munkáját teheti tönkre, és ha valakit felkészületlenül ér, akkor a teljes pályafutása tönkre mehet a sportolónak. Ha egy sportoló profivá akar válni, nem kockáztathatja, hogy egy baleset tönkre tegye a sportolói pályafutását vagy az előtte álló sportsikereket. Fontos szempont, hogy legalább az egzisztenciális biztonsága megmaradjon. Sporttevékenység folytatása több sportágban az átlagosnál nagyobb kockázattal, sérülésveszéllyel jár. Ezért a nemzetközi sportéletben a sportbiztosítások széles választéka áll rendelkezésre. Magyarországon a sportbiztosítási piac

³⁰¹ A magyar sportjog alapjai (szerkesztette: Sárközy Tamás). HVG-Orac, Budapest, 2000. 261. oldal
215

nehezen alakult ki, bár az 1990-es évektől például a labdarúgásban határozott fejlődésnek indult. Éppen ezért különös tekintettel a labdarúgásra kiterjesztve elemzem szélesebb körben a témát.

4.4. Egyéb vagyónbiztosítás

Egy 1995-ben megjelent tanulmány az alábbiak szerint jellemzi a sportbiztosítások szerepét a fejlett országokban: A sport és a szabadidő nagy üzletté vált. A biztosítók szempontjából megtestesítenek bármely egyéb üzleti vállalkozásra jellemző kockázatot, valamint néhány speciálisat is. A sportbiztosítások egyre speciálisabbá válnak és jelentős szerepet játszanak szponzorálási megállapodások és premizálási tervek létrejöttének elősegítésében.³⁰² A magyar sportbiztosítás jelenlegi helyzete az alábbi jogszabályi rendelkezések mentén körvonalazható.

A kötelező egészségbiztosítás finanszírozását szolgáló egészségbiztosítási alapból történő finanszírozás címben³⁰³ az egészségbiztosítási törvényben nem szerepel a hivatásos sportolók sportegészségügyi ellátása. Így a kötelezően előírt egészségbiztosítási járulék megfizetésével a hivatásos sportoló nem szerez jogosultságot ezen ellátásokra. Ezért is különösen fontos az egységes sportbiztosítási rendszer bevezetése.

A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló³⁰⁴ törvény I. címe taxatív módon felsorolja a térítésmentesen igénybe vehető egészségügyi szolgáltatásokat: A biztosított a betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatások keretében az alábbi ellátásra jogosult: életkortól függetlenül sportegészségügyi vizsgálatokra, kivéve a hivatásos sportoló sportegészségügyi ellátását.³⁰⁵ A IV. címben találhatóak az egészségügyi szolgáltatások igénybevételére vonatkozó közös rendelkezések,

³⁰² Lassu Péter: Sportbiztosítás Magyarországon. Új lehetőségek a magyar biztosítási piacon. Budapest, 1996. III/ 1. oldal

³⁰³ 43/1999. (III.3.) Korm. rendelet az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól

³⁰⁴ 1997. évi LXXXIII. tv.

³⁰⁵ 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól 10.§ (1) e)

mely szerint: nem vehetők igénybe az E. Alap terhére: hivatásos sportolók sportegészségügyi ellátása. További kizárt tevékenység az egészségbiztosítási alap finanszírozási köréből a különösen veszélyes (extrém) sportolás, szórakoztató-szabadidős tevékenység közben bekövetkezett baleset miatt szükségessé vált ellátások. Ezen tevékenységek körét külön rendelet határozza meg. A rendelet alapján extrém sportnak minősül például a vízisízés, a vadvízi evezés, az autóversenyzés, hőlégballonozás, de még a barlangászás is. Indokolt a lista figyelembe vétele szabadidős sportok választásakor is.

A hatályos Sporttörvény részleteiben nem foglalkozik tartalmilag a sportbiztosítással, bár néhány utaló szabályt mégis megállapít. A sportbiztosítás ugyanis a biztonságos sporttevékenység folytatásának számos sportágban elengedhetetlen feltétele.³⁰⁶ A sportág jellegéhez igazodva a sportszövetség szabályzatban határozza meg, hogy mennyiben, illetve milyen versenyrendszer vagy verseny esetén írja elő a versenyengedély (rajtengedély) megszerzésének előfeltételül a sportoló sporttevékenységével összefüggő biztosítást. A versenyengedély - ha külön jogszabály kivételt nem tesz - csak a sportegészségügyi ellenőrzés adatait tartalmazó dokumentummal (sportorvosi engedély) együtt érvényes.³⁰⁷ (Kormányrendelet rendelkezik a sportorvoslás szabályairól és a sportegészségügyi hálózatról. A rendelet hatálya kiterjed többek között- a sportegészségügyi ellátásban részt vevő sportolóra és sportszakemberre.)

A rendelet alkalmazásában sportrendezvény az országos sportági szakszövetség vagy az országos sportági szövetség, illetve a sportszervezet által szervezett verseny, mérkőzés. Az országos sportegészségügyi hálózat keretében kerül sor a versenyzők sportorvosi vizsgálatára, valamint a sportorvosi engedélyek kiadására.³⁰⁸ Fontos momentum, hogy a versenyző köteles részt venni a sportorvosi vizsgálaton, hiszen versenyezni csak érvényes

³⁰⁶ A magyar sportjog alapjai (szerkesztette: Sárközy Tamás). HVG-Orac, Budapest, 2000. 114. oldal

³⁰⁷ A sportról szóló 2014. évi I. törvény 3.§ (4)

³⁰⁸ 215/2004. (VII. 13.) Korm. rendelet a sportorvoslás szabályairól és a sportegészségügyi hálózatról 1.§ (1),2. § (2)

sportorvosi engedéllyel lehet- kivéve: biliárd, bridzs, darts, golf, modellezés, sakk sportágakban.

A hivatásos sport tekintetében az előbbieket során említett szabályt tovább szűkíti a Sporttörvény: A hivatásos sportolónak a munkaviszony keretében kifejtett sporttevékenysége során történt balesete üzemi balesetnek minősül. A munkáltató - amennyiben a sportszövetség szabályzata ezt előírja - köteles a hivatásos sportoló javára élet- és sportbaleset-biztosítást kötni.³⁰⁹ A profiknál tehát ez esetben a sportoló élet- és vagyonbiztosítása kötelező és a sportszervezetnek kell a biztosító társasággal a biztosítási szerződést a sportoló javára megkötnie. Az életbiztosítási szerződésben a biztosító a biztosított halála, meghatározott életkorának elérése vagy egyéb, életében bekövetkező esemény esetére vállal helytállási kötelezettséget. A balesetbiztosítási szerződésben a biztosítási eseményt a biztosított életében, akaratától függetlenül bekövetkező hirtelen fellépő olyan külső behatás, amely egy éven belül a biztosított halálát, állandó rokkantságát vagy időleges munkaképesség csökkenését idézi elő.³¹⁰ A hivatásos sportoló esetében ez utóbbi két eset fordul elő a leggyakrabban, hiszen a sportkarriert veszélyeztető baleset bárhol, bármikor bekövetkezhet és minden versenyszerűen sportolónak az a törekvése, hogy csökkentse a sérülések anyagi kihatásait.

Az amatőr sportoló esetében az élet- és balesetbiztosítási szerződés csak akkor kötelező, ha a szakszövetség ezt szabályzatában kifejezetten előírja- egyébként csak fakultatív lehetőség. A biztosítási szerződést továbbá, ha ezt kötelezővé teszik, az amatőr sportolónak kell megkötnie, ezen szerződés létrejötté ebben az esetben az amatőr versenyengedély kiadásának előfeltétele. Érdekesség, hogy a hatályos Sportról szóló törvény nem általában balesetbiztosításról, hanem kifejezetten sportbaleset-biztosításról rendelkezik. A Sporttörvény alapján a sportág rendeltetészerű működése érdekében a szakszövetség köteles megalkotni- többek között- a versenyszabályzatot.³¹¹ A

³⁰⁹ A sportról szóló 2014. évi I. törvény 8.§ (5)

³¹⁰ Szerződési alaptípusok. Szerk.: Bíró György. Novotni Kiadó, Miskolc. 2003., 276., 277. oldal

³¹¹ A sportról szóló 2014. évi I. törvény 23. § (1.) a)

versenyszabályzatban kell rendelkezni a sportág jellegének megfelelően a sportolók élet-, sportbaleset- és vagyonbiztosításának rendszeréről. Látható az előző szakaszokhoz viszonyítva, hogy az élet- és balesetbiztosítás mellett a sportszövetségnek ha a sportág jellege olyan, pl.: motorsport- a vagyonbiztosításról is rendelkeznie kell. A vagyonbiztosítás a szerződésben szereplő vagyontárgyak épségben tartásához fűződő érdeken alapul, melyet csak az köthet, aki a vagyontárgy megóvásában érdekelt, vagy aki a szerződést az érdekelt javára köti.³¹²

A nemzeti válogatott keretek tagjai felkészülésével és versenyeztetésével kapcsolatban a sportolók élet-, baleset- és vagyonbiztosításáról a szövetség köteles gondoskodni. Mindezek gyakorlati megvalósulása az alábbiak szerint írható le.

4.5. Sportbiztosítási formák a gyakorlatban

4.5.1. Alapszintű sportbiztosítás (a biztosítási esemény és a biztosító minimál szolgáltatása)

A Nemzeti Sportszövetség úgynevezett csoportos balesetbiztosítási szerződést kötött a Nemzeti Sportszövetség által nyilvántartott sportági szakszövetségeknek az alapszerződés hatályba lépését követően amatőr és hivatásos versenyengedélyt kapott sportolói számára. Az úgynevezett sportolói regisztrációs kártya mellé jár az alapszintű sportbiztosítás. A biztosítótársasággal kötött szerződés általános szerződési feltételei között megtalálható, hogy mi minősül balesetnek: a biztosított akaratán kívül hirtelen fellépő, olyan külső behatás, amelynek következtében a biztosított meghal, egészségkárosodást, illetve csonttörést vagy csontrepedést szenved, továbbá 28 napot meghaladó táppénzes állományba kerül. Nem minősül balesetnek a megemelés, a rándulás, a habituális ficam, a fagyás, a napszúrás, a hőguta, a

³¹²Szerződési alaptípusok. Szerk.: Bíró György. Novotni Kiadó, Miskolc. 2003., 263., 272.

rovacsípés, a patológiás törés, a sportártalom, az arthrosisos törés. Nem tekinthető balesetnek az öngyilkosság vagy az öngyilkossági kísérlet még akkor sem, ha azt a biztosított tudatzavarban követte el. A biztosítási fedezet biztosítottanként, a Versenyengedély kiadásától a következő Versenyengedély kiadásáig, de legfeljebb 1 évig áll fenn. (Természetesen az Általános szerződési feltételektől közös akarattal el is lehet térni.)

4.5.2. Speciális sportbiztosítás

A Hivatásos Labdarúgók Szervezete (HLSZ) 1990-es megalakulása óta elsődleges céljának tekinti a profi labdarúgók érdekeinek képviselését, sportolói pályájuk során felmerülő problémáik kezelését. A HLSZ a profi labdarúgók érdekeinek képviselője során megalapítása óta szorgalmazza egy, kimondottan a sportolók életpályájára tekintettel kialakított biztosítási csomag kidolgozását, aminek eredményeként közel két évtizede szerepel szolgáltatásai között a tagjaiknak nyújtott sportbiztosítás. A Hivatásos Labdarúgók Szervezete felismerte azt, hogy az az alapbiztosítás, amelyet Magyarországon a sportolók által kiváltott versenyengedélyek tartalmaznak, olyan alacsony a biztosítási díjuk, hogy a káresemény bekövetkezésével sem alkalmas arra, hogy akár töredékében pótolja egy hivatásos játékos jövedelem kiesését.

A biztosítási struktúrájuk legfontosabb elemei a következők: csoportos sportbiztosítás: az évek alatt szerzett tapasztalatok alapján mára egy olyan csoportos biztosítási formát dolgoztak ki, amelyben a lehető legkedvezőbb feltételek elérése érdekében a biztosító társasággal szerződő fél a játékosok helyett a több mint ezer tagot számláló szövetség, aminek eredményeként megvalósulhatott a biztosítási piacon elérhető legkedvezőbb feltételek inkorporálása. Ennek jelentősége abban áll, hogy ezáltal a biztosító társaság felé a profi labdarúgók a HLSZ közvetítésével egy nagy kockázatközösséget alkotva lépnek fel. A sportolói életpálya specificitásainak szem előtt tartásával a HLSZ élsportolói múlttal rendelkező biztosítási szakemberek segítségét

felhasználva alakítja biztosítási csomagjait. A legfontosabb jellemzők: 24 órás biztosítási védelem, a biztosítási védelem nemzetközi jellege: a világ bármely részén bekövetkező káreseménnyel szemben véd, keresőképtelenség idejére szóló térítés a kórházi térítés mellett.

Jelen pillanatban két biztosító társaság, összesen négy biztosítási csomagja közül válogathatnak a sportolók. A játékos sérülése azonban nem csak magát a sportolót érinti hátrányosan, hanem az őt foglalkoztató szervezetet is. A biztosítási csomagok a klubok számára is elérhetőek. Jelenleg két konstrukció áll rendelkezésre: amennyiben a klub 100 %-ban fedezi a biztosítás költségeit, úgy a klub döntése alapján alakul a kedvezményezetti státusz. A másik lehetőség szerint a játékos és a klub megosztja egymás között a biztosítás költségeit, ennek eredményeként a kedvezményezetti pozíció is megosztásra kerül.³¹³ Leggyakrabban azonban a HLSZ a szerződő fél, a biztosított és a díjfizető fél az amatőr és hivatásos sportoló, a kedvezményezett pedig az általa megjelölt személy/személyek.

A legnagyobb biztosítótársaságok ajánlatai között végzett összehasonlításaim eredményeképpen az alábbi következtetésre jutottam. Amatőr szintű sport esetében szinte minden biztosítónál (akik ilyen területtel foglalkoznak) köthető baleset-, életbiztosítási szerződés. Fontos azonban megjegyezni, hogy a hagyományos balesetbiztosítás nem keverendő össze az utasbiztosítási szerződéssel. (belföldön, illetve külföldön művelt amatőr sport esetében). Az utasbiztosítás olyan, betegbiztosítási szolgáltatásokat is tartalmazó kombinált termék, melyeket a külföldre utazók részére fejlesztettek ki. Az utazási biztosítás sajátos kockázatviselést jelent a biztosítónak. Az utasbiztosítási szerződés egyszeri díjas, a biztosítási díja azonnal, egy összegben kell megfizetni. A biztosító által kiállított kötvény érvényessége az előre meghatározott utazási időtartamhoz igazodik. Az utasbiztosítását egyénileg megkötő magyar turista számos konstrukció közül választhat, amelyek nem

³¹³ www.hlsz.hu Letöltés időpontja: 2011-07-21

csupán díjaikban, hanem a vállalt kockázatok és a biztosítási szolgáltatások értékhatárának meghatározásában is különböznek egymástól.³¹⁴

A hagyományos balesetbiztosítás szolgáltatásai többnyire a határon belüli szolgáltatásokra vannak kidolgozva, mert egy baleset során felmerülő egyéb költségeket a társadalombiztosítási szervek viselik, amennyiben e rendszerben biztosítottak vagyunk. A külföldi utazás alkalmával végzett amatőr sport tevékenységre az utasbiztosítás kiegészítve sportbiztosítással nyújt megnyugtató fedezetet. Amatőr szinten csak az úgynevezett extrém sportok vannak kizárva, vagy 50 - 100% pótdíjjal emelt biztosítási díj mellett a biztosító vállalja az extrém sport művelése közben elszenvedett balesetből eredő károkat a szerződésben részletezett mértékig. A hivatásos sportolóknak kötendő baleset- életbiztosítási szerződés minden esetben egyedi, azaz tömegtermékként nem értékesíthető. Ezek között a szerződések között az azonosság és különbözőség vizsgálata során a biztosított, a tartam, biztosítási esemény, szolgáltatások, haláleseti térítés, rokkantság, baleseti járadék, csonttörés, díjak, elmaradt jövedelem, mentesülés, sportképtelenség szempontjából a következő információkhoz jutottam.

Amatőr szintű sportoló esetében a szerződések nagyon hasonlóak egymáshoz, szinte azonos biztosítási eseményekre, szolgáltatásokra terjednek ki. Balesetbiztosításról lévén szó nehéz különbséget, azonosságot keresni, mert minden termék tökéletesen személyre, egyénre szabható. Ez alatt azt kell érteni, hogy gyakorlatilag a szerződő pénztárcája szab határt a biztosító szolgáltatásainak, a biztosított események, a térítések összegének. Egy dolog, ami nincs ezekben a termékekben az a maradandó sérülés esetében az élethosszig járó járadék. Ezek a szerződések minden esetben egyösszegű kártérítést fizetnek. Az, hogy ez az összeg mekkora és milyen tételekből adódik össze az többnyire a szerződés megkötésekor választható. Egy csonttörés példájában: a térítés nézhet ki így is, ha az illető korházba kerül:

³¹⁴ www.medicalonline.hu Letöltés időpontja: 2011.07.10.

csonttörés+kórházi napi térítés+keresőképtelenség idejére járó napi térítés+műtéti térítés. De egyszerűbb szerződés esetében ez lehet csak simán a csonttörésre járó kártérítés. Az, hogy a csonttörés kártérítési összege: 10.000 Ft vagy 100.000.000 Ft azt többnyire a szerződő által vállalt biztosítási díj határozza meg.

A profi sportolók biztosítása egyedi termék. Az amatőr sportolók esetében tömegtermékről beszélünk, míg profik esetében teljesen egyedi elbírálás alá esik a szerződés kondíciós listája. Ugyanis ilyen esetekben nagy kockázatról lévén szó, rendkívül magas díjakkal kalkulálnak a biztosítók, éppen ezért ilyen biztosítás csak személyre szólóan köthető.

A világban a valaha volt legmagasabb összegű biztosítási kötvény, amelyet sportolóra kötöttek, David Beckhamé volt. 2006-ban 100 millió fontra biztosította lábait. Több különböző biztosító között oszlott meg nagysága miatt. A biztosítóknak akkor kellett volna kifizetniük a megállapított összeget, ha a sportoló sérülés miatt nem tudott volna pályára lépni.

A szolgáltatás a klub, a szövetség és a sportoló által kötött szerződésnél a következőképpen oszlik meg: a szerződő bárki lehet, de kár, azaz baleset estén a szolgáltatás összege mindig a biztosítottat, mint kedvezményezettet illeti meg. A klub lehet szerződő, valamint kedvezményezett is és fizetheti a díjat, de a biztosított minden esetben személy lehet. Haláleset kapcsán már lehet más kedvezményezett is, mint a biztosított törvényes örököse.

Véleményem szerint a megoldás az lehetne, ha az érdekeltek- legyen az Nemzeti Szövetség, klub, vagy a játékos- lényegesen nagyobb figyelmet és anyagi forrást fordítana a biztosításokra, hogy az esetlegesen bekövetkező károk enyhítése, vagy a versenyző sportkarrierjének végét jelentő sérülés utáni egzisztenciája megoldott legyen.

Valamennyi sportoló – különös tekintettel a hivatásosakra - az egész életét befolyásoló balesetekkel néz szembe. Nem mindegy, hogy milyen gyorsan, milyen százalékban és milyen anyagi veszteséggel éli túl. A magyar orvosi ellátás, biztosítói szolgáltatás és a sportolók karrierje utáni megélhetési

lehetőségek mind-mind messze elmaradnak az európai átlag mögött. Olimpikonjaink csak az olimpiához közeledvén élvezhetnek olyan gondoskodást, amely folyamatosan megilletné őket. A sérült, vagy súlyosan sérült sportolók pedig karrierjük megszűntével semmilyen kártérítést nem kapnak - vagy csak minimálisat - civil életük kezdetén a biztosítások területén fellelhető hiányosságok miatt. A sportolói életpálya biztosítása a klubok, a sportoló, a szövetségek érdeke is. Válogatott sportolóink az ország érdekeit is képviselik, tehát a közös érdek diktálja, hogy minden eszköz felhasználásával, sürgősen meg kell oldani ezt az égető problémát, amelynek megoldási javaslatai - ahogyan a jelen munkában is bemutatásra került - már előkészületben vannak. A végleges megoldást véleményem szerint egy olyan biztosítási termék nyújtaná, amely egész életében teljes védelmet biztosítana az ún. befektetéssel kombinált életbiztosítás útján. Ez a kérdés azonban továbbra is megoldatlan a magyar sport világában.

5. A doppingfertőzött sportvilág és a tisztességtelen verseny kérdése

A dopping egyszerű megfogalmazása: fizikai és pszichikai teljesítmény növelése meg nem engedett eszközökkel: gyógyszerekkel vagy kábítószerekkel.

Az ember már a történelem egészen korai szakaszától kezdve vágyik arra, hogy teljesítőképességét növelje. Eleinte megengedett eszköznek tűnt, hogy az állatok húsát és véréit fogyasztották e célból. Az írásos emlékek szerint Milonnak, a híres birkózónak saját borjútenyésztete volt. A keleti, dél-amerikai vagy afrikai kultúrákban évszázadok óta ismerik a kávé és a kokain fáradtságűző hatását. Európában 1865-ben egy folyami úszóverseny kapcsán említették először a teljesítményfokozó szer használatát.

Az első újkori, nyilvánosságot kapott tragédia 1896-ban következett be, amikor a Bordeaux-Párizs kerékpárversenyen az angol Arthur Linton a célba érkezést követően doppingszer-túladagolás következtében meghalt. Az újkori

olimpiák történetében az első nagy vihart kavart korabeli dopping-eset 1904-ben Thomas Hicks amerikai maratonista nevéhez fűződik, aki sztrichinell kevert brandyvel „erősített” a versenyen.³¹⁵ A dopping szó Angliában, a XIX. század végén jelent meg nyomtatásban, egy értelmező szótárban. Sokak szerint maga a szó a dél-afrikai kaffer törzsek nyelvéből ered, amely egy, a szertartások alkalmával fogyasztott bódító italt jelent. A 19. sz. végén jelent meg az angol nyelvben, a versenylovakat „dope”-olták. Manapság doppingról leggyakrabban a versenysport, élsport kapcsán beszélnek, hiszen legális gyógyszerek százait lehet teljesítményfokozóként, azaz doppingszerként használni.³¹⁶ A témával először 1959-ben a sportorvosok Párizsban megtartott kongresszusán foglalkoztak. 1960-ban a római olimpián először rendezték meg a kétülékes kerékpárversenyt. A dán Knud Jensen és társa egyszerre zuhant a földre. Jensen belehalt a sérüléseibe, az orvosok diagnózisa: koponyatörés. A halál oka azonban az amfetamin volt. A Jensen-ügy megrázta a sportvilágot.

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság ezután kénytelen volt komolyan foglalkozni a figyelem középpontjába került dopping-kérdéssel és két évvel később határozatot fogadtak el a dopping ellen.³¹⁷ Ezt követően felgyorsultak az események. Jelentős dátum 1967: a Tour de France-on megismétlődik a hét évvel ezelőtti tragédia, a közvélemény is megfertőződik, a nemzetközi, illetve nemzeti sportági szövetségek egymás után szervezik meg a doppingbizottságokat és a NOB újonnan megalakult orvosi bizottsága kiemelten foglalkozott a dopping elleni küzdelemmel. Mindezek eredményeként 1968-tól a téli és nyári olimpiai játékokon kötelező a doppingvizsgálat.

A dopping napjainkban is éppoly népszerű, mint a sporttörténelem szinte valamennyi szakaszában, csak hogy a korábbi csalások eltörpülnek a huszadik

³¹⁵ Deres Petronella: A teljesítményfokozó szerek büntetőjogi megítélése. Bűnügyi Oktatók Országos Találkozója, tudományos ülés. Budapest, 2004. szeptember 24. szerk.: Hollán Miklós, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. 49. oldal

³¹⁶ <http://www.enc.hu/lenciklopedia/aktualis/dopping.htm> Letöltés időpontja: 2011. június 29.

³¹⁷ Nagy Zoltán: A dopping és a büntetőjog. Belügyi Szemle, 1993/9. szám. 11-17. oldal

század botrányai mellett. Ma az ember már teljesítőképességei határán mozog.³¹⁸ A sportban előforduló konfliktusok számának növekedésével az 1970-es évektől a jogvédelem fontossága mind nemzeti, mind az európai-nemzetközi sportközegben megnőtt. Össze kellett hangolni a hazai és a nemzetközi szabályozást.

1989-ben létrejött az Európa Tanács Anti-Dopping Konvenciója, amelyhez hazánk is csatlakozott, majd megalkották a 1998. évi 86. Korm. rendeletet a meg nem engedett teljesítményfokozó szerek, készítmények és módszerek használatának tilalmáról, mivel ezek alkalmazása egyrészt ellentétes a sport szellemével, mert egyeseket jogtalan előnyhöz juttat, másrészt káros az egészségre.³¹⁹

Ebben az időszakban a fegyelmi vétségek egy bizonyos részét jelentő úgynevezett „doppingvétség” nemzetközi megítélésében meglehetősen furcsaságok voltak tapasztalhatók, amelyek visszavezethetőek ahhoz az ambivalens magatartáshoz, amely jellemző az amatőrséget már elhagyó, de a profizmust még teljesen nem vállaló nemzetközi és hazai sportszövetségekre. A rajtpénznek, versenydíjnak, zsebpénznek elnevezett juttatások közönséges megbízási, vállalkozási szerződések, de még akár határozott idejű munkaszerződésnek is felfoghatnánk, ami beszámít a nyugdíjalapba. Amikor a sportoló vállalkozó teljesítményének fokozása érdekében tiltott szert, ún. doppingszert használ, a használat ténye önmagában megvalósítja a sportfegyelmi vétség elkövetését, amelyért fegyelmi büntetés jár. A nehézségek nem ebből következtek, pontosabban a tiszta amatőrség esetében semmi nehézség nem volt, hiszen az amatőr sportnak nem volt anyagi kihatása: a doppingoláson kapott versenyző több hónapos/ éves eltiltása nem vonhatott maga után anyagi (gazdasági) következményeket, hiszen ez a kérdés az amatőrizmussal nem volt összefüggésbe hozható.³²⁰

³¹⁸ Deres Petronella: A teljesítményfokozó szerek büntetőjogi megítélése. Bűnügyi Oktatók Országos Találkozója, tudományos ülés. Budapest, 2004. szeptember 24. szerk.: Hollán Miklós, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. 50. oldal

³¹⁹ Nádori Zoltán: Dopping és jogbizonytalanság. Népszava, 1999. jún. 7.

³²⁰ Karner Ottó: Sportjog és gazdaság. Magyar jog, 1996. (43.évf.) 8. sz. 477. oldal

5.1. Doppingellenes tevékenység

A nemzetközi szövetségek az objektív helytállási kötelezettség talaján álltak: ha a laboratóriumi vizsgálat megállapította a doppingszer jelenlétét, minden további vizsgálat nélkül „jogosnak” tartja a sporttevékenységtől való eltiltást. A nemzetközi sportszövetség (vagy akár a hazai) eljárása során az igazságszolgáltatás elemeit tartalmazó szabályokat alkalmazta. A magyar szabályok alapjait a 1991. évi 4. számú MK rendelet teremtette meg azzal, hogy a részletes szabályozást az illetékes sportszövetség hatáskörébe utalta. A nemzetközi sportszövetség a saját szabályai szerint bírálja el a sportolói magatartást: ha a hazai sportszövetség a nemzetközi szövetség számára „tetsző” határozatot hoz, a nemzetközi szövetség tudomásul veszi azt. Illetőleg ha a hazai szövetség analógiaként a büntető eljárásjog elemeit alkalmazza a sportfegyelmi vétség alapos gyanúja esetében, könnyen beleütközött a nemzetközi falakba: bár a kétséget kizáró módon való véttség megállapítására nem látott lehetőséget és ezért nem szabott ki fegyelmi büntetést, a nemzetközi szövetség ettől függetlenül eltiltotta a sportolót a nemzetközi versenyzéstől.

A döntő lökést a doppingszerek használatának növekedésében az hozta, hogy a versenyeket a televízió kezdte közvetíteni. Ettől kezdve reklámpar felfedezte a versenysportot és kezdett a pénz a versenysportba áramlani. A győztesek hatalmas díjakkal lettek gazdagabbak, és ezért egyes versenyzők önkárosító módon is hajlandók voltak teljesítményüket fokozni. Jellemző az a nemzetközi felmérés³²¹, ahol fiatalokat kérdeztek meg arról, hogy milyen áldozatokat hoznának egy olimpiai bajnoki éremért. A válaszadók 60 %-a hajlandó lett volna az egészséget is súlyosan károsító szert használni azért, hogy gyorsan jussanak dicsőséghez, pénzhez, hírnévhez. Ez a válasz rámutat arra, hogy a sportolókat nem az egészségük károsodása miatt érzett félelem, hanem a lebukással járó eltiltás veszélye tarthatja vissza a doppingolástól.

³²¹ www.mob.hu A doppingolás története az ókortól a római olimpiáig. Letöltés időpontja. 2011. 08.10.

Ebből adódik, hogy a doppingellenes küzdelem alapelve a folyamatos ellenőrzés, és a szigorú, elsősorban a versenyzői pályát veszélyeztető büntetés.³²²

A doppingellenes tevékenység szabályairól szóló hatályos rendelet rendszeresen összeállítja a tiltott szerek és eljárások listáját. Ennek értelmező rendelkezése meghatározza, hogy mi minősül doppingnak: a rendeletben meghatározott tiltólista szerinti hatóanyagot tartalmazó teljesítményfokozó - vagy annak elfedését, illetve gyorsabb kiürítését elősegítő - szer, készítmény vagy élettani vegyület, továbbá módszer.³²³ Korábban a doppingellenőrzés viszonylag egyszerű volt, mert testidegen anyagokat juttattak a szervezetbe. Az ún. hormonális dopping nemzetközi megjelenésével új helyzet állt elő, egyre nehezebb a főleg a felkészülési időszakban használt szerek kimutatása.^{324 325}

A sportoló alapvető kötelezettsége, hogy tartózkodjon a doppingtól, azaz az egészségkárosító teljesítményfokozó szerek alkalmazásától. A modern sport egyik legégetőbb és legnehezebben megoldható problémája a dopping, amely nem rendeltetészerű képesség és teljesítménynövekedést eredményez, sérti a fair play-t, az egyenlő versenyfeltételek követelményét.

Mindaddig a magánszféra keretein belül marad a teljesítménynövelő szerek használata, amíg nem versenyszerűen sportol a használó.

A hatályos Sporttörvény kimondja, hogy a versenyző tartózkodni köteles – a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendeletben meghatározott és a nemzeti doppingellenes szervezet által honlapján,

³²²Pásztor Csilla: A dopping jogi kérdései. Tanulmány (a szerző szakdolgozata alapján), 2006. <http://mek.oszk.hu/04800/04825/html/index.htm> letöltés időpontja: 2011. 07.15.

³²³ 43/2011. Korm. rendelet a doppingellenes tevékenység szabályairól 2. §. 2.

³²⁴ Sárközy Tamás: Sportjog.. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 116. oldal

³²⁵ A jelenleg használatos doppingerek a következők: a központi idegrendszert közvetlenül serkentő szerek (pszichostimulánsok). Jellegzetes vegyületek az amfetamin származékok. Szív-és vérkeringési rendszert és a légzést közvetlenül serkentők (szimpatikomimetikumok), például ilyen anyag az ephedrin. Egyéb idegrendszeri izgatók. Például: sztrichtin. Kábító fájdalomcsillapítók (opiátok, analgeticumok), például: morfiuszármazékok. Anabolikus szteroidok, például: nerobol, melynek használata elterjedt Magyarországon. Béta blokkolók, amely a szívfrekvencia csökkentésére, illetve a nyugalmi állapot előidézésére hivatott. Peptid hormonok, például: ACTH, STH, HCG. Vérdopping. Diuretikumok, amelyek felhígítják a vizeletet. Géndopping, amely a jövő doppingmegoldása

hatóanyag szerinti alfabetikus rendben, a hozzá tartozó magyarországi forgalomban levő gyógyszerek neveivel, magyar és angol nyelven, valamint gyógyszernév szerinti alfabetikus rendben közzétett – tiltott teljesítményfokozó szerekre és módszerekre vonatkozó, doppingvétséget vagy büntetőeljárást megalapozó magatartások vagy azok kísérletének elkövetésétől.³²⁶ A versenyző köteles alávetni magát a doppingtilalom betartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatnak. Ezen szabály be nem tartását szemlélteti a következő jogeset: Az UEFA Európa Liga Sporting Clube de Portugal és az FC Basel 1893 2012. szeptember 20-i mérkőzése után a fegyelmi felügyelőtisztt felszólította az FC Basel játékost, Alexander Frei-t, hogy jelentkezzen közvetlenül a doppingellenőrző állomáson. A játékos figyelmen kívül hagyta a felszólítást és az öltözőbe ment. A játékos pár perc múlva a doppingellenőrző állomáson dohányozni kezdett és figyelmen kívül hagyta a fegyelmi felügyelőtisztt és a csapatorvos figyelmeztetéseit. A játékost felfüggesztették egy UEFA mérkőzés erejéig és 5000 Eurós pénzbüntetést szabtak ki rá.³²⁷

A doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 2011. évi 43. Kormányrendelet –többek között- a doppingellenőrzésre vonatkozó általános rendelkezéseket, a sportszövetségek feladatait, a doppingvétség fogalmát, a mintavétel szabályait, a büntetések rendszerét tartalmazza. A rendelet felállítja a Nemzeti Doppingellenes Koordinációs Testületet, amely a doppingellenes tevékenységben részt vevő szervezetek együttműködését, folyamatos egyeztetését, a doppingellenes tevékenységük szakmai összhangját és koordinációját biztosító szervezet.³²⁸ A doppingvétség kiterjed a doppingerek, - módszerek használatára, a doppingellenőrzés gátolására, manipulálására, sportszakember esetében s doppingolásban való részvételre. A sportoló sem versenyen, sem versenyen kívül a felkészülési időszakban

³²⁶ 2011. évi CLXXII. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról 4.§ (1)

³²⁷ Case Law. CDB C Appeals Body. 2012/2013. (July-December). Decision of 18 October 2012. FC Basel. Alexander Frei.

³²⁸ A doppingellenes tevékenység szabályairól szóló 55/2004. (III.31.) Korm. rendelet 3.§. 1)

doppinglistában szereplő szereket, készítményeket, módszereket nem használhat, még akkor sem, ha a dopping egészségügyi kockázattal nem jár. A doppingellenőrzés lehet előre bejelentett vagy bejelentés nélküli és kiterjed minden versenyengedéllyel rendelkező amatőr és hivatásos sportolóra. Azonban az ellenőrzést a sportoló Polgári Törvénykönyv által védett személyiségi jogaira figyelemmel úgy kell elvégezni, hogy az tiszteletben tartsa a versenyző emberi méltóságát.

A doppingeljárást első fokon a szövetség doppingbizottsága folytatja le, amely önállóan, vagy a sportfegyelmi bizottság keretében működik. Doppingeljárás a doppingvétség elkövetésétől számított nyolc évig indítható. A doppingeljárás különleges sportfegyelmi eljárásnak minősül, ezért az eljárásra a sportfegyelmi felelősségről szóló 39/2004. Korm. rendelet az irányadó azokkal az eltérésekkel, amelyeket a doppingrendelet tartalmaz.³²⁹

5.2. A doppingszerek és a doppingnak minősülő módszerek, eljárások meghatározása

A WADA-Kódex meghatározza a dopping fogalmát, az egységes doppinglistát is értelmezi. Az UEFA és a FIFA szerint csapatsportok esetében betarthatatlan az a WADA-szabály, miszerint a játékosoknak három hónapra előre le kell adniuk, melyik nap hol tartózkodnak. A doppingellenes ügynökség szerint a szabály megváltoztatásával az ellenőrzések váratlansága veszne el. A FIFA közleményében leszögezi, elkötelezett híve a doppingellenes harcnak, de a labdarúgás a statisztikák szerint nem tartozik a különösen fertőzött sportok közé, 25 000 ellenőrzésből mindössze 10 esetben találtak tiltott szereket futballistáknál. A labdarúgó-szervezetek azt is szeretnék elérni, hogy a május közepétől június végéig terjedő időszakban

³²⁹ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010., 118- 119. oldal
230

(azaz a holszezonban) a játékosoknak ne kelljen a WADA ellenőreinek rendelkezésére állniuk. Ezzel védenék a hosszú szezon után pihenő futballisták magánéletét, akik a fennmaradó tíz és fél hónapban továbbra is kötelesek lennének késznek lenni a kontrollra. A doppingellenőrzés egyik legfontosabb eleme a meglepetés és a lehetőség, hogy az év 365 napján bármikor előfordulhat - mondta John Fahey, a WADA elnöke. - A FIFA és az UEFA gyakorlatilag figyelmen kívül hagyja a tényt, hogy a dopping igenis létezik. Tapasztalatok mutatják, hogy aki tiltott szerekekkel akar élni, az minden lehetséges alkalmat megragad, és akkor használja a doppingot, amikor tudja, hogy nem fogják ellenőrizni. Vannak szerek, amelyek hamar kitisztulnak a szervezetből, teljesítményfokozó hatásuk azonban megmarad.³³⁰ A doppingellenes programok célja, hogy megőrizzék azt, ami valójában értékes a sportban. Erre a valós értékre gyakran hivatkoznak úgy, mint a "sport szelleme"; ez az olimpiai eszme veleje; nem más, mint becsületesen játszani. A sport szelleme az emberi test, lélek és szellem ünnepe és a következő értékek jellemzik: etika, fair play és becsület, egészség, kitűnő teljesítmény, jellem és műveltség, vidámság és öröm, csapatmunka, eltökéltség és elhivatottság, a szabályok és a jog tisztelete, önbecsülés és más résztvevők tisztelete, bátorság, közösség és szolidaritás. A dopping alapjaiban ellentétes a sporttal.³³¹

A sportszakmára ráférne a mainál több jogi szaktudás.³³² Elég a legismertebb élsportolók doppingügyeire, vagy a labdarúgó szakszövetség vitatott

³³⁰ Szepesi Nikolett úszónő eltiltása is ezzel a szabállyal van összefüggésben. A Kőbánya SC versenyzője 2009. január 22-én írásban jelentette be visszavonulását a FINA-nak, melynek doppingbizottsága mindezek alapján - a szabályok értelmében - a sportolót a továbbiakban nem ellenőrizte. Tavaly szeptemberben Szepesi azonban úgy döntött, hogy mégis tovább folytatja pályafutását, de erről a FINA-t nem tájékoztatta, így változatlanul mentesült az ellenőrzés alól, ami így szabálytalannak minősült. A doppingellenőrző bizottság úgy döntött, hogy Szepesi egy évig nem indulhat a FINA által regisztrált eseményeken. Eltiltása lejártát követően 2011. január 22-től versenyezhetett volna, de miután a NOB rendelkezése értelmében a hat hónapnál hosszabb eltiltásban részesült sportolók nem indulhatnak a büntetésük letöltése után esedékes olimpián, Szepesi Nikolett úgy döntött, nincs értelme a folytatásnak és írásbeli nyilatkozatban másodszor is bejelentette visszavonulását az Európa-bajnoki bronzérmes hátúszó.

³³¹ Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség, Nemzetközi Doppingellenes Szabályzat. 4. oldal www.nssz.hu/download.php?file=document/static/anti/wada.pdf Letöltés időpontja: 2011.07.04.

³³² Priczinger Péter: A „sportjog” művelésének helyzete és aktuális kérdései. Magyar Jog. 2009/ 56. évfolyam, 9. szám. 521. oldal

döntéseire utalni, ha példákkal akarjuk illusztrálni a helyzetet. A problémák részint a jogalkotás bizonytalankodására, nagyobb részt a szövetségi normaalkotás hibáira vezethetők vissza, nem beszélve a sportjogi normák alkalmazásának esetlegességéről, egyéb szakszerűtlenségi hibáiról, például: mintaazonosíthatóság.³³³

A Hivatásos Labdarúgók Nemzetközi Érdekvédelmi Szervezete, a FIFPro álláspontja szerint a polgári jogok nem érvényesülnek megfelelően a professzionális sportolók esetében a dopping-ellenes küzdelem területén. Theo van Seggelen főfitkár az Európai Parlament által szervezett Sport és a polgári jogok elnevezésű ülésen fejtette ki a játékos-világszervezet véleményét. Különösen az a gyakorlat nem követi a polgári jog elveit, hogy a sportolókat nyomon követik, ami esetenként sérti a magánéletüket, doppingvétség gyanúja alkalmával pedig nem érvényesül az ártatlanság vélelme. Pozitív doppingteszt esetén nem a vádló igazolja állítását, hanem a sportolónak kell bizonyítania, hogy nem vétkezett. (Például a clenbuterol nevű anyag a tilalmi listán szerepel, miközben a szarvasmarhákat több országban is ilyen anyaggal "táplálják", ezért a boltba kerülő hús is tartalmazza.) A sportoló tehát tudtán kívül juttathatja a szervezetébe. Emellett a dopping-ügyekben alkalmazott szankciók aránytalan mértéke is aggályos. Egy élsportoló karrierje körülbelül tíz év, amihez képest a szabványos, két évre szóló eltiltás igen nagy büntetési

³³³ Ez utóbbit jól illusztrálja Annus Adrián és Fazekas Róbert ügyének a „magyar szála”. Mint ismeretes a Nemzetközi Olimpiai Bizottság a 2004-es Athéni Olimpiai Játékokon hat nappal az érem átadása után „mintaadás alapos indok nélküli megtagadása” miatt visszavette Annus Adriántól a kalapácsvetésben szerzett aranyérmét. Fazekas Róbert diszkoszvetőnek „elégtelen mennyiségű minta produkálása” miatt át sem adták a legjobbnak járó medált. A két dobóatléta a Nemzetközi Sportdöntőbírósághoz fordult, amely elutasította Annus és Fazekas fellebbezését. Igaz, az ítélet egyikük esetében sem mondta ki, hogy tiltott teljesítményfokozó szert használtak volna, ám a dopping-eljárás szabályainak megszegése miatt elmarasztalta őket. Közben itthon egy másik eljárás is lezajlott. A Magyar Atlétikai Szövetség fegyelmi bizottsága doppingvétség miatt első fokon kétéves eltiltással sújtotta mindkettőjüket. A sportolók fellebbeztek e döntés ellen is. Ezután váratlanul bejelentették, hogy visszavonulnak az aktív versenyzéstől, mert arra számítottak, hogy a Magyar Atlétikai Szövetség nem jogosult eljárni az aktív sportolói tevékenységgel felhagyott személyekkel szemben. Ezt követően, mivel olyan híreket kaptak, hogy másodfokon kedvező döntés várható, mégis a testület elé járultak. Az elnökség, mint fellebbezési testület az elsőfokú döntést megváltoztatta: Annust felmentette, Fazekas büntetését egy év eltiltásra enyhítette.

tétel. A hivatásos labdarúgás esetében nem gyakorlat a doppingszerek használata. Az ártatlanság véelme és az arányosság elvének alkalmazása fontos előrelépés volna a sportban a polgári jogok érvényesítése területén. Különösen igaz ez a dopping-ellenőrzésekre. Az Európai Unió feladata, hogy támogassa a sportolókkal kapcsolatos méltányos jogalkalmazás folyamatát. A FIFA és az UEFA, valamint a FIFA Pro egységes álláspontra helyezkedik abban a tekintetben, hogy a doppingellenőrzés semmiképpen sem lehet zaklató jellegű, így például kizárólag a nappali órákra szorítkozhat, és ez alól is kivétel az az idő, amíg a játékos éves szabadságát tölti. Általános az a vélekedés, mely szerint a csapatsportokat nem lehetne az egyéni sportágakkal (pl. atlétika) azonos módon kezelni. Esetükben ugyanis megvan a lehetőség a játékosok elérésére (edzés, mérkőzés előtt/után), tehát nincs szükség a sportolók számára igen terhes versenyen kívüli ellenőrzésre.³³⁴

A felsorolt szempontokon kívül jelentős tényező a hivatásos sportolók és vezetőinek érdekeltsége - nem beszélve az országos érdekekről- válogatott szinten. A pénzhez, díjakhoz, rekordokhoz kötött sportban mindenki a győztest, a csúcstartót, a bajnokot ünnepli, fizeti, tehát minden apró előny számít.

Egy teljesítményfokozó szerekkel kapcsolatos történet: az 1986-os vb-re óriási eredményekkel és reményekkel kijutott labdarúgó-válogatott sikereit- a kerettagok elmondása alapján- a titokban beszédetett Supradyn „alapozta meg”. Nyugaton már minden ember –sporton kívül is- szedte a vitamint, itthoni labdarúgóink esetében pedig a tudat erősítette a teljesítményt az alapos felkészülés után. Ebből következik, hogy abban az időszakban a dopping a mai jelentéstartamában- még nem volt jelen a hazai labdarúgásunkban. Ebből következően előbb csak vitaminokkal, új edzés-módszerekkel, majd az élesedő „harcban” tiltott szerekkel próbálták a kívánt eredményt elérni.

³³⁴ http://www.hlsz.hu/index.php?tid=1&act=reszletek&id=NSEf_126df5b letöltés időpontja: 2011-07-21

Mivel mindenki érdekelt, az orvostudományt magasabb szinten ismerő, használó országok, vezetők jutnak előnyhöz, hiszen az új szerek listára kerülése előtt már elért eredmények, csúcsok „dicsőítik” a használót. Viszont ezen eredmények dicsősége és pénzbeli nyeresége tovább élezi a harcot.

Mindezekből következően óriási feladat és felelősség hárul a doppingellenes szervezetekre, hiszen ma iszonyúan doppingfertőzött a sportvilág. A dobószámok, a kerékpár, a súlyemelés, a rövidtávú futás, a sífutás közismerten élenjáró doppingolt versenysportágak. Ugyanakkor nem jellemzően fordul elő a tiltott szer a szinkronúszóknál, a szertornában, a ritmikus sportgimnasztikában. A sportorvoslás egyik feladata lenne, hogy olyan módszereket találjon, amelyek megcáfolják a mondást: " a ma élsportolója a holnap rokkantja". Lehet dopping nélkül sikeres egy sportoló, de ahhoz az edzők által ellenőrzött, komplex életmód szükséges.³³⁵

A sportszerű küzdelem és egyáltalán a sport művelése egy olyan társadalmi értékrendet képvisel, amely a tisztelet, a tolerancia, a fair play „játékszabályait”, értékeit képes érvényre juttatni az élet más területein is. A sport olimpiai jelszava azonban az utóbbi évtizedek dopping-botrányainak köszönhetően egyre kétesebb jelentéstartalmat nyert. A coubertini eszme, a sport iránti alázat immár tovatűnni látszik.³³⁶

Megállapíthatjuk, hogy számos sportoló – főként az élsportoló- használ különféle teljesítménynövelő szereket, a legfőbb kérdés azonban, hogy mit és abból mennyit fogyaszt. A Büntető Törvénykönyv ezen szerek terjedését próbálja megakadályozni, a használatának a szabályozását a szövetségekre bízta. A sportorvosoknak és a sportvezetőknek is óriási a felelőssége, hiszen - doppingszerek használata nélkül is - az élsport a nagy terhelés miatt alapvetően veszélyes az egészségre.

³³⁵Bakanek György doppingszakértő előadásából
http://www.webbeteg.hu/cikkek/sport_egeszseg/9981/dopping-es-sport letöltés időpontja: 2011. július 7.

³³⁶Deres Petronella: A teljesítményfokozó szerek büntetőjogi megítélése. Bűnügyi Oktatók Országos Találkozója, tudományos ülés. Budapest, 2004. szeptember 24. (szerk.: Hollán Miklós), Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 49. oldal

Akár a versenysportot, akár a szabadidő sportolást tekintjük kijelenthető: már nem csupán az erkölcsi tisztaság, a fair play sértetlensége, hanem a sportoló egészsége a tét.

5.3. A dopping büntetőjogi megítélése

Az egészségkárosító teljesítményfokozó szerek alkalmazása 1999. március 1. és 2000. december 14. között volt bűncselekmény Magyarországon. Az 1999. évi LXXXVII. törvény emelte be a Büntető Törvénykönyvbe, visszaélés teljesítményfokozó szerrel vagy módszerrel néven. Ez alapján a terjesztők és a tiltott szerek alkalmazásában közreműködő személyek akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is sújthatóak voltak, a teljesítményfokozókkal élő sportolókat legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegették.

Az Alkotmánybíróság 47/2000. (XII.14.) határozatával alkotmányellenesnek nyilvánította a 283/B. szakaszt. A doppingolás, mint bűncselekmény tehát kikerült a Büntető Törvénykönyvből. Az Alkotmánybíróság alaki hiányosságok okán találta alkotmányellenesnek a visszaélés teljesítményfokozó szerrel vagy módszerrel elnevezésű bűncselekményt. Egyrészt nem tisztázta a lehetséges elkövetők körét, másrészt nem tartalmazta a konkrét elkövetési magatartást, illetve a várható szankciót. Magáról a doppingolásról az Alkotmánybíróság nem mondta ki, hogy nem üldözhető a büntetőjog eszközeivel, sőt kifejezetten azt fogalmazta meg, hogy „a teljesítményfokozó szerek használata, előállítás, forgalmazása, kereskedelme a versenyszerű vagy hivatásszerű sporttevékenység körében, illetve ezzel összefüggésben olyan társadalomra veszélyes magatartásként jelentkezhet, amely büntetőjogi szankcionálást igényel. Az ilyen büntetőjogi szankcionálás önmagában nem alkotmányellenes, ezért a jogalkotó nincs elzárva a megfelelő büntetőjogszabályok megalkotásától.”³³⁷ Alkotmányos módon bűncselekménnyé kell nyilvánítani a doppingolást annak elősegítésével együtt

³³⁷ az Alkotmánybíróság 47/2000. (XII. 14.) AB határozata. Magyar Közlöny. Budapest. 2000. december 14., 123. szám. 7793. oldal

és a doppingolást támogató sportvezetőket, sportszakembereket, sportorvosokat el kell távolítani sportéletükből.³³⁸

A jelenleg hatályos a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a teljesítményfokozó szerrel visszaélés tényállásról rendelkezik, melyben deklarálja, hogy aki sportteljesítmény³³⁹ fokozása céljából tiltott teljesítményfokozó szert előállít, kínál, átad, forgalomba hoz, orvosi vényen vagy állatorvosi vényen rendel, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Az előkészületet is büntetni rendeli. Tiltott teljesítményfokozó szer: minden olyan szer, amely hatóanyagára tekintettel az anabolikus szerek, peptid hormonok, növekedési faktorok és rokonvegyületeik, hormon antagonisták és modulátorok közé tartozik, és nevesítve szerepel a sportbeli dopping elleni nemzetközi egyezmény I. mellékletének kihirdetéséről szóló kormányrendeletben.³⁴⁰

2014. január 1-től a sporteredmény tiltott befolyásolása tényállásával bővült a Büntető Törvénykönyv. Bűncselekmény valósul meg, ha a mérkőzés eredménye nem a versenyszabályzatnak, vagy a tisztességes játék elveinek megfelelő módon alakul ki. Még nem alakult ki gyakorlata ezen cselekménynek.

A büntetőjog azonban végső eszköz, a sportfegyelmi eljárás vált az elsődlegessé.

6. Vagyoni értékű jogok értékesítése a sportban

A XIX. század közepéig szinte csak hobbisport létezett. A XIX. században a szervezett sport óriási fejlődésnek indult, egységesültek a sportági szabályok és civil szervezetek alakultak.

³³⁸ Sárközy Tamás: A magyar sport a válságban. Mozgó Világ. 2009./ 35. évfolyam. 9. sz. 61. oldal

³³⁹ Összegző és kiegyenlítési lehetőséget tartalmazó eszmei és anyagi értéket hordozó mozgásos eredmény, amelyet túlnyomó részt öröklött tulajdonságok, az edzések hatásai határoznak meg. Versenyen, mérkőzésen érhető el. A teljesítmény összetevői: teljesítőképesség, teljesítőkészség, motiváció, teljesítmény-orientáltság, stressztűrő-képesség, szociális tényezők, egészségi állapot.

³⁴⁰ a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 185.§ (6)

A XX. század közepétől a fogyasztói szokások átalakultak, a televízió megjelenése forradalmasította a sportot és vele a finanszírozást. A közvetítési jogok felértékelődtek és az eseményszervezés jövedelmezővé vált. A valamikor szinte tisztán szórakozásból űzött sport „felső rétege”, az élsport és abból is elsősorban az ún. látványsportágak, egyre jobban üzletté válnak, szoros összefüggésben a média-business-szel. Ez pedig azzal járt, hogy a valamikor szinte tisztán sportigazgatás közjogából álló sportjog kezdett kiegészülni civiljogi elemekkel, elsősorban pedig a kereskedelmi szerződésekkel.

A kereskedelmi szerződések szabályozása keretében jelentős szerephez jutottak a vagyoni értékű jogok a Sporttörvényben. Ez a kategória elsősorban a sporttevékenységhez kapcsolódik. A vagyoni értékű jog a sportolót vagy a sportszervezetet illeti meg, az erre irányuló szerződésen alapuló jogviszony szerint. A sportszövetséget pedig a válogatott kereteivel kapcsolatos vagyoni értékű jogok illetik meg. A szövetség jogosult úgy is rendelkezni, hogy a tagjait megillető egyes vagyoni értékű jogokat meghatározott időre magához vonja. Ilyen esetben a szövetség a jogosult részére előre meghatározott és a közvetítési jog piaci értékével arányos ellenértéket fizet. A gazdaság és a kereskedelem változásai magával hozták a sport átértékelését. A sportversenyek világméretű közvetítése előidézte a közvetítések engedélyezésének önálló joggá, vagyoni értékű joggá válását. A sportágak között a nemzetközi sportban a futball élvez elsőbbséget. A sport kereskedelmi jellege szinte olyan jelentőséggel bír, mint maga sport.

A Sporttörvény külön fejezetben rendelkezik a kereskedelmi szerződésekről: szponzorálási szerződések, arculat-átviteli szerződések. Az Arculat-átviteli-lényegében „image”- szerződés alapján a felhasználó a marketingtevékenysége keretében ellenérték fejében a sportoló nevét, képmását, továbbá a sportszervezet, sportszövetség, vagy sportköztestület nevét, jelvényét, illetve a sporttevékenységgel összefüggő más eszmei javakat használ fel hirdetőtáblákon, dísz-és ajándéktárgyakon, ruházaton, más

tárgyakon, valamint elektronikus úton a fogyasztói döntések befolyásolása céljából. A szponzorálási szerződéssel ellentétben a sportoló közvetetten is e jogviszony alanyává válik, hiszen a sportszervezet, a sportszövetség, illetőleg a köztestület a sportoló nevének, képmásának használatára is köthet piacépítési szerződést.³⁴¹

6.1. Szponzorálási szerződések kialakulása

A sport jelenléte elsősorban gazdasági, társadalmi és jogi területeken lényeges. A GDP 5%-át adják a sportból származó bevételek. A sporttevékenység 10%-át végzik versenysportként, 30%-át az iskolai testnevelésként, 60%-át pedig a szabadidő-és tömegsportként.

A támogatási rendszerben a sportoló szerezhethet egyénileg támogatókat, de meg kell felelnie a sportegyesületének (klubjának), a szakszövetségnek és adott esetben a MOB-nak is, vagyis itt más-más támogatók esetén lehetnek konfliktusok.

Magyarországon sajátos megélhetési szponzoráció zajlik, és ez szűkíti a lehetőségeket.^{342 343 344}

A hatékony sportpiac kialakításának feltétele az üzleti alapú sportfinanszírozás, melynek legfontosabb eszköze a szponzoráció.

A szponzorálási szerződések, mint a Ptk-ban nem nevesített, ún. atipikus szerződések természetszerűen nemcsak a sportban, hanem az ún. humán szféra

³⁴¹ Sarkady Ildikó-Tamás Lajos: Kereskedelmi szerződések a sportban. Gazdaság és Jog, XIII. évfolyam, 2. szám. 2005. február. 16-17. oldal

³⁴² Például a vízilabdasportban előfordulhat, hogy a válogatott főtámogatójaként az UNIQA biztosít egy Honvédos játékoson helyez el reklámot, pedig a Honvédot a konkurens biztosító támogatja. Ilyenkor a partnerségen alapuló együttműködés lehet a lehetséges megoldás, vagyis hogy az UNIQA reklámot a válogatott Vasasos tagján helyezi el, mivel az UNIQA a Vasast is támogatja.

³⁴³ Jellemző konfliktus volt még, amikor a 2008-as olimpiai győzelem után a T-mobile egy oldalas gratuláló hirdetést tett közzé a Nemzeti Sportban, mint a magyar sport fő támogatója. Megtehetette ezt, hiszen a MOB-ot támogatta, azonban magát a vízilabda-válogatottat a konkurens cég, a Vodafone támogatta.

³⁴⁴ Mihók Ildikó, a Magyar Olimpiai Bizottság marketing és kommunikációs igazgatója előadásából. Elhangzott: Olimpia-verseny-sport-jog, a sport versenyjogi és egyéb szakmai aspektusai című szakmai konferencián, 2011. szept. 29.-30-án, a Magyar Tudományos Akadémia épületében

számos más területén megjelennek - művészetben, tudományban stb. Egyik legjellegzetesebb területük azonban a sport, ahol történetileg az ún. felszerelési szerződésekből nőttek ki: sportöltözéket (mezeket, cipőket stb.) adtak sportolóknak, annak fejében, hogy reklámozzák ezeket a termékeket, illetve a termékeket gyártó, azokkal kereskedő vállalkozásokat. A nemzetközi sportéletben a szponzorálási szerződés az 1970-es években vált általánossá és önállóvá – ma már jelentősebb sportesemény, illetve sportoló szinte elképzelhetetlen szponzorálási szerződés nélkül. A szponzorálás a sporttal kapcsolatos marketingtevékenység egyik központi kommunikációs intézményévé vált, a nyilvánosság felé végzett PR munka, a reklámtevékenység és a sportesemény (rendezvény) "eladásának" egyik alapvető eszközeként. Ugyanakkor a szponzorálási szerződéseknek másodlagosan immateriális célja is van: az üzlet mellett a sport támogatása is szerepet játszik.³⁴⁵

A szponzoráció célja az image-transzfer. A szponzoráció szerződés és nem a szponzoráló egyoldalú jognyilatkozata. A szponzor marketingtevékenységét a sporttevékenységgel számos módon lehet összekapcsolni: a szponzor neve van a sportlétesítmény kerítésén, az oszlopokon, a játékosok mezén. A szponzorálási szerződést a reklámszerződéstől megkülönbözteti másodlagos immateriális célja: az adott sportoló, sportesemény támogatása. A szponzorálási szerződés vegyes, atipikus szerződés, a szponzorált szolgáltatása legközelebb a megbízott, illetőleg a vállalkozó szolgáltatásához áll, de megjelenhetnek benne adásvételi vagy bérleti elemek is. Egyes külföldi szerzők szerint a licencia-szerződéshez áll a legközelebb.³⁴⁶

Szponzorálási szerződést köthet az egyéni sportoló a szponzorral, mint pl. Kovács Ágnes a CIB-bel, köthetnek sportegyesületek (általában egyes szakosztályaikon keresztül, pl. a Bayern München labdarúgó csapata az Opel-vel) és sportszövetségek (pl. sportszergyártókkal, Nike, Adidas).

³⁴⁵ Bérces László: A sportegyesületek jogállása (A magyar sportjog alapjai HVG Orac, 2000.) 91. oldal

³⁴⁶ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 270., 271. oldal

Sportesemény-rendezők is gyakran kötnek önállóan szponzorálási szerződéseket, ezek az előbb említett általában tartós szponzorálási szerződésekkel szemben többnyire ad hoc szerződések, ún. eseményszponzorálást jelentenek. Szponzorálási szerződést köthet az egyéni sportoló a szponzorral, mint pl. Stefi Graf az Opelrel, köthetnek sportegyesületek (általában egyes szakosztályaikon keresztül, pl. labdarúgó, kézi- és kosárlabda csapatokra) és sportszövetségek (pl. sportszergyártókkal, Nike, Adidas). Sportesemény-rendezők is köthetnek szponzorálási szerződéseket, ezek az előbb említett általában tartós szponzorálási szerződésekkel szemben többnyire ad-hoc szerződések, ún. eseményszponzorálást jelentenek (BMW Tennis Open – ez egyben „rendezvénycím” szponzorálás is általában).

Magyarországon a szponzorálási szerződések jelentősebb elterjedése az 1980-as évek végétől számítandó, lényegében párhuzamos a piacgazdaság kialakulásával és a rendszerváltozással. Éppen a viszonylag csekély hagyományból következik, hogy a sportvezetők és a sportolók között igen sok a félreértés a szponzorálási szerződések tartalmával kapcsolatban. A szponzorálási szerződés mindenekelőtt nem ingyenes szerződés, hanem visszterhes, a szponzoráció nem ajándékozás. (Természetesen a sportoló, a sportszervezet, a sportrendezvény ingyenes támogatása is lehetséges, de akkor altruista és nem üzleti tevékenységről, tehát nem szponzorálásról van szó.) A szponzorált ellenszolgáltatást köteles nyújtani - az ellenszolgáltatás természetesen nem pénzbeli, hanem tárgyasult szolgáltatás. A szponzorálás a marketingüzlet része, nem mecenatúra, mint sok sportvezető gondolja. Ugyanakkor a szponzorálási szerződés nem egyszerű reklámszerződés, bár a reklámozás általában egyik alapvető része a szponzorálási szerződésnek. A klasszikus reklámszerződés csak a reklámozásra irányul, a szponzoráció viszont többoldalú, sokrétű marketingszolgáltatást rejt magában. Emellett, de csak másodlagosan - a szponzorálási szerződésben van "ideális" célkitűzés is, nevezetesen a szponzor támogatni kívánja a sporttevékenységet. Ez az ideális cél azonban nem teszi részlegesen ajándékozással vegyes szerződéssé a

szponzorálási szerződést, nem vezethet a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egyensúlyának megbomlásához.

Üzletté vált a sportlétesítmények létrehozása, üzemeltetése, sportesemények rendezése és szervezése is. A stadion ingatlanbefektetés, egyben multifunkcionális beruházás éttermekkel, üzletekkel, játszóhelyekkel stb. A sport a gazdasági reklámozás egyik alapvető területe, a híresebb profi klubok és az élsportolók neve, logója igen értékes goodwill, értékesíthető immateriális termék, védjegyezhető, reá licenciaszerződés köthető. Kialakul a szponzorálási üzletág (amelyet csak a magyar sportvezetők egy része gondol még mindig ajándékozásnak vagy koldulásnak), valamint a piacépítő arculátvitel (merchandising, Vermarktung), azaz mezek, sapkák, kulcstartók, köcsögök stb. sportlogóval való ellátása és értékesítése, amelyet Dénes Ferenc szellemesen csecse-becse managementnek nevezett.³⁴⁷

Sárközy Tamás egyik publikációjában kifejtette, hogy a jövőre nézve a Sporttörvénynek szabályoznia kellene a sportszervezetek által köthető szponzorálási, arculátviteli, sportesemény-közvetítésére irányuló üzleti szerződéseket.³⁴⁸

A jelenleg hatályos Sporttörvény már említést tesz erről: amennyiben a szakszövetség területi szervezeti egységeket hoz létre és ezeket jogi személynek nyilvánítja, a szakszövetség közgyűlése lehetővé teheti, hogy a területi szervezetek saját nevükben szponzorálási szerződéseket, illetve a helyi (települési, területi) önkormányzatokkal támogatási szerződéseket kössenek, és az ebből származó bevételekkel maguk rendelkezzenek.³⁴⁹

³⁴⁷ DÉNES F.: Sportvállalkozások. ISM, Budapest, 1998. 5-7. Továbbá: Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 219. oldal

³⁴⁸ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus) / 7-8. szám. 39. oldal

³⁴⁹ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 25.§ (3) d)

A magyar profi sport jelenlegi struktúrájában a piaci bevételek túlnyomó többsége- elhanyagolható jegyárbevételek és ugyancsak nem túl jelentős televíziós jogdíjak mellett- valamilyen szponzorációs- vagy marketingszerződés jogcímen érkezik a sportszervezetekhez. A Premier Liga a leggazdagabb futball-liga a világon. A Deloitte sport-üzleti csoportjának éves jelentése szerint a 2008/2009-es szezonban a Liga bevétele 2,326 milliárd euró volt.³⁵⁰

Egyes külföldi szerzők szerint a szponzorálási szerződés a licencia szerződéshez áll a legközelebb. Egy biztos: a magyar jogban a Polgári Törvénykönyv általános szerződési jogát kell e szerződésre alkalmazni. A szponzorálási szerződés formátlan szerződés, tehát elvileg létrejöhet szóban vagy ráutaló magatartással is, de a gyakorlatban természetesen általában írásban kötik. Éppen ezért a szerződésben a szponzor szolgáltatásainak meghatározásán túl részletesen meg kell határozni a szponzorált szolgáltatásait, mert a későbbi viták zömmel ezzel kapcsolatban merülnek fel. A helyzet a legegyszerűbb az individuális szponzorálásnál, mert ha a sportegyesület vagy a szövetséget szponzorálják, a közreműködő sportolók, illetve szövetség esetén a szövetség tagjai által is biztosítani kell a szerződésben foglaltak teljesítését. Ugyancsak viszonylag egyszerűbb, ha egy meghatározott sportesemény szponzorálásáról van szó, mintha egy tartós kötelemről (pl. egy teljes bajnokság szponzorálása). A szponzorálási szerződés igen lényeges része - főleg a huzamos szerződéseknél - az együttműködési kötelezettség; a felek egymáshoz való lojalitása. Nagyon lényeges, hogy a felek a szponzoráció során egymás anyagi és erkölcsi értékeiben ne tegyenek kárt, sőt ezek gyarapodjanak. A szponzorálási szerződés határozott, illetve határozatlan időre egyaránt létrejöhet. A határozatlan időre szóló szerződésnél különösen fontos a felmondási idő és a felmondási okok szerződésben való tisztázása - ha a szerződés erről nem rendelkezik, a Polgári Törvénykönyv

³⁵⁰ Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám. 30-31. oldal

általános szabályai lépnek be mögöttes jogterületként. A szerződésszegés esetei és jogkövetkezményei ugyancsak a Polgári Törvénykönyv szerint alakulnak, tehát például mindkét oldalról felmerülhet a késedelem és minőségi hiba esetén a hibás teljesítés vagy akár a lehetetlenülés jogkövetkezményei. Vétkes szerződésszegés kártérítési szankcióval is járhat.

A szponzorálási szerződés általában önálló. Gyakori a szponzorálási szerződés kihatása is más szerződésekre: ha a sportolónak már egyéni szponzorálási szerződése van, és ezt követően sportszerződést köt valamely sportegyesülettel, avagy sportvállalkozással, úgy szponzorálási szerződése jogkövetkezményeit a későbbi sportszerződésben (az esetleges munkaszerződésben is) érvényesítenie kell.

A szponzorált ellenszolgáltatást köteles nyújtani – az ellenszolgáltatás természetesen nem pénzbeli, hanem valamely tárgyiasult szolgáltatás. A szponzorálás a marketing üzlet része tehát, és nem mecenatúra, mint sok sportvezető gondolja. Ugyanakkor a szponzorálási szerződés nem is egyszerű reklámszerződés, bár a reklámozás általában egyik alapvető része a szponzorálási szerződésnek. A klasszikus reklámszerződés csak a reklámozásra irányul, a szponzoráció viszont többoldalú, sokrétű marketing szolgáltatást rejt magában. Így szponzorálási szerződés sajátos mellékkötelezettsége lehet a szponzorált sportoló megjelenése a szponzor marketing eseményein, képmásának feltüntetése annak termékein stb. Emellett – de csak másodlagosan – a szponzorálási szerződésben lehet „ideális” célkitűzés is, nevezetesen a szponzor támogatni kívánja a sporttevékenységet. Ez az ideális cél azonban nem teszi részlegesen ajándékozással vegyes szerződéssé a szponzorálási szerződést, nem vezethet a szolgáltatás és ellenszolgáltatás egyensúlyának megbomlásához.

A szponzorálási szerződés lényege, hogy a sporteseményen részt vevő közönség számára növelni az adott termék vagy vállalkozás ismertségét, felhasználva a sport (sportoló) ismertségét, népszerűségét, az adott termékkel, vállalkozással kapcsolatos hírverésre.

Alapvető kérdés tisztázni, hogy kizárólagosságot kötnek-e ki a felek, vagy több szponzor párhuzamosan is szponzorálhat (a gyakorlatban megkülönböztetnek fő- és mellékszponzorokat stb.)

A szponzorálási szerződés határozott, illetve határozatlan időre egyaránt létrejöhethet. A határozatlan időre szóló szerződésnél különösen fontos a felmondási idő és a felmondási okok szerződésben való tisztázása – ha a szerződés erről nem rendelkezik, a Polgári Törvénykönyv általános szabályai lépnek be mögöttes jogterületként.³⁵¹

A szerződésszegés esetei és jogkövetkezményei ugyancsak a Polgári Törvénykönyv szerint alakulnak, tehát például mindkét oldalról felmerülhet a késedelem és minőségi hiba esetén a hibás teljesítés vagy akár a lehetetlenülés jogkövetkezményei. Vétkes szerződésszegés kártérítési szankcióval is járhat.³⁵²

6.2. Marketing szerződés

A gyakorlatban több olyan megbízási szerződéssel találkoztam, amely sportruházatot gyártó cég és edző vagy sportoló között kötött. Rögzítenek benne minden fontos részletszabályt, többek között:

A megbízó cég az edzőn, sportolón keresztül reklám és egyéb PR-tevékenység kifejtésével megismerteti magát a magyarországi célközönséggel. E tevékenység elérésében megbízó célja az is, hogy a vele szerződéses jogviszonyban álló és erőnléti edzők ismertségét népszerűsítse a szurkolók és az adott sportágat kedvelő, a sport világa iránt érdeklődést mutató magán és jogi személyek körében azáltal, hogy különböző média és kommunikációs csatornák igénybe vételével lehetőséget nyújt a erőnléti edzők és edzők

³⁵¹ Nemes András: Kereskedelmi szerződések a sportban. Sport Enciklopédia. Megjelenés alatt. 4. oldal, itt: „Sok problémát vet fel a gyakorlatban, hogy a főkötelmek mellett nincsenek definiálva a mellékkötelmek, a szponzorálási szerződéseket biztosító hatékony kötelelem-biztosítékok. Nincsenek megnyugtatóan részletezve például az elállás, a szerződés felmondása, a hatályosulás (felfüggesztő és bontófélételek, együttműködési kötelezettség esetkörei, a vitarendezés módja, stb. ideértve még azt az esetet is amikor a sportoló egyéni szponzorálási szerződése bármi oknál fogva összeütközésbe kerülne klubjának vagy az országos sportági szakszövetségnek a szerződéseivel.”

³⁵² Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 165. oldal

közszereplésére és a személyes image kiépítésére mind Magyarország, mint pedig a világ más országai területén.

A felek rögzítik, hogy az erőnléti edző személyéhez kapcsolódó promóciós és/vagy marketing érték egy olyan, piaci alapon mérhető és pénzben kifejezhető vagyoni érték, amelyet elsősorban az edző eddigi pályafutása, sportteljesítménye, elért és elismert érdemei, az őt foglalkoztatott és jelenleg foglalkoztató sportszervezetek és szponzorok, valamint egyéb, általánosan fel nem sorolható körülmények határoznak meg, valamint munkaidején kívül a sportága, saját személyének pozitív hatásait promótálja, illetve a sportágához köthető kommunikáción keresztül történő népszerűsítés és karitatív tevékenysége határozza meg.

A megbízott tudomásul veszi, hogy a szerződésben vállalt kötelezettségeiért kizárólag személyesen jogosult helyt állni, a szerződés teljesítése körében őt senki, semmilyen körülmények között, semmilyen tekintetben nem helyettesítheti.

A megbízott a cég által szervezett eseményeken az általa biztosított ruházatában köteles megjelenni.

Valamennyi nyilvános rendezvény és médiaszereplés alkalmával a megbízott köteles a megbízó cég jelvényét használni a ruházatán. A jelvényt a megbízott cég biztosítja, felhelyezéséről az erőnléti edző gondoskodik. A jelvényt az Erőnléti edző minden esetben a felek által közösen egyeztetett és megállapodott helyen köteles elhelyezni úgy, hogy az jól látható helyen legyen.

A fotózások alkalmával az erőnléti edző köteles a megbízott cég által előírt ruházatot, megadott lógót és emblémát viselni.

A megbízott nyilatkozatával kifejezetten hozzájárul ahhoz, hogy a szerződés érvényességének időtartama alatt az erőnléti edzővel készült sajtóhirdetéseket és reklámfilmeket a megbízó cég reklámtevékenysége során a különféle kommunikációs eszközökre adaptálva felhasználja, melyek –különösen - az alábbiak lehetnek:

- óriásplakát hirdetés
- internetes hirdetés
- sajtóhirdetés
- rádióhirdetés
- televíziós reklám
- direkt marketing
- fogyasztói promóció
- egyéb alternatív reklámeszköz

Meghatározó pontja a szerződésnek, hogy a megbízott vállalja, hogy - lehetőség szerint - minden, vele készült interjú során említést tesz a megbízó cégről.

Továbbá kijelenti, hogy nyilatkozataiban csak pozitívan tesz említést a megbízó cégről. Rendelkeznek a szerződésben kötbér kikötéséről is.

6.3. Image jogok hasznosítása (merchandising)

A profi klubok többsége szerződési formulákat dogozott ki az image-licencia szerződésekre. A megkötött egyedi szerződésekről részletes, éves összefoglaló jelentéseket készítenek a klubok és nyilvántartják a megszerzett image jogok tényleges hasznosításával, a szponzorálási szerződésekkel kapcsolatos adatokat is.³⁵³

Az image jogok-ahogy a személyhez fűződő jogok általában- az emberi méltóság egyetemes alapjogából vezethetők le. A személyiség integritásának alapjogi védelme magában hordozza az egyénnek a külső megjelenésével kapcsolatos rendelkezési jogát is. Minden ember elidegeníthetetlen joga eldönteni azt, hogy saját arcát, egyéniségét, különleges, egyedi személyes tulajdonságait mások számára hozzáférhetővé teszi-e, vagy nem. Az image jog

³⁵³ Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám. 32. oldal

tehát az ember külvilág felé történő megjelenésével kapcsolatos jogosultságokat foglalja magában. Az image jogok gazdasági jelentősége a XX. század második felében a szórakoztatóipar- így azon belül különösen a látványsportok- nagyfokú üzletiesedésével, a média eszközeinek multiplifikálódásával és nemzetköziesedésével rendkívüli módon megnőtt. Az image jogok problémaköre a sportszponzoráció egyik alapkérdésévé nőtte ki magát.³⁵⁴

Az USA mellett a legtöbb EU-tagállamban kialakult az image jogok védelmének és hasznosításának joggyakorlata, egyes országban a joggyakorlat kodifikált törvényi háttérre is támaszkodhat. Magyarországon először a 2000. évi, majd a 2004. évi Sporttörvény kereskedelmi szerződéseik között történt kísérlet a sportolói image jogok hasznosításának írott szabályozására az ún. arculat-átviteli szerződések keretében.³⁵⁵

Az image jogok problematikája az utóbbi időben nagy teret kapott a magyar sportsajtóban. A hazai gyakorlat- főként a 2004-es Sporttörvény óta, mely szakmailag egyébként nehezen indokolhatóan teljesen megszüntette a hivatásos sporttevékenységre köthető polgári jogi szerződések korábbi lehetőségét- az, hogy a sportklubok alacsony munkabérszinten alkalmazzák a hivatásos sportolókat, míg a relatív versenyképességet biztosító magasabb juttatások- legális esetben- a polgári jogi alapon megköthető (ezért „számlázható”) marketing (arculatátviteli) szerződés-típus valamilyen konstrukcióján alapulnak. A gyakorlatot indokolja és alátámasztja, mintegy legitimálja az a sportgazdasági tény, hogy Magyarországon a sportklubok és/ vagy kapcsolódó gazdasági társaságaik piaci bevételei csak minimális szinten a sportolók „munkavégzéséből” (pl. jegyárbevétel), ezzel szemben túlnyomórészt valamilyen marketingjogcíméből (pl. szponzoráció) származnak.

³⁵⁴ David Beckham 250 millió dollárért szerződött öt évre a Los Angeles Galaxy csapatához, ebből az összegből azonban csak 27 millió dollár a játékáért fizetett munkabér jellegű jövedelem. Michael Jordan a pályán nyújtott teljesítményével a világ egyik legjobban fizetett sportolója volt, összesen 90 millió dolláros sportolói díjazása mégis eltörpül az aktív időszak alatt az image jogainak értékesítéséből befolyt mintegy 750 millió dolláros jogdíjjövedelme mellett.

³⁵⁵ Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám. 29-30. oldal

A sportklubok szponzoráció keretében aktuálisan piacosítható értékét pedig jórészt a klub színeiben sportoló személyek marketing arculati (image) értéke határozza meg. A profi sportolók munkaszerződésének megkötésével a sportszervezet önmagában pusztán a sportoló játékjogának használatát szerzi meg. A kereskedelmi jogok hasznosítása ettől fogalmilag elkülönül, a szerződéses gyakorlatban pedig a kettő egymástól különválhat.

A sportolók munkaszerződésében személyi alapbérként a mindenkori minimálbér kerül megállapításra, amelynek célja nyilvánvalóan a sportszervezeteket terhelő járulékos bérköltségek minimalizálása, amely a sportszervezetek részéről- az egész magyar sportra, illetve labdarúgásra jellemző súlyos forráshiányra tekintettel- gazdaságilag indokolt törekvésnek mondható. Ugyanakkor legalábbis elgondolkodtató, hogy a labdarúgók tényleges jövedelmük döntő hányadát (átlagosan 75-80 %-át) a „polgári jogi” jogviszony keretében kapják meg, amely az igényérvényesítést érintően az alábbi következményeket vonja maga után. A szerződést formailag nem a sportszervezet, hanem egy „külsős” cég köti a játékosal, amelynek következtében az esetleges szerződésszegés miatti eljárásra, illetve a szerződésszegő fél bármilyen formában történő szankcionálására a Magyar Labdarúgó Szövetségnek (illetve semmilyen, labdarúgáson belüli vitarendezési fórumnak) nincs hatásköre. A szerződések többsége a számlák kiegyenlítésének feltételeként írja elő az úgynevezett teljesítésigazolás meglétét, amelynek kiadásáról a játékosal szerződő cég („megbízó”) saját hatáskörében dönt, azaz adott esetben elvileg akár meg is tagadhatja a teljesítésigazolás aláírását, ez pedig gyakorlatilag lehetetlenné teszi az igényérvényesítést. A munkaszerződésből eredő pénzügyi illetve egyéb vitákra az MLSZ-nek van ugyan hatásköre, azonban- mivel a minimálbér megfizetésére minden klubnál ügyelnek- ilyen jogvitára gyakorlatilag nincs példa, az MLSZ-nek ez irányú joggyakorlata gyakorlatilag megszűnt,

nincsenek ilyen ügyek. Természetesen az egyéb, nem pénzügyi természetű viták továbbra is az MLSZ megfelelő szerveinek hatáskörébe tartozik.³⁵⁶

A hatályos Sporttörvény szerinti munkaszerződés megkötésének törvényi előfeltétele, hogy a hivatásos sportolónak legyen hivatásos versenyengedélye, melyet a hivatásos sportolónak kell a szakszövetségtől beszereznie. A versenyzőnek játékjoga van- amatőr és hivatásos sportolónak egyaránt-, mely a sportoló sporttevékenységéhez fűződő fizikai és szellemi képességeinek a sporttevékenység keretében való felhasználási joga.

6.4. A sporttal kapcsolatos kereskedelmi tevékenység és az arculatátviteli szerződés

Az arculat-átviteli (másként marketing-, kereskedelmi-, reklám-, média) szerződés tehát egy olyan visszerthes szerződés, amelynek egyik oldalán a felhasználó áll (aki gyakorlatilag bárki lehet), a másik oldalán pedig a sportoló.

A gyakorlatban azonban ez a sportolói arculat-átviteli szerződés lett a 2004 óta kialakult magyar professzionális labdarúgás talán legfőbb jellemzője.

Az arculatátviteli szerződés még tipikusabban marketingszerződés, mint a szponzoráció. A magyar Sporttörvény 2000-ben az arculatátviteli szerződéshez kifejezetten hozzátette a „piacépítést” és ezen a 2004. évi Sporttörvény sem változtatott.

A klubok ugyanis hamar kitalálták a „költséghatékony” megoldást: sportolóikkal megkötik a törvény által előírt munkaszerződést minimálbérre (vagy ehhez közeli összegre), emellett pedig létrejön egy másik szerződés (általában az említett „arculat-átviteli”, illetve marketingszerződés). Ez azonban nem a sportszervezettel jön létre, hanem egy, a klubból független gazdasági társasággal.

³⁵⁶ Horváth Gábor: A sportszerződésekről. *Gazdaság és Jog*. 2010. (18. évf.) 12. sz. 10. o.

A klubok így jelentősen csökkenthetik a kiadásait, hiszen a minimálbéres munkaszerződés teljesítése (még az ahhoz kapcsolódó járulékokkal is) általában nem állítja lehetetlen helyzet elé őket, a másodlagos szerződéssel kapcsolatban pedig fel sem merül semmiféle járulékfizetési kötelezettség, lévén az egyszerű polgári jogi szerződés. Leszögezhetjük, hogy mindkét szerződés (munkaszerződés és a polgári jogi szerződés) formailag a jogszabályoknak megfelelően jön létre.

A lényeg azonban a tartalmi elemeken és az arányosságon van. Az arcuat-átviteli vagy marketing-szerződéseknél a játékos részéről történő teljesítés fontossága alapvető. Kérdés továbbá az is, hogy például az NB II. 10. helyezettjének csereként is ritkán szóhoz jutó játékosának arcképe, vagy neve mekkora értékkel bír? Ugyancsak kérdésként merül fel, hogy ezen marketing-szerződések alapján létrejövő jogviszonyok nem tekinthetők-e, (illetve mennyiben tekinthetők) kényszervállalkozásnak? Ezen nézőpontból megvizsgálandó, hogy a szerződést kötő játékosok szerződéses akarata mennyiben teljes, tehát valóban akarnak-e (esetleg képesek-e) marketing tevékenység folytatására. (A tekintetben is lényeges ez utóbbi probléma, mert – ahogyan azt korábban felvázoltam – a 2004. évi Sporttörvény egyik lényeges pozitív hatása volt, hogy felszámolta a kényszervállalkozóként tevékenykedő sportoló egyéni vállalkozók, gazdasági társaságok rendszerét.)

A szerződéseket megkötő felek ügyelnek rá, hogy a megállapodások ne legyenek egymással összekapcsolhatóak – ami viszonylag könnyen megoldható, tekintettel arra, hogy már a szerződő felek sem azonosak: a Sporttörvény szerint a megkötött, „hivatalos” munkaszerződésnél a sportszervezet, mint munkáltató alkalmazza a labdarúgót, míg a polgári jogi szerződésként egy (legalábbis jogi, szervezeti értelemben) a klubtól független gazdasági társaság a megbízó.

Sportbeli komoly probléma még, hogy – ellentétben a 2004-es törvény előtti polgári jogi szerződésekkel – ezekhez a szerződésekhez nem fűződik sportjogi szankció.

Így alakult ki a már említett „kettős szerződések rendszere”, amely a sportolókra nézve a lehető leghátrányosabb az eddig felvázolt történetileg valaha fennállt szerződéses megoldás közül. Nem állítható, hogy ezt a rendszert minden sportág, valamennyi professzionális klubja alkalmazza, az viszont igen, hogy (különösen a labdarúgásban, kézi- és kosárlabda sportágakban) nagymértékben elterjedt és használt.

Természetesen bizonyos esetekben – széles körben ismert, komoly teljesítménnyel, eredményekkel rendelkező sportolóknál – az arculat-átviteli szerződések játékos által „szolgáltatott” ellenértéke valós, azonban túlzás nélkül kijelenthető, hogy ezek az esetek a jelenleg Magyarországon hatályban lévő sportolói marketingszerződések töredékét teszik ki.

Nem volt igazi megoldás, hogy sportszerződések helyett a futballtársadalom érdemben csak arculatátviteli szerződéseket kötött, és azt semmi nem indokolta, hogy a meghatározó arculati értéket képviselő játékosokkal egy bizonyos nagyságrend felett ne kössenek optimálisan adózó marketingszerződéseket a klubok. Ez főként a külföldi illetőségű sportolókra volt igaz. Az image-szerződések megkötésének lehetősége a meghatározó külföldi légiósok szerződtetésének legoptimálisabb módja.³⁵⁷

Ideális és kívánatos lett volna tehát, ha a játékos valamennyi (a labdarúgással tényleges összefüggésben neki járó) juttatását egy szerződés – munkaszerződés - alapján kaphatná. Ennek megvalósítása nem volt reális a klubok gazdasági megfontolásaik és az erőfölényük miatt.

A színlelt, munkaviszonyt palástoló vállalkozási vagy megbízási szerződések elszaporodásának több oka volt adójogi szempontok alapján a sportszervezet oldalán: a munkáltató a munkavállalóval fizeteti meg a társadalombiztosítási járuléknak a munkáltatót terhelő részét is, illetve ki tudja játszani a minimálbér-fizetésre vonatkozó szabályokat.³⁵⁸

³⁵⁷ Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám. 38. oldal

³⁵⁸ Prugberger Tamás: A tartós kényszervállalkozási és megbízási szerződés, Cég és Jog 2003. évi 7-8. szám 11. oldal

Az adózással kapcsolatban nem álló előnyök is fennforogtak, pl. a jogviszony létrehozása, módosítása, megszüntetése terén. Így ugyanis nem kötötték a munkáltatót a Munka Törvénykönyve munkavállalót védő rendelkezései, azaz ilyen jogviszonyban a hivatásos sportoló számára hátrányként jelentkezik az összes azon tényező, amely a sportszervezeti oldalon előnyként jelenik meg, különösen a munkajogban garantált jogok érvényesíthetőségének hiánya tekintetében.

A munkaügyi ellenőrzés gyakorlata alapján a munkáltató a munkajogviszony mellett a munkavállalóval csak olyan feladatok ellátására köthet polgári jogi szerződést, amelyek nem tartoznak a munkavállaló feladatköréhez, hanem csak alkalmoszerűek vagy esetiek.³⁵⁹

Összességében a sportszervezetek számára a foglalkoztatás viszonylag magas költségei és a hivatásos sportolót mint munkavállalót védő szabályok nem tették vonzóvá a munkajog keretei között történő foglalkoztatást, míg a versenyzők a nagyobb jövedelem eléréseért választották a megbízási vagy a vállalkozási jogviszonyt.³⁶⁰

A merchandising szorosan összefügg a sportvállalkozások kialakulásával, illetve a sporttal kapcsolatos immateriális javak értékesítését elősegítő konzulting, azaz tanácsadó cégek megjelenésével (E cégekkel a sportszervezetek általában ügynöki szerződéseket kötnek.) Mivel az "arculat" nem védjegy és nem is szerzői mű, jogi védelmére csak a Polgári Törvénykönyv általános személyiségi jogvédelmi eszközei, illetve az ezzel kapcsolatos, a sportoló (a sportegyesület, avagy a sportszövetség), illetve a kereskedő közötti szerződés használható fel. Az utóbbival kezdve ez az "arculatátviteli" szerződés is igen közel áll a licencszerződéshez, a sporton belül pedig a szponzorálási szerződéshez, de míg a szponzorálásnál általában megtalálható a sportot támogató- ösztönző cél is, ez az "arculatátviteli" szerződésekből általában hiányzik.

³⁵⁹ Kenderes György – Bányai Krisztina: Az Mt.-módosítás hatása a kényszervállalkozások alakulására, Cég és Jog 2003. évi 5. szám 6. oldal

³⁶⁰ Kiss György: A munkaviszony, a megbízási és a vállalkozási szerződés elhatárolása, Cég és Jog 1999. évi 1. szám 22. oldal

Az arculatátvitelnél a felhasználó egyértelműen személyiségi jogokat használ fel, pl. amikor a trikóra a sportoló arcképe, a sapkára a sportegyesület neve és emblémája kerül fel.

A Nemzetközi Iparjogvédelmi Szövetség 1995-ben Montrealban megtartott konferencián kidolgozott egy fogalmat a merchandisingra vonatkozóan. Ez alapján elmondható, hogy a merchandising szimbólumok, védjegyek, szerzői jogi alkotások részei, valódi, vagy képzeletbeli személyek külső megjelenésének felhasználását jelenti abból a célból, hogy az áruk értékesítését, szolgáltatások nyújtását ösztönözzék, feltételezve, hogy a kérdéses jelzéseket nem eredeti funkcióiknak megfelelően, a meghatározott áruk és szolgáltatások megjelölésére alkalmas áru-jelzőként, hanem más áruk és szolgáltatások értékesítésére használják fel a kérdéses figurák általános ismertsége, vonzereje alapján.

Az arculat-átviteli jogviszony magában hordozza a reklámszerződés lehetőségét, ugyanis a fogyasztói döntések jogszerű befolyásolásának legkézenfekvőbb módja a gazdasági reklám. A gazdasági reklám célja a vásárlásra ösztönzés, ahogyan a piacépítési szerződés célja is hasonló: a sportoló nevének, képmásának, a sportszervezetek nevének, jelvényének és a sporttevékenységgel kapcsolatos eszmei javak felhasználásával a felhasználó árujának, szolgáltatásának a népszerűsítése, eladhatóságának növelése. Az arculat-átviteli szerződés a reklámszerződés speciális fajtája.³⁶¹

Arculatátviteli szerződés nélkül (a jogosult, más beleegyezése nélkül) a sportoló nevét vagy képmását, a sportegyesület nevét, címerét, más szimbólumát felhasználni jogellenes visszaélés. A személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés. Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához - a nyilvános közszereplés kivételével - az érintett személy hozzájárulása szükséges.³⁶²

³⁶¹ Sarkady Ildikó-Tamás Lajos: Kereskedelmi szerződések a sportban. Gazdaság és Jog, XIII. évfolyam, 2. szám. 2005. február. 17. oldal

³⁶² 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről 80. § (1) (2) bekezdés

Akit személyhez fűződő jogában megsértenek, követelheti a jogsértés megtörténtének bírói megállapítását, a jogsértés abbahagyását, a jogsértés előtti állapot helyreállítását, a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését, illetve a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől. Követelheti továbbá, hogy a jogsértő nyilatkozattal adjon megfelelő elégtételt, és ennek saját költségén kellő nyilvánosságot adjon. Emellett természetesen a deliktális felelősség általános szabályai szerint károkozás esetén kártérítés is igényelhető. Az arculatátvitelhez kapcsolódhat kifejezett szellemi alkotásokhoz fűződő jogok átruházása is. Ha ez szerzői alkotás, úgy erre az 1999. évi LXXVI. törvény, ha védjegy, úgy az 1997. évi XI. törvény előírásai vonatkoznak. A Polgári Törvénykönyv szerint azonban a törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről külön jogszabályok nem rendelkeznek. Mind a természetes, mind a jogi személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében (know how). Pl. a sportrendezvények szervezésében való ismeret-tapasztalat jelentős vagyoni értéket képviselhet.³⁶³

A sportoló nevét, illetve képmását arculat-átviteli szerződés keretében csak a sportoló előzetes írásbeli hozzájárulása alapján lehet felhasználni, az ezzel ellentétes megállapodás ugyanis semmis.

Lehet, hogy a szponzorálási szerződés érint szerzői vagy más immateriális jogokat (pl. védjegy kerül felhasználásra stb.) – erről ugyancsak a szerződésben kell rendelkezni. Ez azonban már átvezet a merchandising problémaköréhez.³⁶⁴

Az régóta ismert, hogy a sportegyesületek sportpályáikon vendéglőt, büfét, trafikot, más üzletet létesítenek, elsősorban a szurkolók kiszolgálása érdekében, de adott esetben állandó jelleggel. Új dolog azonban a „Merchandising” (Vermarktung), amely lényegében arculatátvitelt jelent, nevezetesen híres sportolók, illetve népszerű sportegyesületek nevének,

³⁶³ Bérces László: A sportegyesületek jogállása Magyar Sportjog Alapjai (szerkesztette: Sárközy Tamás) HVG Orac, 2000.) 168. o.

³⁶⁴ Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok 276-277. oldal

emblémájának felhasználása árukon, ajándékokon, dísz tárgyakon, öltözékeken (zászló, kulcstartó, sál, sapka, mez, bögre stb.) A merchandising kapcsán alakult ki az ún. csecse-becse menedzsment, mint a sporttal kapcsolatos jogok értékesítésének sajátos területe.³⁶⁵

A merchandisingnek nincs tételes jogi fogalma Európában, így Magyarországon sem. Véleményem szerint nem lehet szó merchandisingről, ha kifejezetten jogi oltalom alá eső szellemi alkotást, tehát pl. védjegyet vagy szerzői művet értékesítenek. A merchandising szerintem név, goodwill, szimbólum, arculat felhasználása abból a célból, hogy egy adott áru értékesítését szolgálja a név, a szimbólum, az arculat ismertsége, vonzereje alapján. A merchandising a sport, az adott sportoló, sportegyesület, sportrendezvény ismertségét használva igen hatékony eszköz a fogyasztói döntések befolyásolására.

Mivel az „arculat” nem védjegy és nem is szerzői mű, jogi védelmére csak a Polgári Törvénykönyv általános személyiségi jogvédelmi eszközei, illetve az ezzel kapcsolatos a sportoló (a sportegyesület, avagy a sportszövetség), illetve a kereskedő közötti szerződés használható fel. Az utóbbival kezdve ez az „arculatátviteli” szerződés is igen közel áll a licencszerződéshez, a sporton belül pedig a szponzorálási szerződéshez, de míg a szponzorálásnál általában megtalálható a sportot támogató-ösztönző cél is, ez az „arculatátviteli” szerződésekből általában hiányzik.

Az arcátvitelnél a felhasználó egyértelműen személyiségi jogokat használ fel, pl. amikor a trikóra a sportoló arcképe, a sapkára a sportegyesület neve és emblémája kerül fel.

A személyiségvédelem lényeges része a névvédelem, amelyhez hozzátartozik a jó hírnév védelme is. A sportegyesületeknek-sportszövetségeknek nincs kereskedelmi nevük, ugyanakkor pl. az FTC vagy az MTK nevének jelentős

³⁶⁵ Bellmann, J.: Sport – Marketing in der Praxis. Essen, 1990. I. fejezet.

gazdasági értéke van, ahhoz goodwill, azaz jó hírnév fűződik, amelyet az egyesület arculatátviteli szerződés keretében ellenértékért értékesíthet.³⁶⁶

2014. március 15-től megváltozott az arculat-átviteli szerződés szabályozása a Sporttörvényben. Így arculat-átviteli szerződés alapján a felhasználó marketingtevékenysége keretében ellenérték fejében a sportoló nevét, képmását, továbbá a sportszervezet, sportszövetség vagy sportköztestület nevét, jelvényét, illetve a sporttevékenységgel összefüggő más eszmei javakat használ fel hirdetőtáblákon, dísz- és ajándéktárgyakon, ruházaton, más tárgyakon, valamint elektronikus úton a fogyasztói döntések befolyásolása céljából. Arculat-átviteli szerződést a felhasználó sportolóval, sportszövetséggel, sportvállalkozással vagy sportköztestülettel köthet. A sportoló nevét, illetve képmását arculat-átviteli szerződés keretében - amennyiben a szerződést sportszervezet, sportszövetség vagy sportköztestület köti a felhasználóval - csak a sportoló előzetes írásbeli hozzájárulása alapján lehet felhasználni, az ezzel ellentétes megállapodás semmis. Ez a szabály irányadó a sportoló nevét vagy képmását érintő reklám- vagy egyéb szerződésekre is. A szerződéses gyakorlat Magyarországon is kialakította a szponzorálási és az arculatátviteli szerződés különböző formáit, ilyeneket ugyanis a sportolók, sportegyesületek, sportszövetségek egyaránt kötöttek.

Az úgynevezett élsport a szórakoztatóipar részévé vált, látványsport lett – a nagy sportrendezvények (olimpiák, világbajnokságok) részben idegenforgalmi csúcsrendezvények, részben óriási tömegkommunikációs üzlet, a televíziós-rádiós műsoridő kitöltésének, a sajtótermékek tartalommal való megtöltésének alapvető eszköze. Ennek megfelelően a sportszövetségek és sportegyesületek életében egyre nagyobb jelentőséget kapnak az üzleti megfontolások (nézők szervezése a sporteseményekre, sportlétesítmények gazdaságos üzemeltetése, sportrendezvények üzletszerű szervezése, szponzori és reklámszerződések kötése, merchandising tevékenység, televíziós és rádiós közvetítések „eladása”). Továbbá megjelentek a hivatásos sportolói – edzői-sportvezetői –

³⁶⁶ Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok 277-278- oldal

sportnak szolgáltató (orvos, gyúró) réteg, továbbá a különböző sportvállalkozások, amelyek már magának a sportnak, üzleti szervezetei, tudniillik alaptevékenységként sporttevékenység kifejtésével foglalkoznak.

A hivatásos és közszereplések során kizárólag a munkáltató által jóváhagyott felszereléseket viseli, a szponzorokkal kapcsolatos rá vonatkozó kötelezettségeket betartja.

A munkavállaló jelen szerződés fennállásának ideje alatt egyéni szponzorálási szerződést kizárólag a munkáltató előzetes írásbeli hozzájárulása esetén köthet.³⁶⁷

6.5. Rádiós és televíziós közvetítések engedélyezése

Eredetileg a monopolhelyzetben lévő Magyar Televízió egyáltalán nem fizetett a sportközvetítésekért. Ez tisztán állami élsport esetén elvileg elfogadható volt, hiszen miért fizetne az állam saját magának. 1989 után azonban a sportszövetségek – sportegyesületek elváltak az államtól és állami finanszírozásuk is jelentősen csökkent. Az MTV azonban mit sem változtatott a finanszírozási gyakorlatán, sőt az is előfordult, hogy azon a címen, hogy a televíziós közvetítés növeli a szponzorálási lehetőséget ő kívánt részesedni a sportszövetségek szponzori bevételeiből, azaz kért ellenértéket. Miután az állami bürokrácia nem mozdult, egy, az amerikai megoldásokat jól ismerő üzletember, Bodnár György beindította az ún. Szaknévsor koncepciót. Ennek lényege, hogy az érintett látvány sportszövetségek részvételével két egymásba fonódó gazdasági társaságot (Sport TV Kft., Football Duo Kft.) hozott létre, amelyekbe a szakszövetségek beaportáltak a közvetítés engedélyezési lehetőséget, mint vagyoni értékű jogot. Ezáltal az MTV-vel mint nagymonopóliummal szemben ellenkartell jött létre, amelynek a fellépése 1994-98 között jelentős bevételekhez és megnövekedett közvetítési lehetőségekhez juttatta az érintett sportszövetségeket. A későn ébredő piaci

³⁶⁷ Munkaszerződés hivatásos játékosal. Forrás: HLSZ

versenytársak és a hoppon maradt állami sportvezetés egyre erősebb harcot kezdett a „közvetítési jog visszaszerzéséért”, hiszen a profi bajnokságok beindulásával világossá vált, hogy a bevétel többsége csak a bajnoki mérkőzések közvetítése után járó jogdíjból szerezhető meg. A nagy üzletért kíméletlen harc indult meg. A médiatörvényben megjelent a rövid beszámoló lehetővé tételének kötelezettsége.

A 2000-es évek elején a sportszervezet újrafogalmazott definíciójába bekerült a gazdasági társaság, azaz a sportvállalkozás („gazdasági tevékenységet döntően sporttevékenység érdekében végző vagy sporttevékenységet megvalósító gazdasági társaság”). A sportvállalkozások köre tehát a jogi személy gazdasági társaságokra- rt., kft., közös vállalat- szűkült. Valamint a közhasznú társaságra. Hivatásos sportolót ebben az időszakban csak jogi személy gazdasági társaság foglalkoztathatott és hivatásos versenyrendszerben csak ilyen gazdasági társaságok vehettek részt. A bizonytalan megfogalmazásból az következett, hogy a hivatásos bajnokságban résztvevő gazdasági társaság csak hivatásos sportolót foglalkoztathatott, illetve hogy sportegyesület hivatásos sportolót nem foglalkoztathatott, csak amatőrt. Ez a magyar sport akkori helyzetében túl merev szabályozás volt. A sportlétesítményekkel foglalkozó külön törvénynek³⁶⁸ a Sporttörvénytől függetlenül megfogalmazott sportszervezet fogalmából a sportvállalkozások változatlanul kimaradtak, így a létesítmények tulajdonának, illetve használatának megszerzésénél eleve hátrányba kerültek a hagyományos sportegyesületekkel szemben.³⁶⁹

Ebben az időszakban Sárközy Tamás szerint kérdés volt, hogy a magyar labdarúgás európai középmezőnytől elmaradó színvonala, a rendkívül alacsony nézőszám, a televíziós közvetítések viszonylag csekély nézettsége, a stadionok lerobbant állapota indokoltá teszi-e azt, hogy a magyar bajnokság felső két osztálya professzionalista legyen? Nem kellett volna hosszabb

³⁶⁸ 1996. évi LXV. törvény

³⁶⁹ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000. július-augusztus/ 7-8. szám. 40. oldal

átmenetet hagyni a valódi gazdasági megalapozás érdekében? Miért gondolta bárki, hogy ha a jóval olcsóbb egyesületi formában felhalmozódtak az adósságok, akkor ezek a drágább társasági formában varázsütésre eltűnnek? Azáltal ugyanis, hogy az 1998-as törvényi előírások következtében (a hivatásos bajnokságban csak köztartozások nélkül lehet indulni) a köztartozásokból még magasabb összegű magántartozások lettek néhány hónap alatt (uzsorakölcsönök, edzők-sportolók elmaradt juttatásai), érdemben a helyzetet nem javította, a felszámolhatósági fenyegetettség országosan ismert nagy kluboknál társasági forma esetén is komolytalan. A hivatásos bajnokságot új bajnokságnak kívánták minősíteni és ezzel a szaknévsorba apportált televíziós közvetítési jogokat akarták értékteleníteni, illetve a közvetítési jogokat akarták értékteleníteni, illetve a közvetítési jogokat az MLSZ részére megszerezni. Ez bírósági úton nem sikerült. A jogtechnikailag primitív megoldás nem az egyesületek labdarúgó szakosztályai alakultak át gazdasági társasággá, hanem az egyesületek –általában az akkor törvényes minimumtökével, egy millió forinttal- kft-eket alapítottak, amelyekre a törvény szerint csak két jogosítvány szállt át: a bajnokságban való indulási jog és a játékosokkal kötött szerződések megbízói pozíciója.³⁷⁰

A Sporttörvény előírta a szakszövetségek számára, hogy versenyszabályzatukban mondják ki, hogy mind a hivatásos, mind az amatőr bajnokságban csak az a sportszervezet indulhat, akinek nincs 90 napnál régebben lejárt köztartozása, illetve amennyiben gazdasági társaságként nem áll felszámolás alatt. A köztartozások és magántartozások közti különbségtétel alkotmányossága vitatható volt és a magyar sportban azzal a nem kívánatos következményekkel járt, hogy a köztartozások jóval nagyobb összegű „magánadósságokká” transzformálódtak (sportolókkal, edzőkkel, támogatókkal, avagy uzsorásokkal szemben). A Sporttörvény e szakasszal kapcsolatban mondta ki, hogy az a sportszervezet, aki a köztartozásai miatt (vagy mert felszámolási eljárás alatt áll) nem indulhat bajnokságban, az

³⁷⁰ Sárközy Tamás: Labdarúgás mint a gazdasági jog tárgyát képező üzlet. Gazdaság és jog. 10. évfolyam. 2002. 1. szám 21 oldal

„indulás jogát nem ruházhatja át.” ebből a rendelkezésből arra az eredményre lehet jutni, hogy a törvény elismerte a bajnokságban való indulási jogot, mint sajátos vagyoni értékű jogot, illetve annak átruházhatóságát.³⁷¹

Rengeteg a manipuláció a köztartozásokkal kapcsolatban. Nagyon elterjedt a köztartozások rövidtávú magántartozásokra való konvertálása, amelynek eredményeként a klub adósságállománya összességében nő. A bajnokságban való indulás lehetőségének biztosításánál a köztartozás-magántartozás mesterséges elkülönítése helyett az adott sportszervezet teljes pénzügyi helyzetét kellene vizsgálni, amely vizsgálatra a Sporttörvény egyébiránt megadja a lehetőséget.³⁷²

Az egyébként zömmel labdarúgó szakosztályok által felhalmozott adósságok az akkor még nem csődképes sportegyesületek nyakán maradtak (a 2000. évi CXLV. törvény vezette be a sportegyesületek csődképességét), minden más labdarúgással összefüggő joggal é kötelezettséggel együtt. Az új labdarúgó kft-k (kivétekként egy-két rt. is alakult) pedig ott álltak minimális törzstőkével és a labdarúgókkal kapcsolatos vagyoni jogokkal, lényegében bevétel nélkül. El is indultak ezek az új sportvállalkozások az újbóli eladósodás rögzös útján, amelyet azonban újabb és újabb trükkökkel leplezni kell, hiszen a valódi profi bajnokságban papíron csak pénzügyi biztonságban lévő sportvállalkozások indulhattak. A 2000. évi új Sporttörvény után az eredeti helyzet fenntartása vált tarthatatlanná, tudniillik, hogy a labdarúgó csapatokat a sportegyesületek egyszemélyes társaságuként minimális törzstőkével működtették. Ebben pedig jelentős szerepet játszott az MLSZ hivatásos tagozata (amely az új Sporttörvény alapján jogi személy belső szervezeti egysége lett a szakszövetségeknek), hiszen képes volt Ausztriához hasonlóan elérni a

³⁷¹ Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000. július-augusztus/ 7-8. szám. 40. oldal

³⁷² Sárközy Tamás: Polgári jogi eszközök a sport „szürkegazdaságának” csökkentésére. Ünnepi tanulmánykötet Tamás Lajos tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2011. 221. oldal

hivatásos bajnokság csapatainak csökkentését, illetve a bajnokság pénzügyi biztonsági szempontjait érvényesíteni, mint ez korábban történt.³⁷³

A Sporttörvény kapcsolódó rendelkezései alapján a sportszövetségek – mint versenyjogi értelemben vett vállalkozások – jogosultak a Sporttörvényben szabályozott sporttevékenységgel kapcsolatos vagyoni értékű jogok, így ezek közül a legnagyobb értékkel bíró közvetítési jogok ún. kollektív értékesítésére.³⁷⁴ Ekkor a sportszövetség az egyes eredeti jogtulajdonos sportszervezetek, sportolók nevében eljárva „csomagban” adja el a sportközvetítési jogokat az érdekelt médiaszolgáltatóknak, általában – a jogok értékének maximalizálása végett – meghatározott térbeli és időbeli kizárólagosságot biztosítva. Versenyjogi szempontból megállapítható, hogy a sportközvetítési jogoknak a kizárólagosság keretei között történő kollektív, csomagban való értékesítésekor az esetek többségében vállalkozások – a sportszövetség és a jogokat megvásárló médiaszolgáltató – céljánál és hatásánál fogva is versenyt korlátozó vertikális megállapodásáról van szó, különös tekintettel a vevői oldalon esetlegesen jelentkező különböző jellegű kizáró hatásokra vagy az ún. ki nem használt jogokra. Mindazonáltal e megállapodások egyedi esetekben meghatározott körülmények értékelésével többnyire mentesíthetők a jogellenes versenykorlátozás tilalma alól.³⁷⁵

Megjegyzendő, hogy a szintén vállalkozásnak tekintendő sportszervezetek közötti, a sportközvetítési jogaik kollektív értékesítésére irányuló, sportszövetségen belül alkotott belső szabályzatok vállalkozások társulása tagjai által kötött, céljánál és hatásánál fogva is horizontális versenykorlátozó megállapodásának vagy döntésének minősülnek. Az EU-s joggyakorlatban ezek a megállapodások azonban bizonyos kritériumok alapján szintén mentesíthetők a versenykorlátozás alól és feltételezhető, hogy e

³⁷³ Sárközy Tamás: Labdarúgás mint a gazdasági jog tárgyát képező üzlet. *Gazdaság és jog*. 10. évfolyam. 2002. 1. szám 21 oldal

³⁷⁴ A sportról szóló 2014. évi I. törvény 37. § (1)-(3) .

³⁷⁵ 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról. 11., 17. §

megállapítások többsége a Tisztességtelen piaci magatartásokról szóló törvény hatálya alatt is analóg módon alkalmazásra kerülhetne.

A sportközvetítési jogokkal összefüggésben a GVH 2009 áprilisában közzétett az AV-2/2007 sz. médiaszektorban végzett ágazati vizsgálatról szóló jelentésében azt állapította meg, hogy a *„sportjogok téren a prémium tartalmakat jelentő nagy nemzetközi sportesemények közvetítéséhez hasonló magyar sportesemény jelenleg nincs. A hazai bajnokságok, és kupamérkőzések sugárzási jogaiért általában – néhány kivételtől eltekintve – nem kell fizetni, ugyanis a kluboknak, ligáknak és nemzeti szövetségeknek, mint jogtulajdonosoknak jellemzően nagyobb érdeke fűződik ahhoz, hogy képernyőre kerüljenek, mintsem a műsorszolgáltatóknak ahhoz, hogy megszerezzék a közvetítés jogát. Egyes esetekben ugyanis a gyártási költség meghaladja a várható bevételeket. A magyar sportesemények – a nagy nemzetközi sporteseményekhez viszonyított – relatíve alacsony értéket és könnyű hozzáférhetőséget támasztja alá, hogy kizárólagosság – néhány kivételtől eltekintve – nem jellemző ezekkel kapcsolatban”*. Tehát *„összességében az értékes tartalmaknak minősülő sport- és filmjogokhoz való hozzáféréssel kapcsolatosan az ágazati vizsgálat nem azonosított a műsorszolgáltatók versenyét hátrányosan befolyásoló körülményt”*.³⁷⁶

Idén májusban a legnagyobb marketingértékkel bíró hazai sportág, az első- és másodosztályú magyar labdarúgó bajnokság közvetítési jogai szezononként kb. 3,54 milliárd forintért kerültek értékesítésre a 2012/13-as szezontól kezdődően négy idényre. Összességében megállapítható, hogy a hazai labdarúgás és egyéb sportágak közvetítési jogaink értéke és a kapcsolódó (sport) műsorszámok nézettsége megugrott a korábbihoz képest, így a GVH ágazati jelentésében foglalt megállapítások – kiemelten a labdarúgásban tapasztaltak kapcsán – átértékelődhetnek. Amennyiben tehát a labdarúgás mellett a hazai sportközvetítési piac egésze dinamikus fejlődésnek indulna, ill. a hazai labdarúgás közvetítési jogainak értéke továbbra is intenzíven

³⁷⁶ Forrás: Gazdasági Versenyhivatal

növekedne, a jövőben elképzelhető, hogy a kapcsolódó értékesítési szerződések versenyjogi értékelésére nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban is sor kerülhet.³⁷⁷

A sporteseményekkel kapcsolatos immateriális javak talán legfontosabb része a televíziós közvetítések engedélyezésének vagyoni értékű joga.

A sport üzletté válásának egyik legfontosabb tényezőjévé vált az elmúlt 20 évben a médiákkal való kapcsolat, különösen pedig a televíziós közvetítések. Világjelenség, hogy az ún. látványsportokban a sportszövetségek bevételeik egyre növekvő részét, ma már általában több mint a felét a televíziós ún. jogdíjak teszik ki.

Ez a fejlődés meglehetősen ellentmondásos jelenségekkel jár. Egyik oldalról a televíziós bevételek a sport meghatározott részeit jelentős többletfinanszírozási forráshoz juttatják, hozzájárulva ezek anyagi megszilárdulásához, fejlődéséhez. Másrészt viszont az ún. nem látványsportágak leszorulnak a tévé képernyőjéről. Továbbá a rendszeres tévéközvetítések a látványsportágakban is csökkentik az ún. kiscsapatok bevételeit, nézőt vonnak el, korlátozzák az amatőr egyesületek szponzorációjának esélyeit. A tévéközvetítések összefonódnak a reklámozással – a dohány- és alkoholreklámok pl. a Forma 1-es autóversenyek kapcsán ugyancsak éles ellenállást váltanak ki.

A televíziós társaságok üzleti érdeke egyre szélesebb körben kívánja megkizárólagos közvetítési jog biztosítását, ez viszont sérti a többi társaság, illetve a képernyőről kiszorult szponzorok érdekeit. Általában azt mondhatjuk, hogy e téren a megoldatlan jogi problémák sora merül fel nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon.

A műsorszolgáltatási-közvetítési jog a médiatörvény alapján a televíziós társaságé, a sportszervezetnek viszont vagyoni értékű joga a közvetítés engedélyezésének joga, amely felett vagy közvetlenül vagy megbízott marketing ügynökségén keresztül rendelkezik. A televíziós társaságnak tehát

³⁷⁷ <http://www.versenyjog.com/kunden/homepages/16/d295077061/htdocs/versenyjog/kutatokozpont/http://reltime2012.ru/frunleh?9> Letöltés időpontja: 2013.11.04.

visszterhes szerződéssel meg kell szereznie a jogtulajdonostól a közvetítés lehetőségét. Ez a szerződés nem adásvételi szerződés, hanem alapvetően használati jellegű, a licencszerződéshez közelít, hasonlóan az előzőekben tárgyalt merchandising szerződéséhez: a jogbirtokos beleegyezik a közvetítésbe, használati jogot ad a televíziós műsorszolgáltatóknak ellenérték fejében.³⁷⁸

A televíziós (rádiós) társaságnak visszterhes szerződéssel meg kell szereznie a közvetítés lehetőségét, ezt az immateriális javat, amelyet vagyoni értékű jogként fejezhetünk ki.³⁷⁹

A rádiós és televíziós közvetítések engedélyezése a gyakorlatban az országos sportági szakszövetségek illetőleg a sportági szövetségek részéről történik. Ezek a sportszövetségek a maguk által meghatározott szabályzatok keretei között juttatnak a rádiós és televíziós bevételekből bizonyos – a szerződésekben egyedileg, vagy általános szerződési feltételekként megállapított - arányban valamilyen összeget a tagegyesületeik számára. Ugyanez történik egyébként a nemzetközi események szintjén is: a nemzetközi sportági szövetségek illetve a Nemzetközi Olimpiai Bizottság az általuk szervezett sportesemények rádiós és televíziós bevételeiből a szabályzataikban foglalt arányban juttatják bevételhez a nemzeti sportszövetségeket.³⁸⁰

Mind a NOB, mind a nemzetközi sportszövetségek gyakorlata az, hogy alapszabályuk alapján ők kötnek a televíziós közvetítésekre szerződést az olimpiai játékokra, illetve a világbajnokságokra (mégpedig általában csomagban és kizárólagossággal), de elvileg tagjaik felhatalmazására hivatkozva (természetesen formális meghatalmazás nélkül). Ugyanakkor a bevételből a NOB, illetve a nemzetközi szövetségek juttatnak tagjaiknak, általában közgyűlési döntések alapján és eltérő arányokban.

³⁷⁸ Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok 280-281. oldal

³⁷⁹ Sárközy Tamás: A sporteseményekről való kizárólagos közvetítések jogi problémái. Gazdaság és Jog. 2001. április 4. szám 22. oldal

³⁸⁰ Nemes András: Kereskedelmi szerződések a sportban. Sport Enciklopédia. Megjelenés alatt. 9. oldal

A sporteseményen a sportoló tevékenykedik, tehát elvileg felvethető, hogy a jogtulajdonos a sportoló. Egyéni sportágakban ezt a sportrendezvény-szervezők el is ismerik – pl. nemzetközi meghívásos atlétikai vagy úszóversenyeken a sportolóval kötött polgári jogi szerződésekbe rendszeresen beveszik a sportoló beleegyezését a televíziós közvetítésekbe.³⁸¹

Nyugat-Európa országában a gyakorlat megoszlik. A legáltalánosabb megoldás a nemzetközi szövetségek gyakorlatát követi: a szövetség (általában ügynökségen keresztül) köt szerződést a televíziós társasággal (kizárólagossággal vagy több társasággal) és a bevételt – általában 70-90% között – megosztja azon csapatok (egyesületek, gazdasági társaságként működő sportvállalkozások) között, amelyek abban a bajnokságban (kupában) szerepelnek, amelyekre nézve televíziós közvetítések történnek a tévével kötött szerződés alapján.

A rádiós és televíziós közvetítések igazán akkor értékeldtek fel, amikor a kevésbé definiálható szocialista tulajdont felváltotta a piacgazdaság értékrendje. A szocializmus kezdetén a közvetítések ingyenesek voltak, aztán néha még az is előfordult, hogy a klubok fizettek a sporttevékenységük népszerűsítéséért, vagyis a sportmérkőzések közvetítéséért, mára pedig általánossá vált az a gyakorlat, hogy a média fizet a közvetítés jogáért a sportszolgáltatónak. Piacgazdasági viszonyok között ez teljesen egyértelmű. Az is igaz, hogy ma már sem a sportszövetségek, sem a sportszervezetek nem állami pénzekből gazdálkodnak, hanem a piacgazdaság szereplőiként maguknak kell előteremtetniük a működésükhöz szükséges eszközöket. Találkozik tehát a sportfenntartási érdek a média műsorszolgáltató érdekével. Az úgynevezett közszolgálati televíziós társaságok a közszolgáltatás keretében közvetítenek sporteseményeket.³⁸² Az alapvető probléma sportszolgáltató és sportfogyasztó viszonyában az, hogy a jogviszonyban a szolgáltatásért főszabály szerint ellenszolgáltatás jár. A televízió néző pedig nem vásárolta

³⁸¹ Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok 284. oldal

³⁸² Magyarországon 14 sportágot, illetve eseményt ismer el a jelenlegi média gyakorlat közérdeklődésre érdemesnek

meg a sporteseményre szóló belépőjegyet. Tekintve, hogy a piaci körülményeket a televízió, mint média nem szüntetheti meg a sportszolgáltató és sportfogyasztó között, ezt az úrt valahogyan – jogszerűen - ki kell tölteni. Erre szolgál eszközül a rádiós és televíziós közvetítések engedélyezésére irányuló jogintézmény.³⁸³

A sporteseményekkel kapcsolatos immateriális javak hasznosításának egyik legalapvetőbb kérdését a televíziós (rádiós) közvetítések engedélyezésének vagyoni értékű jogaival kapcsolatos problémák képezik. Az ún. látványsportok a médiabusiness-szel egyre szorosabban összefonódnak – 1966-ban a német labdarúgó Bundesliga közvetítéseit az ARD-ZDF 0,64 millió DEM-et fizetett, 1998-ban már 180 millió DEM-et, 1960-ban Rómában a NOB 1 millió dollárért hasznosította az olimpia kizárólagos közvetítési jogát, az 1996-os atlantai olimpián már 1 milliárd dollár volt ez az összeg. A látványsportok nemzetközi és nemzeti szövetségei bevételeiben a „jogdíjak” és az ahhoz kapcsolódó merchandising tevékenység kétharmad-háromnegyed körül mozog, a professzionista bajnokságban szereplő sportegyesületek-sportvállalkozások bevételei nem annyira a jegyeladásból, pályán való reklámozásból, szponzorálásból tevődik ki, hanem a televíziós jogdíjakból.

A televíziós társaságok elemi üzleti érdeke a kizárólagos közvetítési jog biztosítása adott sporteseményeken, ez viszont sérti a többi társaság, illetve a képernyőről kiszorult szponzorok érdekeit.

A modern sport, illetve a média kapcsolatának eddig említett vonatkozásai a gazdasági jog oldaláról elsődlegesen versenyjogi kérdésnek tűnnek.³⁸⁴

A kereskedelmi szerződések szabályozása keretében jelentős szerephez jutnak a vagyoni értékű jogok a Sporttörvényben. Ez a kategória elsősorban a sportközvetítések engedélyezéséhez és magához a sporttevékenységhez

³⁸³ Nemes András: Kereskedelmi szerződések a sportban. Sport Enciklopédia. Megjelenés előtt. 8. oldal

³⁸⁴ Sárközy Tamás: A sporteseményekről való kizárólagos közvetítések jogi problémái. Gazdaság és Jog. 2001. április 4. szám 21. oldal

kapcsolódik. A közvetítések engedélyezésének jog gazdasági társaság törzs-, illetőleg alaptőkéjébe nem pénzbeli hozzájárulásként nem vihető be.³⁸⁵

Az uniós Bíróság FIFA és UEFA vs. Belgium és Egyesült Királyság ügyekben ítéletei szerint a tagállamok – az uniós jog tiszteletben tartásával és bizonyos feltételeknek eleget téve – szabadon állíthatják össze a társadalmuk számára kiemelten jelentősnek minősített események jegyzékét, melyben akár a labdarúgó világ- és Európa bajnokság döntőinek valamennyi mérkőzése is szerepelhet. Az ítéletek – a 2011-es Murphy-ügyet követően – újabb rést ütnek a sportközvetítési jogok tulajdonosai által alkalmazott értékesítési módszereken, és a közszolgálati televíziókat versenyelőnybe hozhatják az előfizetős, tematikus csatornákkal szemben.

Az Európai Unió Bírósága a kiemelt sportesemények közvetítéséről szóló döntések alapjául szolgáló EU-s irányelv alapján a tagállamok megtilthatják az általuk a társadalom számára kiemelten jelentősnek minősített események kizárólagos közvetítését, amennyiben az ilyen közvetítés a közönség jelentős részét megfosztaná ezen eseményeknek ingyenes TV-adáson keresztül történő követésének lehetőségétől. A jegyzéket – a tagállamok által közölt indokok alapján – az Európai Bizottság hagyja jóvá, amely korlátozott ellenőrzése körében elsősorban az uniós jog által elismert szabadságokra és jogokra gyakorolt hatásokat vizsgálja.

Az irányelvet átültető Médiatörvény alapján a Médiatanács – előzetes konzultáció után – korábban összeállította a kizárólag sporteseményeket tartalmazó jegyzék tervezetét, amely a többi már jóváhagyott listához képest bővebbnek tekinthető. A Bizottság minden bizonnyal a friss ítéletek fényében vizsgálja majd a jegyzéket, melyet a Médiatanácsnak az uniós joggal való összhang biztosítása végett – elsősorban a kevésbé népszerű sportágak esetében – alapos indokokkal szükséges alátámasztania. A Médiatörvény a kiemelt események közvetítéséhez legalább 80 százalékos lefedettséget követel meg, így a jegyzéken szereplő eseményeket csak az MTV, az RTL

³⁸⁵ Sarkady Ildikó-Tamás Lajos: Kereskedelmi szerződések a sportban. Gazdaság és Jog, XIII. évfolyam, 2. szám. 2005. február. 17. oldal

Klub vagy a TV2 közvetítheti, ami jelentős mértékben csökkentheti a jogokért folyó versenyt. Ráadásul amennyiben a listázott jogot egy másik csatorna szerezne meg, köteles azt továbbadni az említett médiaszolgáltatóknak.³⁸⁶

Az Európai Unió Bírósága (EUB) két előzetes döntéshozatali eljárásban 2011-ben hozott egyesített ítéletet a Football Association Premier League (FAPL) és a különböző műsorsugárzó-szervezetek (pl. a Sky) között kötött licencszerződések EU-s joggal, azaz a szolgáltatásnyújtás alapszabadságával, a szabad versennyel és egyéb irányelvekkel, köztük az Infosoc irányelvvel (2001/29/EK) való összeegyeztethetőségéről.

A High Court Murphy ítéletével összefüggésben kiemelendő, hogy az EUB alapul szolgáló döntése szerint az FAPL, mint a nyitó képsorok, a főcímenék, a mérkőzések összefoglalói és a különböző grafikák szerzői jogi jogosultja jogosult az Infosoc irányelv (10) preambulumban rögzített „megfelelő díjazásra”. Ebből adódóan az előfizető-felhasználó, tehát pl. Karen Murphy jogszerűen csak akkor sugározhatja pubjában a Premier League mérkőzéseket, ha erre az általa a jogosulttal, a jogosult nevében eljáró műsorszolgáltatóval vagy egyéb forgalmazóval kötött szerződésben – akár közvetetten – jogot szerzett és ezért a szerzői jogi jogosult, azaz végső soron az FAPL megfelelő díjazásban részesült. High Court azon megállapításából, mely szerint Karen Murphy jogszerűen sugározta a mérkőzéseket a pubjában, az következtetés vonható le, hogy a High Court úgy találta, hogy az FAPL megfelelő díjazásban részesült művei közvetítésért úgy is, hogy Murphy pusztán a magáncélra, és nem a kereskedelmi célra szánt – egyébként ráadásul Görögországban jogszerűen forgalomba hozott – dekódert vásárolta meg. Azaz a High Court és az EUB ítéletének logikáját követve elmondható, hogy Murphy adott esetben nem azért használta volna jogszerűtlenül a görög dekódert, mert azt Görögországból importálták, hanem azért, mivel a magáncélra szánt dekódert kereskedelmi célra használta fel, és ezzel a közvetítést olyan új nyilvánosság számára tette hozzáférhetővé, amelyért a

³⁸⁶ <http://www.vg.hu/kozelet/jog/az-eu-birosaga-dontott-a-kiemelt-sportesemenyek-kozvetiteserol-408350> Letöltés időpontja: 2013.10.10.

szerzői jog jogosultja, az FAPL nem részesülhetett volna az Infosoc irányelv szerinti megfelelő összegű díjazásban. A High Court azonban – az ítéletének fényében – úgy ítélhette meg, hogy az FAPL tárgyi tényállás mellett megfelelő díjazásban részesült. Tekintettel fentiekre és a QC Leisure ítéletben mondottakra úgy tűnik, hogy – az alapügyekben megvalósult tényállások mellett – az Egyesült Királyságban érvényes – a többi EU tagállamhoz képest igencsak magas – előfizetési díjak az EUB által Infosoc irányelv alapján mértékként megszabott „megfelelő díjazás” követelményeit túllépik. Azaz a QC Leisure és Murphy ügyben utalt, a megfelelő díjazás, mint gumiszabály értelmezése „a mérkőzések sugárzásának tágabb értelemben való jogszerűségéről” később döntő High Court határozatokban továbbra is kiemelt jelentőséggel bírhat. Az FAPL elfogadta a 2013-2016 közötti időszakra szóló, a közvetítési jogok értékesítésére vonatkozó tenderét.³⁸⁷

Az EUB ítéletének lényege az alábbiakban foglalható össze: egyrészt az uniós joggal ellentétes a labdarúgó-mérkőzések közvetítésének olyan engedélyezési rendszere, amely a műsorsugárzó-szervezeteknek tagállamonként biztosít területi kizárólagosságot, és amely megtiltja a televízió nézőknek, hogy ezeket a műsorokat dekóder segítségével más tagállamokban nézzék. Másrészt az ítélet kimondja, hogy a labdarúgó mérkőzések önmagukban nem állnak szerzői jogi védelem alatt, azonban a nyitó képsorok, a főcímenék, a mérkőzések összefoglalója és a különböző grafikák védett műnek minősülnek, így azok pubokban való közvetítése az Infosoc irányelv értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésnek” minősül, amelyhez a mű szerzőjének engedélye szükséges.

Az európai klasszikus sportmodell egy alulról szerveződő piramis, amelyben a sporttevékenységet folytatni kívánó személyek egyesületeket alapítanak (vagy akár üzleti célokat is szem előtt tartva, gazdasági társaságot hoznak létre), ezek a sportszervezetek területi (regionális) sportszövetségekbe tömörülnek,

³⁸⁷http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4QybRqUvhKcJ:eszerint.blog.hu/2012/04/03/karen_murphy_pert_nyert_a_premier_league_ellen_egyes_szerzoi_jogi_kerdesek_eldontese_azonban_meg_var+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu Letöltés időpontja: 2013.11.04.

majd ezek átlépve az országhatárok képezte gátakat kontinentális és világméretű nemzetközi szövetségekbe szerveződnek. Jellemzően ez a piramis egy adott sportág keretein belül marad, ugyanakkor mind országos, mind nemzetközi szinten létrejönnek horizontális ernyőszervezetek is, amelyek több sportág szövetségeit összefogva elsősorban érdekképviselési és szolgáltató feladatokat látnak el, és nem részei a vertikális struktúrának (ilyenek pl. a nemzeti Olimpiai Bizottság, az Európai Nem-kormányzati Sportszervezetek Szövetsége /ENGSO/, SportAccord). A képzeletbeli piramis csúcsán egy speciális, több szempontból is „rendszeridegen test”, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) áll. A NOB egy a svájci jog alapján létrejött egyesület, amelynek tagjai magánszemélyek (azaz nem a nemzetközi sportági szövetségek), és amely történelmi privilégiumként őrzi ezt a megkülönböztetett helyet a hierarchiában, elsősorban azért, hogy kizárólagosan jogosult dönteni minden, az Olimpiával kapcsolatos kérdésben. Az Olimpia pedig minden sporttevékenység Omegája, a sportágak, versenyzők és sportvezetők hatalmas seregszemléje, ezért valamennyi a sportban dolgozó célja, hogy sportágát elfogadtassa a NOB-bal, felvetesse azt az Olimpia programjába, és azon az általa képviselt sportolók, sportszervezetek jó eredményt érjenek el. Mindezek révén – a tagsági viszony hiánya ellenére – a NOB kitüntetett helyet foglal el a rendszerben és egyben mozgatórugója is annak: az általa elfogadott Olimpiai Charta igazodási pont minden olimpiai sportági szövetség számára, saját szabályzataik nem kerülhetnek azzal ellentmondásba. A NOB kezdeményezésével és cselekvő részvételével jöttek létre olyan – ma már megkérdőjelezhetetlen tekintélyű – szervezetek, mint a Nemzetközi Sport Választottbírószág (CAS), vagy a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA). A szigorú alá-fölérendeltség mellett a rendszer vezérlőelve az ún. „egy hely elv”, azaz az adott szinten lévő sportszövetségek monopol- helyzete. Így például a leginkább strukturált sportágakban is csak egy nemzetközi, egy európai, egy országos szövetség létezik és megyénként szintén egy-egy szövetség alakulhat. Ahol ez az elv

sérül (mint pl. a profi bokszt, amelynek négy egymással versengő világszövetsége van), átláthatatlanná válik a felépítés, és a teljesítmények összevetése is kivitelezhetetlen lesz, ezzel pedig a versenysport lényege vesz el. (Ettől még a közönségszórakoztató funkció megmaradhat, így nyereséges vállalkozás lehet, a bokszt-szervezetek éppen ezt használják ki.)³⁸⁸

A nemzetközi joggyakorlat szerint tehát a közvetítés engedélyezésének joga vagyoni értékű jog, amely felől a jogosultnak szerződésben rendelkeznie lehet. A joggyakorlat szerint ez a jog átruházhatatlan személyes természetű jog, ami mint ilyen, eladhatatlan, adásvételi szerződés tárgya nem lehet. Ugyanakkor a jogbirtokos licencia-szerződéshez hasonló használati jogot adhat szerződéssel a műsorszolgáltatónak a közvetítésre, hasznosítva ezáltal az immateriális jogot.³⁸⁹

7. Hivatásos sportolók igényérvényesítési lehetőségei (jogorvoslatok):

Sport Állandó Választott Bíróság és a Magyar Kereskedelmi- és Iparkamara mellett szervezett állandó Választottbíróóság, valamint a CAS

A nemzeti sportszövetség keretében működő intézményként jött létre. Működésére a választottbíráskodásról szóló törvényt kell alkalmazni a Sporttörvényben foglalt eltérésekkel.

A Sport Állandó Választottbíróóság létrehozásának célja a sportban keletkező jogviták gyors, szakszerű elintézése valamennyi sportágban akkor, ha ennek az eljárásnak a felek alávetik magukat.

Előtérbe került az önszabályozás-állami szabályozás józan kompromisszumaként a sportjogi választottbíráskodás, amely egyszerre külső és belső is, biztosítja a jogállami elvek sportban való érvényesülését, de azért kötődik a sport intézményes önszabályozó rendjéhez.³⁹⁰

³⁸⁸ Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam. 66., 67. oldal

³⁸⁹ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010. 276. oldal

³⁹⁰ Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok 223. oldal

A Sporttörvény – az Európában általános nemzetközi tendenciának megfelelően és a magyar sportszervezetek általános kívánságához igazodóan (gyors és olcsó, a sport sajátosságaihoz igazodó eljárás igénye) – a Nemzeti Sportszövetség köztestülethez kapcsolatosan létrehozta a Sport Állandó Választottbíróságot. Ez a választottbíróság csak a felek kölcsönös alávetése esetén rendelkezik hatáskörrel és főszabályként a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény rendelkezései szerint működik.³⁹¹

A Sport Állandó Választottbíróság (más néven Sportbíróság) a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) kötelékében működő intézményként üzemel a hatályos Sporttörvény alapján. A Sport Állandó Választottbíróság alapvető feladata a sportszakmai szempontok és főleg a gyorsaság biztosítása a különböző sportjogi vitákban.

A Sport Állandó Választottbíróság hatásköre két alapvető, de egymástól eltérő jellegű ügycsoportra terjed ki. Az egyik: a sportszövetségek és tagjaik közti, illetve a tagok egymás közti sporttal kapcsolatos jogvitái, utóbbiaknak a sportszövetség működésének keretében kell keletkezniük: a sportszövetségeknek a sportolókkal, illetve a sportszakemberekkel szembeni sporttal kapcsolatos jogi vitái, a sportszervezeteknek (sportegyesületek, sportvállalkozások) a sportolókkal, illetve a sportszakemberekkel szembeni sporttal kapcsolatos jogvitái.

A másik nagy ügycsoport a versenyengedélyek kiadásával és visszavonásával kapcsolatos, illetve igazolási, átigazolási, valamint fegyelmi ügyek, végül a versenyrendszerben való indulás, amelyekben a törvény bírósági eljárásra ad lehetőséget. Ezekben az ügyekben a törvény még rövidebb eljárási határidőket állapít meg, mint a „hagyományos” választottbírási ügyekben, és meghatározza a választottbíróság által hozható érdemi döntések körét is. A Sport Állandó Választottbíróság eljárási szabályzatát maga állapítja meg. A szabályzat hatálybalépéséhez a Nemzeti Sportszövetség elnökségének - az

³⁹¹ Sárközy Tamás: Az új sporttörvény érdemeiről és fogyatékoságairól. Gazdaság és Jog 2001/7-8. szám 23-24. oldal

igazságügyért felelős miniszter véleménye alapján hozott - előzetes jóváhagyása szükséges.³⁹²

A sport jogviták rendezésére a rendes bírósági út és a választottbírósági út egyaránt rendelkezésre áll. Felmerül tehát a kérdés, hogy milyen előnyei, hátrányai vannak a kétféle eljárásnak. A gazdasági választottbíráskodás előnyeiről és hátrányairól szóló részletes elemzések közismertek, kérdés, hogy a sport sajátos viszonyaira ezek mennyiben alkalmazhatóak. Nyilvánvalóan abban a körben, ahol a magyar Választottbíróság – a fenti korlátozás ellenére – kifejezetten gazdasági jellegű vitát dönt el, az előnyök, hátrányok mérlegelése nem tér el a gazdasági választottbíráskodásban megszokottól. Ha azonban sportszövetség határozatának megsemmisítése kérdésében dönt a Választottbíróság, lehetnek speciális problémák. A választottbíráskodás előnyei között szokás említeni annak gyorsaságát, olcsóságát, a választottbírók különleges szakértelmét, az eljárás titkosságát, és azt, hogy a felek maguk választhatnak bírót, így inkább magukénak érezhetik az eljárást. Kétségtelen, hogy a gyors eljárás a sportban kiemelkedő jelentőségű, hiszen egy sportszövetségi határozat szólhat pl. egy sportszervezet kizárásáról, amely esetben ha egy lassú eljárásban csak évekkel később, három bajnoki év lezárultával születik döntés, aligha lehet orvosolni a jogellenes határozat következményeit. Ugyanakkor sport ügyekben speciális, gyorsított eljárási szabályokat lehetne alkotni rendes bíróság előtti eljárásra is, adott esetben – tekintettel arra, hogy sportszövetségi határozatok megtámadása esetén maga a bírósági eljárás már jogorvoslati jellegű – a szabálysértési határozatok megtámadásához hasonlóan egyfokú bírósági eljárás is elképzelhető lenne álláspontom szerint. Így az eljárás gyorsasága tekintetében nem lenne lényeges különbség. Határozat megtámadási perekben a rendes bírósági eljárás általában költségmentesebb, mint a választottbíráskodás, ez az érv tehát itt nem jöhet szóba. A bírák speciális szakértelme itt is jó érv lehet a választottbíráskodás mellett, de a rendes bíróságon is lehet sporthoz értő

³⁹² http://www.sportjogasz.hu/home/temak/sport_allando_valasztottbirosag.php letöltés időpontja: 2012. június 25.

bírakat találni, és a sportügyeket nekik kiosztani. A választottbíráskodással szemben gyakran felhozott érv azonban, hogy ezek a testületek nem jutnak el a bírói függetlenség olyan magas fokára, mint a rendes bíróságok.³⁹³

Olyan esetekben járhat el, ha a bírósági eljárásnak van egyáltalán helye, a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkeznek, gazdasági jellegű polgári peres eljárásra kerül sor, ha külön törvény valamely nem gazdasági ügyet kifejezetten a választott bírósági hatáskörbe utal. Kérdéses, hogy munkaügyi perek vihetők-e a Sport Állandó Választottbíróság elé. A kamarai választottbíróságok hagyományosan nem foglalkoznak munkaügyi vitákkal és elvileg is felvethető, hogy a munkaügyi viták tárgyáról egyáltalán a felek szabadon rendelkezhetnek-e? A Sport Állandó Választottbíróság eljárását ilyen ügyekben az 1994. évi LXXI. törvény egyelőre kizárja, mivel a munkaügyi bíráskodás a Polgári perrendtartásban szabályozott eljárás és ezeket a törvény kiveszi a választottbíróság hatásköréből. Az említett négy ügyön kívül csak akkor járhat el a Sport Állandó Választottbíróság, ha a perben érintett peres felek kölcsönös nyilatkozattal alávetik magukat az állami bírósági eljárás helyett a választottbírósági eljárásnak és a Sporttörvény alapján a választottbíróság hatásköre fennáll.³⁹⁴

Az alanyi kör tekintetében a Sport Állandó Választottbíróság hatásköre kiterjed a sportszövetségek és tagjaik, illetve a tagok egymás közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban, a sportszövetségek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban, a sportszervezetek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban.³⁹⁵

Az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésétől a sportegyesület alapszabálya vagy a jogvitában érintett személyek megállapodása a tagsági jogviszonyból, továbbá a sportegyesület vagy önálló jogi személy szervezeti egységei és a

³⁹³ Tarczay Áron: A sporttal kapcsolatos választottbíráskodásról, Ügyvédek lapja: a MÜK folyóirata, 2010. (49. évf.) 1. sz. 45-46. o.

³⁹⁴ Sárközy Tamás: Sportjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2010., 236., 237. oldal

³⁹⁵ A sportról szóló 2004. évi I. törvény 47. §. (1) a), b), c)

tagok egymás közötti jogviszonyából eredő jogvitákra a Sport Állandó Választottbíróóság eljárását kötheti ki.

A CAS (Court of Arbitration for Sport) 1984. június 30-án alakult. Célja a sportjog („lex sportiva”) és ítélkezési gyakorlatának kialakítása, egy egyszerűbb, rugalmasabb és gyorsabb eljárás bevezetése, valamint gyakorlott, kifejezetten erre a területre szakosodott bírákból álló testület kialakítása volt. (Jelenleg 300 bíró dolgozik itt 80 országból.) Ténylegesen 1986-tól működik, ekkor kapták az első ügyet. Működésének első szakasza 1985-től 94-ig tartott. 1992-ben Elmar Gundel fellebbezését elutasította a Svájci Szövetségi Bíróság. Ekkortól ismerték el a CAS-t valódi, független bíróságként. A második, 95-től 2004-ig tartó évtizedben a nemzetközi szövetség is elismerte működését. 1996-ban az atlantai olimpián megalakult az első ad hoc tanács. 2003-ban a Danilova-Lazutina/IOC ügyben igazolták függetlenségüket, és átvették az Anti Dopping Törvénykönyvet. 2005-ben jelentősen megnövekedett az ügyek száma, ugyanis ekkor ismerte el a CAS-t a FIFA. (A FIFA ismerte el egyébként legkésőbb a CAS-t.) A CAS két tanácsból áll, az egyik az általános bíraskodást látja el (például kereskedelmi, vagy szerződéses viták esetén), a másik a fellebbezéseket bírálja el, de például a futballal kapcsolatos, a FIFA döntései ellen szóló fellebbezések rögtön ide kerülnek, és a fegyelmi ügyek is. Jelenleg évente közel 300 ügyet látnak el (ennek ötven százaléka futballal kapcsolatos), és mediációval is foglalkoznak, de ennek száma lényegesen alacsonyabb, évente nagyjából hat. Az ellátott ügyek fő típusai: - futballal kapcsolatos szerződéses ügyek, általános szerződéses ügyek, dopping ügyek, - fegyelmi ügyek, nemzetiségi ügyek, választási viták-. New York-ban és Sidney-ben kihelyezett irodáik működnek. Egy ügy eldöntése általában 6-12 hónapig tart, a fellebbezést 4 hónap alatt intézik el, az ad hoc eljárások pedig 24 óra alatt folynak le. Jelenleg közel 268 bírójuk (és 65 mediátoruk) dolgozik a kezdeti (1984-es) 60 helyett.

Legjelentősebb megoldott jogeseteik (esetjoguk):

- FINA- Cielo&CBDA-ügy (A brazil szövetség nem akarta kiengedni egyik úszóját a vb-re egy koffeinszármazék miatt. Ezt az ügyet a CAS a verseny napja előtt alig néhány nappal, ad hoc tanácskozás útján döntötte el.)
- TOGO FA- African Football Federation (Togo csapatának buszára rálóttek a lázadók, ezért két kísérőjük meghalt. Togo nem kért engedélyt a távolmaradásra, mély megrendülésének következtében azonban mégsem vett részt a megmérettetésen. Az Afrikai Futbalszövetség ezért büntetést rótt ki rájuk, amit végül a CAS közreműködésének következtében egy bocsánatkérő levél fejében elengedtek.)

A CAS jövőbeni tervei között szerepel az e-file-ok (pl. e-mail) érvényessé tétele, a videó-konferenciák bevezetése, az egyesbíráskodás bevezetése, a felülvizsgálati jogkör területének szűkítése (zavaró, hogy például az ügyeknek a FIFA előtt folyó szakaszát gyakran nem veszik komolyan, nem adják elő az összes bizonyítékot.)³⁹⁶

Megoldás hosszú távon valószínűleg egy olyan „sportbíróóság” felállítása lehet, amelynek hatáskörét és jogosítványait törvényben állapítanak meg, választott bírósági elvek alapján működik, és követi a nemzetközi szövetségek döntőbíráskodásának gyakorlatát. A nemzetközi sportéletben általánosan elfogadott gyakorlat, hogy a sportban keletkező ügyeket igyekeznek nem rendes bírósági út elé vinni, hanem „berkeken belül” próbálják elrendezni. Ezt a szándékot célozza több nemzetközi szövetség szabályzatának azon része, amely eltiltással fenyegeti azokat a sportszervezeteket és sportolókat, akik a bírósági utat választják igényeik érvényesítésére.³⁹⁷

Természetesen mindez nem képzelhető el anélkül, hogy a szerződésekben pontosan rögzítésre kerüljenek azok a feltételek, amelyek ezt az „alávetést”

³⁹⁶ Matthieu Reeb, a Nemzetközi Sportdöntőbíróóság(CAS) főtitkára előadásából. Elhangzott: Olimpia-verseny-sport-jog, a sport versenyjogi és egyéb szakmai aspektusai című szakmai konferencián, 2011. szept. 29.-30-án, a Magyar Tudományos Akadémia épületében

³⁹⁷ Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000. 145. oldal

jogszerűvé teszik. A mai szerződésekből ez egyáltalán nem derül ki, fontos feladat ennek megfelelő rendezése.

8. Összefoglalás- további kutatási irányok

Értekezésemben a sportjog közjogi és magánjogi elemeinek áttekintése képezte kutatásom tárgyát. Terjedelmi korlátok miatt csak hézagosan sikerült bemutatnom mindazt a joganyagot, ami átszövi a sportjog világát.

A fő kérdésem az volt, amikor a témával elkezdtem foglalkozni, hogy jogág-e a sportjog, avagy csupán egy sajátos szakjog?

1. A sportjog törvényi szintű szabályozásának léte hazánkban az első Sporttörvény megalkotása (1996) óta tény. A sportjogban hagyományosan megkülönböztethetjük egyrészt a köztevékenységet szabályozó közjogi vonatkozásokat, amelyekre az jellemző, hogy az egyik fél egyrészt maga a normaalkotó, az esetleges támogatást folyósító állam, további közhatalmi alanyokkal (önkormányzat, államigazgatási-rendészeti szervek) fölérendeltségi pozícióban a résztvevők alá- és fölérendeltségi viszonyában; másrészt van a területnek ennél talán még jelentősebb civiljogi vetülete, amelyben az autonóm struktúrában lévő jogalanyok egymással egyenlők, egyenjogúak és mellérendeltek, a személyi és vagyoni jogviszonyok körében bonyolítják a tömegsport és a versenysport gyakorlását, rendezvényeit, teremtik meg ezek feltételeit, és néznek szembe a személyiségvédelmi, szerződési jogi, ezen belül szerződés létrehozási- és megszűnési, szerződésszegési és biztosítási konfliktusok potenciális felmerülésével.

2. Azokban az országokban, ahol előrehaladott kutatás folyik a sportjog önállóvá válása kérdésében, nyilvánvalóan magas szintű jogforrásokra, az Alkotmányra (Alaptörvényre), kerettörvényekre alapozzák kutatásaikat a szerzők. A kodifikációs munkálatokban is részt vevő hazai jogászok egy része szerint azonban sem a szabályozás tárgya, sem tartalma, sem módszere nem rendelkezik olyan különleges és csak a sportjogra jellemző ismérvekkel, ami

által sui generis jogágként kezelhetnénk a sportjogot. Ugyanakkor a sportjog szabályozási rendszere rendkívül változatos képet mutat, megtalálhatóak benne közjogi és magánjogi elemek egyaránt, számos speciális, csak rá jellemző jegyet is felmutat.

Közjogi jellegűek az alkotmányossági szabályok (maga a sport lényegéhez tartozó önszerveződés, egyesülési joggal kapcsolatos szabályozás), az állami sportigazgatás szervezetrendszerét-, a sportfinanszírozást-, a sporttevékenységhez fűződő adókedvezmények rendszerét szabályozó jogalkotás, a büntető- és szabálysértési tényállások (dopping, sport huliganizmus, eredmények manipulálása).

Magánjogi, polgári jogi eszközök dominálnak immár nem csak az amatőr sportolói jogviszonyokban, hanem a kereskedelmi-, reklám- és arculat-átviteli szerződésekben, a versenyjogi és kártérítési/felelősségi szabályokban. A hivatásos sporttevékenység ma a munkajog és a polgári jog által szabályozott módon folyhat. A sportbeli normák között egyaránt jelen vannak a kógens és diszpozitív jellegűek, és nagyon gyakori a keretjellegű szabályozás (úgy az állami, mint a „köztestületi-szövetségi” jogalkotás szívesen él ezzel az eszközzel teret adva a „jogalkalmazóknak” a szabályok kitöltésére).

A konklúzió tehát az lehet, hogy a sportjog köztes karakterű, azaz részben civiljogi, részben közjogi alapállású, keresztülfekvő jogág, azonban a viszonylagos specialitások, a sokszínűség mellett a rendkívüli társadalmi érdeklődés alapozza meg a szakjogi státuszát.

3. Különleges elemek pl. a hivatásos sportoló munkaszerződésére vonatkozó különbségek a „rendes” munkajogtól (pl. határozott idő, próbaidő kikötésének tilalma, tartalmi többletelőírások a munkaszerződésben, rendkívüli felmondási okok stb.), az Európai Unió joggal kapcsolatos derogációs szabályok a sport speciális jellegére tekintettel (munkajogban, versenyjogban, bevándorlással kapcsolatosan), a sportolók, sportszakemberek és sportszervezetek fegyelmi felelőssége. A fenti specialitások jogelméleti vitához is vezettek honi

sportjogászaik között: míg Nemes András a sportjog elkülönült léte, sőt önálló jogággá válása mellett érvelt, addig Kolláth György igyekezett e nézetet cáfolni. Sárközy Tamás egyfajta szintézisként a sportjogot (hangsúlyozottan csak az állami jogalkotást tekintve annak) vegyes szakjognak titulálta, kifejezve ezzel azt, hogy több jogág elemei fellelhetők benne, de nem mutat fel olyan lényeges egyedi elemeket, amely önálló jogági rangra emelné. A külhoni irodalomban Klaus Vieweg ezt a jelenséget „keresztmetszet-anyagként” határozza meg, amelyről egyrészt megjegyzi, hogy a „keresztmetszet-anyagok elbűvölőek”, ugyanakkor munkája későbbi részében, már kevésbé hízelgően a sportjogot „kifejezetten komplex, toldozott-foldozott szabályhalmaz”-ként aposztrofálja. Az önszabályozás során megalkotott szabályzatok megelőzték az állami sportjogot, ma már állami jogszabályok teszik lehetővé és részben kötelezővé a szövetségek számára a kivételeket kitöltő szabályzatok megalkotását, így a felhatalmazás hierarchiába illeszkedő. [A magyar Sporttörvény szerint a szakszövetségeknek kötelező versenyszabályzatot, igazolási és átigazolási szabályzatot, valamint sportfegyelmi szabályzatot alkotniuk.]

4. Az állami elismerés megvalósul, hiszen az állam (Magyarországon az ügyészség) törvényességi felügyeletet gyakorol a szakszövetségek és sportszövetségek működése felett, a Sporttörvény alapján lehetőség van arra, hogy a szabályzatok alkalmazása során keletkezett jogvitákkal állami vagy választott bírósághoz forduljanak a felek, végezetül a bírói gyakorlatban közvetlenül hivatkoznak a szövetségi szabályzatokra. A jogi lét fontos ismérve a normák érvényesülése (végrehajthatósága és végrehajtása), amely a sport világában egyértelműen megvalósul. Míg egy-egy nemzetállami jogszabály csak az adott ország területén belül hatályosul, addig a sport civil szabályai általában, nem hogy nemzeteket átívelőek, hanem világméretűek, több száz millió természetes és jogi személy „engedelmeskedik” nekik. A legvitathatóbb

kritérium a speciális jogi szankció megléte. Az állami szankció csak ritkán kerül alkalmazásra.

5. A sportolói pályafutás végessége, rövid időtartama, valamint a versenyrendszerekben való részvétel anyagiakban és erkölcsi elismerésben mérhető igénye sajátos kiegyezést szül, a sportolók és a sportszervezetek alávetik magukat a sportszövetségek és a sport választottbírószágok vita-rendezési eljárásának, és sok esetben lemondanak az állami bírósághoz fordulás jogáról. A sportszövetségi normák esetében klasszikus értelemben vett jogalkotásról nem lehet szó, hiszen nem jogalkotási hatáskörrel rendelkező szervek hozzák létre őket (az, hogy a Sporttörvény lehetőséget ad a szövetségeknek szabályzatok alkotására nem minősül jogalkotásra vonatkozó felhatalmazásnak), és a szövetségek nem bocsáthatnak ki formális értelemben vett jogszabályokat (pl.: rendelet). Az Alaptörvény is egyértelműen rögzíti, hogy.... „Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg.” Az állam sportra vonatkozó jogi szabályozásának a tárgya a sport, a sportolás, a sporttevékenység.

6. A közjogi vonatkozások tárgyalása során az alkotmányjoggal való kapcsolódási pontok feltárása során a kiindulópontot a Sporttörvény preambuluma adta meg: *„Magyarország állampolgárait megilleti a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való alkotmányos jog. A nemzet közössége a test művelését, a sportot, a nemzet alapértékének, kívánatos célnak tekinti. A nemzet értékei között tartja számon a sport által elért eredményeket, és elismeri a sport egyént és közösséget erősítő értékeit. A sport legelőbb is a lelki egészség alapja, amely hozzátartozik az egészséges nemzet, az egészségét megőrizni akaró polgár értékrendjéhez. A sport a közjó része.”*

A sportolás sajátos úgynevezett harmadik generációs kulturális állampolgári alapjoggá vált. A sportegyesületek létrehozása is alkotmányos alapokon nyugszik, éppen ezért tárgyaltam ezt a kérdéskört, a sport és az alapjogok kapcsolatát. Az Alaptörvény már nevesíti a sport és a testedzés támogatását. A testi-lelki egészség sportolás nélkül aligha valósítható meg. A lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog kimondásával az Alaptörvény a testmozgást az egészség megőrzése, helyreállítása, valamint az életminőség szempontjából, átfogóan közelíti meg, kimondva, hogy az államnak vállalt feladata a szükséges feltételeket ehhez megteremteni, azaz biztosítani a rendszeres testedzést.

A következő fejezetben a sportigazgatás fejlődési irányait tekintetem át, úgy, mint: a sportközigazgatás történeti fejlődése, a sport közigazgatási rendszerének kialakulása, az állami és önkormányzati igazgatás szervezetrendszere, kormányzati hatáskörök és helyi önkormányzatok feladatai.

7. Megállapítható, hogy Magyarországon 15 nagy szakmai feladatcsoport köré csoportosulnak az állam sportfeladatai. A szakmai feladatcsoportok alapvetően a sport nagy szegmenseihez kötődnek, ezekhez önálló feladatcsoportokként az élősporthoz kapcsolódó önálló funkcionális területekként kapcsolódik a központi és helyi szintű, kormányzati és nem-kormányzati alapokon nyugvó sportigazgatás rendszere; a sportingatlan- és infrastruktúra területe; a sporttudomány; sportegészségügy; doppingellenes küzdelem területei; a képviseleti, diplomáciai feladatcsoport; a sport kommunikációjával kapcsolatos feladatcsoport; a sport támogatása, finanszírozási rendszere. Több mint 130 állami sportfeladat ellátása normatív, jogszabályi előírás Magyarországon. A feladatok ellátására jellemző, hogy a sport szervezéséhez, a sportolás feltételeinek megteremtéséhez, biztosításához szükséges funkcionális jellegű feladatcsoportok döntő többségét jelenleg az

állami szervezetrendszer látja el, illetve biztosítja. Az élősport egyes nagy szegmenseinek működéséhez kapcsolódó feladatokat ugyanakkor a nem-kormányzati szervezetrendszer szintjein tevékenykedő szervezetek, továbbá a helyi önkormányzati szervezetrendszer végzi. Külön foglalkozni szükséges a jövőben az állami-önkormányzati sportfeladatok megosztásának rendszerével, a sportigazgatási és sportszakmai feladatkörök telepítésének helyi szintjeivel. Arra a következtetésre jutottam, hogy a helyi sport-szakigazgatás szervezet- és feladatrendszereinek újjáépítését a feladatok ilyen szempontú felülvizsgálata és a finanszírozási lehetőségek újragondolása mellett szükséges elvégezni.

8. A XX. században a labdarúgás vált a csapatsportok közül azzá a sportággá, amely esetében fokozatosan jellemzővé vált a szurkolói rendbontás. A XX. század második felében a sportklubok és a szurkolók közötti ellenségeskedés a sportpályákon egyre intenzívebben jelent meg. Átfogó jelentés is készült (1989-ben Angliában) a sportrendezvények biztonsága érdekében szükséges változtatásokról, mely azóta is meghatározó eleme a rendezvénybiztosításnak.

Hazánkban a Sporttörvény, a Szabálysértésekről szóló törvény és a Büntető Törvénykönyv ad iránymutatást a témában.

a) A hatályos Büntető Törvénykönyvbe 2012. január 1-től beiktatták a sportrendezvények látogatásától való eltiltást a büntetések közé. Az elzárás mellett ez a másik olyan büntetés, amelynek „szabálysértési hagyományai” vannak. A büntetés a sorthuliganizmus elleni megfelelő fellépés jegyében született és felfogható a kitiltás sajátos formájaként is. A különbség nyilvánvaló: a tartózkodás lehetőségének megvonása nem egy állandó közigazgatási egységhez, hanem sportrendezvények idejére, azok lebonyolításának helyszínéhez kötődik.

A kitiltásra okot adó bűncselekmény folyamatos is lehet, de már egyetlen, a sportrendezvényel összefüggésbe hozható elkövetési magatartás megalapozhatja e büntetés alkalmazását.

A korlátozás a sportrendezvény lebonyolításának helyszínére és idejére szól, ami helyes értelmezés szerint hosszabb időt jelent, mint az adott versenyszám ideje. Az adott létesítmény nézők számára történő megnyitásától kezdődik és addig tart, amíg a rendezvény helyszínét a nézők el nem hagyják. Ez a büntetés csak megfelelő beléptető-rendszer mellett, gyors és pontos regisztráció esetén lehet hatékony.

b) A sportrendezvények biztosításánál a Sporttörvény a rendező feladatává tette a biztosítási feladatok végrehajtását. Ezzel a szolgáltató jellegű biztonságra helyeződött a hangsúly. A rendezvénybiztosítás feladata, a speciális kockázati tényezők, a rendbontások, rendzavarások kezelése, annak tipikus megjelenési formái és európai vonatkozások áttekintése során arra a következtetésre jutottam, hogy összességében az elmúlt években javult a sportrendezvények biztonsági helyzete, a technikai feltételeket illetően mindenképpen.

9. A sportszervezetek hagyományos kereskedelmi tevékenysége a nézők felé irányul.

a) A sportesemény korlátozottan nyilvános esemény: csak ellenérték fejében lehet a rendezvényen nézőként részt venni, azaz a sporteseményt, versenyt, mérkőzést megtekintheti. A nézőnek tehát belépőjegyet kell váltania. Ilyen értelemben a sportesemény hasonló helyzetben van a moziban történő film-megtekintéssel, a színházi előadással, a koncerttel: a rendező belépődíj fejében biztosítja egy kulturális vagy sportesemény megtekintését, azon nézőként való részvételt.

A sportesemény megtekintése úgynevezett tényleges szerződéskötéssel történik. A néző üzleti alapon kerül a sporteseményre, közte és a sportesemény-szervező között sajátos szerződési viszony jön létre. Az első tervezetekkel szemben a Sporttörvények mellőzték a „szurkolói szerződés” kifejezett intézményesítését, de a 2000. évi Sporttörvény mondhatni egy ilyen szerződés tartalmi elemeit határolja körül. A sportesemény nézője olyan státuszban van, mint egy színházi előadás nézője. A néző, amikor belépőjegyet vesz, ráutaló magatartással „szerződést” köt a sportesemény szervezőjével.

b) 2013. július 1-től hatályos a Sporttörvény azon rendelkezése, mely szerint a szervező a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas biztonsági beléptetési és ellenőrző rendszert alkalmazhat, a labdarúgás sportág tekintetében a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény és a fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében beléptető rendszert kell alkalmazni. A rendező a beléptetés során jogosult a résztvevők személyazonosságát ellenőrizni, azaz a személyiségi jogsértés azért nem áll fenn, mert abba a néző a „szerződéskötéskor” beleegyezett.

Magyarországon is régóta folyik a vita egy sportesemények biztonságáról szóló törvényről, amely felhatalmazná a sportesemény szervezőket egyes szurkolók kizárására. A feladatok megosztása szükséges a kompetenciával rendelkező szervek között, amely hatékonyabbá teheti az együttműködést, amely jelenleg nem egyértelműen szabályozott.

10. A sportolói jogviszony szabályozásának külön fejezetet szenteltem. A Bosman-precedens az első lépés volt abban a folyamatban, amely az európai sportban a munkavállalók szabad mozgása alapelv kikristályosodásához vezetett. Azt mondja ki, hogy a profi sportolók jogi szempontból azonos elbírálásban részesülnek a többi munkavállalóval, és ugyanazok a szabályok vonatkoznak rájuk, mint például az asztalosokra, orvosokra vagy éppen

targoncakezelőkre, azaz: szakmai megkötések, feltételek lehetnek, de csak olyanok, amely az adott tagállam nemzeti joga.

A munkavállaló fogalma felöleli a fogadó országban

- ténylegesen foglalkoztatottakat,
- álláskeresőket,
- azon munkanélkülieket, akik munkaképesek és korábban dolgoztak,
- nyugdíjasokat, valamint
- az olyan munkaképtelen személyeket, akik a fogadó országban szerzett foglalkoztatási betegség, illetve munkahelyi baleset miatt nem tudnak többé munkát vállalni.

A Bosman ügy egyik következménye, hogy szabaddá vált a munka-erőáramlás a labdarúgásban. A Bosman-ítéletnek továbbá jelentős visszhangja volt: a határozat előírta az EU-tagállamok számára az EU-joggal össze nem egyeztethető sportszövetségi szabályozások eltörlését, amelyek a külföldre történő átigazolási összeg megfizetését tette kötelezővé olyan sportolók esetében, akik szerződésük lejárta után az egyik EU-országból a másikba igazoltak át.

11. A dopping által megfertőződött sportvilágban a doppingellenes küzdelem alapelve a folyamatos ellenőrzés, és a szigorú, elsősorban a versenyzői pályát veszélyeztető büntetés. (A büntetőjog természetesen csak a végső eszköz, a sportfegyelmi eljárás vált az elsődlegessé.)

Óriási feladat és felelősség hárul a doppingellenes szervezetekre. Megállapítható, hogy a dobószámok, a kerékpár, a súlyemelés, a rövidtávú futás, a sífutás közismerten élenjáró doppingolt versenysportágak. Ugyanakkor nem jellemzően fordul elő a tiltott szer a szinkronúszóknál, a szertornában, a ritmikus sportgimnasztikában. A sportorvoslás egyik feladata

lenne, hogy olyan módszereket találjon, amelyek megcáfolják a mondást: " a ma élsportolója a holnap rokkantja". Lehet dopping nélkül sikeres egy sportoló, de ahhoz az edzők által ellenőrzött, komplex életmód szükséges.

Akár a versenysportot, akár a szabadidő sportolást tekintjük kijelenthető: már nem csupán az erkölcsi tisztaság, a fair play sértetlensége, hanem a sportoló egészsége a tét.

12. Az értekezésem legnagyobb része a magánjogi vonatkozásokat kutatja. A kiindulópontom az volt, hogy meghatározzam a sportoló fogalmát. A legfontosabb a szabadidős sportoló, az amatőr sportoló, a versenyszerűen sportoló és a hivatásos sportoló megkülönböztetése.

A játékos ügynök, mint közreműködő, a sportszakember, az amatőr és a hivatásos sportolói szerződés szabályait részletesen tárgyaltam. Érdekesség, hogy a FIFA nem ismeri az „amatőr szerződés” fogalmát.

A sportszervezetek jogállása jogszabályi háttérének és típusainak tisztázására egy külön fejezetet szenteltem.

13. A sporttevékenység több vonatkozásban sajátos „veszélyes üzemi” jelleget hordoz. A sport rizikófaktorai jogi értelemben az elháríthatatlanság problémáját vetik fel. Az objektív felelősség egyik alapvető esetcsoportja a veszélyes üzemi felelősség, amely gyakran vetődik fel a sporttevékenység során. A technika fejlődésével fokozatosan bővül a veszélyes üzemek köre is. Emiatt a sport civiljogának egyik egyre növekvő jelentőségű területe a sportbiztosítás. A versenyengedélyhez ugyan kötelező egy úgynevezett alapbiztosítás megkötése a sportolók számára, de ez közel sem biztos, hogy megfelelő védelmet nyújt számukra.

A megoldás az lehetne, ha az érdekeltek- legyen az Nemzeti Szövetség, klub, vagy a játékos- lényegesen nagyobb figyelmet és anyagi forrást fordítana a

biztosításokra, hogy az esetlegesen bekövetkező károk enyhítése, vagy a versenyző sportkarrierjének végét jelentő sérülés utáni egzisztenciája megoldott legyen. Valamennyi sportoló – különös tekintettel a hivatásosakra - az egész életét befolyásoló balesetekkel néz szembe. Nem mindegy, hogy milyen gyorsan, milyen százalékban és milyen anyagi veszteséggel éli túl. A magyar orvosi ellátás, biztosítói szolgáltatás és a sportolók karrierje utáni megélhetési lehetőségek mind-mind messze elmaradnak az európai átlag mögött. Olimpikonjaink csak az olimpiához közeledvén élvezhetnek olyan gondoskodást, amely folyamatosan megilletné őket. A sérült, vagy súlyosan sérült sportolók pedig karrierjük megszűntével semmilyen kártérítést/kártalanítást nem kapnak- vagy csak minimálisat- civil életük kezdetén a biztosítások területén fellelhető hiányosságok miatt. Válogatott sportolóink az ország érdekeit is képviselik, tehát a közös érdek diktálja, hogy minden eszköz felhasználásával, sürgősen meg kell oldani ezt az égető problémát, amelynek megoldási javaslatai- ahogyan a jelen munkában is bemutatásra került- már előkészületben vannak. A végleges megoldást véleményem szerint egy olyan biztosítási termék nyújtaná, amely egész életében teljes védelmet biztosítana az ún. befektetéssel kombinált életbiztosítás útján. Ez a kérdés azonban továbbra is megoldatlan a magyar sport világában.

14. A sportolót ugyanúgy megilletik, illetve terhelik az Mt-ben lefektetett jogok, kötelezettségek, mint a „hagyományos” munkavállalót, annak ellenére, hogy a hivatásos sportoló munkavégzése olyan tevékenységben áll, amit az emberek többsége szórakozásnak tekint. Éppen ez jelenti a specialitást: hogy a játékos a sporttevékenységet élethivatásszerűen műveli, ez az ő, mint sportmunkavállaló munkavégzési kötelezettsége, ennek keretében játszik; vagyis nem csupán kedvtelésből.

A munkaviszony alapján a sportoló munkavállaló – egy szabadidő-sportolóval ellentétben – nem maga határozza meg, hogy milyen módszerekkel, milyen időkeretben végzi edzésprogramját; ezekről a kérdésekről nem ő dönt, hanem a sportszerződésben rögzítetteknek megfelelően kell saját munkaerejét (sportolását), más részére teljesítenie, biztosítania.

A sportszerződések jellemzően atipikus szerződések. A sportszerződések egyik legfontosabb pillére az úgynevezett kettős szerződések meghatározása. Az ezredfordulón fennálló gyakorlat szerint ugyanis a hivatásos sportolók, mint egyéni vállalkozók kötöttek szerződést a klubokkal. Ezek polgári jogi szerződések voltak, helyenként- például a labdarúgásban- azzal a plusz garanciával, hogy fizetési késedelem esetén sportjogi szankció is kapcsolódott hozzá. Ezek a szerződések nem munkaszerződések voltak, nem fűződtek hozzájuk a munkajog erős, munkavállalót védő garanciái.

A kettős szerződések megkötésével a felek olyan polgári jogi szerződést kötnek, amellyel munkaszerződést lepleznek. Ez látszólag nem jogszerűtlen, de fokozottan fennáll a semmis szerződések (különösen a színlelt szerződések) és a joggal való visszaélés veszélye.

A sportról szóló 2004. évi I. törvény megfogalmazza, hogy a hivatásos sportoló a sportvállalkozással kötött munkaszerződés vagy megbízási szerződés alapján fejt ki sporttevékenységét, feltéve, hogy a megbízási díj a számvitelről szóló törvény alapján bérként kerül kifizetésre. A fent említett egyéni vállalkozóként kötött szerződések nem munkaszerződések voltak.

A sportolók munkaszerződésében személyi alapbérként a mindenkori minimálbér került megállapításra, amelynek célja nyilvánvalóan a sportszervezeteket terhelő járulékos bérköltségek minimalizálása, amely a

sportszervezetek részéről- az egész magyar sportra, illetve labdarúgásra jellemző súlyos forráshiányra tekintettel- gazdaságilag indokolt törekvésnek mondható. Ugyanakkor legalábbis elgondolkodtató, hogy a labdarúgók tényleges jövedelmük döntő hányadát (átlagosan 75-80 %-át) a polgári jogi jogviszony keretében kapták meg, amely az igényérvényesítést érintően az alábbi következményeket vonja maga után. A szerződést formailag nem a sportszervezet, hanem egy „külsős” cég köti a játékosal, amelynek következtében az esetleges szerződésszegés miatti eljárásra, illetve a szerződésszegő fél bármilyen formában történő szankcionálására a Magyar Labdarúgó Szövetségnek (illetve semmilyen, sporton belüli vitarendezési fórumnak) nincs hatásköre. A szerződések többsége a számlák kiegyenlítésének feltételeként írja elő az ügynevezett teljesítésigazolás meglétét, amelynek kiadásáról a játékosal szerződő cég („megbízó”) saját hatáskörében dönt, azaz adott esetben elvileg akár meg is tagadhatja a teljesítésigazolás aláírását, ez pedig gyakorlatilag lehetetlenné teszi az igényérvényesítést. A munkaszerződésből eredő pénzügyi illetve egyéb vitákra az MLSZ-nek van ugyan hatásköre, azonban- mivel a minimálbér megfizetésére minden klubnál ügyelnek- ilyen jogvitára gyakorlatilag nincs példa, az MLSZ-nek ez irányú joggyakorlata gyakorlatilag megszűnt, nincsenek ilyen ügyek. Természetesen az egyéb, nem pénzügyi természetű viták továbbra is az MLSZ megfelelő szerveinek hatáskörébe tartozik.

15. Számos eltérés található a Munka Törvénykönyvétől a szerződésekben. Többek között a sportoló bére egy közérdeklődésre számot adni köteles kérdés, a munkavállaló munkaszüneti napokon is rendszeresen foglalkoztatható, napi munkaidőbeosztása és a rendelkezésre állási kötelezettsége fokozott, a családi élete háttérbe szorul, nota bene még a szexuális életében is korlátozás alá eshet.

Az úgynevezett fizetési sapka Amerikában használatos módszer. Ez azt jelenti, hogy a játékosok összfizetése egy csapaton belül nem haladhat meg bizonyos összeget. Ezt a „sapkát” egy bonyolult formula alapján számolják ki, mely az előző évi bevételeken alapul. Ennek a megoldásnak az USA-ban hagyományai vannak, és jól bevált a legnagyobb nézettségű ágazatokban (baseball, amerikai foci, kosárlabda, jégkorong).

A hatályos Sporttörvény tartalmaz az úgynevezett fizetési sapkának megfelelő rendelkezést, mégsem élnek ezzel a lehetőséggel a sportszövetségek, vélhetően azért, mert ez az intézmény a felek szerződési szabadságát korlátozná. Azért lenne szükség a fizetési sapka intézményére, mert növelné a klubok esélyegyenlőségét és fékezve lenne a felelőtlen gazdálkodás a kluboknál és ez által megoldódna a magyar labdarúgás egyik legnagyobb problémája, hiszen sok esetben a bajnoki évad második felében a klubok egyszerűen fizetéseképtelenné válnak.

16. A kereskedelmi, a vagyoni értékű jogok tárgyalásának egy hosszú, de még mindig nem kellően részletes fejezetet szenteltem.

Már az ókorban is kapcsolatban volt a versenysport bizonyos összefüggésben a gazdasággal (fogadások). A XIX. század közepéig azonban, inkább szinte csak hobbisport létezett. A XIX. században a szervezett sport óriási fejlődésnek indult, egységesültek a sportági szabályok és civil szervezetek alakultak meg.

A XX. század közepétől a fogyasztói szokások átalakultak, a televízió megjelenése forradalmasította a sportot és vele a marketingelemeket. A közvetítési jogok felértékelődtek, az eseményszervezés jövedelmezővé vált. A valamikor szinte tisztán szórakozásból űzött sport „felső rétege”, az élsport és abból is elsősorban az ún. látványsportágak, egyre jobban üzletté válnak, szoros összefüggésben a média-business-szel. Ez pedig azzal járt, hogy a

valamikor szinte tisztán sportigazgatás közjogából álló sportjog gazdagodott civiljogi elemekkel, elsősorban pedig a kereskedelmi szerződésekkel. A kereskedelmi szerződések szabályozása keretében jelentős szerephez jutottak a vagyoni értékű jogok a Sporttörvényben is. A vagyoni értékű jog a sportolót és/vagy a sportszervezetet és a sportszövetséget illeti meg, az erre irányuló szerződésen alapuló jogviszony szerint. A jogi személy rendelkezhet úgy is, hogy a tagjait megillető egyes vagyoni értékű jogokat meghatározott időre magához vonja. Ilyen esetben a szövetség a jogosult részére előre meghatározott, a jog piaci értékével arányos ellenértéket köteles fizetni.

A gazdaság és a kereskedelem változásai magával hozták a sport átértékelését. A sportversenyek világméretű közvetítése előidézte a közvetítések engedélyezésének önálló joggá, vagyoni értékű joggá válását. A sportágak között nemzetközi viszonylatban a futball élvez elsőbbséget. A sport kereskedelmi jellege szinte olyan jelentőséggel bír, mint maga a sport.

A Sporttörvény külön fejezetben rendelkezik a kereskedelmi szerződésekről: szponzorálási szerződések, arculat-átviteli szerződések. Az „image”-szerződés alapján a felhasználó a marketingtevékenysége keretében ellenérték fejében a sportoló nevét, képmását, továbbá a sportszervezet, sportszövetség, vagy sportköztestület nevét, jelvényét, illetve a sporttevékenységgel összefüggő más eszmei javakat használ fel hirdetőtáblákon, dísz-és ajándéktárgyakon, ruházaton, más tárgyakon, valamint elektronikus úton a fogyasztói döntések befolyásolása céljából. A szponzorálási szerződéssel ellentétben a sportoló úgy is e jogviszony alanyává válik, hogy esetleg személyes hasznot közvetlenül nem húz a merchandising szerződésből, hiszen a sportszervezet, a sportszövetség a sportoló nevének, képmásának használatára is köthet piacépítési szerződést.

17. A hivatásos sportolók igényérvényesítési lehetőségeinek rövid ismertetésével zárul az értekezésem.

Tudományos vezetőmtől hallottam azt az évszázados bölcsességet, hogy egy kutatómunkát befejezni sosem lehet, hanem az ezt tanúsító értekezés a folyamatot egy időre abbahagyhatja – több-kevesebb kerekességgel -, de sosem zárja le.

Én ezt különösen így érzem, mondanivalóm van még, kutatni-elemezni való a sportjogban szinte felleltározhatatlan.

Summary

My topic of research is Sports Law. I have given the title Sports Law with Reference to Public and Private Law to my thesis. I have written about the development and history of Sports Law, about the shaping of the system of public administration related to sport, about sports policy and the bodies governing sports issues in public administration and about the tasks of local governments related to sports.

The issue of legislation related to sports is also really interesting and several views have come to existence in the last few years.

The relationship of basic constitutional rights and Sports Law takes a full chapter in my thesis. I have done research on the effects of the doping infected world of sports and unfair competition in Hungary and worldwide. The chapter called The Key Points of How to Pursue Sports Safely shows the rules of insuring sports in Hungary, which is my favourite topic. Sports insurance is one of the oldest and most widespread fields of the civilian branch of Sports Law due to the unique nature of “hazardous operation” when doing sports. It is essential to define different types of athletes, such as people doing sports in their free time, amateurs, people doing sports competitively and professional athletes. A professional athlete is someone pursuing sports as a full time job, in order to make money.

Sports injuries often result in bodily injuries that naturally, need to be treated. These medical treatments have high costs in many cases. The realisation of these costs may differ according to different fields of sports. It happens quite often that athletes get injured during a competition. Some of these injuries can be regarded as injuries caused by another athlete. According to the general rules of Civil Law: if anyone causes unlawful damage to another person, they must compensate for it. Damage may be typically an injury of the body, as well as a damage of assets in case of technical sports. According to the Civil

Code, damage to which the offended party has given permission is not to be compensated for. Naturally, the agreement of the athlete refers to only damage done due to the occasional foul while keeping the rules of the given field of sport; it does not refer to damage caused by imputed offence. In case of an injury happening during a competition or a match it is highly important to examine whether the injury is of the usual kind that may happen during a match or competition of the given field of sport or is it beyond that – as that would be a question of liability insurance. However, Sports Law does not refer to how to compensate for the damage done to one's opponent in sport, as such liability is not very common and either wilful or accidental damage can hardly be proven. This is why such form of liability has not evolved, as it is not the interest of any insurance company to exempt an athlete who has caused injury wilfully, not to mention the fact that such behaviour does not comply with the Ethical Codex of Sports, which defines the notion of fair play: fair play is more than keeping the rules of sports. All insurance policies are to lower the amount of damage done, this way making the above mentioned liability unnecessary.

Roy Keane, the Manchester United player was insulted by the Norwegian player, Haaland during a match and then Keane revenged himself with one single kick on Haaland's knee, causing all the ligaments torn in his right knee, which resulted in the end of his professional career – as he could never play football professionally after that. Keane admitted in his autobiography, which was published one and half years later, that he caused the injury intentionally: "I'd waited long enough. I ... hit him hard. Take that you ..." - as he wrote in his book, the Autobiography. A similar case has never happened in the history of football, as he intentionally caused an injury and he actually admitted his liability years later.

Athletes may chose to take out basic or special sports insurance in Hungary. All athletes, especially professionals, may face getting injuries that might affect all their lives. It is essential that they are assured that they will

overcome their injuries as fast as possible and with the least financial loss. Medical care, insurance services and chances of athletes to make a living after finishing their professional career are all far beyond those of the average European country. Our Olympic champions get the attention and care before the Olympic Games only; however, they ought to and deserve to have it continuously. Injured and seriously injured athletes do not get any kind of compensation when their professional career is over or they only get a minimum amount of compensation when they begin their civilian career due to the insufficiency of insurance covers. Insuring an athlete's path of life is the interest of sports clubs, athletes and sports associations as well. Our international players represent our country and its interests as well, so this joint interest suggests that this major problem should be solved with all the possible means and assets. As this thesis highlights, the possible solutions are being discussed and initiated for. As far as I am concerned, the final solution might be such an insurance cover that would give lifelong protection to athletes – the so called life insurance combined with investment. However, this issue is still to be solved in Hungarian sports life.

The chapter called The Regulation of Legal Relations of Professional Athletes with Reference to the Bosman Case deals with European relations. One of the consequences of the Bosman case with regard to labour issues is that the free flow of workforce has become possible in football. The sentence in the Bosman case has also been widely discussed: the verdict has prescribed that all EU member states must abolish all legislations of sports bodies that are not compatible with EU law, resulting in paying a mandatory transfer fee to athletes that register to a club of any other EU member country after their contract has terminated.

I have written about the insurance of sports events based on Roman Law and the Regulations of the Hungarian Football Association.

The framework of the thesis is based on the regulations of Civil Law. The Hungarian legislative background of sports contracts has changed a lot in the

last few years. The legal status of amateur and professional athletes differs regarding legislation. The legal status of sports associations and selling commercial rights are also highly important issues in sports.

The problem of dual contracts is also a very interesting issue. At the Millennium it was everyday practice that athletes had a contract with the club as private entrepreneurs having their own businesses. These contracts were governed by the rules of Civil Law. There was a regular work contract between the club and the athlete as well – stating the official income of the athlete, which was always as much as the official minimum wage at the given period. The purpose of this was obviously, to keep the contributory wage costs at a minimum for the sports associations, which might be considered a justifiable conduct in the difficult economic environment – not having enough financial resources - present in all fields of Hungarian sport life, including football. However, it gives food for thought that football players received most (75-80%) of their income based on a contract which is governed by Civil Law. I have analysed the new and changed situation, highlighting cases of breach of contract and enforceable claims of athletes.

Football is one of the most popular sports in Hungary, so I have chosen this field of sport to introduce the legislation of Sports Law, with reference to all the rules and regulations of the Hungarian Football Association.

The final part of my thesis is about problems related to contracts governed by Civil Law in the field of professional sports.

Irodalomjegyzék

1. Az Európa Tanács Sportetikai Kódexe. Európa Tanács Információs Dokumentációs Központ, Budapest. 2003.
2. Az Európai Integráció Alapszerződése 2., szerk.: Fazekas Judit. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest. 2002.
3. Ábrahám Attila - Papp Tekla: Néhány gondolat a hivatásos sportoló játékjogáról. Jogelmélet szemle 3. 2008.
4. Bellmann, J.: Sport – Marketing in der Praxis. Stamm Verlag Gmbh Essen, 1990. I. fejezet.
5. Bérces László: A sportegyesületek jogállása. in.: Magyar Sportjog Alapjai, HVG-Orac, 2000.
6. Bíró György (szerkesztő): Magyar polgári jog, Szerződési alaptípusok, Novotni Kiadó, Miskolc 2000.
7. Bíró György: A szerződés valós tartalmának megállapítása, Gazdaság és Jog 1995. évi 6. szám
8. Bíró György: Kötelmi jog, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2006.
9. Cseke Gábor: A sportolói jogviszony szabályozása, különös tekintettel a labdarúgók jogállására. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Tudományos Diákköri Konferencia. Miskolc, 2009. november 18.
10. Deres Petronella: A teljesítményfokozó szerek büntetőjogi megítélése. Bűnügyi Oktatók Országos Találkozója, tudományos ülés. Budapest, 2004. szeptember 24. szerk.: Hollán Miklós, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
11. Deres Petronella: Sportjog – Európa. KRE-ÁJK: Jogérvényesítés – jogalkalmazás, Bp. 2002. Szerk.: Jakab András. Letter – Print Nyomda Kft.

12. Deres Petronella: Sportjog – Európa. KRE-ÁJK: Jogérvényesítés – jogalkalmazás, Bp. 2002. Szerk.: Jakab András. Letter – Print Nyomda Kft.
13. Európai Bizottság: Fehér könyv a sportról. Luxembourg: Az Európai Községek Hivatalos Kiadványainak Hivatala 2007.
14. Európai Sport Charta és a sport etikai kódexe.
15. Fazekas Attila: Sportigazgatási és sportjogi ismeretek. Jegyzet. Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság, Budapest. 2009.
16. Fritzweiler, Jochen - Pfister, Bernhard - Summerer, Thomas: Praxishandbuch Sportrecht, München 1998.
17. Gedeon Magdolna: Az antik Róma „sportjoga”. Novotni Kiadó, Miskolc. 2005.
18. Földi András: Szélgjegyzetek egy könyv margójára(Gedeon Magdolna: Az antik Róma „sportjoga) Budapesti Könyvszemle 2007. 19. évfolyam 3. szám
19. Gémesi György: Az önkormányzatok szerepvállalása a sport területén. Fővárosi Zsebkönyvek. Nincs sport önkormányzatok nélkül. Főpolgármesteri Hivatal. Budapest, 2008.
20. Handbuch Sportrecht. Herausgegeben von Martin Nolte und Johannes Horst. Schorndorf : Hofmann, 2009.
21. Horváth Gábor: A sportolói jogállás. A magyar sportjog alapjai. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest. 2000.
22. Horváth Gábor: A sportszerződésekről. Gazdaság és jog, 2010. (18. évfolyam) 12. szám.
23. Ifj. Dr. Gátos György: A Bosman ügy-több, mint futball. Magyar Jog. 1997. XXXIV. évfolyam, 1. szám.
24. J.L. Janssen Van Raay: The legal position of the professional football player. A.W.Sijthoff, Leyden. 1967.
25. Karner Ottó: Sportjog és gazdaság. Magyar jog, 1996. (43.évf.) 8. sz.

26. Kárpáti Csaba – Tátrai Nagy Anikó: Sporttörvény a gyakorlatban. Ügyészek lapja 2009. 16. évf., Különszám
27. Kecskés László - Soós Tamás: Kiterjesztette az Európai Bíróság a Bosman ítélet sportolókra vonatkozó kedvezményét. Európai Jog, 2003. november, III. évfolyam, 6. szám.
28. Kenderes György – Bányai Krisztina: Az Mt.-módosítás hatása a kényszervállalkozások alakulására, Cég és Jog 2003. évi 5. szám
29. Kiss György: A munkaviszony, a megbízási és a vállalkozási szerződés elhatárolása, Cég és Jog 1999. évi 1. szám
30. Kolláth György: Elemzés az új sporttörvény előmunkálatairól és tervezeteiről. Gazdaság és Jog. 2000. évi 7-8. szám
31. KRE-ÁJK: Jogérvényesítés-jogalkalmazás, Deres Petronella: Sportjog-Európa, szerk.: Jakab András. Letter-Print Nyomda Kft. Budapest, 2002.
32. Kummer, M.: Spielregel und Rechtsregel, Stampfli. Bern, 1973.
33. Lábady Tamás: A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata. ELTE Jogi Továbbképző Intézet. Budapest, Oktáv-Press Kft. 1992.
34. Lassu Péter: Sportbiztosítás Magyarországon. Új lehetőségek a magyar biztosítási piacon. Budapest, 1996. III/ 1.
35. Mihályi Zsolt Apor: Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. Kodifikáció. 2012/ 2. szám. I. évfolyam.
36. Nádori László-Bátonyi Viola: Európai Unió és Uniós csatlakozás a sportban. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2003.
37. Nagy Ibolya: Sport az Európai Közösség jogában. Európai jog, 2004/5. szám
38. Nagy József: Közigazgatás, Sportigazgatás. A Jogi Ismeretek TF egyetemi jegyzetben. (szerk.: Nemes András) Negyedik, javított kiadás; TF, Budapest, 1998.
39. Nagy Tamás: Sportirányítás Magyarországon, 1990-2000. Köz-Politika, 2001./1. szám. 35. évfolyam.

40. Nagy Zoltán: A dopping és a büntetőjog. *Belügyi Szemle*, 1993/9. szám.
41. Nemes András (szerk.): *Sportjogi ismeretek*; Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest, 2002
42. Nemes András: A sportjog önálló joggá válásának dilemmái. *Magyar Jog*, 1998. 11. szám.
43. Nemes András: *Jogi és sportjogi ismeretek*. HVG ORAC, Budapest, 2011.
44. Nemes András: *Kártérítés a sportban; A sportolók személyiségvédelme*. PhD értekezés. Budapest, 1999.
45. Nemes András: Merre tart a magyar sportjogi szabályozás? *Gazdaság és Jog*. VI. évfolyam, 1998. 12. szám
46. Nemes András: Merre tart a sportjogi szabályozás? 1998. december, 6. évfolyam, 12. szám.
47. Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség, Nemzetközi Doppingellenes Szabályzat.
48. Nicklisch F.: *Inhaltskontrolle von Verbandswesen*. Heidelberg, 1982.
49. Nochta Tibor - Kovács Bálint - Nemessányi Zoltán: *Magyar polgári jog, Kötelmi jog különös rész*, Budapest – Pécs 2004.
50. Földesiné-Gál-Dóczy: *Társadalmi riport a sportról*. Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság és a Magyar Sporttudományi Társaság. Budapest, 2008.
51. Papp Tekla: *Atipikus jelenségek szerződési jogunkban*. Lectum Kiadó, Szeged 2009.
52. Priczinger Péter: A „sportjog” művelésének helyzete és aktuális kérdései. *Magyar Jog*. 2009/ 56. évfolyam, 9. szám.
53. Priczinger Péter: *Sportjog-1. kötet. A sportjog közjogi alapjai*. Budapest, ELTE, Eötvös Kiadó, 2010.
54. Princzinger Péter: *Sportjog I.*; ELTE Eötvös Kiadó Budapest, 2010

55. Prugberger Tamás: A tartós kényszervállalkozási és megbízási szerződés, Cég és Jog 2003. évi 7-8. szám
56. Regulations on the Status and Transfer of Players FIFA. 13. cikk, 16. Cikk
57. Sarkady Ildikó- Tamás Lajos: Kereskedelmi szerződések a sportban. Gazdaság és Jog., XIII. évf., 2. szám. 2005. február.
58. Sárközy Tamás szerk.: A magyar sportjog alapjai HVG-Orac, Budapest, 2000.
59. Sárközy Tamás: A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. Gazdaság és jog. 2000 (július-augusztus) / 7-8. szám.
60. Sárközy Tamás: A magyar sport a válságban. Mozgó Világ. 2009./ 35. évfolyam. 9. sz.
61. Sárközy Tamás: A sport, mint állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam- és jogtudomány 2000. XLI. évfolyam. Tanulmányok
62. Sárközy Tamás: A sport, mint az állami-jogi és az önszabályozás határterülete. Állam-és Jogtudomány, XLI. évfolyam, 2000.
63. Sárközy Tamás: A sporteseményekről való kizárólagos közvetítések jogi problémái. Gazdaság és Jog. 2001. április 4. szám
64. Sárközy Tamás: A sportszakszövetségek jogállásának vitás kérdései, Magyar Jog 2000/2.
65. Sárközy Tamás: A sporttal kapcsolatos kereskedelmi ügyletek. Van és legyen a jogban. Tanulmányok
66. Sárközy Tamás: Amit nem látunk, de ma már látszik a sportban. Sportegyesületek. Mozgó Világ, 2009. (35. évf.) 1. szám
67. Sárközy Tamás: Az új sporttörvény érdemeiről és fogyatékoságairól. Gazdaság és Jog 2001/7-8. szám
68. Sárközy Tamás: Fordulat a magyar kártérítési jogban. Magyar Jog, 2013. 9. szám

- 69.Sárközy Tamás: Labdarúgás mint a gazdasági jog tárgyát képező üzlet. Gazdaság és Jog 2002. 10. évf.
- 70.Sárközy Tamás: Polgári jogi eszközök a sport „szürkegazdaságának” csökkentésére. Ünnepi tanulmánykötet Tamás Lajos tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2011.
- 71.Sárközy Tamás: Sportjog. (A 2004-es sporttörvény magyarázata) HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2004.
- 72.Schmidt, Karl Heinrich: Der vertraglich geregelte Fußballsport, Recht der Arbeit 1972 Heft ¾
- 73.Soós Tamás: Színlelt arculat?- Image jogok az európai sportjogban. Európai Jog, 11. évf., 2011/2. szám.
- 74.Sportmenedzsment. Szerk.: Sterbenz Tamás, Géczi Gábor. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest, 2012.
- 75.Stern,K.: Die Grundrechte der Sportler . In: Sport und Recht. Hrsg.: A.F. Schroeder – H. Kauffmann. Walter de Gruyter, Berlin-New York, 1972.
- 76.Szerződési alaptípusok (szerk.: Bíró György).„Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztésért”. Miskolc, 2003.
- 77.Ujváriné Antal Edit: Felelősségtan. Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért. Miskolc, 2014.

Bírósági határozatok:

1. EBH 2001. 562.
2. Szegedi Ítéltábla Pkf. II. 20.303/2008/2.

SZERZŐSÉGI NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Tóth Nikolett Ágnes kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám, mely négy éves kutatásaim eredményeinek az összegzése.

A benne található, másoktól származó, nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban és az irodalomjegyzékben hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá azt is, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Miskolc, 2014. október 19.

dr. Tóth Nikolett Ágnes